

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Give a character sketch of Suhag Khemlani with reference to 'When Ideas Make Money.'

(ii) Discuss the central theme of the story 'The Three-Piece Suit'.

(iii) What according to Abdul Kalam are the challenges before us ?

2. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) What are the wonders of millennium according to Michael David ?

(ii) How does the poem 'Sunrise' describe the sun in its various forms ?

(iii) Draw a character sketch of Bob in the story 'After Twenty Year'.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Imagine that you are applying for the job of a teacher in a school. Write a cover letter for your resume.

P.T.O.

- (ii) Imagine that you have to sell new bikes of a reputed company. Write an advertisement of sell new bikes.
- (iii) Imagine that you are a newspaper reporter. You visit a flood-affected area. Based on this situation, prepare your newspaper report.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Use the correct link words from the brackets in the following sentences :
 - (a) She is ill.....she is going home to rest. (and/whenever)
 - (b)she needed money or support, she went to her parents. (Whether/Whenever)
- (ii) Write the meaning of the following expressions :
 - (a) World at one's fingertips
 - (b) a matter of time
- (iii) Write the correct binomials from the brackets in the following sentences :
 - (a) After all none of us can manage without some..... (pick and choose/give and take)
 - (b) The police have lost complete control and the.....situation is believed to be very bad right now. (rough and ready/law and order)
- (iv) Use the suffix, 'ness' wherever applicable.
 - (a) happy, independent
 - (b) fit, poor

- (v) Write the appropriate words from the brackets against the descriptions :
- (a) Someone who sells clothes in a department.
(Salesman/gentleman)
- (b) Someone who starts his own business.
(entrepreneur/workman)
- (vi) Write any *two* meanings of the word : turn up.
- (vii) Write meanings of the following idioms :
- (a) One bad apple spoils the bunch.
- (b) The apple doesn't fall far from the tree.
- (viii) Use the following phrases in your own sentences :
- (a) to grow fond of,
- (b) to make a fuss.
- (ix) Write antonyms of the following words :
- (a) straight,
- (b) heavy.
- (x) Write your own sentences using the following words :
- (a) the earth,
- (b) the sun.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Complete the following sentences with appropriate phrases from the brackets :
- (a)what he said is true. (much of/many)
- (b) I am having.....trouble passing the driving test.
(a great deal of/plenty)

- (ii) Use the verbs in the brackets in the *correct* tense form :
- (a) I was a poor man, I really.....not find any means of paying these bills. (can)
- (b) When I was released from the lock-up, I.....many consequences awaiting me. (find).
- (iii) Fill in the blanks with *correct* forms of verbs from the brackets :
- (a) One designer has.....a porka jacket. (created/creating)
- (b) The man in the doorway struck a match and.....his cigar. (light)
- (iv) Use suitable words from the brackets in the following sentences :
- (a) If you all asleep you may get awake-up call from new clock. (gentle/gently)
- (b) It was a.....site. (gratifying/gratified)
- (v) Make your own sentences by using the following phrases :
- (a) to rise to the occasion
- (b) to look for
- (vi) Change the following into indirect speech :
- (a) “It sometimes changes a good man into a bad man,” said the tall man.
- (b) One of them said to me, “What kind of shirt and tie are these ?”

- (vii) Change the following into passive voice :
- (a) He displayed his cell number on a box.
 - (b) I bought an elegant three-piece suit.
- (viii) Add a question tag to the following sentences :
- (a) I made my way without hesitation.
 - (b) The waiting man pulled out a handsome watch.
- (ix) Use correct articles from the brackets in the following sentences :
- (a) He would start.....laundry service for shoes.
(a/an)
 - (b) I received a notice from.....municipality. (the/an)
- (x) Use correct prepositions in the following :
- (a) One British company has taken this further
designing a small box. (by/from)
 - (b) The man.....the West unfolded the little piece of
paper. (from/with)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Give a character sketch of Suhag Khemlani with reference to 'When Ideas Make Money.'

(ii) Discuss the central theme of the story 'The Three-Piece Suit'.

(iii) What according to Abdul Kalam are the challenges before us ?

2. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) What are the wonders of millennium according to Michael David ?

(ii) How does the poem 'Sunrise' describe the sun in its various forms ?

(iii) Draw a character sketch of Bob in the story 'After Twenty Year'.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Imagine that you are applying for the job of a teacher in a school. Write a cover letter for your resume.

P.T.O.

- (ii) Imagine that you have to sell new bikes of a reputed company. Write an advertisement of sell new bikes.
- (iii) Imagine that you are a newspaper reporter. You visit a flood-affected area. Based on this situation, prepare your newspaper report.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Use the correct link words from the brackets in the following sentences :
 - (a) She is ill.....she is going home to rest. (and/whenever)
 - (b)she needed money or support, she went to her parents. (Whether/Whenever)
- (ii) Write the meaning of the following expressions :
 - (a) World at one's fingertips
 - (b) a matter of time
- (iii) Write the correct binomials from the brackets in the following sentences :
 - (a) After all none of us can manage without some..... (pick and choose/give and take)
 - (b) The police have lost complete control and the.....situation is believed to be very bad right now. (rough and ready/law and order)
- (iv) Use the suffix, 'ness' wherever applicable.
 - (a) happy, independent
 - (b) fit, poor

- (v) Write the appropriate words from the brackets against the descriptions :
- (a) Someone who sells clothes in a department.
(Salesman/gentleman)
- (b) Someone who starts his own business.
(entrepreneur/workman)
- (vi) Write any *two* meanings of the word : turn up.
- (vii) Write meanings of the following idioms :
- (a) One bad apple spoils the bunch.
- (b) The apple doesn't fall far from the tree.
- (viii) Use the following phrases in your own sentences :
- (a) to grow fond of,
- (b) to make a fuss.
- (ix) Write antonyms of the following words :
- (a) straight,
- (b) heavy.
- (x) Write your own sentences using the following words :
- (a) the earth,
- (b) the sun.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Complete the following sentences with appropriate phrases from the brackets :
- (a)what he said is true. (much of/many)
- (b) I am having.....trouble passing the driving test.
(a great deal of/plenty)

- (ii) Use the verbs in the brackets in the *correct* tense form :
- (a) I was a poor man, I really.....not find any means of paying these bills. (can)
- (b) When I was released from the lock-up, I.....many consequences awaiting me. (find).
- (iii) Fill in the blanks with *correct* forms of verbs from the brackets :
- (a) One designer has.....a porka jacket. (created/creating)
- (b) The man in the doorway struck a match and.....his cigar. (light)
- (iv) Use suitable words from the brackets in the following sentences :
- (a) If you all asleep you may get awake-up call from new clock. (gentle/gently)
- (b) It was a.....site. (gratifying/gratified)
- (v) Make your own sentences by using the following phrases :
- (a) to rise to the occasion
- (b) to look for
- (vi) Change the following into indirect speech :
- (a) “It sometimes changes a good man into a bad man,” said the tall man.
- (b) One of them said to me, “What kind of shirt and tie are these ?”

- (vii) Change the following into passive voice :
- (a) He displayed his cell number on a box.
 - (b) I bought an elegant three-piece suit.
- (viii) Add a question tag to the following sentences :
- (a) I made my way without hesitation.
 - (b) The waiting man pulled out a handsome watch.
- (ix) Use correct articles from the brackets in the following sentences :
- (a) He would start.....laundry service for shoes.
(a/an)
 - (b) I received a notice from.....municipality. (the/an)
- (x) Use correct prepositions in the following :
- (a) One British company has taken this further
designing a small box. (by/from)
 - (b) The man.....the West unfolded the little piece of
paper. (from/with)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Give a character sketch of Suhag Khemlani with reference to 'When Ideas Make Money.'

(ii) Discuss the central theme of the story 'The Three-Piece Suit'.

(iii) What according to Abdul Kalam are the challenges before us ?

2. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) What are the wonders of millennium according to Michael David ?

(ii) How does the poem 'Sunrise' describe the sun in its various forms ?

(iii) Draw a character sketch of Bob in the story 'After Twenty Year'.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Imagine that you are applying for the job of a teacher in a school. Write a cover letter for your resume.

P.T.O.

- (ii) Imagine that you have to sell new bikes of a reputed company. Write an advertisement of sell new bikes.
- (iii) Imagine that you are a newspaper reporter. You visit a flood-affected area. Based on this situation, prepare your newspaper report.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Use the correct link words from the brackets in the following sentences :
 - (a) She is ill.....she is going home to rest. (and/whenever)
 - (b)she needed money or support, she went to her parents. (Whether/Whenever)
- (ii) Write the meaning of the following expressions :
 - (a) World at one's fingertips
 - (b) a matter of time
- (iii) Write the correct binomials from the brackets in the following sentences :
 - (a) After all none of us can manage without some..... (pick and choose/give and take)
 - (b) The police have lost complete control and the.....situation is believed to be very bad right now. (rough and ready/law and order)
- (iv) Use the suffix, 'ness' wherever applicable.
 - (a) happy, independent
 - (b) fit, poor

- (v) Write the appropriate words from the brackets against the descriptions :
- (a) Someone who sells clothes in a department.
(Salesman/gentleman)
- (b) Someone who starts his own business.
(entrepreneur/workman)
- (vi) Write any *two* meanings of the word : turn up.
- (vii) Write meanings of the following idioms :
- (a) One bad apple spoils the bunch.
- (b) The apple doesn't fall far from the tree.
- (viii) Use the following phrases in your own sentences :
- (a) to grow fond of,
- (b) to make a fuss.
- (ix) Write antonyms of the following words :
- (a) straight,
- (b) heavy.
- (x) Write your own sentences using the following words :
- (a) the earth,
- (b) the sun.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Complete the following sentences with appropriate phrases from the brackets :
- (a)what he said is true. (much of/many)
- (b) I am having.....trouble passing the driving test.
(a great deal of/plenty)

- (ii) Use the verbs in the brackets in the *correct* tense form :
- (a) I was a poor man, I really.....not find any means of paying these bills. (can)
- (b) When I was released from the lock-up, I.....many consequences awaiting me. (find).
- (iii) Fill in the blanks with *correct* forms of verbs from the brackets :
- (a) One designer has.....a porka jacket. (created/creating)
- (b) The man in the doorway struck a match and.....his cigar. (light)
- (iv) Use suitable words from the brackets in the following sentences :
- (a) If you all asleep you may get awake-up call from new clock. (gentle/gently)
- (b) It was a.....site. (gratifying/gratified)
- (v) Make your own sentences by using the following phrases :
- (a) to rise to the occasion
- (b) to look for
- (vi) Change the following into indirect speech :
- (a) “It sometimes changes a good man into a bad man,” said the tall man.
- (b) One of them said to me, “What kind of shirt and tie are these ?”

- (vii) Change the following into passive voice :
- (a) He displayed his cell number on a box.
 - (b) I bought an elegant three-piece suit.
- (viii) Add a question tag to the following sentences :
- (a) I made my way without hesitation.
 - (b) The waiting man pulled out a handsome watch.
- (ix) Use correct articles from the brackets in the following sentences :
- (a) He would start.....laundry service for shoes.
(a/an)
 - (b) I received a notice from.....municipality. (the/an)
- (x) Use correct prepositions in the following :
- (a) One British company has taken this further
designing a small box. (by/from)
 - (b) The man.....the West unfolded the little piece of
paper. (from/with)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Give a character sketch of Suhag Khemlani with reference to 'When Ideas Make Money.'

(ii) Discuss the central theme of the story 'The Three-Piece Suit'.

(iii) What according to Abdul Kalam are the challenges before us ?

2. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) What are the wonders of millennium according to Michael David ?

(ii) How does the poem 'Sunrise' describe the sun in its various forms ?

(iii) Draw a character sketch of Bob in the story 'After Twenty Year'.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Imagine that you are applying for the job of a teacher in a school. Write a cover letter for your resume.

P.T.O.

- (ii) Imagine that you have to sell new bikes of a reputed company. Write an advertisement of sell new bikes.
- (iii) Imagine that you are a newspaper reporter. You visit a flood-affected area. Based on this situation, prepare your newspaper report.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Use the correct link words from the brackets in the following sentences :
 - (a) She is ill.....she is going home to rest. (and/whenever)
 - (b)she needed money or support, she went to her parents. (Whether/Whenever)
- (ii) Write the meaning of the following expressions :
 - (a) World at one's fingertips
 - (b) a matter of time
- (iii) Write the correct binomials from the brackets in the following sentences :
 - (a) After all none of us can manage without some..... (pick and choose/give and take)
 - (b) The police have lost complete control and the.....situation is believed to be very bad right now. (rough and ready/law and order)
- (iv) Use the suffix, 'ness' wherever applicable.
 - (a) happy, independent
 - (b) fit, poor

- (v) Write the appropriate words from the brackets against the descriptions :
- (a) Someone who sells clothes in a department.
(Salesman/gentleman)
- (b) Someone who starts his own business.
(entrepreneur/workman)
- (vi) Write any *two* meanings of the word : turn up.
- (vii) Write meanings of the following idioms :
- (a) One bad apple spoils the bunch.
- (b) The apple doesn't fall far from the tree.
- (viii) Use the following phrases in your own sentences :
- (a) to grow fond of,
- (b) to make a fuss.
- (ix) Write antonyms of the following words :
- (a) straight,
- (b) heavy.
- (x) Write your own sentences using the following words :
- (a) the earth,
- (b) the sun.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Complete the following sentences with appropriate phrases from the brackets :
- (a)what he said is true. (much of/many)
- (b) I am having.....trouble passing the driving test.
(a great deal of/plenty)

- (ii) Use the verbs in the brackets in the *correct* tense form :
- (a) I was a poor man, I really.....not find any means of paying these bills. (can)
- (b) When I was released from the lock-up, I.....many consequences awaiting me. (find).
- (iii) Fill in the blanks with *correct* forms of verbs from the brackets :
- (a) One designer has.....a porka jacket. (created/creating)
- (b) The man in the doorway struck a match and.....his cigar. (light)
- (iv) Use suitable words from the brackets in the following sentences :
- (a) If you all asleep you may get awake-up call from new clock. (gentle/gently)
- (b) It was a.....site. (gratifying/gratified)
- (v) Make your own sentences by using the following phrases :
- (a) to rise to the occasion
- (b) to look for
- (vi) Change the following into indirect speech :
- (a) “It sometimes changes a good man into a bad man,” said the tall man.
- (b) One of them said to me, “What kind of shirt and tie are these ?”

- (vii) Change the following into passive voice :
- (a) He displayed his cell number on a box.
 - (b) I bought an elegant three-piece suit.
- (viii) Add a question tag to the following sentences :
- (a) I made my way without hesitation.
 - (b) The waiting man pulled out a handsome watch.
- (ix) Use correct articles from the brackets in the following sentences :
- (a) He would start.....laundry service for shoes.
(a/an)
 - (b) I received a notice from.....municipality. (the/an)
- (x) Use correct prepositions in the following :
- (a) One British company has taken this further
designing a small box. (by/from)
 - (b) The man.....the West unfolded the little piece of
paper. (from/with)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Give a character sketch of Suhag Khemlani with reference to 'When Ideas Make Money.'

(ii) Discuss the central theme of the story 'The Three-Piece Suit'.

(iii) What according to Abdul Kalam are the challenges before us ?

2. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) What are the wonders of millennium according to Michael David ?

(ii) How does the poem 'Sunrise' describe the sun in its various forms ?

(iii) Draw a character sketch of Bob in the story 'After Twenty Year'.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Imagine that you are applying for the job of a teacher in a school. Write a cover letter for your resume.

P.T.O.

- (ii) Imagine that you have to sell new bikes of a reputed company. Write an advertisement of sell new bikes.
- (iii) Imagine that you are a newspaper reporter. You visit a flood-affected area. Based on this situation, prepare your newspaper report.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Use the correct link words from the brackets in the following sentences :
 - (a) She is ill.....she is going home to rest. (and/whenever)
 - (b)she needed money or support, she went to her parents. (Whether/Whenever)
- (ii) Write the meaning of the following expressions :
 - (a) World at one's fingertips
 - (b) a matter of time
- (iii) Write the correct binomials from the brackets in the following sentences :
 - (a) After all none of us can manage without some..... (pick and choose/give and take)
 - (b) The police have lost complete control and the.....situation is believed to be very bad right now. (rough and ready/law and order)
- (iv) Use the suffix, 'ness' wherever applicable.
 - (a) happy, independent
 - (b) fit, poor

- (v) Write the appropriate words from the brackets against the descriptions :
- (a) Someone who sells clothes in a department.
(Salesman/gentleman)
- (b) Someone who starts his own business.
(entrepreneur/workman)
- (vi) Write any *two* meanings of the word : turn up.
- (vii) Write meanings of the following idioms :
- (a) One bad apple spoils the bunch.
- (b) The apple doesn't fall far from the tree.
- (viii) Use the following phrases in your own sentences :
- (a) to grow fond of,
- (b) to make a fuss.
- (ix) Write antonyms of the following words :
- (a) straight,
- (b) heavy.
- (x) Write your own sentences using the following words :
- (a) the earth,
- (b) the sun.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Complete the following sentences with appropriate phrases from the brackets :
- (a)what he said is true. (much of/many)
- (b) I am having.....trouble passing the driving test.
(a great deal of/plenty)

- (ii) Use the verbs in the brackets in the *correct* tense form :
- (a) I was a poor man, I really.....not find any means of paying these bills. (can)
- (b) When I was released from the lock-up, I.....many consequences awaiting me. (find).
- (iii) Fill in the blanks with *correct* forms of verbs from the brackets :
- (a) One designer has.....a porka jacket. (created/creating)
- (b) The man in the doorway struck a match and.....his cigar. (light)
- (iv) Use suitable words from the brackets in the following sentences :
- (a) If you all asleep you may get awake-up call from new clock. (gentle/gently)
- (b) It was a.....site. (gratifying/gratified)
- (v) Make your own sentences by using the following phrases :
- (a) to rise to the occasion
- (b) to look for
- (vi) Change the following into indirect speech :
- (a) “It sometimes changes a good man into a bad man,” said the tall man.
- (b) One of them said to me, “What kind of shirt and tie are these ?”

- (vii) Change the following into passive voice :
- (a) He displayed his cell number on a box.
 - (b) I bought an elegant three-piece suit.
- (viii) Add a question tag to the following sentences :
- (a) I made my way without hesitation.
 - (b) The waiting man pulled out a handsome watch.
- (ix) Use correct articles from the brackets in the following sentences :
- (a) He would start.....laundry service for shoes.
(a/an)
 - (b) I received a notice from.....municipality. (the/an)
- (x) Use correct prepositions in the following :
- (a) One British company has taken this further
designing a small box. (by/from)
 - (b) The man.....the West unfolded the little piece of
paper. (from/with)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Give a character sketch of Suhag Khemlani with reference to 'When Ideas Make Money.'

(ii) Discuss the central theme of the story 'The Three-Piece Suit'.

(iii) What according to Abdul Kalam are the challenges before us ?

2. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) What are the wonders of millennium according to Michael David ?

(ii) How does the poem 'Sunrise' describe the sun in its various forms ?

(iii) Draw a character sketch of Bob in the story 'After Twenty Year'.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Imagine that you are applying for the job of a teacher in a school. Write a cover letter for your resume.

P.T.O.

- (ii) Imagine that you have to sell new bikes of a reputed company. Write an advertisement of sell new bikes.
- (iii) Imagine that you are a newspaper reporter. You visit a flood-affected area. Based on this situation, prepare your newspaper report.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Use the correct link words from the brackets in the following sentences :
 - (a) She is ill.....she is going home to rest. (and/whenever)
 - (b)she needed money or support, she went to her parents. (Whether/Whenever)
- (ii) Write the meaning of the following expressions :
 - (a) World at one's fingertips
 - (b) a matter of time
- (iii) Write the correct binomials from the brackets in the following sentences :
 - (a) After all none of us can manage without some..... (pick and choose/give and take)
 - (b) The police have lost complete control and the.....situation is believed to be very bad right now. (rough and ready/law and order)
- (iv) Use the suffix, 'ness' wherever applicable.
 - (a) happy, independent
 - (b) fit, poor

- (v) Write the appropriate words from the brackets against the descriptions :
- (a) Someone who sells clothes in a department.
(Salesman/gentleman)
- (b) Someone who starts his own business.
(entrepreneur/workman)
- (vi) Write any *two* meanings of the word : turn up.
- (vii) Write meanings of the following idioms :
- (a) One bad apple spoils the bunch.
- (b) The apple doesn't fall far from the tree.
- (viii) Use the following phrases in your own sentences :
- (a) to grow fond of,
- (b) to make a fuss.
- (ix) Write antonyms of the following words :
- (a) straight,
- (b) heavy.
- (x) Write your own sentences using the following words :
- (a) the earth,
- (b) the sun.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Complete the following sentences with appropriate phrases from the brackets :
- (a)what he said is true. (much of/many)
- (b) I am having.....trouble passing the driving test.
(a great deal of/plenty)

- (ii) Use the verbs in the brackets in the *correct* tense form :
- (a) I was a poor man, I really.....not find any means of paying these bills. (can)
- (b) When I was released from the lock-up, I.....many consequences awaiting me. (find).
- (iii) Fill in the blanks with *correct* forms of verbs from the brackets :
- (a) One designer has.....a porka jacket. (created/creating)
- (b) The man in the doorway struck a match and.....his cigar. (light)
- (iv) Use suitable words from the brackets in the following sentences :
- (a) If you all asleep you may get awake-up call from new clock. (gentle/gently)
- (b) It was a.....site. (gratifying/gratified)
- (v) Make your own sentences by using the following phrases :
- (a) to rise to the occasion
- (b) to look for
- (vi) Change the following into indirect speech :
- (a) “It sometimes changes a good man into a bad man,” said the tall man.
- (b) One of them said to me, “What kind of shirt and tie are these ?”

- (vii) Change the following into passive voice :
- (a) He displayed his cell number on a box.
 - (b) I bought an elegant three-piece suit.
- (viii) Add a question tag to the following sentences :
- (a) I made my way without hesitation.
 - (b) The waiting man pulled out a handsome watch.
- (ix) Use correct articles from the brackets in the following sentences :
- (a) He would start.....laundry service for shoes.
(a/an)
 - (b) I received a notice from.....municipality. (the/an)
- (x) Use correct prepositions in the following :
- (a) One British company has taken this further
designing a small box. (by/from)
 - (b) The man.....the West unfolded the little piece of
paper. (from/with)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Give a character sketch of Suhag Khemlani with reference to 'When Ideas Make Money.'

(ii) Discuss the central theme of the story 'The Three-Piece Suit'.

(iii) What according to Abdul Kalam are the challenges before us ?

2. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) What are the wonders of millennium according to Michael David ?

(ii) How does the poem 'Sunrise' describe the sun in its various forms ?

(iii) Draw a character sketch of Bob in the story 'After Twenty Year'.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Imagine that you are applying for the job of a teacher in a school. Write a cover letter for your resume.

P.T.O.

- (ii) Imagine that you have to sell new bikes of a reputed company. Write an advertisement of sell new bikes.
- (iii) Imagine that you are a newspaper reporter. You visit a flood-affected area. Based on this situation, prepare your newspaper report.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Use the correct link words from the brackets in the following sentences :
 - (a) She is ill.....she is going home to rest. (and/whenever)
 - (b)she needed money or support, she went to her parents. (Whether/Whenever)
- (ii) Write the meaning of the following expressions :
 - (a) World at one's fingertips
 - (b) a matter of time
- (iii) Write the correct binomials from the brackets in the following sentences :
 - (a) After all none of us can manage without some..... (pick and choose/give and take)
 - (b) The police have lost complete control and the.....situation is believed to be very bad right now. (rough and ready/law and order)
- (iv) Use the suffix, 'ness' wherever applicable.
 - (a) happy, independent
 - (b) fit, poor

- (v) Write the appropriate words from the brackets against the descriptions :
- (a) Someone who sells clothes in a department.
(Salesman/gentleman)
- (b) Someone who starts his own business.
(entrepreneur/workman)
- (vi) Write any *two* meanings of the word : turn up.
- (vii) Write meanings of the following idioms :
- (a) One bad apple spoils the bunch.
- (b) The apple doesn't fall far from the tree.
- (viii) Use the following phrases in your own sentences :
- (a) to grow fond of,
- (b) to make a fuss.
- (ix) Write antonyms of the following words :
- (a) straight,
- (b) heavy.
- (x) Write your own sentences using the following words :
- (a) the earth,
- (b) the sun.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Complete the following sentences with appropriate phrases from the brackets :
- (a)what he said is true. (much of/many)
- (b) I am having.....trouble passing the driving test.
(a great deal of/plenty)

- (ii) Use the verbs in the brackets in the *correct* tense form :
- (a) I was a poor man, I really.....not find any means of paying these bills. (can)
- (b) When I was released from the lock-up, I.....many consequences awaiting me. (find).
- (iii) Fill in the blanks with *correct* forms of verbs from the brackets :
- (a) One designer has.....a porka jacket. (created/creating)
- (b) The man in the doorway struck a match and.....his cigar. (light)
- (iv) Use suitable words from the brackets in the following sentences :
- (a) If you all asleep you may get awake-up call from new clock. (gentle/gently)
- (b) It was a.....site. (gratifying/gratified)
- (v) Make your own sentences by using the following phrases :
- (a) to rise to the occasion
- (b) to look for
- (vi) Change the following into indirect speech :
- (a) “It sometimes changes a good man into a bad man,” said the tall man.
- (b) One of them said to me, “What kind of shirt and tie are these ?”

- (vii) Change the following into passive voice :
- (a) He displayed his cell number on a box.
 - (b) I bought an elegant three-piece suit.
- (viii) Add a question tag to the following sentences :
- (a) I made my way without hesitation.
 - (b) The waiting man pulled out a handsome watch.
- (ix) Use correct articles from the brackets in the following sentences :
- (a) He would start.....laundry service for shoes.
(a/an)
 - (b) I received a notice from.....municipality. (the/an)
- (x) Use correct prepositions in the following :
- (a) One British company has taken this further
designing a small box. (by/from)
 - (b) The man.....the West unfolded the little piece of
paper. (from/with)

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MARATHI (मराठी)

G-2 : सामान्यस्तर अभ्यासपत्रिका क्रमांक-2

(आधुनिक मराठी साहित्य)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके : (i) व्यावहारीक व तात्त्विक

(ii) कथागौरव

(iii) आमचा बाप आन् आम्ही

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[10]

(अ) शुद्धलेखनाचे कोणतेही तीन नियम सोदाहरण लिहा.

किंवा

खालील उताऱ्याचे मुद्रित चिन्हानुसार मुद्रित शोधन करा :

पाखरें आपल्या पीलांची काळजी कोढ वर वाहतात ? त्यांना उडतां येड लागे पर्यंत. त्याप्रमाणें ज्ञानार्जनाची दिषा दाखवून विचार शक्ति पोसली कीं शिक्षकांचें काम संते. शिवाय शिक्षक तरी झाले ते आपल्याला जल्यभर का पुरतात थोडेच! अशास्थितीत माणसांला सतत गुरुचे सहाय्य मिळणें दुरापास्त होय.

(ब) खालील दिलेला अशुद्ध उतारा पुन्हा शुद्धलेखन नियमानुसार लिहा : [10]

मराठी भासेचा इतिहास पाहिला तर तीच्या रुढ स्वरूपात अधून मधून कधी व्यवहाराच्या सोयीसाठी तर कधी स्वभाषा प्रेमाने परीवर्तने घडली आहेत असे परिवर्तन भोषच्या स्वाभाविक परिवर्तनशीलतेमुळे केव्हा सावकाश तर केव्हा प्रयत्न पूर्वक, नवी दिशा लावून झालेले आहे.

P.T.O.

किंवा

खाली दिलेले अशुद्ध शब्द शुद्ध स्वरूपात लिहा :

- (i) अंधःकार
- (ii) आशिर्वाद
- (iii) पारंपारिक
- (iv) सहाय्यक
- (v) अल्पोपहार
- (vi) मतितार्थ
- (vii) आणी
- (viii) दिर्घ
- (ix) औद्योगीकरण
- (x) कोलापुर

(क) खालीलपैकी कोणतेही ळ पारिभाषिक शब्द लिहा :

[10]

- (i) Order
- (ii) Office
- (iii) Supervisor
- (iv) Account
- (v) Registrar
- (vi) Website
- (vii) Network
- (viii) Computer
- (ix) Notice
- (x) Notification
- (xi) Proposal
- (xii) Pay-scale
- (xiii) Income-tax
- (xiv) Passport
- (xv) Council

- (xvi) Inspector
- (xvii) Eligibility
- (xviii) Chancellor
- (xix) Advisor
- (xx) Mobile

2. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [5]

- (i) कथा म्हणजे काय ?
- (ii) कथेचे प्रकार कोणते ?
- (iii) चार ग्रामीण कथाकारांची नावे सांगा.
- (iv) दुसऱ्या महायुद्धानंतर मराठी कथेत कोणते बदल झाले ?
- (v) श्री. म. माटे यांच्या देण कथासंग्रहांची नावे लिहा.
- (vi) कथेचे प्रमुख घटक लिहा.
- (vii) कथा निवेदनाचे प्रकार लिहा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [5]

- (i) आत्मकथन म्हणजे काय ?
- (ii) आत्मचरित्र म्हणजे काय ?
- (iii) चरित्र म्हणजे काय ?
- (iv) आत्मचरित्र लेखनाचे प्रयोजन लिहा.
- (v) आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये कोणती ?
- (vi) आत्मचरित्र लेखनातील देण संभाव्य दोष लिहा.
- (vii) पहिले दलित आत्मकथन कोणते व ते कोणी लिहिले ?

3. (अ) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांत लिहा : [5]

- (i) कथा-कविता यातील साम्यभेद लिहा.
- (ii) कथा या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

(ब) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांत लिहा : [5]

- (i) दलित आत्मकथनांचे वेगळेपण कोणते ?
- (ii) आत्मचरित्र हा 'जीवघेणा वाङ्मयप्रकार' आहे, थोडक्यात लिहा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा : [15]
- (अ) (i) 'अंगणातील पोपट' या कथेतील पोपट ची व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा.
(ii) 'इडा पिडा टळो' या कथेतील संघर्षाचे चित्रण करा.
- (ब) (i) 'आमचा बाप आन् आम्ही' मधील पुरुषपात्रांचे थोडक्यात चित्रण करा.
(ii) 'आमचा बाप आन् आम्ही' मधील लेखकाच्या आईची व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [15]
- (अ) (i) 'कथा गौरव' मधील मध्यमवर्गीय समाजजीवनाचे चित्रण त्यातील कथांच्या आधारे स्पष्ट करा.
(ii) 'संस्कार' या कथेचे आशयसौंदर्य स्पष्ट करा.
- (ब) (i) 'आमचा बाप आन् आम्ही' मधील लेखकाचा जीवनपट थोडक्यात लिहा.
(ii) 'आमचा बाप आन् आम्ही' या आत्मकथनाचे विशेष लिहा.

G-2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी बीस शब्दापर्यंत लिहा : [20]

- (i) कार्यालयीन भाषेची देण वैशिष्ट्ये सांगा.
- (ii) कार्यालयीन भाषा दुसऱ्या कुठल्या नावाने ओळखली जाते ?
- (iii) कार्यालयीन पत्रलेखनाचे देण प्रकार सांगा.
- (iv) कार्यालयीन पत्रव्यवहारासाठी कोणती भाषा वापरली जाते ?
- (v) अर्ज म्हणजे काय ?
- (vi) अर्जातील दोन आवश्यक बाबी सांगा.
- (vii) इतिवृत्त म्हणजे काय ?
- (viii) इतिवृत्त कोणकोणत्या कारणांसाठी लिहिले जाते ? कोणतेही देण सांगा.
- (ix) टिप्पणीचे प्रकार कोणते लिहा ?
- (x) कार्यालयीन टिप्पणीमध्ये अंतिम टप्प्यात काय अपेक्षित असते ?
- (xi) नेत्रदानासाठीचे सूचक घोषवाक्य तयार करा.
- (xii) परिपत्रक म्हणजे काय ?
- (xiii) स्मरणिका कोणकोणत्या निमित्ताने काढल्या जातात ?

2. पुढीलपैकी कोणत्याही देण प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (i) कार्यालयीन भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (ii) इतिवृत्तात कोणकोणत्या बाबींचा उल्लेख आवश्यक ठरतो, ते सांगा.
- (iii) टिप्पणीचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- (iv) स्मरणिकेचे संपादन कोणत्या देण प्रकारे केले जाते ?

3. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा : [10]

(अ) पुढील विषयावर इतिवृत्त लिहा :

तुमच्या महाविद्यालयात स्नेहसंमेलन घेण्या संदर्भात प्राचार्यांसमवेत विद्यार्थी प्रतिनिधिंची बैठक झाली, या बैठकीचे इतिवृत्त लिहा.

किंवा

श्री रामराव श्यामराव पाटील यांनी प्राचार्यांकडे अर्ज करून दोन महिन्यांची आजारी रजा मागितली आहे. त्यांच्या या अर्जाचा नमुना तयार करा.

(ब) शिवप्रतिष्ठान ने शिवजयंतीच्या निमित्ताने 'शिवकालीन किल्ले भ्रमंती' आयोजित केलेली आहे. यासाठी लागणारा कालावधी सोबत घ्यावयाचे साहित्य, वयोमर्यादा, खर्च इ. संबंधी माहिती देणारे माहितीपत्रक तयार करा. [10]

किंवा

घोषणापत्रक तयार करा : विषय—तुमच्या गावात 'पर्यावरण रक्षण मोहिम' राबवावयाची आहे.

4. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा :

(अ) श्री नरेंद्र आप्पाजी पाटील यांनी अवकाळी पावसाने 5 एकर क्षेत्रावरील द्राक्षबागेचे नुकसान झाले, याची नुकसान भरपाई मिळण्यासाठी जिल्हा अधिकाऱ्यांकडे अर्ज केला आहे. या अर्जावर टिप्पणी तयार करा. (सरकारने नुकसान भरपाईपोटी एकरी 2 हजार रु. देण्याचे जाहिर केले आहे.) [15]

किंवा

निमंत्रण पत्र तयार करा : विषय—'अग्निशिखा' या कादंबरीचा प्रकाशन समारंभ

(ब) अहमदनगर शहरामध्ये रिलायन्स कंपनीने आपला पेट्रोलपंप सुरु करण्याच्या उद्देशाने पाहणी करण्यासाठी एक समिती नियुक्त केली. या समितीने दिलेल्या अहवालाचा नमुना तयार करा. [15]

किंवा

परिपत्रकाचा नमुना तयार करा.

समर्थ पतसंस्थेने आपल्या व्याजदरांमध्ये बदल केला आहे.

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका क्र. 1

मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह

(2008 PATTERN)

- (1) नाटक व कादंबरीची तात्त्विक/सैधांतिक
- (2) तृतीयरत्न : म. जोतिराव फुले
- (3) हाळ्या हाळ्या दुधु दे-बाबाराव मुसळे

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [9]
 - (i) नाटक म्हणजे काय ?
 - (ii) नाटकाचे वेगळेपण इतर वाङ्मयप्रकाराच्या तुलनेत स्पष्ट करा.
 - (iii) नाटकाचे प्रकार कोणते ?
 - (iv) नाटकातील संवादाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (v) नाटकाचे घटक कोणते ?
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [9]
 - (i) कादंबरीची व्याख्या लिहा.
 - (ii) कादंबरी या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये कोणती ?
 - (iii) कादंबरी हा वाङ्मयप्रकार मराठीत कोठून आला ?
 - (iv) कादंबरीच्या शैलीचे प्रकार कोणते ?
 - (v) ग्रामीण कादंबरी आणि प्रादेशिक कादंबरी मधील फरक स्पष्ट करा.

2. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [6]
- (i) नाटकाचे प्रयोगमूल्य आणि कथामूल्य यांची चर्चा करा.
- (ii) संगीत नाटक म्हणजे काय ?
- (iii) नाटक आणि प्रेक्षक यांचे नाते काय असते ते सांगा.
- (iv) मराठी नाटकाच्या विकासाचे टप्पे लिहा.
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [6]
- (i) कादंबरीचे घटक कोणते ?
- (ii) कादंबरीचा रूपबंध थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (iii) कादंबरी आणि लघुकथा यातील फरक स्पष्ट करा.
- (iv) मराठी कादंबरीचे विविध टप्पे कोणते ते लिहा.
3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]
- (i) 'तृतीय रत्न' या नाटकाच्या शीर्षकाबद्दल थोडक्यात लिहा.
- (ii) 'तृतीय रत्न' नाटकाच्या पहिल्या प्रयोगाची माहिती लिहा.
- (iii) 'तृतीय रत्न' नाटक कोणता संदेश देते ?
- (iv) 'तृतीय रत्न' नाटकाची पाच वैशिष्ट्ये लिहा.
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]
- (i) 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' या शीर्षकाबद्दल लिहा.
- (ii) 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' या कादंबरीतील गौण पात्रांची नावे लिहा.
- (iii) 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' या कादंबरीचा शेवट थोडक्यात लिहा.
- (iv) 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' या कादंबरीतील चार वाक्प्रकार लिहा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **150** शब्दांत लिहा : [15]
- (अ) (i) 'तृतीय रत्न' नाटकाचे कथानक लिहा.
(ii) 'तृतीय रत्न' नाटकातील विदूषक हे एक महत्त्वाचे पात्र आहे, चर्चा करा.
- (ब) (i) 'तिसऱ्या पिढीची ग्रामीण कादंबरी म्हणून 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' या कादंबरीचे परीक्षण करा.
(ii) 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' या कादंबरीतील आनसाची व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **300** शब्दांत लिहा : [15]
- (अ) (i) 'तृतीय रत्न' हे एक विचारप्रधान नाटक म्हणून त्याचे मूल्यमापन करा.
(ii) 'तृतीय रत्न' या नाटकातील पात्रांचा परिचय करून द्या.
- (ब) (i) 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' ही एक दुःखगाथा आहे' या विधानाचा परामर्श द्या.
(ii) न्यानबा हा 'हाळ्या हाळ्या दुधु दे' या कादंबरीचा नायक आहे हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर प्रश्नपत्रिका क्रमांक—2

(मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : प्रारंभ ते 1818 (स्थूल))

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (प्रत्येक गटातील कोणतेही पाच): [20]

(अ) (i) आद्य शिलालेखाचा मान कोणत्या शिलालेखाला दिला जातो ?

(ii) मुकुंदराजांच्या ग्रंथांची नावे लिहा.

(iii) 'लीळाचरित्राचा' कर्ता कोण ?

(iv) हरिपाठाचे अभंग कोणी लिहिले ?

(v) कीर्तनपरंपरा कोणी सुरू केळी ?

(vi) 'भारुड' हा वाङ्मयप्रकार कोणी लोकप्रिय केळा ?

(vii) मुक्ताबाईंची अभंगरचना कोणत्या नावाने ओळखली जाते ?

(ब) (i) संत तुकारामांची समाधी कोठे आहे ?

(ii) 'दासबोध' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?

(iii) 'कळाकवी' म्हणून कोणत्या पंडित कविला ओळखले जाते ?

(iv) चार शाहीरांची नावे सांगा.

(v) 'सभासदाच्या बखरी' चा कर्ता कोण ?

(vi) संत तुकारामांच्या परंपरेतील संतांची नावे लिहा.

(vii) छ. शिवाजी महाराजांच्या प्रेरणेने कोणता कोश तयार करून घेतला गेळा ?

P.T.O.

2. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील **एक** प्रश्नाचे उत्तर **50** शब्दांत लिहा : [10]
- (अ) (i) चोखामेळा या संताने आपल्या अभंगातून कोणते दुःख व्यक्त केले आहे ते लिहा.
(ii) महानुभावांच्या तत्त्वज्ञानाचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- (ब) (i) रघुनाथपंडित या पंडितकवीची थोडक्यात माहिती लिहा.
(ii) होनाजीबाळ या शाहीराची थोडक्यात माहिती सांगा.
3. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील **एक** प्रश्नाचे उत्तर **150** शब्दांत लिहा : [20]
- (अ) (i) 'ज्ञानेश्वरी' हा एक तत्त्वग्रंथ आहे, साधक बाधक चर्चा करा.
(ii) महदंबा आणि तिचे धवळे यावर थोडक्यात विवेचन करा.
- (ब) (i) पेशवेकालीन बखरींचे स्वरूप स्पष्ट करा.
(ii) समर्थ रामदासांच्या परंपरेतील इतर संतांची माहिती द्या.
4. पुढीलपैकी **एक** प्रश्नाचे उत्तर **300** शब्दांत लिहा : [15]
- (i) संत एकनाथांचे वाङ्मयीन कर्तृत्व थोडक्यात स्पष्ट करा.
(ii) 'नाचू कीर्तनाचे रंगी.....' या उक्तीचे स्पष्टीकरण करा.
5. पुढीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **300** शब्दांत लिहा : [15]
- (i) 'तुकारामांचे अभंगवाङ्मय म्हणजे त्यांच्या जीवनाचा आरसा आहे' या विधानाचा परामर्श द्या.
(ii) "लवणी' हा काव्यप्रकार शाहीरी वाङ्मयाचे विशेष आहे," चर्चा करा.

S. Y. B.Com. EXAMINATION, 2010
FRENCH SPECIAL 1
HISTOIRE DE LA FRANCE + HISTOIRE DE
LA LITTERATURE)
(Old and New Course)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Donnez les dates : (5 au choix) [5]
- (i) L'automobile a été découverte en..... .
 - (ii) Richelieu fonde l'Académie française en
 - (iii) Clovis devient le roi en
 - (iv) Le mouvement du Romantisme commence en
 - (v) La mort de Napoléon 1er en
 - (vi) Gutenberg a découvert l'imprimerie en
- (B) Dites vrai ou faux : [5]
- (i) On discute les problèmes de la beauté dans les salons.
 - (ii) Un philosophe est celui qui parle des problèmes métaphysiques.
 - (iii) Vasco da Gama a découvert le Canada.
 - (iv) La représentation des passions et les sentiments est un trait de la littérature du 20ème siècle.
 - (v) Le Parnasse est une colline grecque.

- (C) Complétez : [5]
- (i) Les pièces pendant le Moyen Age s'appellent
 - (ii)est le slogan de la Révolution française.
 - (iii) Les trois amours de Ronsard sont..... .
 - (iv) est le vari nom de Voltaire.
 - (v) Jeanne d'Arc est brûlée vive à..... .

- (D) Reliez les colonnes : [5]
(i) Les Regrets	(a) Montaigne
(ii) Les Essais	(b) Molière
(iii) les Pensées	(c) Boileau
(iv) L'art poétique	(d) Pascal
(v) Le Malade Imaginaire	(e) LaMartine

- (E) Nommez less événements : [5]
- (i) 1880-1900.....
 - (ii) 1945.....
 - (iii) 1660-1680.....
 - (iv) 1498.....
 - (v) 1660-1715.....

2. Traitez en bref (5 au choix) : [15]
- (i) La règle des trois unités.
 - (ii) Le Marivaudage.
 - (iii) Henri IV.
 - (iv) La Préciosité.
 - (v) La Renaissance.
 - (vi) Qu'est-ce qu'un philosophe ?

3. Répondez au x questions (2 au choix) : [30]
- (i) Comparer le théâtre au 17ieme siècle à celui du 18ieme siècle.
 - (ii) Louis XIV.
 - (iii) Voltaire et sa philosophie.
 - (iv) Le Romantisme

Total No. of Questions—4

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-379

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHILOSOPHY

GENERAL PAPER III

(Aesthetics and Philosophy of Religion)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions carry equal marks.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 1-2 sentences (**20** words) each

(any *ten*) :

[20]

(1) What is meant by the term 'Work of Art' ?

(2) Explain the term 'Performing Art'.

(3) List *two* distinct materials of Literature.

(4) Name the theories regarding the nature of Art developed by Bell and Tolstoy.

(5) Give *one* example of each ? A beautiful object and a sublime object.

(6) State any *four Rasas*.

(7) State the elements of Religion.

(8) Define Theology.

(9) Explain the term Henotheism.

(10) What is the problem of Evil ?

P.T.O.

- (11) State the social attributes of God.
 - (12) What is Ritual ?
 - (13) Who said that “Existence is a necessary characteristic of a supremely perfect being” ?
- 2.** Write short notes on any **2** in 5-6 sentences (**50** words) each : [10]
- (1) Medium of Art
 - (2) Craft
 - (3) Polytheism
 - (4) Influence of scientific knowledge on religious belief in modern era
- 3.** Answer any **2** of the following in 25-30 sentences (**200** words) each : [20]
- (1) Explain the theory of Rasa.
 - (2) Explain the moralist position in evaluating Art.
 - (3) Explain critically the Cosmological argument for the existence of God.
 - (4) State the kinds of Evil. How can the problem of Evil be solved ? Explain.
- 4.** Answer any **2** of the following in **50-60** sentences (**500** words) each : [30]
- (1) Explain the nature of Aesthetic Experience.
 - (2) Explain fully the relative significance of form and content in a Literary work of Art.
 - (3) What is Fundamentalism ? Suggest the remedies to solve the problem of fundamentalism.
 - (4) Explain fully the nature of Philosophy of Religion.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकारी पहावी.

1. खालील प्रश्नांची 1-2 वाक्यात (20 शब्दांत) उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) कलाकृती म्हणजे काय ?
- (2) कृतीप्रधान कला की संज्ञा स्पष्ट करा.
- (3) साहित्यकलेची दोन विभिन्न द्रव्ये सांगा.
- (4) बेल व टॉलस्टॉय यांनी कलेच्या स्वरूपाबाबत प्रतिपादित केलेल्या उपपत्तींची नावे सांगा.
- (5) सुंदर वस्तू व उदात्त वस्तू यांचे प्रत्येकी एक उदाहरण द्या.
- (6) कोणत्याही चार रसांची नावे सांगा.
- (7) धर्माचे घटक सांगा.
- (8) धर्मशास्त्राची व्याख्या करा.
- (9) प्रस्तुतदेवतावाद ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (10) दुरिताची समस्या स्पष्ट करा.
- (11) ईश्वराचे म्हणजे काय ?
- (12) व्रतविधी म्हणजे काय ?
- (13) 'अस्तित्व हे सर्वश्रेष्ठ पूर्ण व्यक्तीचे आवश्यक लक्षण होय,' असे कोण म्हणाले ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 5-6 वाक्यात (50 शब्दात) टीपा लिहा : [10]
- (1) कलेचे माध्यम
 - (2) हस्तकला
 - (3) बहुदेवतावाद
 - (4) आधुनिक कालखंडात वैज्ञानिक धार्मिक श्रध्दावंर झोलला परिणाम
3. खालीलपैकी कोणत्याही 2 प्रश्नांची उत्तरे 25-30 वाक्यात (200 शब्दात) लिहा : [20]
- (1) रसविषयक उपपत्ती स्पष्ट करा.
 - (2) नैतिकतेच्या दृष्टिकोनातून कलेचे मूल्यमापन करावे, ही भूमिका स्पष्ट करा.
 - (3) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठीचा विश्वकारणवादी युक्तिवाद स्टीक स्पष्ट करा.
 - (4) दुरिताचे प्रकार सांगा. दुरित-समस्येचे निराकरण करणे कसे शक्य होईल, ते स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही 2 प्रश्नांची प्रत्येकी 50-60 वाक्यात (500 शब्दांत) लिहा. [30]
- (1) सौंदर्यानुभवाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (2) साहित्यिक कलाकृतीच्या संदर्भात आकार व आशय यांचे सापेक्ष महत्व विशद करा.
 - (3) मूलतत्त्ववाद म्हणजे काय ? मूलतत्त्ववादाच्या समस्येवर उपाय सूचवा.
 - (4) धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4

[Total No. of Printed Pages—1

[3801]-208

S. Y. B.A. EXAMINATION, 2010

GERMAN GENERAL

G II

(New Course)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—Use of dictionary is allowed.

1. (A)

Ou

“Le Dormeur du Val “de Rimbaud

2. Pourquoi la mort est-elle considérée “heureuse “chez Péguy
3. Traitez le thème de la fuite du temps chez Lamartine et chez La Fontaine .
4. Situez et expliquez 2 au choix :
 - (a) Ce voyageur ailé, comme il est gauche at veule.
 - (b) Philomèle chante et s’élance !
 - (c) Dans la première argile at la première terre.

P.T.O.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-219

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

हिंदी : सामान्य-2

HINDI (G-2)

(कथा विहार/काव्य कुसुमावली)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्य पुस्तकें :— (i) कथा विहार—संपा. डॉ. सुरेशकुमार जैन
(ii) काव्य कुसुमावली—संपा. डॉ. सुरेशकुमार जैन
(छायावादोत्तर काव्य) डॉ. ऋचा शर्मा

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(i) 'दिल्ली में एक मौत' कहानी में चित्रित व्यंग्य को स्पष्ट कीजिए।

(ii) 'हीरा' का चरित्र-चित्रण कीजिए।

2. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर लिखिए : [16]

(i) 'गीत फरोश' कविता का भावार्थ लिखिए।

(ii) 'प्रेत का बयान' कविता का आशय लिखिए।

P.T.O.

3. निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]

- (i) 'जय हो उसकी,
जिसने मुझको दो पैर दिए।
अपनों से बढ़कर
जिसने मुझको गैर दिए
मैं आज घूमता घाटी में
कितने उतार कितने चढ़ाव'।
- (ii) 'दानों को मोहताज हो गये
दर-दर बने भिखारी
भूख, अकाल, महामारी से
दानों की लाचारी
आज धार्मिक बना, धर्म का नाम मिटाने वाला
मेरा देश जल रहा, कोई नहीं बुझाने वाला।'
- (iii) 'जो उच्च शिखर की ओर बढ़े
रह-रह नव-नव उत्साह भरे;
पर कुछ ने ले ली हिम-समाधि
कुछ असफल ही नीचे उतरे।
उनको प्रणाम।'
- (iv) 'मैं लिखता ही तो रहता हूँ दिन-रात।
तो तरह-तरह के बन जाते हैं गीत।
जी, रूठ-रूठ कर मन जाने हैं गीत।
जी, बहुत ढेर लग गया हटाता हूँ।
ग्राहक की मर्जी-अच्छा जाता हूँ।

4. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- (i) 'स्पर्श' कहानी का उद्देश्य।
- (ii) 'ठेस' कहानी का सिरचन।
- (iii) 'अमृतसर आ गया है' कहानी का आशय।

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- (i) 'गीत-फरोश' कविता में व्यंग्य।
- (ii) 'वाणी की दीनता' कविता का सौष्ठव।
- (iii) 'उनको प्रणाम' कविता का आशय।

5. निम्नलिखित में से विज्ञापन **अथवा** व्यावसायिक पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए :

(अ) सभी ऋतुओं में शुद्ध पानी मिलता रहे इसलिए नंदन कंपनी की अत्याधुनिक तकनीक से बनी अक्वागार्ड मशीन का आकर्षक विज्ञापन तैयार कीजिए। [8]

अथवा

सोनी मोटार कंपनी, अहमदनगर, मा. व्यवस्थापक, टाटा मोटर्स कंपनी, मुंबई-4 को कार के नए मॉडल के बारे में पूछताछ करने हेतु व्यावसायिक पत्र लिखती है।

(आ) निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं **चार** वाक्य सकारण शुद्ध करके लिखिए : [8]

- (i) मुझे गुलाब का सुगंध अच्छा लगता है।
- (ii) खा रहा है खाना गोपाल।
- (iii) डाकिया ने नौकर के हाथ में तार दी।
- (iv) उस सभा में अनेक नेताएँ उपस्थित थे।
- (v) राम और सीता वन को गई।
- (vi) साहित्य और जीवन का घोर संबंध है।

प्रयोजनमूलक हिंदी (वैकल्पिक)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं आठ प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [16]

- (1) प्रयोजनमूलक हिंदी का अर्थ बताइए।
- (2) प्रयोजनमूलक हिंदी की शैलियाँ लिखिए।
- (3) साहित्यिक हिंदी की जानकारी दीजिए।
- (4) पारिभाषिक वाक्यांश का अर्थ लिखिए।
- (5) व्यावसायिक पत्राचार का महत्व बताइए।
- (6) जनसंचार का कार्य स्पष्ट कीजिए।
- (7) पत्रकारिता का सामान्य परिचय दीजिए।
- (8) फीचर लेखन का अर्थ बताइए।
- (9) गुण के आधार पर विज्ञापन के दो प्रकार लिखिए।
- (10) पोस्टर की आवश्यकता दीजिए।

2. (अ) निम्नलिखित शब्द-युग्मों में से किन्हीं **चार** शब्द युग्मों के अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

- (i) अश्व—अश्म
- (ii) आरति—आरती
- (iii) किला—कीला
- (iv) बहु—बहू
- (v) पानी—पाणि
- (vi) राज—राज
- (vii) दिन—दीन
- (viii) ग्रह—गृह

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** प्रसंग **अथवा** घटना का संवादात्मक रूप में वर्णन कीजिए : [8]

- (i) किसी दुखद प्रसंग पर सांत्वना।
- (ii) पुस्तक प्रदर्शनी की संवादात्मक अभिव्यक्ति।
- (iii) दो पुराने मित्रों की बचपन की यादें।
- (iv) कोई अपने जीवन का अविस्मरणीय प्रसंग।

3. (अ) निम्नलिखित में से किसी **एक** विषय पर आकाशवाणी के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- (i) शरीर सौन्दर्य बढ़ाने वाला नया साबुन।
- (ii) वजन घटाने की औषधि।

(आ) निम्नलिखित में से किसी **एक** विषय पर दूरदर्शन के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

(i) नयी मसाला कंपनी।

(ii) बालों को काला और घना बनाने वाला शैम्पू।

4. निम्नलिखित लघूत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं **चार** के उत्तर लिखिए : [16]

(i) प्रयोजनमूलक हिंदी की संकल्पना विशद कीजिए।

(ii) बैंकिंग पत्राचार के प्रकार लिखिए।

(iii) जनसंचार माध्यम का स्वरूप लिखकर कार्य बताइए।

(iv) विज्ञापन का अर्थ स्पष्ट करते हुए प्रयोजन स्पष्ट कीजिए।

(v) संवाददाता की कार्य-पद्धति समझाइए।

5. निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं **चार** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

(i) कार्यालयीन हिंदी।

(ii) व्यावसायिक पत्राचार की विशेषताएँ।

(iii) संपादकीय लेखन का महत्व।

(iv) विज्ञापन के प्रकार।

(v) ई-मेल का महत्व।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-220

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

हिंदी : विशेष I

काव्यशास्त्र (Hindi Special-I)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [20]

- (1) काव्य की कोई एक हिंदी परिभाषा लिखिए।
- (2) काव्य के तत्व कौनसे हैं ?
- (3) लक्षणा शब्दशक्ति किसे कहते हैं ?
- (4) उपन्यास की एक परिभाषा दीजिए।
- (5) शब्दशक्ति के भेद लिखिए।
- (6) आस्वादन के आधार पर काव्य के भेद बताइए।
- (7) आलोचक के प्रमुख गुण लिखिए।
- (8) नाटक के प्रमुख तत्व लिखिए।
- (9) नायक के प्रकार लिखिए।
- (10) आ. भरतमुनि के ग्रंथ का नाम क्या है ?
- (11) एकांकी की परिभाषा लिखिए।
- (12) शृंगार और वीर रस के स्थायी भाव लिखिए।
- (13) गद्य के भेद लिखिए।

2. निम्नलिखित छंदों में से किन्हीं **दो** के लक्षण उदाहरण सहित लिखिए : [10]

- (1) शिखरिणी
- (2) रोला
- (3) दोहा
- (4) मंदाक्रांता.

3. निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]

- (1) पाश्चात्य काव्य प्रयोजनों को संक्षेप में लिखिए।
- (2) खंडकाव्य के तत्व लिखिए।
- (3) काव्य के भेद बताकर मुक्तक काव्य का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- (4) काव्य हेतुओं में से प्रतिभा को स्पष्ट कीजिए।
- (5) आलोचक के गुणों को लिखिए।
- (6) नाटक के भेदों का उल्लेख करते हुए रेडियो नाटक का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [30]

- (1) शब्दशक्तियों की परिभाषा लिखते हुए किन्हीं **दो** शब्दशक्तियों को सोदाहरण समझाइए।
- (2) भारतीय काव्यशास्त्र में प्रतिपादित काव्य प्रयोजन लिखिए।
- (3) उपन्यास की परिभाषा लिखते हुए उसके तत्व लिखिए।
- (4) रस के अंगों का परिचय दीजिए।
- (5) आलोचना की परिभाषा लिखते हुए आलोचक के गुण लिखिए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-221

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HINDI (हिंदी)

Special Paper II

(नाटक, उपन्यास और मध्ययुगीन हिंदी काव्य)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्य-पुस्तकें :— (i) बकरी—सर्वेश्वरदयाल सक्सेना
(ii) दौड़—ममता कालिया
(iii) काव्य-कुंज—मध्ययुगीन काव्य—डॉ. जे. आर. बोरसे
डॉ. ऋचा शर्मा

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]

(i) उपन्यास के तत्त्वों के आधार पर 'दौड़' उपन्यास की समीक्षा कीजिए।

(ii) 'दौड़' उपन्यास के शीर्षक की सार्थकता को स्पष्ट कीजिए।

2. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]

“कबीर ने सत्संग तथा गुरु महिमा का वर्णन किया है।” उदाहरण देते हुए स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- (i) सूरदास का वात्सल्य वर्णन।
- (ii) मीरा की भक्ति भावना।
- (iii) बिहारी की काव्यकला।
- (iv) कबीर की भक्ति में माया मोह।

3. (अ) निम्नलिखित अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- (i) शहर और घर रहने से बसते हैं बेटा! अब इतनी दूर एक अनजान जगह को तुमने अपना ठिकाना बनाया है। परायी भाषा, पहनावा, और भोजन के बावजूद वह तुम्हें अपना लगने लगा होगा।”

अथवा

- (ii) “माँ कैसी बातें करती हो। तुम पहली बार मेरे पास आई हो, मैं तुम्हें जाने दूँगा भला। गाड़ी के आगे लेट जाऊँगा।”

(आ) निम्नलिखित अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

“म्या गिरधर रँग राती।

पचरँग चोला पहेरयाँ सखि म्हा झरमट खेलन जाती।

वाँ झरमट माँ मिल्या साँवरो देख्याँ तन मन राती।

जिनरो पियाँ परदेश बस्याँ री लिख-लिख भेज्याँ पाती।

म्यारा पियाँ म्हारे हीय रे बसताँ ना आवा न जाती।

मीराँ रे प्रभु गिरधर नागर मग जोवाँ दिन राती।”

अथवा

“तन्त्री नाद कवित्त-रस सरस राग रति रंग।

अनबूड़े बूड़े तरे, जो बूड़े सब अंग।”

4. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]
'बकरी' नाटक की प्रतीकात्मकता को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- (i) 'बकरी' नाटक में ग्रामीण जीवन।
- (ii) 'बकरी' नाटक का युवक।
- (iii) 'बकरी' नाटक के शीर्षक की सार्थकता।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- (i) 'पवन' का संघर्षमय जीवन।
- (ii) 'दौड़' उपन्यास शीर्षक की सार्थकता।
- (iii) 'दौड़' उपन्यास का कथानक।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-225

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SANSKRIT (G-II)

(Raghuvamsham Canto V and VI,

Bhagavadgita Chap. III to VI)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. (A) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following verses : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन पद्य उताऱ्यांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) संहारविक्षेपलघुक्रियेण हस्तेन तीराभिमुखः सशब्दम्।

बभौ स भिन्दन्बृहतस्तरंगान्वार्यर्गलाभङ्ग इव प्रवृत्तः॥

(ii) सा चूर्णगौरं रघुनन्दनस्य धात्रीकराभ्यां करभोपमोरुः।

आसञ्जयामास यथाप्रदेशं कण्ठे गुणं मूर्तमिवानुरागम्॥

(iii) तं तस्थिवांसं नगरोपकण्ठे तदागमारुढगुरुप्रहर्षः।

प्रत्युज्जगाम क्रथकैशिकेन्द्रश्चन्द्रं प्रवृद्धोर्भिरिवोर्मिमाली॥

- (B) Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

(i) येनाश्रियः संश्रयदोषरूढं स्वभावलोलेत्ययशः प्रमृष्टम्।

(ii) कालो ह्ययं संक्रमितुं सर्वोपकारक्षममा श्रमंते।

(iii) उष्णत्वमग्न्यातपसंप्रयोगाच्छैत्यं हि यत्सा प्रकृतिर्जलस्य।

P.T.O.

2. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Critically appreciate the fifth canto of रघुवंश.

रघुवंशाच्या पाचव्या सर्गाचे विवेचक रसग्रहण करा.

(ii) Critically appreciate the sixth canto of रघुवंश.

रघुवंशाच्या सहाव्या सर्गाचे विवेचक रसग्रहण करा.

3. Explain into English *or* Marathi any *two* verses of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत स्पष्टीकरण करा :

(i) तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः।

गुणा गुणेषु वर्तन्त इति मत्वा न सञ्जते ॥

(ii) कच्चिन्नोभयविभ्रष्टश्छिनाभ्रमिव नश्यति।

अप्रतिष्ठो महाबाहो विमूढो ब्रह्मणः पथि ॥

(iii) न कर्तृत्वं न कर्माणि लोकस्य सृजति प्रभुः।

न कर्मफलसंयोगं स्वभावस्तु प्रवर्तते ॥

4. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Explain the कर्मयोग in भगवद्गीता.

भगवद्गीतेतील कर्मयोग स्पष्ट करा.

(ii) Summarise the fifth chapter of भगवद्गीता.

भगवद्गीतेच्या पाचव्या अध्यायाचा सारांश लिहा.

5. Write a short note on any *one* from sections 'A' and 'B' each :

'A' आणि 'B' विभागातील प्रत्येकी एकावर विवेचनात्मक टीप लिहा :

(A) (i) Description of nature in the fifth canto. [8]

पाचव्या सर्गातील निसर्गवर्णन.

(ii) कौत्साचे व्यक्तिमत्व.

(B) (i) यज्ञसंकल्पना.

(ii) Rules for योगसाधना. [8]

योगसाधनेसाठी आवश्यक नियम.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-226

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SANSKRIT (S-1)

काव्यशास्त्रविमर्श वृत्तविचार व

कौटिलीय अर्थशास्त्र (अधिकरण 1-6)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. (A) Explain into English *or* Marathi any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत स्पष्टीकरण करा :

(i) नवरसरुचिरां निर्मितिमादधती भारती कवेर्जयति।

(ii) इति त्रयः समुदिताः न तु व्यस्ताः।

(iii) तद्दोषैः शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि।

(B) Explain with Sanskrit definition and Sanskrit illustration any *two* of the following figures of speech : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन अलंकारांचे संस्कृतमधील लक्षण आणि उदाहरण सांगून स्पष्टीकरण द्या :

(i) मालोपमा

(ii) भ्रान्तिमान्

(iii) अनन्वय

(iv) शिल्प शब्दनिबन्धन रूपक।

P.T.O.

2. Write in detail the types of poetry. [16]

काव्याचे भेद सविस्तर लिहा.

Or

(किंवा)

Explain the difference between poetic creation and creation of Brahmadeva.

कवीची सृष्टी आणि ब्रह्मदेवाच्या सृष्टीतील फरक स्पष्ट करा.

3. (A) Explain with reference to the context any *two* of the following :

[8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

- (i) प्रदीपः सर्वविधानामुपायः सर्वकर्मणाम्।
- (ii) तस्माल्लोकयात्रार्थी नित्यमुद्यतदण्डः स्यात्।
- (iii) सहायसाध्यं राजत्वं चक्रमेकं न वर्तत।

(B) Define and explain with illustrations any *two* of the following :

[8]

पुढीलपैकी दोन वृत्ताचे लक्षण सांगून उदाहरण स्पष्ट करा :

- (i) आर्या
- (ii) उपेन्द्रवज्रा
- (iii) शालिनी
- (iv) शार्दूलविक्रीडितम्।

4. Write summary of any *one* topic of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही **एका** विषयाचा सारांश लिहा :

- (i) इन्द्रियजयः तत्र राजर्षिवृत्तम्
- (ii) शमव्यायामिकम्।

5. Write critical paragraph any *one* each from Section 'A' and Section 'B' :

पुढीलपैकी 'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी **एका**वर विवेचक परिच्छेद लिहा :

Section A

- (i) काव्यहेतुः
- (ii) उपादान लक्षणा लक्षणलक्षणा। [8]

Section B

- (i) गूढपुरुषोत्पत्तिः तत्र संस्थोत्पत्तिः
- (ii) आत्मरक्षितकम्। [8]

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SANSKRIT (संस्कृत) (S-II)

(Vedasaurabha) (वेदसौरभ)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) *Figures to right indicate full marks.*

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (A) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following

Mantras with necessary notes : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन मन्त्रांचे मराठी किंवा इंग्रजीत आवश्यक टीपेसह अनुवाद लिहा :

(1) मा नो वधाये हत्ववे जिहीष्णस्य रीरधः ।

मा हृणानस्य मन्यवे ॥

(2) यः पृथिवीं व्यथमानामट्टंहद्यः पर्वतान् प्रकुपिताँ अरम्णात् ।

यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात्स जनास इन्द्रः ॥

(3) पुरुष एवेदं सर्वं यद्भूतं यच्च भव्यम् ।

उतामृतत्वस्येशानो यदन्नैनातिरोहति ॥

(B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर सविस्तर निबन्ध लिहा :

(1) The deity Varuna in the Rigveda.

ऋग्वेदातील वरुण देवता

(2) The Sarana-Pani hymn.

सरमापाणि सूक्त.

2. (A) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following Mantras with necessary notes : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन मन्त्रांचे मराठी किंवा इंग्रजीत आवश्यक टीपे सह अनुवाद लिहा :

(1) इहैवाभि वि तनूभे आर्त्नी इव ज्यया ।

वाचस्पतिर्नि यच्छतु मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥

(2) इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शालेश्वावती गोमती सूनृतावती ।

ऊर्जस्वती घृतवती पयस्वत्युच्छ्रयस्व महते सौभगाय ॥

(3) यत् ते अपोदकं विषं तत् त एतास्वग्रभम् ।

गृह्णामि ते मध्यममुत्तमं रसमुतावमं भियसा नेशदादु ते ॥

(B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर सविस्तर उत्तर लिहा :

(1) Describe different types of hymns of the Atharvaveda.

अथर्ववेदातील सूक्तांचे विविध प्रकार विशद करा.

(2) Critically evaluate the Salanirmana-hymn.

शालानिर्माण सूक्ताचे चिकित्सक मूल्यांकन करा.

3. (A) Explain with reference to the context any *one* of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण लिहा :

- (1) सर्वदैवत्यो वै यूपः ।
- (2) ते सोमं राजानम् अकुर्वन् ।

- (B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर सविस्तर उत्तर लिहा :

- (1) Explain the rite of Yupanirmana.
यूपनिर्माण विधी स्पष्ट करा.
- (2) Bring the purport of Indra Namuchi Katha.
इन्द्रनमुचि कथेचे तात्पर्य लिहा.

4. (A) Explain any *one* of the following with reference to the context : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण लिहा :

- (1) तेन त्यक्तेन भुञ्जीथाः मा गृधः कस्यस्विद्धनम् ।
- (2) तं होवाच मृत्यवे त्वा ददामीति ।

- (B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

- (1) Bring out the purport of the Ishavasya Upanisad.
ईशावास्य-उपनिषदातील आशय स्पष्ट करा.
- (2) Draw the character sketch of Nachiketa.
नचिकेताचे व्यक्तिमत्व विशद करा.

5. (A) Write a critical note on any *one* of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(1) The dialogue hymns of the Rgveda.

ऋग्वेदातील संवाद सूक्ते.

(2) Duties done by Indra.

इन्द्रकृत कार्ये.

(B) Write critical notes on any *two* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(1) The Paustikani-hymns of the Atharvaveda.

अथर्ववेदातील पौष्टिक सूक्ते.

(2) Analogies in the Upanisads.

उपनिषदातील दृष्टान्त.

(3) The principle of Bandhuta in Brahmanas.

ब्राह्मणग्रन्थातील बन्धुता तत्त्व.

[3801]-228

S.Y. B.A EXAMINATION, 2010

ARDHAMAGADHI (Prakrit)

(OLD AND NEW COURSE)

(i) अगडदत्तमुणिअजकहा (Vashudev Hindee)

(ii) अभयक्खाणं of अम्बदेव (Ambdev Virachit)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Marathi any two from the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

- (i) चिंतियं च मे—किं नु एयस्स भवणस्स देवया होज्ज ? उदाहु माणुसि ति ? । ततो मए उवरिं होंती निज्झाइया नवरि नयणा से णिमेसुम्मेसं करेति, ततो मए नाया न एस देवया, माणुसी एस'ति । पुच्छिया य मे—भदे ! कासि तुमं ? कस्स वा ? कुओ वा एसि ? ति । ततो तीए ईसी सिहसियदीसंतरूवलहसुद्धदंतपत्तीए वामपायं गुट्टएणं भूमितलं लिहंतीए अहं भणिओ—अज्जउत्त ! एयस्स सएज्जयभवणस्स गहवइजक्खदत्तस्स धूया हं सामदत्ता नाम ।
- (ii) अम्हे वि देवउलं उवगया । भणिया य मे सामदत्ता—मा बीहेसि, अच्छ मुहत्तं जाव मसाणाओ अग्गिं आणेमि । ततो हं अग्गिं घेतूण आगतो, पेच्छामि य तम्मि देवकुले उज्जोवं । पुच्छिया य मे सामदत्ता—किमेस उज्जोवो ? ति । ततो तीए लविअं—हत्थगयस्स ते अग्गिस्स देवउले उज्जोओ संकंतो दीसइ । ततो मया लविअं—असिलहिं ताव गिण्हसु जाव उज्जोवं करेमि ति ।

P.T.O.

(iii) ततो तेहिं साहूहि एवं कहिए धम्मिल्ल ! मया पणमिऊणं विण्णाविया—‘भयव’ ! अहं सो तुब्भं भामघायओ म्हि, जहाकहियं च तुब्भेहिं सव्वं मए अणुभूयं । जं तीए साहसं तुम्ह समीवाओ उवलद्धं, इत्थीजणसद्धा य मे नट्टा । तं मम पसीयह, संसाराडवीकडिल्ले पणस्संतस्स जिण मग्ग दंसणेण अणुघेतुं सहत्थनित्थारणं करेह’ति वोत्तूण चलणेसु निवडितो । ततो तेहिं अहं धम्मे ठविओ । दिण्णा य मे महत्त्वया, धम्मो वगरणं च ॥

2. Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

(i) सामि ! तुब्भे मम साहुक्कारं न देह, किं ते अण्णेण दाणेण । ति ।

(ii) हा ! हा ! हतो भायघायउ ति ।

(iii) गंगाए वालुयं सायरे जलं हिमवतो य परिमाणं ।

जाणंति बुद्धिमंता, महिलहिययं न जाणंति ॥

3. Attempt any *one* question of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा :

How did अगडदत्त score a victory over the thief in the city of कोसंबी ?
अगडदत्ताने कोसंबी नगरीतील चोरावर कसा विजय मिळवला ?

Or

(अथवा)

Write a note on the cultural life reflected in the ‘अगडदत्तमुणिअत्तकहा’.
अगडदत्तमुणिअत्तकहा’ मध्ये प्रतिबिंबित झालेल्या सांस्कृतिक जीवनावर टीप लिहा.

4. Write a critical paragraph on any *one* : [8]

कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) दढप्पहारी ।

(ii) Military training of अगडदत्त ।

अगडदत्ताचे लष्करी प्रशिक्षण.

5. Translate any *two* of the following stanzas into English or Marathi : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) परमन्नं परिवेसिय निवेण लिल्लिक्खिओ सुणयवग्गो ।

सम्महमागच्छंतं तं नियवि पलाइया इयरे ॥

सेणियकुमरो इयराणमुभयपासट्टिए गहियथाले ।

सुणयाण खिवइ जमेइ अप्पणा भयविमुखक्कमणो ॥

(ii) तं सोऊण कुमारो पभणइ 'हरिणच्छि तुज्झ वरकुमरो ।

संभवहो तो हरिसियहियया सा गब्भमुव्वहइ ।

अय अन्नया कुमारो तीए समं जाव कीलइ जहिच्छं ।

ता नियइ निमयजणस्स मंतिणो तत्थ संपत्तो ॥

(iii) 'अंब कहिं मह जणओ'ति पुच्छिए पगलियंसुया भणइ ।

'पुत्तय पवसंतेण तुह जणएणं लिहियमेयं ॥

परिभाविउं तओ सो अवगयतत्तो पयंपए जणणिं ।

'अंब पुहईसरो मे जणओ ता तत्थ वच्चामो ॥

6. Explain with reference to the context any *two* : [8]

कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

(i) वच्छ सुबद्धिविहवेण मुद्दमभंजिय भुंजेह मोयगे पियह सलिलं पि ।

(ii) हा हा ! न जुत्तमेयं उत्तमवं सप्पसूयाणं ।

(iii) तुह जणओ वि न नज्जइ किं कलहसि तं मए सद्धिं ।

7. Attempt any *one* of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा :

What was the solemn declaration of अभयकुमार and how did he fulfil it ?

अभयकुमाराची प्रतिज्ञा कोणती होती व ती त्याने कशी पूर्ण केली ?

Or

(अथवा)

Describe the society reflected in the अभयकखाणं.

‘अभयकखाणं’ मध्ये प्रतिबिंबित झालेल्या समाजाचे वर्णन करा.

8. Write a critical paragraph on any *one* : [8]

कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) The dream and pregnancy-longings of सुनंदा.

सुनंदाचे स्वप्न व डोहाळे ?

(ii) How did अभयकुमार take the ring out of the well ?

अभयकुमाराने विहिरीतून अंगठीवर कशी काढली ?

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PALI

(OLD AND NEW COURSE)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

Section A

(खण्ड 'अ')

1. Translate any *two* of the following into English *or* Marathi : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोनांचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) किं नु खो, आवुसो, सीलविसुद्धत्थं भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती'ति इति पुट्टो समानो 'नो हिदं, आवुसो'ति वदेसि। 'किं पनावुसो, चित्तविसुद्धत्थं भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती'ति इति पुट्टो समानो 'नो हिदं, आवुसो'ति वदेसि। 'किं नु खो, आवुसो, दिट्ठिविसुद्धत्थं जाणदस्सनविसुद्धत्थं भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती'ति इति पुट्टो समानो 'नो हिदं आवुसो'ति वदेसि। किमत्थं चरहावुसो, भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती'' ति ? "अनुपादापरिनिब्बानत्थं खो, आवुसो, भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती'ति।

(ii) अस्सोसि खो आयस्मा अनुरुद्धो दायपालस्स भगवता सद्धिं मन्तयमानस्स। सुत्वान दायपालं एतदवोच—“मा, आवुसो दायपाल, भगवन्तं वारेसि। सत्था नो भगवा अनुप्पत्तो'ति। अथ खो आयस्मा अनुरुद्धो येनायस्मा च नन्दियो आयस्मा च किमिलो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तञ्च नन्दियं आयस्मन्तञ्च किमिलं एतदवोच—“अभिक्कमथायस्मन्तो, अभिक्कमथायस्मन्तो, सत्था नो भगवा अनुप्पत्तो'ति। अथ खो आयस्मा च अनुरुद्धो आयस्मा च नन्दियो आयस्मा च किमिलो भगवन्तं पच्चुगन्त्वा—एको भगवतो पतचीवरं पटिग्गहेसि, एको आसनं पञ्जपेसि, एको पदोदकं उपट्ठापेसि।

(iii) अथ खो वासेट्टुभारद्वाजा माणवा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदिंसु। सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। एकमन्तं निसिन्नो खो वासेट्टो माणवो भगवन्तं एतदवोच—“इध, भो गोतम, अम्हाकं जङ्घविहारं अनुचङ्कमन्तानं अनुविचरन्तानं मग्गामग्गे कथा उदपादि। अहं एवं वदामि— ‘अयमेव उजुमग्गो, अयमज्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताय, य्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन पोक्खरसातिना’ति। भारद्वाजो माणवो एवमाह—‘अयमेव उजुमग्गो अयमज्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताय, य्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन तारुक्खेना’ति। एत्थ, भो गोतम, अत्थेव विग्गहो, अत्थि विवादो, अत्थि नानावादो’ति।

2. Explain with reference to context any *one* of the following : [5]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

(i) “मग्गामग्गे, भो गोतम। किञ्चापि, भो गोतम, ब्राह्मणा नानामग्गे पज्जपेन्ति, अद्धरिया ब्राह्मणा तित्तिरिया ब्राह्मणा छन्दोका ब्राह्मणा ब्हारिज्झा ब्राह्मणा, अथ खो सब्बानि तानि निय्यानिका निय्यन्ति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताय।

(ii) “साधु साधु, अनुरुद्धा! एतस्स पन वो, अनुरुद्ध, विहारस्स समतिक्कमाय एतस्स विहारस्स पटिप्पस्सद्धिया अत्थज्जो उत्तरिमनुस्सधम्मा अलमरियजाणदस्सनविसेसो अधिगतो फासुविहारो’ति ?

3. What do you know about पासादुप्पत्तिपरिच्छेदो ?

[10]

पासादुप्पत्तिपरिच्छेदा बदल आपणास काय माहित आहे ?.

Or

(किंवा)

What do you mean by मञ्जिम ? Write a brief note about मञ्जिमनिकाय.

मञ्जिम शब्दाचा अर्थ काय ? मञ्जिमनिकायवर थोडक्यात टीप लिहा.

4. Write a short note on any one : [5]

कोणत्याही एकावर थोडक्यात टीप लिहा :

(A) रथविनीतसुत

(B) विसुद्धीमग.

Section B

(खण्ड 'ब')

5. Translate any two of the following into English or Marathi : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) यस्सत्थं वा धनत्थं वा ये हनाम मयं पुरे।

अवसेसं भयं होति वेधन्ति विलपन्ति च॥

तस्स ते नत्थि भीतत्तं भिय्यो वण्णो पसीदति।

कस्मा न परिदेवेसि एवरूपे महल्लभये ॥

(ii) या मे अहोसि जनिका फुस्सति नाम खत्तिया।

सा अतीतासु जातीसु सक्कस्स महेसी पिया ॥

तस्सा आयुक्खयं दिस्वा देविन्दो एतदब्रवि।

ददामि मे दस वरे, वर भद्दे यदिच्छसि ॥

(iii) तस्साहं वचनं सुत्वा विहासिं सासने रतो ।
समथं पटिपादेसिं उत्तमत्थस्स पत्तिया ।
तिस्सो विज्जा अनुप्पत्ता कतं बुद्धस्स सासनं ॥
नेक्खम्मे अधिमुत्तस्स पविवेकं च चेतसो ।

6. Explain any *one* of the following with reference to the context : [5]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

(i) मा मे कुज्झि महावीर मा मे कुज्झि महामुनि ।

(ii) सत्तानं सम्पजानानं अत्थं गच्छन्ति आसवा ।

7. What do you know about अम्बपालिथेरि ? [10]

अम्बपालिथेरिविषयी आपणास काय माहित आहे ?

Or

(किंवा)

What is Cariyā ? Write a brief note on .

चरिया म्हणजे काय ? 'चरियापिटक' वर थोडक्यात टीप लिहा.

8. Write a short note on any *one* of the following : [5]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर संक्षिप्त टीप लिहा :

(i) थेरीगाथा

(ii) चापाथेरी.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-231

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ECONOMICS

General Paper II (G-2)

(Banking and Co-operation in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Explain the concept and meaning of Bank.
 - (2) Explain the types of cheque.
 - (3) State the principles of co-operation.
 - (4) State the defects of Primary Agricultural Credit Societies (PAC's).
2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]
- (1) Types of Mortgage.
 - (2) Monetary Policy.
 - (3) Endorsement.
 - (4) State Trading Corporation.
 - (5) NABARD.
 - (6) Housing Co-operatives.

3. Answer the following questions in **200-250** words each
(any *three*) : [30]

- (1) Explain the achievements of Nationalisation of Commercial Banks.
- (2) State the functions of R.B.I.
- (3) Explain the nature and scope of Co-operation.
- (4) State the role of Co-operative Agricultural Marketing.
- (5) Explain the progress and problems of Consumer Co-operatives.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the process of multiple credit creation of Commercial Banks and state the limitations.
- (2) Explain the progress and problems of Co-operative Sugar Industry in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- (1) बँकेची संकल्पना व अर्थ स्पष्ट करा.
- (2) चेकचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) सहकाराची तत्वे सांगा.
- (4) प्राथमिक कृषी पतसंस्थांच्या उणिवा सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) गहाणाचे प्रकार.
- (2) चलनविषयक धोरण.
- (3) पृष्ठांकन.
- (4) राज्य व्यापार महामंडळ.
- (5) नाबार्ड.
- (6) सहकारी गृहनिर्माण संस्था.

3. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) व्यापारी बँकांच्या राष्ट्रीयीकरणाचे यश स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय रिझर्व बँकेची कार्ये सांगा.
- (3) सहकाराचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (4) सहकारी कृषी विपणनाची भूमिका सांगा.
- (5) ग्राहक सहकारी संस्थांची प्रगती व समस्या स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एका) : [20]

- (1) व्यापारी बँकांची बहुविध पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा व मर्यादा सांगा.
- (2) महाराष्ट्रातील सहकारी साखर कारखान्यांची प्रगती आणि समस्या स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-232

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ECONOMICS

Special Paper I

(Micro Economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Explain Functional Relationship.

(ii) State and explain the Income Effect.

(iii) Explain Price Discrimination.

(iv) Explain the concept of Collective Bargaining.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Substitution Effect.

(ii) Diseconomies of Large Scale Production.

(iii) Law of Supply.

(iv) Characteristics of Monopoly.

(v) Selling Cost.

(vi) Innovation Theory of Profit.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the importance and limitations of Micro Economics.
- (ii) State the Determinants of Demand.
- (iii) Explain the Law of Variable of Proportions.
- (iv) Give the definition of Perfect Competition. Explain Long run Equilibrium of the firm under Perfect Competition.
- (v) Explain the Ricardian Theory of Rent.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) What is Indifference Curve ? Explain the properties of Indifference Curve.
- (ii) Explain the Marginal Productivity Theory of Distribution.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (i) फलन संबंध स्पष्ट करा.
- (ii) उत्पन्न परिणाम सांगा व स्पष्ट करा.
- (iii) मुल्यभेदाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iv) सामुहिक सौदाशक्ती संकल्पना स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) पर्यायता परिणाम.
- (ii) मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादनाचे तोटे.
- (iii) पुरवठ्याचा नियम.
- (iv) मक्तेदारीची वैशिष्ट्ये.
- (v) विक्री खर्च.
- (vi) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धान्त.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) सुक्ष्म अर्थशास्त्राचे महत्व व मर्यादा स्पष्ट करा.
- (ii) मागणी ठरविणारे घटक सांगा.
- (iii) बदलत्या प्रमाणांचा नियम स्पष्ट करा.
- (iv) पुर्णस्पर्धेची व्याख्या द्या. पुर्णस्पर्धेतील उद्योगसंस्थेचा दीर्घकालीन समतोळ स्पष्ट करा.
- (v) रिकार्डोचा खंड सिद्धान्त स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) समवृत्ती वक्र म्हणजे काय ? समवृत्ती वक्राचे गुणधर्म स्पष्ट करा.
- (ii) विभाजनाचा सीमांत उत्पादकता सिद्धान्त स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-233

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ECONOMICS

Special Paper II

(S-2 : Macro Economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [20]
- (i) Explain the circular flow of income.
 - (ii) What are the primary functions of money ?
 - (iii) Explain the Demand-Pull Inflation.
 - (iv) Explain the features of Business cycles.
- 2.** Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]
- (i) Importance of Index Number.
 - (ii) Paradox of Saving.
 - (iii) Supply Side Economics.
 - (iv) Induced Investment.
 - (v) Stagflation.
 - (vi) Concept of Economic Growth.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (i) State the scope and importance of Macro Economics.
- (ii) Explain the concept of investment multiplier.
- (iii) Explain the phases of trade cycle.
- (iv) State the Elements of Monetarism.
- (v) Discuss the objectives of Macro Economic Policy.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain Keynes theory of Employment.
- (ii) Explain the causes and consequences of Inflation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (i) उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.
- (ii) पैशाची प्राथमिक कार्ये कोणती ?
- (iii) मागणी-ताण निर्मित भाववाढ स्पष्ट करा.
- (iv) व्यापारचक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) निर्देशांकाचे महत्व
- (ii) बचतीचा विरोधाभास
- (iii) पुरवठा बाजूचे अर्थशास्त्र
- (iv) प्रेरीत गुंतवणूक
- (v) मंदीयुक्त चलनवाढ
- (vi) आर्थिक वृद्धीची अवधारणा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) समग्र अर्थशास्त्राची व्याप्ती व महत्व सांगा.
- (ii) गुंतवणूक गुणकाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) व्यापारचक्राच्या अवस्था स्पष्ट करा.
- (iv) मुद्रावादाची मुलतत्वे सांगा.
- (v) समग्र आर्थिक धोरणाच्या उद्दिष्टांची चर्चा करा.

4. खालील प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) केन्स यांचा रोजगार सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ii) चलनवाढीची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-234

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

POLITICS

[G-2 : General Paper II]

(Constitutional and Political Process in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Right to education.
- (2) Nature of Parliamentary system in India.
- (3) Judicial Activism.
- (4) Social Directive Principles.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Importance of 74th Amendment.
- (2) Ideology of Congress Party.
- (3) Impact of state emergency.
- (4) Role of Regional parties.
- (5) Importance of 1977 Parliamentary Election.
- (6) Problems of Indian Agriculture.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200** to **250** words each
(any *three*) : [30]

- (1) Discuss the relations between Legislature and Judiciary.
- (2) Explain the Fundamental Rights of Indian citizens.
- (3) State the rise and ideology of Shetkari Sanghatana.
- (4) Explain the structure, powers and functions of Election Commission.
- (5) State the importance of 1989 Lok Sabha Election.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Discuss relations between Legislature and Executive.
- (2) Explain the rise, nature and problems of women's movements.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा : [10]

- (1) शैक्षणिक हक्क.
- (2) भारतातील संसदीय शासनपद्धतीचे स्वरूप.
- (3) न्यायालयीन सक्रियता.
- (4) सामाजिक मार्गदर्शक तत्वे.

2. कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) 74व्या राज्यघटना दुरुस्तीचे महत्व.
- (2) काँग्रेस पक्षाची विचारसरणी.
- (3) राज्यातील आणिबाणीचे परिणाम.
- (4) प्रादेशिक पक्षांची भूमिका.
- (5) 1977च्या लोकसभा निवडणुकीचे महत्व.
- (6) भारतीय शेतीच्या समस्या.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) कायदेमंडळ आणि न्यायमंडळ संबंध स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय नागरिकांचे मुलभूत हक्क विशद करा.
- (3) शेतकरी संघटनेचा उदय व विचारप्रणाली सांगा.
- (4) निवडणुक आयोगाची रचना, अधिकार आणि कार्ये विशद करा.
- (5) 1989च्या लोकसभा निवडणुकीचे महत्व सांगा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) कायदेमंडळाचे कार्यकारी मंडळाशी संबंधाची चर्चा करा.
- (2) स्त्रिवादी चळवळींचा उदय, स्वरूप आणि समस्या स्पष्ट करा.

[3801]-234

(Political and Social Movements in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Dalit Panther.
- (2) Naxalite Movement.
- (3) Philosophy of Satyashodhak Samaj.
- (4) Prarthana Samaj.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Ideology of R.S.S. (Rashtriya Swayamsevek Sangh).
- (2) Gandhi's idea of Non-violence.
- (3) Mahatma Fule's thoughts on women.
- (4) Tilak's ideas on Rashtriya Shikshan.
- (5) Rise of Socialists Movement in India.
- (6) Narmada Bachao Andolan.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each
(any *three*) : [30]

- (1) Explain the contribution of O.B.C. Movement.
- (2) State the legacies and contribution of India's National Movements.
- (3) Explain the Ideology of India's Communist Movement.
- (4) Explain four-point programme of Lokmanya Tilak.
- (5) Write an essay on empowerment of women.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the causes of empowerment of Naxalite Movement.
- (2) Critically examine Dalit Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) दलित पँथर.
- (2) नक्षलवादी चळवळ.
- (3) सत्यशोधक समाजाचे तत्वज्ञान.
- (4) प्रार्थना समाज.

2. कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाची विचारधारा.
- (2) गांधीजींचे अहिंसेविषयक विचार.
- (3) महात्मा फुलेंचे स्त्रियांविषयक विचार.
- (4) टिळकांचे राष्ट्रीय शिक्षणविषयक विचार.
- (5) भारतातील समाजवादी चळवळीचा उदय.
- (6) नर्मदा बचाव आंदोलन.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

- (1) मागासवर्गीय (ओ. बी. सी.) चळवळीचे योगदान स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय राष्ट्रीय चळवळीची उद्दिष्टे आणि योगदान सांगा.
- (3) भारतीय साम्यवादी चळवळीची विचारधारा स्पष्ट करा.
- (4) लोकमान्य टिळकांचा चतुःसूत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- (5) महिला सबलीकरणावर निबंध लिहा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) नक्षलवादी चळवळीच्या सबलीकरणाचे कारणे स्पष्ट करा.
- (2) दलीत चळवळीचे सटिक (सविस्तर आणि टिकात्मक) परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-235

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

POLITICS

Special Paper I

(S-1 : Western and Indian Political Thinkers)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]
- (a) John Locke's views on Natural Right.
 - (b) J.S. Mill's views on Freedom of Action.
 - (c) Marxian concept of class struggle.
 - (d) Justice Ranade's Liberalism.
2. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
- (a) State Aristotle's concept of Ideal State.
 - (b) Mill's views on Political Rights of women.
 - (c) Mahatma Gandhi's concept of Ahimsa.
 - (d) Dr. Ambedkar's views on Varna system.
 - (e) Mahatma Phule's 'Satyashodhak Samaj'.
 - (f) Karl Marx's Dialectical Materialism.

P.T.O.

3. Attempt any *three* questions (in **250** words each) : [30]

- (a) Explain Aristotle's classification of state.
- (b) Explain John Locke's views on Civil Society.
- (c) State the views of Justice Ranade on Indian Economy.
- (d) Explain the contribution of Dr. Ambedkar in Dalit Movement.
- (e) Explain Marxian views on Revolution.

4. Attempt any *one* question (in **500** words) : [20]

- (a) Explain Mahatma Gandhi's thought about Satyagraha.
- (b) Discuss J.S. Mill's thought on Liberty.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [10]

- (a) जॉन लॉकचे नैसर्गिक हक्काबाबतचे विचार.
- (b) जे. एस. मिलचे कृती स्वातंत्र्याबाबतचे विचार.
- (c) मार्क्सची वर्ग संघर्षाची संकल्पना.
- (d) रानडे यांचा उदारमतवाद.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (a) अँरिस्टॉटलची 'आदर्श राज्याची' संकल्पना सांगा.
- (b) स्त्रीच्चा राजकीय हक्कांविषयी मिलचे विचार.
- (c) महात्मा गांधीजीची अहिंसेची संकल्पना.
- (d) डॉ. आंबेडकरांचे वर्णव्यवस्थे बाबतचे विचार.
- (e) महात्मा फुले यांचा 'सत्यशोधक समाज'.
- (f) कार्ल मार्क्सचा 'विरोध विकासाधिष्ठीत' भौतिकवाद.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [30]

- (a) अँरिस्टॉटलचे राज्याचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- (b) जॉन लॉकची नागरी समाजासंबंधीची मते स्पष्ट करा.
- (c) भारतीय अर्थव्यवस्थेबाबत न्या. रानडे यांचे विचार सांगा.
- (d) डॉ. आंबेडकरांचे दलित चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.
- (e) मार्क्सचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (a) महात्मा गांधीच्या सत्याग्रहविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (b) जे. एस. मिलचे स्वातंत्र्यविषयक विचारांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-236

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

POLITICS

Special Paper II

(S-2 : Modern Political Analysis)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]
 - (a) Limitations of Traditional Political Analysis.
 - (b) Feature of Behavioural Approach.
 - (c) Importance of Political Recruitment.
 - (d) Limitations of Field Study.

2. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
 - (a) State *four* approach of Behaviourism.
 - (b) Factors influencing of Political Participation.
 - (c) Types of Political Culture.
 - (d) Types of Political Communication.
 - (e) Factors influencing of Political Development.
 - (f) Means of Public Opinion.

P.T.O.

3. Attempt any *three* questions (in **250** words each) : [30]

- (a) Write critiques on structural-functional approach.
- (b) Explain the means of Political Recruitment.
- (c) Discuss on various means of Political Communication.
- (d) Explain various means of Political Socialisation.
- (e) Explain the aims of Modernization.

4. Attempt any *one* question (in **500** words) : [20]

- (a) Explain the features of Modern Political Analysis.
- (b) Explain the causes of Political Change.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [10]

- (a) पारंपारिक राजकीय विश्लेषणाच्या मर्यादा.
- (b) वर्तनवादी दृष्टीकोनाची वैशिष्ट्ये.
- (c) राजकीय भरतीचे महत्व.
- (d) क्षेत्रीय अभ्यास पद्धतीवरील मर्यादा.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (a) वर्तनवादासंबंधी चार दृष्टीकोन सांगा.
- (b) राजकीय सहभागावर प्रभाव टाकणारे घटक.
- (c) राजकीय संस्कृतीचे प्रकार.
- (d) राजकीय संसूचनाचे प्रकार.
- (e) राजकीय विकासावर प्रभाव टाकणारे घटक.
- (f) लोकमताची साधने.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [30]

- (a) रचनात्मक-कार्यवादी दृष्टीकोनावरील टीका लिहा.
- (b) राजकीय भरतीची साधने स्पष्ट करा.
- (c) राजकीय संसूचनाच्या विविध साधनांची चर्चा करा.
- (d) राजकीय सामाजिकरणाची विविध साधने स्पष्ट करा.
- (e) आधुनिकीकरणाचे उद्देश स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (a) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (b) राजकीय बदलाची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-237

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HISTORY

General Paper II

(Modern India 1885-1992)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the philosophy of Moderates.

(ii) Define the concept Civil Disobedience.

(iii) Explain the term 'Dalit'.

(iv) What is 'Green Revolution' ?

2. Write short notes in **100** words each : [20]

(i) Objectives of Indian National Congress.

(ii) Anusheelan Samiti.

(iii) Indian Independence Act, 1947.

(iv) Emancipation movement for Goa.

(v) State the importance of Panchsheel.

(vi) Use of computer.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]
- (i) Which political and social factors responsible for the rise of Indian Nationalism ?
 - (ii) Why did Quit India Movement start ?
 - (iii) Evaluate the Cripps Mission.
 - (iv) Explain the process of integration of Hyderabad Princely State with Indian Union.
 - (v) State Dr. B. R. Ambedkar's contribution in Dalit Movement in India.
4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]
- (i) What is communalism ? Give an account of growth of communalism in India.
 - (ii) Discuss the salient features of Indian Constitution.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]
- (i) मवाळांचे तत्वज्ञान सांगा.
 - (ii) 'सविनय कायदेभंग' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (iii) 'दलित' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
 - (iv) 'हरित क्रांती' म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) राष्ट्रीय काँग्रेसची उद्दिष्ट्ये
- (ii) अनुशीलन समिती
- (iii) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा, 1947
- (iv) गोवा मुक्ती आंदोलन
- (v) 'पंचशील' चे महत्व सांगा.
- (vi) संगणकाचे उपयोग.

3. खालील प्रश्नांची 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयास कोणते राजकीय आणि सामाजिक घटक कारणीभूत ठरले ?
- (ii) चलेजाव चळवळ का सुरु करण्यात आली ?
- (iii) क्रिप्स योजनेचे परीक्षण करा.
- (iv) हैद्राबाद संस्थानाची भारतीय संघराज्यात विलीनीकरण प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (v) भारतातील दलित चळवळीतील डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचे योगदान सांगा.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (i) जमातवाद म्हणजे काय ? भारतातील जमातवादाच्या विकासाची माहिती द्या.
- (ii) भारतीय राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-238

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HISTORY

Special Paper I

(Introduction to History)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What is the meaning of History ?

(ii) What is Local History ?

(iii) What is External Criticism ?

(iv) Mention the theory of Toynbee “challenge and response”.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) :

[20]

(i) Interpretation of History.

(ii) Primary Sources.

(iii) Negative Criticism.

(iv) Marx as a Historian.

(v) Demerits of Rankeian Historiography.

(vi) Romila Thapar.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) What is the importance of History in Human life ?
- (ii) Discuss the importance of primary sources for research in History.
- (iii) Explain the relation between History and Geography.
- (iv) Give an account of the imperialistic school of Historiography.
- (v) Discuss the contribution of Herodotus as a World Historian.

4. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

- (i) What is meant by internal criticism ? Explain in detail the process of Internal Criticism.
- (ii) Discuss the contribution of R.C. Majumdar as a Indian Historian.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) इतिहासाचा अर्थ काय आहे ?
- (ii) स्थानिक इतिहास म्हणजे काय ?
- (iii) बहिरंग परीक्षण म्हणजे काय ?
- (iv) टॉयन्बीचा आव्हान व प्रतिसाद सिद्धांत सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) इतिहासाचा अन्वयार्थ
- (ii) प्राथमिक साधने
- (iii) नकारात्मक टिका
- (iv) मार्क्स : एक इतिहासकार
- (v) रँकेच्या इतिहास लेखनशास्त्रातील दोष
- (vi) रोमिला थापर.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) मानवी जीवनात इतिहासाचे महत्व काय आहे ?
- (ii) इतिहास संशोधनातील प्राथमिक साधनांच्या महत्वाची चर्चा करा.
- (iii) इतिहास व भूगोलाचे संबंध स्पष्ट करा.
- (iv) साम्राज्यवादी इतिहास लेखनशास्त्राच्या प्रवाहाचा आढावा घ्या.
- (v) जागतिक इतिहासकार या नात्याने हिरोडोटसच्या योगदानाची चर्चा करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (i) अंतरंग परिक्षण म्हणजे काय ? अंतरंग परिक्षणाची प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.
- (ii) भारतीय इतिहासकार या नात्याने आर. सी. मुजूमदार यांच्या योगदानाविषयी चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-239

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HISTORY

Special Paper-II

[Ancient India (3000 BC to 1200 AD)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What is 'Brahmane' ?
- (2) Explain the concept of 'Vedic religion'.
- (2) Explain the term 'Dhammaghosha'.
- (4) What is meant by 'Sangam Age' ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Scope of Harappan Civilization.
- (2) Urbanization.
- (3) Jain Dharma's *two* Cults.
- (4) Glorious victory of King Kanishka.
- (5) Religious life of Satavahanas.
- (6) Cholas dynasty of Tanjavar.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Give an account of the social life of the Harappan People.
- (2) State the philosophy of Buddhism.
- (3) State the information about social and cultural life of the Satavahanas period.
- (4) Why did Gupta period call as the 'Golden Age' ?
- (5) Evaluate the achievement of Rashtrakutas.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Give an account of the sources for the study of Ancient Indian History.
- (2) Discuss the achievement of Samrat Harshavardhana.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'ब्राह्मणे' म्हणजे काय ?
- (2) 'वैदिक धर्म' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) 'धम्मघोष' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (4) 'संगम युग' म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) हरप्पा संस्कृतीची व्याप्ती.
- (2) नागरीकरण.
- (3) जैन धर्माचे दोन पंथ.
- (4) राजा कनिष्काचा दिग्विजय.
- (5) सातवाहनकालीन धार्मिक जीवन.
- (6) तंजावरचे चोल घराणे.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) हरप्पातील लोकांच्या समाजजीवनाचा वृत्तांत द्या.
- (2) बौद्ध धर्माचे तत्त्वज्ञान सांगा.
- (3) सातवाहन काळातील सामाजिक आणि सांस्कृतिक जीवनाची माहिती सांगा.
- (4) गुप्त काळाला 'सुवर्णयुग' असे कां म्हटले जाते ?
- (5) राष्ट्रकुटांच्या कामगिरीचे मुल्यमापन करा.

4. खालील प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एका) : [20]

- (1) प्राचीन भारताच्या इतिहासाच्या अभ्यासाच्या साधनांचा आढावा घ्या.
- (2) सम्राट हर्षवर्धनच्या कामगिरीची चर्चा करा.

[History of U.S.A. (1914 to 2001 A.D.)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) What is the 'Non-Intervention Policy' ?

(2) What is meant by 'The Great Depression' ?

(3) Define the concept of 'Cold War'.

(4) What is meant by 'Open Trade Policy' ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) League of Nations.

(2) Marshall Plan.

(3) Civil Rights Movement.

(4) NATO.

(5) Objectives of GATT.

(6) Consequences of Terrorism.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

(1) Explain the role of U.S.A. in the World War I.

- (2) Write the information of movement for women's rights in America.
- (3) Explain the role of U.S.A. in Cold War.
- (4) Discuss the salient features of the 'Dunckel proposal.
- (5) Give an account of development about space research in America.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the contribution of Dr. Martin Luther King to Negro movement.
- (2) Evaluate the foreign policy of U.S.A. after World War II.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'निर्हस्तक्षेपाचे धोरण' म्हणजे काय ?
- (2) जागतिक महामंदी म्हणजे काय ?
- (3) 'शीतयुद्ध' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) 'खुल्या व्यापाराचे धोरण' म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) राष्ट्रसंघ
- (2) मार्शल योजना
- (3) नागरी हक्क चळवळ
- (4) नाटो
- (5) गॅट कराराची वैशिष्ट्ये
- (6) दहशतवादाचे परिणाम.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) अमेरिकेची पहिल्या महायुद्धातील भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) अमेरिकेतील स्त्री हक्क चळवळीची माहिती लिहा.
- (3) शीतयुद्धातील अमेरिकेच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.
- (4) डंकेल प्रस्तावाच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (5) अमेरिकेतील अवकाश संशोधन प्रगतीचा आढावा घ्या.

4. खालील प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एका) : [20]

- (1) डॉ. मार्टिन ल्युथर किंग यांचे निग्रो चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.
- (2) दुसऱ्या महायुद्धानंतरच्या अमेरिकन परराष्ट्रीय धोरणाचे मुल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-240

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ANTHROPOLOGY

(G-2 : Indian Tribes and Tribal Welfare)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(i) What is the psychological preparation for anthropological field work ?

(ii) Give the Linguistic classification of Indian tribes.

(iii) Explain in brief the Religious life of Bhil society.

(iv) What are the health problems of Adivasis ?

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(i) Data Collection

(ii) Ethnography

(iii) Isolation

(iv) Concept of “Adivasi”

(v) Nature of Tribal Religion

(vi) I.T.D.P.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in **250** words each : [30]

- (i) Distinguish between Caste and Tribe.
- (ii) Explain the religious and social life of Gonds.
- (iii) What is the role of magic in Tribal Religion ?
- (iv) Discuss the factors of social change among Indian Tribes.
- (v) What is the concept of Acculturation ?

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (i) What is Youth Dormitory ? Discuss the structure and functions of Youth Dormitories.
- (ii) State and evaluate the policy of Protective Discrimination for the Scheduled Tribes.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (i) मानवशास्त्रीय क्षेत्र कार्यासाठी मानसिक तयारी कोणती ?
- (ii) भारतीय आदिवासींचे भाषिक वर्गीकरण करा.
- (iii) भिल्ल समाजाचे धार्मिक जीवन थोडक्यात विशद करा.
- (iv) आदिवासींच्या आरोग्यविषयक समस्या कोणत्या ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [20]

- (i) माहिती संकलन
- (ii) लोकसमूह विज्ञान
- (iii) अलिप्तता
- (iv) 'आदिवासी' एक संकल्पना
- (v) आदिवासी धर्माचे स्वरूप
- (vi) एकात्मित आदिवासी विकास प्रकल्प.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

- (i) जात आणि जमात यातील फरक स्पष्ट करा.
- (ii) गोंडांचे धार्मिक आणि सामाजिक जीवन विशद करा.
- (iii) आदिवासी धर्मातील जादूची भुमिका काय आहे ?
- (iv) भारतीय आदिवासींमधील परिवर्तनाच्या घटकांची चर्चा करा.
- (v) समसंस्कृतीकरणाची संकल्पना काय आहे ?

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) युवागृह म्हणजे काय ? युवागृहांची रचना आणि कार्ये यांची चर्चा करा.
- (ii) अनुसूचित जमातींसाठी असलेले 'संरक्षणात्मक पक्षपात' धोरण सांगून त्याचे मुल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-241

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

GEOGRAPHY

(General Paper-2)

[Gg-210 : Geography of Human Resources]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) *All* questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of map stencils is allowed.
 - (iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1. Answer in about 20 words each (any ten) :** [20]
- (i) Define 'Human Geography'.
 - (ii) Write the Vedic period.
 - (iii) What is Possibilism ?
 - (iv) Write any *two* names of civilization.
 - (v) What is 'Nasal Index' ?
 - (vi) Write any *two* names of animals in 'Tundra region'.
 - (vii) State *two* habitat of 'Bhil tribe'.
 - (viii) Write any *two* economic activities of 'Gond tribe'.
 - (ix) What is morung ?
 - (x) Write any *two* names of universal religions.

P.T.O.

- (xi) What is migration ?
- (xii) What is 'Brain drain' ?
- (xiii) What is population density ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (i) Importance of 'Human Geography'.
- (ii) Stop and Go determination.
- (iii) Language and National integration.
- (iv) Migration in modern period.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (i) Explain the factors affecting on the location of rural settlement.
- (ii) Write the characteristics of 'Indus Civilization'.
- (iii) Describe any *two* religions of the world.
- (iv) Explain the Human Life of 'Pygmy'.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (i) Explain the nature and scope of human resources geography.
- (ii) What is race ? Explain the 'Mongoloid' in detail.
- (iii) Give geographical account on 'Naga' tribe.
- (iv) 'Population as a resources'. Explain.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[20]

(i) मानवी भूगोलाची व्याख्या द्या.

(ii) वैदिक कालखंड लिहा.

(iii) संभववाद म्हणजे काय ?

(iv) कोणत्याही दोन संस्कृतीची नावे लिहा.

(v) नासिकाक म्हणजे काय ?

(vi) टुंड्रा प्रदेशातील कोणत्याही दोन प्राण्यांची नावे लिहा.

(vii) 'भिल्ल' जमातीची कोणतीही दोन निवास स्थाने सांगा.

(viii) 'गोंड' जमातीची कोणतेही दोन आर्थिक व्यवसाय लिहा.

(ix) मोरूंग म्हणजे काय ?

(x) कोणत्याही दोन वैश्विक धर्माची नावे सांगा.

(xi) स्थलांतर म्हणजे काय ?

(xii) बुद्धीवहण म्हणजे काय ?

(xiii) लोकसंखेची घनता म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) मानवी भूगोलचे महत्व.
- (ii) 'थांबा आणि जा' निश्चयवाद.
- (iii) भाषा आणि राष्ट्रीय एकात्मता.
- (iv) आधुनिक कालातील स्थलांतर.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) ग्रामिण वस्ती स्थानावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- (ii) 'सिंधू संस्कृतीची' वैशिष्ट्ये लिहा.
- (iii) जगामधील कोणत्याही दोन धर्माचे वर्णन करा.
- (iv) 'पिग्मीचे' मानवी जीवन स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) मानव साधन संपत्ती भूगोलचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (ii) वंश म्हणजे काय ? मंगोलाईड वंशाचे सविस्तर विवेचन करा.
- (iii) 'नागा' जमातीवर भौगोलिक वृतांत द्या.
- (iv) 'लोकसंख्या एक साधन संपत्ती' स्पष्ट करा.

[3801]-241

[Gg-210 : Geography and Natural Hazards (G-2)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :-**
- (i) *All* questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams wherever necessary.
 - (iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in about **20** words each (any *ten*) : [20]
- (i) What is Environment Geography ?
 - (ii) Write any *two* approaches of Environment Geography.
 - (iii) Write the definition of Hazards.
 - (iv) Write any *two* types of man-made Hazards.
 - (v) What is Risk analysis ?
 - (vi) Write any *two* causes of rehabilitation.
 - (vii) Write any *two* causes of cyclone.
 - (viii) Give any *two* economic effects of drought.
 - (ix) Give *two* causes of landslide.
 - (x) State any *two* effects of 'Tsunami'.
 - (xi) Write *two* causes of soil degradation.
 - (xii) Define deforestation.
 - (xiii) Write *two* causes of forest fire.

- 2.** Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
- (i) Nature of 'Environment Geography'.
 - (ii) Natural Hazards.
 - (iii) Effects of Floods.
 - (iv) Effects of Cyclone.
- 3.** Answer in **150** words each (any *two*) : [20]
- (i) Define ecosystem and explain it.
 - (ii) Describe the Hazards assessment.
 - (iii) Describe the effects and management of landslides.
 - (iv) Explain effects and management of forest fire.
- 4.** Answer in **300** words each (any *two*) : [30]
- (i) What is Hazards management ? Explain identification and distribution of Hazards.
 - (ii) What is Hazards awareness ? Explain the need of Hazard awareness.
 - (iii) Explain the causes, effects and management of earth-quake.
 - (iv) Explain the causes and effects of Population Explosion.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

(i) पर्यावरण भूगोल म्हणजे काय ?

(ii) पर्यावरण भूगोलाच्या कोणत्याही दोन अभ्यास पद्धती सांगा.

(iii) आपत्तीची व्याख्या लिहा.

(iv) मानव निर्मित आपत्तीचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.

(v) धोक्याचे विश्लेषण म्हणजे काय ?

(vi) पुनर्रचनेची कोणतेही दोन कारणे लिहा.

(vii) आवर्ताची कोणतेही दोन कारणे लिहा.

(viii) दूष्काळाची कोणतेही दोन आर्थिक परिणाम सांगा.

(ix) भूमीपाताची दोन कारणे द्या.

(x) त्सुनामीचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.

(xi) मृदा धूपेची दोन कारणे लिहा.

(xii) निर्वनीकरणाची व्याख्या द्या.

(xiii) वनव्याची दोन कारणे लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) पर्यावरण भूगोलचे स्वरूप.
- (ii) नैसर्गिक आपत्ती.
- (iii) पूराचे परिणाम.
- (iv) आवर्ताचे परिणाम.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) परिसंस्थेची व्याख्या सांगून वर्णन करा.
- (ii) आपत्तीच्या मुल्यमापनाचे वर्णन करा.
- (iii) भूमीपाताचे परिणाम व व्यवस्थापनाचे वर्णन करा.
- (iv) वनव्याचे परिणाम व व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय ? आपत्तीची ओळख व वितरण स्पष्ट करा.
- (ii) आपत्ती सतर्कता म्हणजे काय ? आपत्ती सतर्कतेची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- (iii) भूकंपाची कारणे, परिणाम व व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- (iv) लोकसंख्या विस्फोटाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-242

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

GEOGRAPHY

[Gg-220 : India : A Geographical Analysis (S-1)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in about 20 words each (any ten) : [20]

(1) Give Latitudinal and Longitudinal extent of India.

(2) Write the names of the sub-ranges of the Himalaya.

(3) Name *two* tributories of the Sindhu river.

(4) What is South-West monsoon ?

(5) Give major regions of Black Cotton soil in India.

(6) Write the types of Iron-ore.

(7) Give major oil producing regions in India.

(8) What is Blue Revolution ?

(9) Write *four* affecting factors on location of Iron and Steel industries.

(10) Define migration.

P.T.O.

- (11) Name *four* important national highway in India.
- (12) Write any *four* advantages of railways.
- (13) Name *two* important international airport in India.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Forest conservation.
- (2) Drought-prone zone in India.
- (3) Distribution of manganese in India.
- (4) Green Revolution.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe the Godavari river system.
- (2) Give the major types of forest and describe their distribution in India.
- (3) Write the problems of urbanization in India.
- (4) Describe the distribution of coal in India.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Mention the major physiographic division of India and describe the peninsular plateau.
- (2) Explain the causes and effect of soil degradation.
- (3) State the importance of agriculture in Indian economy.
- (4) Give an account of growing importance of ports in national and international trade of India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[20]

(1) भारताच्या अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार सांगा.

(2) हिमालयाच्या उपरांगांची नावे लिहा.

(3) सिंधु नदीच्या कोणत्याही दोन उपनद्यांची नावे लिहा.

(4) नैऋत्य मान्सून म्हणजे काय ?

(5) भारतातील काळ्या (कापूस) मृदेचे प्रमुख प्रदेश सांगा.

(6) लोह खनिजांचे प्रकार लिहा.

(7) भारतातील प्रमुख तेल उत्पादक प्रदेश सांगा.

(8) नीलक्रांती म्हणजे काय ?

(9) लोह-पोलद उद्योगाच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे चार घटक लिहा.

(10) स्थलांतराची व्याख्या द्या.

(11) भारतातील महत्वाच्या चार राष्ट्रीय महामार्गांची नावे लिहा.

(12) रेल्वे वाहतुकीचे कोणतेही चार फायदे लिहा.

(13) भारतातील महत्वाच्या दोन आंतरराष्ट्रीय विमानतलांची नावे लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) वन संवर्धन
- (2) भारतातील दुष्काल प्रवण विभाग
- (3) भारतातील मँगनीजचे वितरण
- (4) हरित क्रांती.

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) गोदावरी नदीप्रणालीचे वर्णन करा.
- (2) भारतातील प्रमुख अरण्यांचे प्रकार सांगून त्यांच्या वितरणाचे वर्णन करा.
- (3) भारतातील शहरीकरणाच्या समस्या लिहा.
- (4) भारतातील दगडी कोळसाच्या वितरणाचे वर्णन करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) भारताचे प्रमुख प्राकृतिक विभाग सांगून द्विपकल्पीय पठारी प्रदेशाचे वर्णन करा.
- (2) भारतातील मृदा ऱ्हासाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- (3) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे महत्त्व विशद करा.
- (4) भारताच्या राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील बंदरांचे वाढते महत्त्व विशद करा.

[3801]-242

[Gg-220 : China : A Geographical Analysis]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of map stencils is allowed.
(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]
- (1) Give latitudinal and longitudinal extent of China.
 - (2) Write *two* major river basin in China.
 - (3) Give *two* major climatic types in China.
 - (4) What is deforestation ?
 - (5) Write *two* significance of forest in economy of China.
 - (6) What is forest conservation ?
 - (7) Give *two* types of iron-ore.
 - (8) Write any *two* names of Thermal Power projects in China.
 - (9) Write *two* importance of agriculture in economy of China.
 - (10) Write any *two* agriculture regions in China.
 - (11) Write any *two* affecting factors on location of fertilizers and chemical industries in China.

(12) What is migration ?

(13) Write *two* importance of pipelines transportation in regional development of China.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) Location of China.

(2) Great plain of China.

(3) White revolution in China.

(4) Rural migration.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

(1) Describe the Yangtze Chiang river system.

(2) Explain the major soil types in China.

(3) Discribe sugar industries in China.

(4) Write importance of communication technology in the development of China.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

(1) Describe the major physiographic divisions of China.

(2) Explain the major forest types in China.

(3) Give an account of population distribution of China.

(4) Describe the international trade of China.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[20]

(1) चीनचा अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार द्या.

(2) चीन मधील दोन प्रमुख नदी खोरे लिहा.

(3) चीन मधील दोन प्रमुख हवामान प्रकार लिहा.

(4) निर्वणीकरण म्हणजे काय ?

(5) चीनच्या अर्थव्यवस्थेतील जंगलाचे दोन महत्व लिहा.

(6) वन संवर्धन म्हणजे काय ?

(7) लोह-खनिजाचे दोन प्रकार द्या.

(8) चीन मधील कोणतेही दोन अणू उर्जा प्रकल्पांची नावे लिहा.

(9) चीनच्या अर्थव्यवस्थेतील कृषीचे दोन महत्व लिहा.

(10) चीन मधील कोणतेही दोन कृषी विभाग लिहा.

(11) चीन मधील खते व रासायणीक उद्योगांच्या स्थानावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.

(12) स्थलांतर म्हणजे काय ?

(13) चीनच्या प्रादेशिक विकासातील नळ वाहतूकीचे दोन महत्व लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) चीनचे स्थान
- (2) चीनचे विस्तृत मैदान
- (3) चीन मधील धवल क्रांती
- (4) ग्रामीण स्थलांतर.

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) याँगत्सीकँग नदी प्रणालीचे वर्णन करा.
- (2) चीन मधील प्रमुख मृदा प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) चीन मधील साखर उद्योगाचे वर्णन करा.
- (4) चीनच्या विकासातील दळणवळण तंत्रज्ञानाचे महत्व लिहा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) चीनच्या प्रमुख प्राकृतिक विभागांचे वर्णन करा.
- (2) चीन मधील जंगलाचे प्रमुख प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) चीनचा लोकसंख्या वितरणाचा वृतांत द्या.
- (4) चीनच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे वर्णन करा.

Total No. of Questions—7+7+5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

[3801]-243

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MUSIC संगीत सामान्य

(OLD AND NEW COURSE)

विशिष्ट सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार, तबला यांपैकी कोणतीही **एक** प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्रमांक **एक** अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही **तीन** असे एकूण **चार** प्रश्न सोडवा.

1. भीमपलास **किंवा** बिहाग यांपैकी कोणत्याही **एका** रागाची मध्यलय बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. बिभास **किंवा** वृंदावनी सारंग यांपैकी कोणत्याही **एका** रागाची शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह, पकड यांसह लिहा. [5]
3. धमार **किंवा** धुमाळी यांपैकी कोणत्याही **एका** तालाची माहिती लिहून ताललेखन करा. [5]
4. पुढीलपैकी कोणत्याही **पाच** व्याख्या लिहा : [5]
 - (1) न्यास
 - (2) नायक
 - (3) ग्राम
 - (4) बढत

- (5) खेच
- (6) मुर्की
- (7) ग्रह
- (8) बहुत्व.

5. कोणत्याही दोन थोडक्यात टीपा लिहा : [5]

- (1) हिंदुस्थानी संगीत पद्धतीपैकी उत्तर हिंदुस्थानी संगीत पद्धतीची माहिती द्या.
- (2) गणितानुसार उत्तर भारतीय 32 थाटांची रचना.
- (3) अल्पत्व व त्याचे प्रकार.
- (4) दक्षिण हिंदुस्थानी (कर्नाटक) संगीत पद्धती
- (5) वर्ण व प्रकार.

6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगितिक कार्य विशद करा : [5]

- (1) उ. अहमदजान थिरकवा
- (2) बाबा अल्लाउद्दीन खाँ
- (3) कै. पं. डी. व्ही. पलुस्कर

7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]

- (1) संगीत सभेचे आयोजन
- (2) लोकसंगीत
- (3) तुम्हाला आवडणाऱ्या कलाकाराच्या मैफिलीचे वर्णन करा.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :- (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्रमांक एक अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. मालक्रंस किंवा बिहाग यांपैकी कोणत्याही एका रागाची मध्यलय बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. भैरवी किंवा सारंग यांपैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह, पकड यांसह लिहा. [5]
3. दादरा किंवा रूपक यांपैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून एकपट व दुप्पट लिहा. [5]
4. व्याख्या लिहा (एकूण पाच) : [5]
 - (1) कोमल स्वर
 - (2) वादी स्वर
 - (3) न्यास
 - (4) ग्रह
 - (5) अल्पत्व
 - (6) बहुत्व
 - (7) वर्ण
 - (8) खटका.

5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [5]
- (1) गानसमय सिद्धांत
 - (2) रजाखानी व मसीतखानी गत
 - (3) सामगायन
 - (4) जमजमा, मुर्की, घसीट.
6. तुमच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका कलाकाराचे सांगीतिक कार्य विशद करा. [5]
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (1) धृपद गायन व ख्याल गायन
 - (2) मी ऐकलेली मैफिल.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— प्रथम प्रश्न अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण माहिती लिहून ताल लेखन करा. [5]
2. कोणत्याही एका तालाचा तुकडा समेपासून-समेपर्यंत ताललिपीबद्ध करा. [5]
3. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (1) तिगुन
 - (2) दमदार तिहाई
 - (3) लग्गी
 - (4) उठान.
4. तूमच्या आवडत्या तबलावादकाचे सांगितिक कार्य विशद करा. [5]
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (1) पं. वि. ना. भातखंडे प्रणित ताललिपी.
 - (2) तबला वादनातील विविध लयप्रकार.

S.Y. B.A. EXAMINATION 2010

संगीत विशेष (S-1)

(OLD AND NEW COURSE)

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार, तबला यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना:— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्र. 1 अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश/बडा ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. केदार किंवा छायानट यापैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती आरोह, अवरोह आणि पकड या सह लिहा. [5]
3. विलंबित एकताल किंवा झुमरा यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून ताल-लेखन करा. [5]
4. कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा : [5]
 - (i) ग्रह स्वर
 - (ii) संकिर्ण राग
 - (iii) पूर्वांगवादी राग
 - (iv) रागांग राग
 - (v) अचल स्वर
 - (vi) विवादी स्वर

(vii) विन्यास

(viii) सम

(ix) खंड.

5. कोणत्याही दोनवर टीपा द्या : [5]

(i) त्रिवट

(ii) संधिप्रकाश राग

(iii) राग जाती

(iv) श्रुति-स्वर विभाजन.

6. खालीलपैकी कोणत्याही एक संगीतज्ञाचे जीवन-चरीत्र लिहा : [5]

(i) पं. रविशंकर

(ii) पं. बाळकृष्णबुवा ईचलकरंजीकर

(iii) उ. अमीर खाँ.

7. खालीलपैकी कोणत्याही एक विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]

(i) लोकसंगीताचे प्रादेशिक महत्व

(ii) संगीत-गुरुमुखी विद्या

(iii) गायनातले शब्दोच्चाराने महत्व.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :—प्रथम प्रश्न अनिवार्य. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश/मसीतखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. भैरव किंवा भीमपलास यापैकी कोणत्याही एका रागाची माहिती आरोह, अवरोह, पकड या सह लिहा. [5]
3. 'चौताल' या तालाची माहिती, एकपट व दूष्पट लिहा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा द्या : [5]
 - (i) संधिप्रकाश राग
 - (ii) विन्यास
 - (iii) अपन्यास
 - (iv) श्रुती-स्वर विभाजन.
5. पं. रविशंकर किंवा विदुषी अन्नपूर्णादेवी यापैकी एक जीवनकार्य लिहा. [5]
6. खालीलपैकी एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (i) सतार वादनातील घराणी
 - (ii) सतारीचा इतिहास.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्ना अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्ना सोडवा.

1. आडा चौताल किंवा झुमरा यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती, एकपट व दूप्पट लिहा. [5]
2. तीनतालाचा एक चतुरश्र जातीचा कायदा व तिहाईसह दोन पलटे लिहा. [5]
3. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (i) आड लय
 - (ii) धृपद
 - (iii) पलटा
 - (iv) उठान.
4. तूमच्या आवडत्या तबलावादकाच्या वादन वैशिष्ट्यांवर सविस्तर लिहा. [5]
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (i) तबल्याचे प्रमुख बाज—बंद व खुला.
 - (ii) तबल्याच्या निर्मितीविषयक विविध विचार प्रवाह.

Total No. of Questions—7+6+5]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-245

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

MUSIC (संगीत) विशेष S-2

(OLD AND NEW COURSE)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार, तबला यापैकी कोणतीही **एक** प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्र. 1 अधिक उर्वरीत प्रश्नांपैकी कोणतेही **तीन** असे एकूण **चार** प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही **एका** रागाची विलंबित बंदिश/बडा ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. जौनपुरी किंवा शुद्धसारंग यापैकी कोणत्याही **एका** रागाची शास्त्रीय माहिती आरोह, अवरोह पकड या सह लिहा. [5]
3. सूळताल किंवा झपताल यापैकी कोणत्याही **एका** तालाची माहिती लिहून ताल लेखन करा. [5]
4. टीपा लिहा (एकूण दोन) : [5]
 - (1) धृपद
 - (2) धमार
 - (3) स्वरलेखनाची मर्यादा
 - (4) बंदिश.

5. थोडक्यात लिहा (एकूण दोन) : [5]
- (1) उपशास्त्रीय गीत
 - (2) संगीत व काव्य
 - (3) पार्श्वगायन
 - (4) लोकगीत.
6. तूमच्या आवडत्या कलाकाराचे जीवन चरीत्र लिहा. [5]
7. खालीलपैकी एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (1) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे.
 - (2) मला अपेक्षित असलेले संगीत शिक्षण.
 - (3) सुगम संगीत शैली.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— प्रथम प्रश्न अनिवार्य. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश/मसीतखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. कल्याण किंवा शुद्ध-सारंग यापैकी एका रागाची माहिती आरोह, अवरोह, पकड यासह लिहा. [5]
3. झुमरा किंवा धमार यापैकी एका ताळाची माहिती, एकपट, दुप्पट लिहा. [5]
4. टिपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (1) सतार वादनातील मीडेचे महत्व
 - (2) सतारीची तबला साथ
 - (3) संगीत व काव्य
 - (4) गानसमय सिद्धांत.
5. खालीलपैकी एका कलावंताचे सांगितिक चरीत्र लिहा : [5]
 - (1) उस्ताद बिस्मिल्ला खान
 - (2) उस्ताद अमजद अली खाँ.
6. खालीलपैकी एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (1) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे.
 - (2) वाद्यांचे प्रकार व वर्गिकरण.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— प्रथम प्रश्न अनिवार्य, एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. तेवरा किंवा सूलताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती, एकपट व दुप्पट लिहा. [5]
2. कोणत्याही बाजाचा चतुरस्र जातीचा कायदा व एक रेला तीनतालात लिहा. [5]
3. टीपा द्या (कोणतेही दोन) : [5]
 - (1) गतकायदा
 - (2) घनवाद्ये
 - (3) फरुखाबाद बाज
 - (4) नगम किंवा तेहेरा.
4. तालनिर्मितीचे सिद्धांत स्पष्ट करा (सम, ताली, खाली, खंड इ.). [5]
5. विस्ताराने लिहा (कोणताही एक) : [5]
 - (1) तालवादनातील जाती
 - (2) उपशास्त्रिय संगीताला उपयुक्त ताल.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-246

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PUBLIC ADMINISTRATION

General Paper II

(Theory of Public Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Discuss the significance of Public Administration.
- (2) Explain the functions of Staff Agency.
- (3) State the qualities of Leadership.
- (4) Explain the judicial control over Public Administration.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Describe the concept of Administrative Accountability.
- (2) Explain the types of Chief Executive.
- (3) Co-ordination.
- (4) The principle of Hierarchy.
- (5) Scope of Public Administration.
- (6) The benefits of Promotion.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the differences between Public Administration and Private Administration.
- (2) What is Recruitment ? State the methods of recruitment.
- (3) Evaluate the necessity and growth of Administrative Tribunals.
- (4) Explain the meaning and features of civil services.
- (5) State the meaning of Lok Nyayalaya. Explain the merits and significance of Lok Nyayalaya.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the modern approaches to the study of Public Administration.
- (2) Discuss the various stages of Budgetary process in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) लोकप्रशासनाचे महत्व वर्णन करा.
- (2) स्टाफ घटकाची कामे स्पष्ट करा.
- (3) नेतृत्वाचे गुण सांगा.
- (4) लोकप्रशासनावरील न्यायमंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) प्रशासकीय जबाबदारीची संकल्पना.
- (2) मुख्य कार्याधिकाऱ्याचे प्रकार.
- (3) समन्वय.
- (4) अधिकारपद परंपरेचे तत्व.
- (5) लोकप्रशासनाची व्याप्ती.
- (6) बढतीचे फायदे.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) लोक प्रशासन आणि खाजगी प्रशासन यातील भेद स्पष्ट करा.
- (2) भरती म्हणजे काय ? भरतीच्या पद्धती सांगा.
- (3) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाची आवश्यकता आणि वाढीचे मुल्यमापन करा.
- (4) नागरी सेवेचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (5) लोक न्यायालयाचा अर्थ सांगा. लोक न्यायालयाचे महत्व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) लोक प्रशासनाच्या अभ्यासाचे आधुनिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील अंदाजपत्रकाच्या विविध अवस्थांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-247

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper I

(Administrative Thinkers)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain Kautilya's recommendation of machinery of Administration.
- (2) Explain Frederick Taylor's concept of Management.
- (3) State Nehru's thoughts of Socialism.
- (4) Max Weber's views on Authority.

2. Write the notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Herbert Simon's 'Behaviourism'.
- (2) Nehru's idea of Indian Administration.
- (3) Fred Riggs' 'Ecological approach'.
- (4) Chester Barnard's views on 'organization'.
- (5) Max Weber's 'Model of Bureaucracy'.
- (6) Herbert Simon's Decision-Making Model.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain Kautilya's Principles of Administration.
- (2) Explain Pandit Nehru's thoughts on Decentralisation.
- (3) Explain Riggs' Structural-Functional Approach.
- (4) State F.W. Taylor's objectives of Scientific Management.
- (5) State Woodrow Wilson's views on Administration.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain Herbert Simon's views on Traditional Administration.
- (2) Describe Kautilya's views on State and Administrative corruption.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) कौटिल्याचे प्रशासकीय यंत्रणेसंबंधी शिफारशी स्पष्ट करा.
- (2) फ्रेडरिक टेलर यांची व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) समाजवादासंबंधी नेहरूंचे विचार सांगा.
- (4) मैक्स वेबरचे अधिकार संबंधी मते.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) हर्बर्ट सायमनचा 'वर्तनवाद'.
- (2) नेहरूंचे भारतीय प्रशासनासंबंधी विचार.
- (3) फ्रेडरिगजचा 'वातावरणात्मक दृष्टिकोन'.
- (4) चेस्टर बर्नार्डचे संघटनसंबंधी मते विचार.
- (5) मैक्स वेबरचे नोकरशाहीचे प्रारूप.
- (6) हर्बर्ट सायमन यांचे निर्णय प्रक्रिया प्रारूप.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) कौटिल्य यांचे प्रशासनाची तत्वे स्पष्ट करा.
- (2) नेहरूंचे विकेंद्रीकरणासंबंधी विचार स्पष्ट करा.
- (3) रिगज यांचा रचनात्मक-कार्यात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (4) एफ. डब्ल्यू. टेलरची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे सांगा.
- (5) वुड्रो विल्सनचा प्रशासनविषयक विचार सांगा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) हर्बर्ट सायमनचा पारंपारिक प्रशासनविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) राज्य व प्रशासकीय भ्रष्टाचारासंबंधी कौटिल्याचे मते वर्णन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-248

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper 2

(Institutions and Issues — In Indian Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the features of civil-service.
- (2) State the functions of Union Public Service Commission.
- (3) Explain the importance of Finance Commission.
- (4) Write the functions of Home Affairs.

2. Write the notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Authority of State Public Service Commission.
- (2) Human Rights Commission.
- (3) Importance of Social Justice.
- (4) Organization of Home Affairs.
- (5) Nature of Liberalization.
- (6) National Commission for Women.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (1) State the functions of Ministry of Finance.
- (2) State the role of voluntary organizations.
- (3) Explain the functions of civil-service.
- (4) Explain the powers of Lokpal and Lokayukta.
- (5) Explain the organization and functions of Public Accounts Committee.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Discuss the role and functions of the Planning Commission.
- (2) Explain the major issues of Globalization.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) नागरी सेवेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) केंद्रिय लोकसेवा आयोगाची कामे सांगा.
- (3) वित्त आयोगाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (4) गृहमंत्रालयाची कामे लिहा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) राज्य लोकसेवा आयोगाचे अधिकार.
- (2) मानवी हक्क आयोग.
- (3) सामाजिक न्यायाचे महत्व.
- (4) गृहमंत्रालयाची संघटना.
- (5) उदारीकरणाचे स्वरूप.
- (6) राष्ट्रीय महिला आयोग.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) वित्तमंत्रालयाची कामे सांगा.
- (2) स्वयंसेवी संघटनांची भूमिका सांगा.
- (3) नागरी सेवेची कार्ये स्पष्ट करा.
- (4) लोकपाल व लोकायुक्ताचे अधिकार स्पष्ट करा.
- (5) लोकलेखा समितीची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (1) योजना आयोगाची भूमिका व कार्याची चर्चा करा.
- (2) जागतिकीकरणाचे मुख्य मुद्दे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-249

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PSYCHOLOGY

(G-2 : Social Psychology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) Explain self-awareness.
- (2) What is social cognition ?
- (3) Explain competition and co-operation in group.
- (4) What is verbal and non-verbal communication ?

2. Answer in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Explain concept of attitude.
- (2) How to reduce prejudice ?
- (3) Describe impact of schemas on social cognition.
- (4) Explain attribution errors.
- (5) What is Social Loafing ?
- (6) Explain Low-Ball technique of compliance.

P.T.O.

3. Answer in 200 to 250 words each (any three) : [30]

- (1) What is self-esteem ? Explain sex-differences in self-esteem.
- (2) Explain the various causes of aggression.
- (3) Describe various styles of leadership.
- (4) Explain the factors affecting conformity.
- (5) Describe healthy communication.

4. Answer in 500 words (any one) : [20]

- (1) What is Social Psychology ? Explain the theories in Social Psychology.
- (2) What is social attraction ? Describe determinants of attraction.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) स्व-जाणिव स्पष्ट करा.
- (2) सामाजिक बोधन म्हणजे काय ?
- (3) समूहातील सहकार्य आणि स्पर्धा स्पष्ट करा.
- (4) भाषिक व अभाषिक संप्रेषण म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) अभिवृत्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) पूर्वगृह कमी कसे करता येतील ?
- (3) आदिरूपाचा सामाजिक बोधनावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- (4) सामाजिक बोधनातील प्रमाद (चुका) स्पष्ट करा.
- (5) सामाजिक बतावणी म्हणजे काय ?
- (6) अनुपालनातील दिशाभूल करण्याचे तंत्र स्पष्ट करा.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) स्व-आदर म्हणजे काय ? स्व-आदरातील लिंग भिन्नता स्पष्ट करा.
- (2) आक्रमकतेस कारणीभूत ठरविणारे विविध घटक स्पष्ट करा.
- (3) नेतृत्वाच्या विविध शैलिंचे (प्रकारांचे) वर्णन करा.
- (4) अनुसारितेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- (5) योग्य संप्रेषणाचे वर्णन करा.

4. प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) सामाजिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? सामाजिक मानसशास्त्रातील सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) सामाजिक आकर्षण म्हणजे काय ? सामाजिक आकर्षणाच्या घटकांचे वर्णन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-250

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

PSYCHOLOGY

Special Paper I

(Psychology of Adjustment)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain the financial difficulties in marital adjustment.
- (2) State the criteria of abnormal behaviour.
- (3) Explain the types of conflicts.
- (4) State the poor nutrition and lack of exercise.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Psychosexual stages.
- (2) Anxiety disorders.
- (3) Psychology's involvement in health.
- (4) Sources of frustration.
- (5) Stress pressure.
- (6) Smoking and drinking habit.

P.T.O.

3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (1) Describe the roots of happiness.
- (2) Explain the concept of alternatives of marriage.
- (3) State the personality disorders.
- (4) Discuss the placebo therapy in Health Psychology.
- (5) Explain the eating disorders.

4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Explain the factors involved in the process of choosing a career.
- (2) Explain the concept of coping. Describe the common coping patterns of limited value.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) वैवाहीक समायोजनातील आर्थिक अडचणी स्पष्ट करा.
- (2) अपसामान्य वर्तनाचे निकष सांगा.
- (3) संघर्षाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) कुपोषण आणि व्यायामाचा अभाव विशद करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) मानसलैंगिक अवस्था.
- (2) चिंता विकृती.
- (3) आरोग्याचा मानसशास्त्रीय अंतर्भाव.
- (4) वैफल्याचे उगमस्थाने.
- (5) तणावात्मक दबाव.
- (6) धूम्रपान आणि मद्यपी सवय.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) सुखाच्या मुलाधाराचे वर्णन करा.
- (2) विवाहाला पर्याय ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) व्यक्तिमत्व विकृती विशद करा.
- (4) स्वास्थ्य मानसशास्त्रातील प्लेसीबो उपचार पद्धतीची चर्चा करा.
- (5) खाण्याच्या विकृती स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) व्यवसाय निवड प्रक्रियेमध्ये अंतर्भूत असलेले घटक स्पष्ट करा.
- (2) साधक वर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करा. मर्यादित मुल्य असलेल्या सामान्य साधक आकृतीबंधाचे वर्णन करा.

[3801]-250

(Abnormal Psychology and Therapeutic Interventions)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain catatonic schizophrenia.
- (2) Explain antisocial personality disorder.
- (3) State the importance of Token economy therapy.
- (4) State the role of play therapy.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Abnormal behaviour
- (2) Schizoid personality disorder
- (3) Need for Psychotherapy
- (4) Aversion therapy
- (5) Modelling therapy
- (6) Marital therapy.

3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (1) Explain the causes of abnormal behaviour.
- (2) Describe the symptoms of schizophrenia.

- (3) Explain anxious, fearful personality disorder.
- (4) Describe the importance of professional in Psychotherapy.
- (5) Describe Family therapy.

4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Define phobia. Discuss different types of phobia.
- (2) Explain various steps in client-centered therapy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) काष्टवत स्नायू जडताजन्य प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) समाजविघातक व्यक्तिमत्त्व विकृती स्पष्ट करा.
- (3) प्रतिकात्मक पारितोषिक उपचार पद्धतीचे महत्त्व सांगा.
- (4) क्रिडा उपचार पद्धतीची भूमिका सांगा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) मनोविकृती वर्तनावर टिप लिहा
- (2) छिन्नमनस्कताजन्य व्यक्तिमत्त्व विकृती

- (3) मानसोपचाराची गरज
- (4) परावृत्ती उपचार पद्धती
- (5) प्रतिरूप अनुसरण उपचार पद्धती
- (6) वैवाहिक उपचार पद्धती.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) मनोविकृती वर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.
- (2) छिन्नमनस्कतेच्या लक्षणांचे वर्णन करा.
- (3) चिंताक्रांत आणि भयग्रस्त व्यक्तिमत्त्व विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) मानसोपचारातील व्यावसायिकतेचे महत्त्व विशद करा.
- (5) कुटुंब उपचार पद्धती विशद करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) दुर्भिती म्हणजे काय ? दुर्भिती विकृतीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- (2) रुग्णकेंद्रित मानसोपचार पद्धतीच्या विविध पायऱ्या (अवस्था) स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-251

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PSYCHOLOGY

Special Paper II

(S-II : Developmental Psychology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1.** Attempt any *two* questions in **50** words each : [10]
(i) Explain the principle of growth in infancy.
(ii) How the concept of “self” develops in middle childhood ?
(iii) Describe the moral development in female in middle childhood given by Gilligan’s.
(iv) Explain the physical disabilities in early adulthood.
- 2.** Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
(i) Effective parenting in preschoolers.
(ii) Explain the intellectual development in middle childhood.
(iii) Practical and emotional intelligence in middle childhood.
(iv) Family relationships in middle adulthood.
(v) Works and careers in early adulthood.
(vi) Health problems in older people.

P.T.O.

3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Describe the roots of language in infancy.
- (ii) Explain the friendships development in the preschool years.
- (iii) Explain the physical development in early adulthood.
- (iv) Explain the health-care in middle adulthood.
- (v) Describe various approaches to aging.

4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]

- (i) Describe in detail the stages and characteristics of the prenatal periods.
- (ii) Explain in detail physiological changes in adolescence with respect to physical maturation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) नवजात अवस्थेतील शारिरीक वाढीची तत्वे स्पष्ट करा.
- (ii) मध्यबाल्यावस्थेतील स्वसंकल्पना कशी विकसित होते ?
- (iii) 'गिलीगन' यांनी सांगितलेला स्त्रीयांचा नैतिक विकास वर्णन करा.
- (iv) पूर्व प्रौढावस्थेतील शारिरीक अक्षमता स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) पूर्वशालेय कालखंडातील परिणामकारक पालकत्व.
- (ii) मध्य बाल्यावस्थेतील बौद्धिक विकास स्पष्ट करा.
- (iii) मध्य बाल्यावस्थेतील प्रात्यक्षिक आणि भावनिक बुद्धिमत्ता.
- (iv) मध्य प्रौढावस्थेतील कौटुंबिक संबंध.
- (v) पूर्व प्रौढावस्थेतील कार्य आणि करिअर.
- (vi) बृद्धावस्थेतील आरोग्य समस्या.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) नवजात अवस्थेतील भाषा विकास मार्गांचे वर्णन करा.
- (ii) पूर्व शालेय वयातील मैत्रीचा विकास स्पष्ट करा.
- (iii) पूर्व प्रौढावस्थेतील शारीरिक विकास स्पष्ट करा.
- (iv) मध्यवयातील आरोग्यविषयक कालजी स्पष्ट करा.
- (v) वृद्धावस्थेतील विविध दृष्टीकोनांचे वर्णन करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (i) जन्मपूर्व कालावधीतील विकासाचे टप्पे व वैशिष्ट्ये सविस्तर वर्णन करा.
- (ii) किशोरावस्थेतील शारीरिक बदलांच्या आधारे शारीरिक परिपक्वता स्पष्ट करा.

[3801]-251

(S-II : Positive Psychology and Counselling Psychology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions in **50** words each : [10]

(i) Define positive psychology. Explain the assumptions of positive psychology.

(ii) Discuss the positive youth development.

(iii) Explain various measures of optimism.

(iv) Explain different procedures of counselling used in the assessment of child functioning.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Emotional Intelligence.

(ii) Learned Optimism.

(iii) Communication with children.

(iv) Use of play in counselling.

(v) Grief work.

(vi) Characteristics of older clients.

3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Explain the relationship between the positive emotions and well-being.
- (ii) Describe the Resilience in childhood.
- (iii) Describe developmental tasks of older adults stated by Robert Havinghurst.
- (iv) Explain Trait-factor Counselling method.
- (v) Describe Gestalt Counselling method.

4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]

- (i) What is happiness ? Describe the determinants and measurement techniques of happiness.
- (ii) Define counselling. Explain the stages of counselling process.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) सकारात्मक मानसशास्त्र व्याख्या द्या. सकारात्मक मानसशास्त्राची गृहितके सांगा.
- (ii) 'सकारात्मक युवा विकास' चर्चा करा.
- (iii) आशावादाची विविध मापनतंत्रे स्पष्ट करा.
- (iv) बालकांचे समायोजन कार्य मूल्यांकनाच्या विविध कार्यपद्धती स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) भावनिक बुद्धिगुणांक.
- (ii) अर्जित (संपादित) आशावाद.
- (iii) बालकांबरोबर संवाद.
- (iv) समुपदेशनात खेळाचे उपयोग.
- (v) शोक समायोजन कार्य.
- (vi) वयस्क सल्लार्थीची गुणवैशिष्टे.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणताही तीन) : [30]

- (i) सकारात्मक भावना आणि खुशाली (सुस्थिती) यातील संबंध स्पष्ट करा.
- (ii) बालकातील स्थितीस्थापकत्व (लवचिकता) वर्णन करा.
- (iii) 'रॉबर्ट हॅविंगहर्स्ट' यांनी प्रतिपादन केलेली वयस्क प्रौढांची वैकासिक कार्ये विशद करा.
- (iv) गुणतत्व समुपदेशन पद्धती स्पष्ट करा.
- (v) समष्टीवादी समुपदेशन पद्धतीचे वर्णन करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) आनंदीवृत्ती म्हणजे काय ? आनंदीवृत्तीची निर्धारके (घटक) आणि मापनतंत्रे विशद करा.
- (ii) समुपदेशन व्याख्या द्या. समुपदेशन प्रक्रियेतील अवस्था स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-252

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

GANDHIAN THOUGHTS

General Paper II

(Social Thoughts of M.K. Gandhi)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following in **5/6** sentences or in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain briefly Gandhiji's criticism of Totalitarianism.
- (2) Explain Gandhiji's idea of decentralization of Wealth and Power.
- (3) Explain the relationship between Religion and Morality.
- (4) Briefly state Gandhiji's views on Varnashramdharma.

2. Write short notes on the following about **100-150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Satyagraha as a technique of Mass-Movement.
- (2) Gandhiji's idea of spiritualization of politics.
- (3) Relation between God, Truth and Non-violence.
- (4) Problem of removal of Untouchability.

P.T.O.

3. Answer the following in **25-30** sentences or **200-250** words each (any two) : [30]

- (1) Explain Gandhiji's views on Interreligious Harmony.
- (2) Bring out the significance of Gandhiji's approach towards Science and Technology.
- (3) Explain and critically evaluate Gandhiji's views on Trusteeship.
- (4) Explain the importance of Gandhiji's idea of 'Panchayat Raj'.

4. Answer any *one* of the following in **50-60** sentences or **500** words : [20]

- (1) Explain Gandhiji's eighteenth point constructive programme for the reconstruction of society.
- (2) Explain and bring out the significance of Gandhiji's views on Swadeshi.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **5-6** वाक्यात किंवा **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) एकाधिकारशाहीवरील गांधीजींची टीका स्पष्ट करा.
- (2) गांधीजींची संपत्ती आणि सत्तेचे विकेंद्रिकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) धर्म आणि नीतितील संबंध स्पष्ट करा.
- (4) गांधीजींचा वर्णाश्रमधर्म दृष्टीकोन थोडक्यात सांगा.

2. थोडक्यात टीपा लिहा प्रत्येकी 100 ते 150 शब्दांत (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) सत्याग्रह हे एक सामाजिक चळवळीचे साधन.
- (2) गांधीजींची राजकारणाच्या अध्यात्मिकरणाची संकल्पना.
- (3) ईश्वर, सत्य आणि अहिंसे मधील संबंध.
- (4) अस्पृश्यता निर्मुलन समस्या.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 25-30 वाक्यात किंवा 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) गांधीजींची आंतरधर्मिय सुसंवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) गांधीजींच्या विज्ञान आणि तंत्रज्ञान दृष्टीकोनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (3) गांधीजींचा विश्वस्तता सिद्धांत स्पष्ट करा आणि त्याचे मूल्यमापन करा.
- (4) गांधीजींची 'पंचायत राज' संकल्पना स्पष्ट करून तिचे महत्त्व सांगा.

4. खालील प्रश्नांची 50-60 वाक्यात किंवा 500 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) गांधीजींची समाजसुधारणेचा अठरा कलमी कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- (2) गांधीजींचा स्वदेशी सिद्धांत सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-253

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

YOGVIDYA

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* from the following in **50** words : [5]

(i) Limitation and benefit of Asana.

(ii) Limitation and benefit of Pranayama.

2. Write short notes on (any *two*) : [10]

(i) Chittavritti

(ii) Baudhadarshan

(iii) Jaindarshan

(iv) Defaults of Personality.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words each : [15]

(i) Explain the Charvakdarshan. Discuss in detail of Charvakdarshan.

(ii) What is the Darshanshastra ?

(iii) Uses of Yogsadhana in Educational System.

P.T.O.

4. Attempt any *one* question in detail : [10]
(i) Explain the Mental-health.
(ii) What is the Astikdarshana ? Discuss in detail of Yogadarshana.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दात स्पष्टीकरण द्या : [5]
(i) 'आसन' दक्षता व लाभ सांगा.
(ii) 'प्राणायाम' दक्षता व लाभ सांगा.
2. थोडक्यात टीपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]
(i) चित्तवृत्ती
(ii) बौद्धदर्शन
(iii) जैनदर्शन
(iv) व्यक्तिमत्वातील दोष.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे 200 ते 250 शब्दात उत्तरे द्या : [15]
(i) चार्वाकदर्शन स्पष्ट करा. चार्वाक दर्शनाची सविस्तर माहिती द्या.
(ii) दर्शनशास्त्र म्हणजे काय ?
(iii) शैक्षणिक प्रक्रिया मधील योगसाधनाचे उपयोग स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]
(i) मानसिक स्वास्थाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
(ii) आस्तिकदर्शन म्हणजे काय ? योगदर्शन सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-254

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

HISTORY OF CIVILIZATION

General Paper II

(Indian Culture)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What is 'Pre-History' ?
- (2) State the invention of Harappa Culture.
- (3) Explain the teaching of Saint Kabir.
- (4) Write the importance of Information Technology.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Unity in diversity.
- (2) Religion in Harappa Culture.
- (3) Varna in Ancient Indian Society.
- (4) Meerabai.
- (5) Sculpture in Ancient India.
- (6) Arya Samaj.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]
- (1) Discuss the archaeological sources of Ancient Indian History.
 - (2) State the teaching of Jainism.
 - (3) Review the work of 'Bhakti Movement'.
 - (4) Explain the contribution of Brahma Samaj.
 - (5) State the progress in science from ancient to medieval period.
4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]
- (1) Discuss the life and teaching of Bhagawan Buddha.
 - (2) State the work of Satyashodhak Samaj.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) [10]
- (1) प्रागैतिहासिक कालखंड म्हणजे काय ?
 - (2) हराप्पा संस्कृतीचा शोध सांगा.
 - (3) संत कबीराची शिकवण स्पष्ट करा.
 - (4) माहिती तंत्रज्ञानाचे महत्व लिहा.
2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) [20]
- (1) विविधतेत एकता.

- (2) हरप्पा संस्कृतीतील धर्म.
- (3) प्राचीन भारतीय समाजातील वर्णव्यवस्था.
- (4) मीराबाई.
- (5) प्राचीन भारतातील शिल्पकला.
- (6) आर्य समाज.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) [30]

- (1) प्राचीन भारताच्या अभ्यासाच्या भौतिक साधनांची चर्चा करा.
- (2) जैनधर्माची शिकवण सांगा.
- (3) भक्ती चळवळीच्या कार्याचा आढावा घ्या.
- (4) ब्राम्हो समाजाचे योगदान स्पष्ट करा.
- (5) प्राचीन ते मध्ययुगीन काळातील विज्ञानामध्ये झालेली प्रगती सांगा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) [20]

- (1) भगवान बुद्धाचे चरित्र आणि शिकवण यांची चर्चा करा.
- (2) सत्यशोधक समाजाचे कार्य सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-255

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HOME ECONOMICS

(G-2 : Sociology of Family)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following concepts in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Nuclear Family
- (2) Head of the Family
- (3) Social Institution
- (4) Marriage.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Nature of Sociology
- (2) Demerits of Nuclear Family system
- (3) Socialisation of Child
- (4) Importance of education for family development
- (5) Types of marriage
- (6) Family welfare.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the importance of study of Sociology.
- (2) Explain the prime causes of family disintegration.
- (3) Explain the functions of family.
- (4) Describe in brief the basic development of human race.
- (5) Explain the role of Government in Child Welfare.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the merits and demerits of Joint Family System.
- (2) Write an essay on Social Legislation about Marriage and Family in India after Independence.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील संकल्पनांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) अणु कुटुंब
- (2) कुटुंब प्रमुख
- (3) सामाजिक संस्था
- (4) विवाह.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) समाजशास्त्राचे स्वरूप.
- (2) अणु कुटुंबपद्धतीचे दोष.
- (3) बालकांचे सामाजिकीकरण.
- (4) कुटुंब विकासात शिक्षणाचे महत्व.
- (5) विवाहाचे प्रकार.
- (6) कुटुंब कल्याण.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) समाजशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) कुटुंब विघटनाची प्रमुख कारणे स्पष्ट करा.
- (3) कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (4) मानवी वंशाचा मुलभूत विकास विशद करा.
- (5) बाल कल्याणातील सरकारची भुमिका स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) एकत्र कुटुंबपद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील विवाह व कुटुंबविषयक विधेयकावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+1

[3801]-256

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G-2 (A) : India's National Security

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) State the peaceful uses of nuclear power.
- (2) What are the causes of Terrorism ?
- (3) What are the objectives of SAARC ?
- (4) What are the objectives of Foreign Policy in India ?

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Counter measures of Insurgency.
- (2) Indo-Russian Treaty (1971).
- (3) Naval Security of India.
- (4) Internal Security problems of India.
- (5) 1998 Nuclear Test.
- (6) Problems of SAARC.

P.T.O.

3. Answer in 200 to 250 words each (any three) : [30]

- (1) Evaluate India's Indian Ocean Policy.
- (2) Describe India's Defence Policy.
- (3) Explain the meaning and concept of National Security.
- (4) Evaluate the Indo-Pak relations with special reference to Kashmir.
- (5) Discuss Indo-China relations with special reference to border disputes.

4. Answer in 500 words each (any one) : [20]

- (1) Explain the determinants of Foreign Policy of India.
- (2) Discuss India-America relations.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) अणुशक्तीचे शांतन्तमय उपयोग सांगा.
- (2) दहशतवादाची कारणे कोणती ?
- (3) सार्कची उद्दीष्टे कोणती ?
- (4) भारतीय परराष्ट्र धोरणाची उद्दीष्टे कोणती ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) विप्लव किंवा इन्सूरजन्सी विरोधी उपाय.
- (2) भारत-रशिया करार (1971).
- (3) भारताची नाविक सुरक्षा.
- (4) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेच्या समस्या.
- (5) 1998 ची अणु चाचणी.
- (6) सार्कच्या समस्या.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) भारताच्या हिंदी महासागराविषयीच्या धोरणाचे मुल्यमापन करा.
- (2) भारतीय संरक्षण धोरणाचे वर्णन करा.
- (3) राष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) काश्मीर मुद्याला अनुसरून भारत-पाक संबंधाचे मुल्यमापन करा.
- (5) 'सिमा विवाद' याला अनुसरून भारत-चीन संबंधाची चर्चा करा.

4. प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे मुलभूत घटक स्पष्ट करा.
- (2) भारत-अमेरिका संबंधाची चर्चा करा.

[3801]-256

D.S. G-2 (B) : Cold War

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the nature of Cold War.
- (2) Describe the economic loss during world war II.
- (3) Give the background of Truman Theory.
- (4) 'Moscow Summit of 1972'. Describe.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) ANZUS Agreement.
- (2) New Cold War.
- (3) HOT-LINE.
- (4) Western European Union.
- (5) Concept of Cold War.
- (6) Soviet view about Detente.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain in detail the Cuban crisis.
- (2) State the causes of cold war.

- (3) Examine the Korean conflict.
- (4) Explain in brief the Marshal Plan.
- (5) Evaluate the WARSAW Pact.

4. Answer in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) Explain in detail the Disintegration of Soviet Union.
- (2) Describe the Detente Theory.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) शीत युद्धाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) दुसऱ्या महायुद्धातील वित्त हानीचे वर्णन करा.
- (3) टुमन सिद्धान्ताची पार्श्वभूमी सांगा.
- (4) '1972 मधील मास्को परिषद' विशद करा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]

- (1) अंझुस करार.
- (2) नविन शीत युद्ध.

- (3) हॉट-लाईन.
- (4) पश्चिम युरोपियन संघ.
- (5) शीत युद्धाची संकल्पना.
- (6) सल्लेखा (Detente) बाबत सोव्हिएटचा दृष्टीकोन.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) क्यूबन संघर्षावर सविस्तर माहिती लिहा.
- (2) शीत युद्धाची कारणे सांगा.
- (3) कोरियन संघर्षाचे मुल्यांकन करा.
- (4) मार्शल योजना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (5) वासा कराराचे मुल्यमापन करा.

4. प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) सोव्हिएट युनियनचे विभाजन सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) सल्लेखा (Detente) सिद्धान्त विशद करा.

[3801]-256

D.S. G-2 (C) : Evolution of Strategic Thought

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain concept of strategy by Moltke.
- (2) State the views of Dupica about Military Discipline.
- (3) What are Marshal Foch's principles of War ?
- (4) State Liddle Hart's concept of Total War.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Clausewitz
- (2) Ludendorff
- (3) Mao Zedong
- (4) Mackinder
- (5) Douhet
- (6) Karl Haushofer.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain military thought by Jomini.
- (2) Describe strategic thought by Clausewitz.
- (3) Explain theory of Sea Power by Ad. A.T. Mahan.

- (4) State geo-political thought by Karl Haushofer.
(5) Describe Douhet's theory of Air Power.

4. Answer in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) Describe in brief the views of Mao Zedong about Guerrilla Warfare.
(2) Explain Heartland theory of Mackinder.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) मोल्टकेची 'युद्ध निती'ची संकल्पना स्पष्ट करा.
(2) डूपिकाचे लष्करी शिस्ती विषयीचे विचार सांगा.
(3) मार्शल फोचची युद्ध तत्वे कोणती ?
(4) लिडल हार्टची सर्वकष युद्धाची संकल्पना सांगा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) क्लॉजविटझ
(2) लूडेनडॉर्फ
(3) माओ झेडाँग
(4) मॅकिन्डर

- (5) डूहेट
- (6) कार्ल हौशोफर.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) जोमिनीचे लष्करी विचार स्पष्ट करा.
- (2) क्लॉजविटझचे सामरिक विचार विशद करा.
- (3) अँडमिरल ए.टी. महानचा सागरी शक्तीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) कार्ल हौशोफरचे भूराजनितीक विचार सांगा.
- (5) डूहेटच्या हवाई शक्तीच्या सिद्धांताचे वर्णन करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) माओ झेडाँगचे गनिमी युद्धपद्धती विषयीचे विचार विशद करा.
- (2) मॅकिन्डर यांचा मर्मभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-257

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

[D.S. (A) S-1 : International and Regional Organisation]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) State the aims of ASEAN.
- (2) What are the basic principles of UN Charter ?
- (3) State the structure of EU.
- (4) State the aim of SAARC.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Aims of NAFTA
- (2) UN and Human Rights
- (3) SAARC and India
- (4) Peace Keeping Force
- (5) Security Council
- (6) Enforcement Action by UN.

P.T.O.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) State in brief the power and function of security council.
- (2) Explain the objectives and functions of EU.
- (3) State the origin and structure of UN.
- (4) What are the main characteristics of Human Rights declaration ?
- (5) Describe the role of UN in the field of Social and Economic issues.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the structure and functions of ASEAN.
- (2) State the hindrances and suggestions in the working of UN.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) आसियानचे उद्देश सांगा.
- (2) संयुक्त राष्ट्रांच्या सनदेची मुलभूत तत्वे कोणती ?
- (3) युरोपियन युनियनची रचना सांगा.
- (4) सार्कचे उद्देश सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) नाफ्ताचे उद्देश
- (2) संयुक्त राष्ट्रे व मानव अधिकार
- (3) सार्क व भारत
- (4) शांती सेना
- (5) सुरक्षा परिषद्
- (6) संयुक्त राष्ट्रांची कार्यवाहीची कृती.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) सुरक्षा समितीचे अधिकार आणि कार्ये थोडक्यात सांगा.
- (2) युरोपियन युनियनची उद्दिष्टे व कार्ये स्पष्ट करा.
- (3) संयुक्त राष्ट्रांची उत्पत्ती व रचना सांगा.
- (4) मानवी हक्कांच्या जाहीरनाम्याची मुख्य वैशिष्ट्ये कोणती ?
- (5) सामाजिक आणि आर्थिक संदर्भात संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका विशद करा.

4. खालील प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (1) आशियानची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) संयुक्त राष्ट्रांच्या कार्यातील अडथळे व उपाय सांगा.

[3801]-257

[D.S. (B) S-1 : India and her Neighbours]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) What is Tibet problem ?
- (2) State the lessons of 1962 war.
- (3) What are the objectives of SAARC ?
- (4) State the Kashmir problem.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Co-operation between India and Myanmar.
- (2) Indian role in SAARC.
- (3) Indo-Nepal friendship.
- (4) India's Land Border.
- (5) Role of Airforce in Bangla War.
- (6) Maritime Border.

3. Answer in 200 to 250 words each (any three) : [30]

- (1) Explain India's geostrategic location and its significance.
- (2) State the elements of India's National Power.

- (3) Explain the causes of 1965 War.
- (4) Discuss 'Present Status in Bhutan development'.
- (5) State India's role in the independence of Bangladesh.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain how the border problem is a crucial issue in India-China relations.
- (2) Describe India's role in the Shri Lankan Ethnic Conflict.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) तिबेट समस्या काय आहे ?
- (2) 1962 च्या युद्धापासून कोणती शिकवण मिळाली ते सांगा.
- (3) सार्कची उद्दिष्टे कोणती ?
- (4) काश्मीर समस्या सांगा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]

- (1) भारत आणि म्यानमारमधील सहकार्य.
- (2) सार्कमधील भारताची भूमिका.

- (3) भारत-नेपाळ मित्रत्व.
- (4) भारताची भूसीमा.
- (5) हवाई सेनेची बांगला युद्धातील भूमिका.
- (6) सागरी किंवा समुद्रसीमा.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) भारताचे भूसामरिक स्थान व त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) भारताच्या राष्ट्रीय शक्तीचे घटक सांगा.
- (3) 1965 च्या युद्धाची कारणे स्पष्ट करा.
- (4) 'सद्य स्थितीतील भूटानचा विकास' चर्चा करा.
- (5) बांगलादेश स्वातंत्र्यातील भारतीची भूमिका सांगा.

4. 500 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (1) 'सीमा समस्या' भारत-चीन संबंधाला कलाटणी देणारी कशी आहे ते स्पष्ट करा.
- (2) श्रीलंकेतील वांशिक संघर्षातील भारताची भूमिकेचे वर्णन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-258

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S-2 (A) : Defence Economics

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) Explain distribution of India's defence budget.
- (2) State external threats of India's security.
- (3) Explain the significance of development.
- (4) Describe the effects of war finance.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Defence.
- (2) Characteristics of War-time Economy.
- (3) Significance of War Potential.
- (4) Economic Warfare.
- (5) Public Accounts Committee.
- (6) Rationing.

P.T.O.

3. Answer in 200 to 250 words each (any three) : [30]

- (1) What are the determinants of India's defence expenditure ? Explain.
- (2) "Defence and development are co-related to each other." Discuss.
- (3) Explain the effects of War on Industry.
- (4) Analyse the defence expenditure of India from 1947 to update.
- (5) Describe the means of Economic Warfare.

4. Answer in 500 words (any one) : [20]

- (1) Describe in detail the determinants of war potential.
- (2) Explain the means and problems of War-time Economy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) भारताच्या संरक्षण अंदाजपत्रकाचे वितरण स्पष्ट करा.
- (2) भारताच्या सुरक्षेचे बहिर्गत धोके सांगा.
- (3) विकासाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (4) युद्ध वित्ताचे परिणाम विशद करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) संरक्षण.
- (2) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये.
- (3) युद्ध क्षमतेचे महत्व.
- (4) आर्थिक युद्धपद्धती.
- (5) सार्वजनिक लेखा समिती.
- (6) रेशनिंग.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) भारताच्या संरक्षण खर्चाचे घटक कोणते ? स्पष्ट करा.
- (2) “संरक्षण आणि विकास परस्पर पुरक आहे.” चर्चा करा.
- (3) युद्धाचे औद्योगिक क्षेत्रावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- (4) इ.स. 1947 पासून आज पर्यंतच्या भारताच्या संरक्षण खर्चाचे विश्लेषण करा.
- (5) आर्थिक युद्धपद्धतीच्या साधनांचे वर्णन करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) युद्धाची क्षमता निर्धारित करणाऱ्या घटकांचे सविस्तर वर्णन करा.
- (2) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेची साधने आणि समस्या स्पष्ट करा.

[3801]-258

D.S. S-2 (B) : Military Psychology and Sociology

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) State the functions of Military Leader.

(2) Give the social causes of war.

(3) Why is the discipline essential in Military Organisation ?

(4) State the significance of Morale in Defence.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Uses of intelligence test.

(2) Groups structure.

(3) Hysteria.

(4) Social base of Military Power.

(5) Social obligations for war.

(6) Human Rights and Armed Forces.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

(1) Explain in detail the relation between society and soldier.

(2) Discuss the dimensions of human behaviour.

- (3) Explain the principles of Psychology in the 'Military Training'.
- (4) State the effects of war on society.
- (5) Describe in detail the mental health problems of the soldier in war.

4. Answer in **500** words (any one) : [20]

- (1) Explain how the social background of defence personnel changes the character and composition of the armed forces.
- (2) Examine the psychological disorder of the soldier in war.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) लष्करी नेतृत्वाची कार्ये सांगा.
- (2) युद्धाची सामाजिक कारणे द्या.
- (3) लष्करी संघटनेत शिस्तीची आवश्यकता का असते ?
- (4) संरक्षणातील मनोधैर्याचे महत्व सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) बौद्धिक चाचणीचे उपयोग.

- (2) गटांची रचना.
- (3) हिस्टेरीया.
- (4) लष्करी शक्तीचा सामाजिक पाया.
- (5) युद्धाची सामाजिक कर्तव्ये.
- (6) मानवी हक्क आणि सशस्त्र सेनादले.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) सैनिक आणि समाज यांचे संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) मानवी वर्तणुकीच्या विविध पैलूंवर चर्चा करा.
- (3) लष्करी प्रशिक्षणाबाबतची मानसशास्त्रीय तत्वे स्पष्ट करा.
- (4) युद्धाचे समाजावरील परिणाम सांगा.
- (5) युद्धातील सैनिकांच्या मानसिक स्वास्थ्याच्या समस्यांचे सविस्तर वर्णन करा.

4. 500 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (1) संरक्षण दलातील व्यक्तींची सामाजिक पार्श्वभूमी ही सेनादलांचे चारित्र्य आणि रचना कशी बदलवते ?
- (2) युद्धातील सैनिकांच्या मानसिक विघाडाचे परिक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-259

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

SOCIAL WORK

(i) Introduction : Fields of Social Work

(ii) Population Education

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in **50** words each : [10]

(i) Explain the economic factors affecting on population growth.

(ii) Explain the disadvantages of large size family.

(iii) Write a note on problems of children in urban area.

(iv) State the components of Population Education.

2. Answer any *four* of the following in **100** words each : [20]

(i) Explain the concept of Tribal Sub-plan.

(ii) Explain the problem of population growth in India.

(iii) Discuss the current trends in population growth in the world.

(iv) Explain the causes of poor standard of living in rural area.

(v) “Unemployment is a social problem.” Explain with example.

(vi) Explain the problem of antisocial malpractices in the context of overpopulated slum areas.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in **200 to 250** words each : [30]
- (i) Explain the importance of Medical and Psychiatric social work in the present context.
 - (ii) 'Mortality' is a determinant of population growth. Discuss.
 - (iii) State the types of labours and explain the labour welfare measures.
 - (iv) Discuss the problem of food and housing and its relation with population growth.
 - (v) Explain the importance of population education in Tribal area.
4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]
- (i) Write an essay on 'factors affecting on population growth'.
 - (ii) Write a detailed note on 'correctional welfare'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा : [10]
- (i) लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे आर्थिक घटक स्पष्ट करा.
 - (ii) मोठ्या आकाराच्या कुटूंबाचे दोष स्पष्ट करा.
 - (iii) नागरी भागातील मुलांच्या समस्या यावर टिपण लिहा.
 - (iv) लोकसंख्या शिक्षणाचे घटक सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : [20]
- (i) आदिवासी उप-योजना ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (ii) भारतातील लोकसंख्या वाढीची समस्या स्पष्ट करा.
 - (iii) जागतिक पातळीवर लोकसंख्या वाढीतील वर्तमान प्रवाहांची चर्चा करा.
 - (iv) ग्रामीण भागातील निकृष्ट राहणीमानाच्या दर्जाची कारणे स्पष्ट करा.
 - (v) “बेरोजगारी ही सामाजिक समस्या आहे.” उदाहरणासह स्पष्ट करा.
 - (vi) दाट लोकसंख्या असलेल्या झोपडपट्ट्यांच्या संदर्भात समाजविघातक गैरकृत्याची समस्या स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा : [30]
- (i) सध्यास्थितीत वैधकिय व मानसोपचार समाज कार्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - (ii) ‘मृत्यूदर’ लोकसंख्या वाढीचा एक घटक आहे. चर्चा करा.
 - (iii) कामगाराचे प्रकार सांगून कामगार कल्याण उपाययोजना स्पष्ट करा.
 - (iv) अन्न व गृहनिर्माण समस्या चर्चा करून लोकसंख्या वाढीशी तीचा संबंध सांगा.
 - (v) आदिवासी क्षेत्रात लोकसंख्या शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]
- (i) ‘लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे घटक’ यावर निबंध लिहा.
 - (ii) ‘सुधार कल्याण’ यावर सविस्तर टिपण लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-261

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

COMMERCE

(Business Accounting)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following questions (any five) : [10]

- (a) What is factory overheads ?
- (b) Define the concept of Double Entry Book-keeping.
- (c) Meaning of Trial Balance.
- (d) Define — Sole Trader.
- (e) What is Time Keeping ?
- (f) Meaning of Cost Accounting.
- (g) Meaning of Cash Book.
- (h) Advantages of First-in-First-out (FIFO).

2. The following particulars have been extracted in respect of material 'Z'. Prepare Store Ledger Account pricing the material issue on the basis of Last In First Out method : [20]

Receipts

1-3-2009	Opening stock	200 units at Rs. 3.50
3-3-2009	Purchased	300 units at Rs. 4.00
13-3-2009	Purchased	900 units at Rs. 4.30
23-3-2009	Purchased	600 units at Rs. 3.80

P.T.O.

Issues

5-3-2009	Issued	400 units
15-3-2009	Issued	600 units
25-3-2009	Issued	600 units
29-3-2009	Issued	200 units

Or

Explain the steps in purchase procedure.

3. (a) Enter the following transactions in columnar petty cash-book maintained on imprest system : [10]

2008

April	1	Received cheque from cashier	Rs. 20,000
	4	Paid conveyance to clerk	Rs. 1,200
	5	Paid for postage	Rs. 1,500
	8	Paid cartage and coolie charges	Rs. 600
	9	Paid Telephone charges	Rs. 3,000
	15	Paid for Newspapers	Rs. 1,000
	18	Paid to Sweeper	Rs. 500
	20	Paid coffee bill	Rs. 2,500
	21	Paid for post stamps	Rs. 800
	22	Paid for Telegrams	Rs. 600
	25	Paid to Shilpa on account	Rs. 1,000
	28	Paid Washing charges	Rs. 500
	30	Paid Carriage	Rs. 1,000

Show also what amount will be paid to petty cashier on 1 May, 2009.

Or

Describe various types of overheads.

- (b) The following is the Trial Balance of Mr. for the year ended 31-3-2009. Prepare Trading and Profit and Loss Account for the year ended 31-3-2009 and Balance Sheet as on that date : [20]

Trial Balance

Name of the Account	Debit	Credit
	(Rs.)	(Rs.)
Sales	—	1,75,000
Bills Payable	—	12,400
Creditors	—	22,000
Capital	—	72,000
Debtors	20,400	—
Bad Debts	800	—
Machinery	44,000	—
Furniture	14,000	—
Opening Stock	28,000	—
Insurance	1,800	—
Installation charges of machinery	2,000	—
Postage	3,600	—
Purchases	89,700	—
Stationery and printing	12,500	—
Salaries	18,300	—
Office expenses	4,300	—
Wages	12,800	—
Factory expenses	2,800	—
Carriage inward	3,700	—
Royalties on production	10,500	—
Cash in hand	790	—
Cash at bank	8,510	—
Carriage outward	2,900	—
	<u>2,81,400</u>	<u>2,81,400</u>

Adjustment :

- (1) Provide Rs. 400 as further bad debts.
- (2) Provide 5% on debtors for doubtful debts and 2% discount on debtors.
- (3) Provide 4% on creditors for reserve for discount.
- (4) Out of the furniture of Rs. 14,000 the furniture worth Rs. 4,000 is purchased on 1st Oct., 2008. Depreciate furniture at 10% p.a.
- (5) Closing stock is valued at Rs. 35,000.
- (6) Insurance is prepaid to the extent of Rs. 900.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (a) Importance of Cost Accounting
- (b) Utility of Book-keeping
- (c) Subsidiary Books
- (d) Bin Card
- (e) Fixed and variable overheads
- (f) Limitations of financial accounting
- (g) Trade discount and cash discount.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-262

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

EDUCATION

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write the answers of the following questions in **50** words each
(any *two*) : [10]

(1) Write the importance of Computer Education.

(2) Explain the characteristics of Social Institutions.

(3) Explain the educational importance of Heredity and Environment.

(4) Explain the factors affecting on learning.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Social Heredity.

(2) Project Method.

(3) Negative Education.

(4) Concept of Open University.

(5) Vishwabharati Vidyapeeth.

(6) Law of learning according to Thorndike.

3. Write the answers of the following questions in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) What is Vocational Education ? Explain the importance of Vocational Education.
- (2) What is Forgetting ? Write the causes of forgetting and measures to overcome them.
- (3) Explain the role and functions of school in development of democratic values.
- (4) What is Secondary Education ? Write the objectives of Secondary Education.
- (5) Explain the Educational thoughts of Mahatma Gandhi in detail.
- (6) Explain the concept, merits and limitations of Trial and Error method.

4. Write the answers of the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the characteristics of Physical, Mental, Emotional and Social development at Childhood stage.
- (2) Which are the main problems in Secondary Education ? Write the measures to overcome them.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) संगणकीय शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- (2) सामाजिक संस्थांची लक्षणे स्पष्ट करा.
- (3) अनुवंश-परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व विशद करा.
- (4) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) सामाजिक अनुवंश
- (2) प्रकल्प पद्धती
- (3) अभावात्मक शिक्षण
- (4) मुक्तविद्यापीठाची संकल्पना
- (5) विश्वभारती विद्यापीठ
- (6) थॉर्नडाईकने सांगितलेले अध्ययन नियम.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) व्यावसायिक शिक्षण म्हणजे काय ? व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (2) विस्मरण म्हणजे काय ? विस्मरणाची कारणे सांगून विस्मरणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी उपाय लिहा.
- (3) लोकशाही मुल्यांच्या विकासात शाळेची भूमिका व कार्य स्पष्ट करा.
- (4) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.

- (5) महात्मा गांधीचे शैक्षणिक विचार सविस्तर विशद करा.
- (6) प्रयत्नप्रमाद पद्धतीचे स्वरूप, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) किशोरावस्थेतील शारिरीक, मानसिक, भावनिक आणि सामाजिक विकासाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
- (2) माध्यमिक शिक्षणातील प्रमुख समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाययोजना लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8+2

[3801]-263

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

(FMG-2 : Operations Research)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of scientific calculator is allowed.
 - (iv) Graph paper will be supplied on demand.

1. Attempt each of the following : [16]

(i) Explain the terms, degenerate and non-degenerate solution in L.P.P.

(ii) What is meant by the term Unrestricted variables ?

(iii) Write the dual of the following L.P.P. :

$$\text{Max. : } Z = 3x_1 + 5x_2 - x_3$$

$$\text{Subject to : } 3x_1 - 2x_2 + 5x_3 \leq 9$$

$$4x_1 + 3x_2 + x_3 = 8$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0, x_3 \geq 0.$$

(iv) Can there be multiple optimal solution to T.P. ?

(v) Distinguish between float and slack.

(vi) Define two person zero sum game.

(vii) State any two assumptions of the sequencing problem.

(viii) State any two applications of replacement policy.

P.T.O.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Solve the following L.P.P. by simplex method :

$$\text{Max. : } Z = 4x_1 + 10x_2$$

$$\text{Subject to : } 2x_1 + 5x_2 \leq 20$$

$$2x_1 + x_2 \leq 10$$

$$2x_1 + 3x_2 \leq 18$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0.$$

(ii) Solve the following L.P.P. by dual simplex method :

$$\text{Max. : } Z = -3x_1 - x_2$$

$$\text{Subject to : } x_1 + x_2 \leq 1$$

$$2x_1 + 3x_2 \leq 2$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Solve the following L.P.P. by graphical method :

$$\text{Max. : } Z = 6x_1 + 4x_2$$

$$\text{Subject to : } -2x_1 + x_2 \leq 2$$

$$x_1 - x_2 \leq 2$$

$$3x_1 + 2x_2 \leq 9$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0.$$

- (ii) Four different jobs can be done on four different machines. The set up and take down time costs are assumed to be prohibitively high for changeovers. The matrix below gives the cost in rupees of producing job i on machine j :

		Machines			
		M₁	M₂	M₃	M₄
Jobs	J₁	5	7	11	6
	J₂	8	5	9	6
	J₃	4	7	10	7
	J₄	10	4	8	3

How should the jobs be assigned to the various machines so that the total cost is minimized ?

- (iii) Obtain initial basic feasible solutions to the following transportation problem by N-W method :

Origin	Destination				Availability
	1	2	3	4	
1	10	8	11	7	20
2	9	12	14	6	40
3	8	9	12	10	25
Demand	16	18	31	30	

3. (A) Attempt any *one* of the following :

[8]

(i) Solve the following T.P. :

		To Market				Supply
		M ₁	M ₂	M ₃	M ₄	
From Plant	P ₁	6	4	9	1	40
	P ₂	20	6	11	3	40
	P ₃	7	1	0	14	50
	P ₄	7	1	12	6	90
Demnd		90	30	50	30	

(ii) Solve the following T.P. for maximum profit :

		Market			
		A	B	C	D
Warehouse	X	12	18	6	25
	Y	8	7	10	18
	Z	14	3	11	20

Availability at warehouse Demand in the market

X : 200 units

A : 180 units

Y : 500 units

B : 320 units

Z : 300 units

C : 100 units

D : 400 units

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Reduce the following game to (2×2) game by using dominance rules :

		Player B			
		I	II	III	IV
Player A	A	3	2	4	0
	B	3	4	2	4
	C	4	2	4	0
	D	0	4	0	8

(ii) The data for a PERT network is given in the following table :

Activity	Time Estimates		
	Optimistic	Most likely	Pessimistic
1—2	1	7	13
1—6	2	5	14
2—3	2	14	26
2—4	2	5	8
3—5	7	10	19
4—5	5	5	17
6—7	5	8	29
5—8	3	3	9
7—8	8	17	32

(a) Draw a network for the project.

(b) Compute the expected project completion time.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Determine the age at which the following type of machine be replaced :

Given cost price = Rs. 8,000

Operating cost = Rs. 1,000 for first year, increasing by Rs. 500 every year.

Resale value = Rs. 4,000 for the first year, decreasing by Rs. 500 every year.

(ii) A firm is considering replacement of machine whose cost price is Rs. 1,20,000 and the scrap value is Rs. 20,000. The running (maintenance and operating) cost are as follows :

Year	Running Cost (Rs.)
1	2,000
2	5,000
3	8,000
4	12,000
5	18,000
6	25,000
7	32,000
8	40,000

The firm wants to determine after how many years should the machine be replaced on economic basis ?

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) There are five jobs, each of which is to be processed through three machines A, B and C in the order ABC processing time in hours as :

		Jobs				
		1	2	3	4	5
Machines	A	3	8	7	5	4
	B	4	5	1	2	3
	C	7	9	5	6	10

Determine the optimum sequence for the five jobs and the minimum elapsed time.

(ii) Solve the following game :

		B	
A	5	2	
	3	4	

(iii) Find the optimum strategies for X and Y and the value of the game :

		Y		
X	-6	10	11	
	-1	-2	-3	
	-1	-2	-4	

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) There are eight jobs each of which has to go through the machine M_1 and M_2 in the order $M_1—M_2$. Processing times in hours are given below :

Jobs	Machine M_1	Machine M_2
A	9	12
B	12	16
C	9	14
D	7	12
E	9	16
F	12	11
G	21	15
H	13	15

Determine a sequence of these jobs that will minimize the total elapsed time T . Also find the idle time for machine M_2 .

(ii) Solve the following game graphically :

		B's Strategy	
		b_1	b_2
A's Strategy	a_1	-7	6
	a_2	7	-4
	a_3	-4	-2
	a_4	8	-6

(B) Attempt any *one* of the following :

[10]

(i) A project has the following time schedule :

Jobs	Duration
1—2	10
1—3	8
1—4	9
2—5	8
3—7	16
4—6	7
5—7	7
5—8	7
6—7	8
6—9	5
7—10	12
8—10	10
9—10	15
10—11	8
11—12	5

(a) Draw a network.

(b) Find total float for each activity.

(c) Find critical path.

(ii) The data for PERT network is given in the following table :

Activity	Time Estimates		
	Optimistic	Most likely	Pessimistic
10—20	4	8	12
20—40	8	12	16
40—50	0	0	0
50—70	3	6	9
60—100	4	6	8
80—90	2	5	8
20—30	1	4	7
30—50	3	5	7
40—60	3	6	9
50—80	4	8	6
70—90	4	8	12
90—100	4	10	16

- (a) Draw a project network.
 (b) Compute the expected project completion time.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-265

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ENGLISH GENERAL

Paper II

(Understanding Fiction)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :

- (i) *Lord of the Flies* : William Golding
- (ii) *Inside the Haveli* : Rama Mehta
- (iii) *A Man of the People* : Chinua Achebe

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [16]

- (i) Define the types of characters that you have come across in the prescribed novels.
- (ii) What is the significance of setting in the makeup of a novel ?
- (iii) What is the regional novel ? Explain with examples.

P.T.O.

- (iv) Explain the techniques of narration ? Illustrate with the novels you have studied.
- (v) What is the protagonist ? Clarify with examples from the prescribed novels.
- (vi) Explain the concept of 'irony'.

2. Attempt any *four* of the following : [16]

- (i) Bring out the contrast between the beginning and the ending of '*Lord of the Flies*'.
- (ii) Describe the characteristic features of Piggy's character.
- (iii) Explain the theme of conflict between good and evil in '*Lord of the Flies*'.
- (iv) Describe the resemblance between Samneric.
- (v) What does Jack represent in symbolic terms ?
- (vi) How does Golding communicate the message of inherent evil in human nature ?

3. Attempt any *two* of the following : [16]

- (i) Describe the socio-cultural aspects depicted through the event of Sita's marriage.
- (ii) What is Ajay's role in '*Inside the Haveli*' to back up Geeta's view on social life ?
- (iii) How does Pari represent the devoted traditional women ?

4. Attempt any *two* of the following in not more than **150** words each : [16]

- (i) Consider 'A Man of the People' as a novel of political corruption and power politics.
- (ii) How does Edna represent the oppressed womanhood ?
- (iii) Draw a character sketch of Chief Nanga.

5. Attempt any *four* of the following in about **50** words each : [16]

- (i) Read the following passage and comment on the narrative point of view by pointing out its relations with the theme of the concerned novel with the help of the following points :

The maids of Jeevan Niwas had finished eating. Pari came into the room and stood silently for a while. This was an indication for Bhagwat Singhji's wife to take leave of the ladies.

Bhagwat Singhji's wife gathered her skirt and said politely, 'Hukkum, we have taken a lot of your time. We must go now'.

Geeta was surprised that on one had hinted about the engagement. It was on everybody's mind, but the haveli was proud and had its code of restraint and behaviour. They had the confidence that they did not have to implore anyone for a girl for their son.

But as they were getting up Daulat Singhji's wife said, 'Just a minute, Hukkum. You can't leave without giving Vir Singh your blessings.'

- Who tells a story ?
 - The narrator's view
 - Its support to shape the theme of the novel
- (ii) Write a critical essay on the use of irony in '*Lord of the Flies*'.
- (iii) Comment on '*A Man of the People*' as a regional novel.
- (iv) Comment on the features of a science fiction in '*Lord of the Flies*'.
- (v) How does the division of the plot in '*Inside the Haveli*' into three sections help the reader getting at the theme ?
- (vi) Is the opening of '*A Man of the People*' an abrupt beginning of the plot of the novel ? Why ?

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-266

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ENGLISH

Special Paper I

(Understanding Drama)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :

- (i) The Importance of Being Earnest by Oscar Wilde
- (ii) Death of a Salesman by Arthur Miller
- (iii) Hayavadana by Girish Karnad

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* of the following questions : [16]

- (i) Describe the various elements of drama.
- (ii) Explain the term 'Comedy'.
- (iii) What are problem plays ? Give examples.
- (iv) Comment on the importance of plot in drama.
- (v) Discuss the triangular structure of drama.
- (vi) Write a note on catharsis.

2. Attempt any *four* of the following questions : [16]

- (i) Discuss Lady Bracknell as a stock comic character.
- (ii) Consider *The Importance of Being Earnest* as a witty comedy about a highly polished and elegant society.

P.T.O.

- (iii) Comment on the appropriateness of the title of the play *The Importance of Being Earnest*.
- (iv) Write a note on the ending of the play *The Importance of Being Earnest*.
- (v) Describe Wilde's use of 'role playing' in *The Importance of Being Earnest*.
- (vi) Give a character sketch of Dr. Chasuble.

3. Attempt any *two* of the following questions : [16]

- (i) Discuss the theme of the play *Death of a Salesman*.
- (ii) Write a note on the symbols used in the play *Death of a Salesman*.
- (iii) Can you consider Willy Loman as a tragic hero ? Discuss.

4. Attempt any *two* of the following questions : [16]

- (i) Do you think *Hayavadana* deals with the identity crisis ? Explain.
- (ii) Write a note on the trip to Ujjain.
- (iii) Sketch the character of Padmini.

5. Attempt any *four* of the following questions : [16]

- (i) Discuss the dramatic significance of the meeting between Cecily and Gwendolen.

- (ii) What is the purpose of introducing Bernard in the play *Death of a Salesman* ? Discuss.
- (iii) Comment on the use of myths and folk tales in *Hayavadana*.
- (iv) Bring out the element of satire in *The Importance of Being Earnest*.
- (v) Write a note on the use of stage property (music, lights, etc.) in *Death of a Salesman*.
- (vi) Highlight the conflict within Padmini's mind in *Hayavadana*.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-267

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ENGLISH

Special Paper II

(Understanding Poetry)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :

Poetry Down the Ages

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions : [16]

(i) What is sonnet ? What are the types of sonnet ? Give examples.

(ii) 'Imagination is soul of poetry.' Explain.

(iii) What is Metaphysical poetry ? Write any of its *four* characteristics.

(iv) Define Elegy. Mention any of its *two* features.

(v) What is personification ? Give *two* examples.

(vi) Define Ode and write any of its *two* characteristics.

P.T.O.

2. Attempt any *four* of the following questions : [16]

- (i) Comment on the imagery and symbolism in William Blake's 'The Tyger'.
- (ii) Discuss John Donne's 'Valediction; Forbidding Mourning' as a love poem.
- (iii) Show how 'To a Skylark' deals with contrast between the sorrow of human life and the joy of the skylark.
- (iv) Discuss Andrew Marvell's 'To His Coy Mistress' as a love poem.
- (v) What picture of nature does Wordsworth depict in 'Strange Fits of Passion Have I Known' ?
- (vi) Show how Shakespeare explains that death is the leveler of all differences in human society.

3. Attempt any *two* of the following questions : [16]

- (i) Consider Mathew Arnold's 'To Marguerite' as an attempt at self-justification having turned away from the love.
- (ii) Discuss 'Felix Randal' as a sonnet that deals with physical as well as spiritual state of Felix Randal.
- (iii) Describe how 'Sweeney among the Nightingales' deals with the sense of foreboding.

4. Attempt any *two* of the following questions : [16]
- (i) Explain Philip Larkin's views on churches explained in 'Church Going'.
- (ii) Discuss how the poem 'The Wind Tapped Like a Tired Man' conveys effectively the absolute loneliness experienced by Emily Dickinson.
- (iii) Consider how 'Ballad of the Landlord' deals with colour distinction and class-conflict.
5. Explain with reference to the context any *four* of the following : [16]
- (i) Fresh as the first beam glittering on a sail,
That brings out friends up from the underworld,
Sad as the last which reddens over one,
That sinks with all we love below the verge;
So sad, so fresh, the days that are no more.
- (ii) Two roads diverged in a yellow wood,
And sorry I could not travel both
And be one traveler, long I stood
And looked down one as far as I could
To where it bent in the undergrowth;

- (iii) I see everywhere :
Khaljis, Tughluqs, Lodis, Mughals.....
They stick to its face
Like turds. When Ghazni knocked,
Or was it Clive ? We paid off
Old scroes in our backyard.
- (iv) Tomorrow,
I'll sit at the table
When company comes.
Nobody 'll dare
Say to me
'Eat in the kitchen',
Then.
- (v) Warm are the still and lucky miles,
White shores of longing stretch away,
The light of recognition fills
The whole great day, and bright
The tiny world of lovers' arms.
- (vi) I balanced all, brought all to mind,
The years to come seemed waste of breath,
A waste of breath the years behind
In balance with this life, this death.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-268

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

PHYSICAL EDUCATION

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **20** words each (any *ten*) : [20]
- (1) Definition of Physical Education.
 - (2) Jumping events in Athletics.
 - (3) Write the name of any *four* Asana.
 - (4) What is Health ?
 - (5) Basic skills of Volley-ball.
 - (6) Write the name of any *four* general exercise.
 - (7) Duration of senior men Handball match.
 - (8) Movement in High Jump.
 - (9) Write the name of Indian Games.
 - (10) Specific exercise for 'Shot Put'.
 - (11) Components of Health.
 - (12) Equipment used in 'Gymnastics'.

P.T.O.

2. Answer the following in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Write in brief the positions in 'Suryanamaskar'.
- (2) Write the importance of Physical Fitness in daily life.
- (3) Write the following terms in brief :
 - (a) Libero
 - (b) Off side.

3. Answer the following in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain effect of exercise on Muscular system.
- (2) Draw suitable diagram of 'Shot Put' in Athletics.
- (3) Explain about planning of sports competition.

4. Answer the following in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the common procedure used for sports injuri
- (2) Draw diagram of 'Volley-ball' ground and write its basic rules.
- (3) What is Physical Fitness ? Explain their components in brief.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

1. खालील प्रश्नांचे उत्तर **20** शब्दात लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]

- (1) शारीरिक शिक्षणाची व्याख्या.

- (2) अॅथलेटिक्स मधील उडीच्या बाबी.
- (3) कोणत्याही चार आसनांची नावे लिहा.
- (4) आरोग्य म्हणजे काय ?
- (5) व्हॉलीबॉल मधील मुलभूत कौशल्य.
- (6) कोणत्याही चार सर्वसामान्य व्यायामाची नावे लिहा.
- (7) वरीष्ठ गट पुरुषांच्या हॅण्डबॉल स्पर्धेचा कालावधि.
- (8) उंच उडीमधील हालचाली.
- (9) भारतीय खेळांची नावे लिहा.
- (10) 'गोळाफेक' साठी विशिष्ट व्यायाम प्रकार.
- (11) आरोग्याचे घटक.
- (12) 'जिम्नास्टिक्स' मधील साहित्य.

2. खालील प्रश्नांचे उत्तरे 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) सूर्यनमस्काराच्या स्थिती थोडक्यात लिहा.
- (2) दैनंदिन जिवनात शारीरिक सुदृढतेचे महत्व लिहा.
- (3) खालील संज्ञा थोडक्यात लिहा :
 - (अ) लिबेरो
 - (ब) ऑफसाईड.

3. खालील प्रश्नांचे उत्तरे 150 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) व्यायामाचा स्नायु संस्थेवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) अॅथलेटिक्स मधील 'गोळाफेक' मैदानाची आकृती काढा.
- (3) क्रीडास्पर्धांचे नियोजनासंबंधी स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांचे उत्तरे 300 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

(1) खेळातील इजांचे प्रथमोपचार करण्याची सामान्य प्रक्रिया स्पष्ट करा.

(2) व्हॉलीबॉल मैदानाची सुबक आकृती काढून मुलभूत नियम लिहा.

(3) शारीरिक सुदृढता म्हणजे काय ? शारीरिक सुदृढतेच्या घटकांसंबंधी थोडक्यात स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-269

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

MG-2 : Differential Equations and Linear Algebra

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt the following questions : [16]

(i) Form the differential equation by eliminating the arbitrary constant from :

$$y^2 = 4a(x + a).$$

(ii) Solve the differential equation :

$$xy^2 dx + (y + 1) e^x dy = 0.$$

(iii) Find the orthogonal trajectories of the family of curves given by $y = ce^{-2x}$.

(iv) Find the general solution of $(D + 3)^2 (D - 5)y = 0$.

(v) Is the set $\{(-1, 6, 5), (0, 0, 0), (1, -3, 2)\}$ linearly dependent ?

(vi) Find the eigen values of the matrix :

$$\begin{bmatrix} 3 & 2 \\ 1 & 1 \\ -1 & 0 \end{bmatrix}$$

P.T.O.

(vii) Determine whether $T : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ defined by

$$T(x, y) = (3x, 3y)$$

is linear transformation.

(viii) If $T : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ defined by :

$$T(x, y) = \left(\frac{3}{5}x - \frac{4}{5}y, \frac{4}{5}x + \frac{3}{5}y \right)$$

then show that T is orthogonal.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Define linear differential equation of first order and first degree and explain the method of solving it.

(ii) Explain the method of reduction of order for solving differential equation :

$$y'' + p(x)y' + q(x)y = r(x).$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Bacteria multiply at the rate proportional to the bacteria present. If the original number N_0 doubles in 3 hours, show that the number of bacteria will be $4 N_0$ in 6 hours.

(ii) Solve :

$$2y(x + y + z) dx + (y^2 - x^2 - 4x - 1) dy = 0.$$

(iii) Solve :

$$(2D^2 + 5D + 3)y = 3x^2 - 2x + 4.$$

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) (a) Let $f(D)$ be a polynomial in $D \circ \frac{d}{dx}$ with constant coefficients. Prove that :

$$\frac{1}{f(D)} e^{ax} = e^{ax} \frac{1}{f(a)},$$

provided $f(a) \neq 0$.

(b) Solve :

$$\frac{d^3 y}{dx^3} + 9 \frac{dy}{dx} = \cos 3x.$$

(ii) By using the method of variation of parameters solve the differential equation :

$$y'' + 4y' + 3y = \sin(e^x).$$

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) State and prove Cauchy-Schwarz inequality. Verify it for the given vectors using the Euclidean inner product, $\bar{u} = (1, -1), \bar{v} = (-1, 4)$.

(ii) (a) Prove that, if $T : V \otimes W$ is a linear isomorphism, then the inverse map $T^{-1} : W \otimes V$ is a linear isomorphism.

(b) Give an example of subspaces W_1, W_2 of vector space V such that $W_1 \oplus W_2$ is not a subspace.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If S is a non-empty subset of a vector space V , then prove that $L(S)$ is the smallest subspace $L(S) = S$ if and only if S is subspace of V .

(ii) Consider the basis $S = \{u_1, u_2\}$ for \mathbb{R}^2 , where $u_1 = (1, 1)$, $u_2 = (2, 0)$. Let $T : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^3$ be the linear transformation for which $T(u_1) = (-1, 3, 4)$, $T(u_2) = (0, 2, -5)$. Find a formula for $T(x, y)$ and use it to compute $T(3, -6)$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the eigen values of the matrix :

$$A = \begin{bmatrix} -1 & 4 & -2 \\ 3 & 4 & 0 \\ -3 & 1 & 3 \end{bmatrix}$$

Also find eigen space corresponding to the smallest eigen value.

(ii) Find the standard matrix for the linear transformation

$T : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^4$ defined by :

$$T(x, y, z) = (3x - 4y + z, x + y - z, y + z, x + 2y + 3z).$$

(iii) Explain why the set of vectors :

$$S = \{1 - 3x + 2x^2, 1 + x + 4x^2, 1 - 7x\}$$

is not basis for the vector space P_2 .

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If V and W are finite dimensional vector spaces and $T : V \otimes W$ is a linear transformation then prove that :

$$\dim V = \dim \ker(T) + \dim \text{Im}(T).$$

(ii) Define subspace of a vector space. Let W be a subset of a vector space V . Prove that W is a subspace of V if and only if the following conditions are satisfied :

(a) $W \neq \emptyset$,

(b) $au + bv \in W$,

for $u, v \in W$ and for scalars a, b .

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Transform the basis

$$S = \{(1, 1, 1), (1, 1, 0), (1, 0, 0)\}$$

of Euclidean inner product space \mathbb{R}^3 to the orthonormal basis by using Gram-Schmidt process.

(ii) If $T : V \otimes W$ is a linear transformation and

$$S = \{V_1, V_2, \dots, V_n\}$$

is a basis for V , then show that $I_m(T)$ is spanned by the set :

$$\{T(V_1), T(V_2), \dots, T(V_n)\}.$$

(iii) Find the basis for the row space of the following matrix.

Also find its row rank :

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 3 & 0 & 1 \\ 1 & 4 & 2 & 0 \\ 0 & -2 & -2 & -1 \\ 2 & -4 & 1 & 1 \\ 1 & -2 & -1 & 1 \end{pmatrix}$$

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—8+2

[3801]-270

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

MS-1 Paper 1 and MS-1 Paper 2

MS-1 : (1) Number Theory and Complex Variables

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :-**
- (i) Choose relevant question paper and attempt the same.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) All questions are compulsory.

1. Attempt each of the following questions : [16]

(i) Let n be a natural number. Find $\gcd(21n + 4, 14n + 3)$.

(ii) Find the remainder when $2^{70} + 1$ is divided by 13.

(iii) Determine $\sum_{n=1}^{\infty} m(n!)$.

(iv) Find $d(2010)$ and $s(2010)$.

(v) Discuss the continuity of the function $f(z)$ at $z = 3i$ if :

$$f(z) = \begin{cases} \frac{z^2 + 9}{z - 3i} & \text{if } z \neq 3i \\ 6i & \text{if } z = 3i \end{cases}.$$

P.T.O.

(vi) Prove that $\cosh^2 z - \sinh^2 z = 1$ for every $z \in \mathbb{C}$.

(vii) Evaluate :

$$\oint_C \frac{z^2}{z - 5} dz,$$

where C is the circle $|z - 2| = 2$.

(viii) Find zeros and poles of

$$f(z) = \frac{z^2 + 4}{z^3 + 2z^2 + 2z}.$$

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Let a, b be integers with $a \neq 0$. Show that there exist unique integers q and r such that :

$$b = aq + r, \quad 0 \leq r < |a|.$$

(ii) State and prove Wilson's theorem.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the remainder when $13^{73} + 14^3$ is divided by 11.

(ii) Prove that, if $n > 4$, then the number :

$$1! + 2! + \dots + n!$$

is never a square.

(iii) Find all solutions of the system

$$x \equiv 2 \pmod{4}, \quad x \equiv 3 \pmod{5}, \quad x \equiv 0 \pmod{7}.$$

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Define Euler's ϕ -function. If $(m, n) = 1$ then prove that :

$$\phi(mn) = \phi(m) \phi(n)$$

Hence, prove that if :

$$n = P_1^{e_1} \dots P_k^{e_k}$$

where P_1 's are distinct primes and $e_i > 0$ then :

$$\phi(n) = n \left(1 - \frac{1}{P_1}\right) \dots \left(1 - \frac{1}{P_k}\right)$$

(ii) State and prove Möbius inversion formula.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Prove that the necessary condition for a function :

$$f(z) = u(x, y) + iv(x, y)$$

to be analytic at $z = x + iy$ of its domain is that the first order partial derivatives of u and v with respect to x and y exist at (x, y) and they satisfy the Cauchy-Riemann equations at (x, y) .

(ii) Define a pole of order m of function. State Cauchy's residue theorem and hence evaluate :

$$\oint_C \frac{z+1}{z^2-2z} dz,$$

where C is the circle $|z| = 1$ taken counter clockwise.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If $f(z) = u + iv$ is an analytic function of z , where $u = x^3 - 3xy^2$ and $f(i) = z$ then find $f(z)$.

(ii) Let C be a curve of length L in the complex plane and let $f(z)$ be integrable along C . Let M be a non-negative constant such that $|f(z)| \leq M$ for all values of f on C . Prove that :

$$\left| \int_C f(z) dz \right| \leq M \cdot L.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) If $f(z) = 3x - 2iy$, where $z = x + iy$, then show that $\frac{df}{dz}$ does not exist.

(ii) Find all z such that $\cosh z = 0$.

(iii) Prove that the sum of the residues of the function

$$\frac{e^z}{z^2 + a^2} \text{ is } \frac{\sin a}{a}.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Expand $\frac{1}{z(z^2 - 3z + 2)}$ in powers of z , for $0 < |z| < 2$.

- (ii) If $f(z)$ is analytic within and on a closed contour C and z_0 is a point inside C then prove that :

$$\oint_C \frac{f(z)}{z - z_0} dz = 2\pi i f(z_0).$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Find the principal value of $(1 - i)^{4i}$.
(ii) By residue theorem to evaluate :

$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{1 + x^2}.$$

(iii) Prove that :

$$\int_0^{\infty} \frac{\cos 2x}{x^2 + 1} dx = \frac{\pi}{2} e^{-2}.$$

MS-1 : (2) Problem Course Based on Papers

MG2 and AMG2

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following questions : [16]

(i) Find order and degree of the differential equation :

$$\sqrt[3]{\frac{d^2y}{dx^2}} = \sqrt{y + \frac{dy}{dx}}$$

(ii) Solve differential equation

$$\frac{dy}{dx} + \sqrt{\frac{1-y^2}{1-x^2}} = 0.$$

(iii) Find the first order partial derivatives at (0, 0) by using first-principle where :

$$f(x, y) = \frac{x^3y}{x^2 + y^2}$$

when $x^2 + y^2 \neq 0$ and $f(0, 0) = 0$.

(iv) If $u = y - x$ and $v = y + x$ then find $\frac{\partial(x, y)}{\partial(u, v)}$.

(v) Let \mathbf{R}^3 have Euclidean inner product. For which value of K are $\bar{u} = (K, K, 1)$ and $v = (K, 5, 6)$ are orthogonal.

(vi) Express (2, 3) as linear combination of (1, 1) and (2, 1).

(vii) If $\vec{r} = x\hat{i} + y\hat{j} + z\hat{k}$ then find $\text{grad} \frac{1}{r}$.

(viii) Show that

$$\oiint_S \vec{r} \cdot \vec{n} dS = 3V,$$

where V is the volume enclosed by the surface S.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Solve the equation

$$(y^4 - 2xy) dx + 3x^2 dy = 0.$$

(ii) Show that the family $y^2 = 4a(x + a)$ is self orthogonal.

$$r = \sqrt{x^2 + y^2 + z^2}$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the particular solution of the equation

$$(D^2 - 3D + 2)y = \cos(e^{-x})$$

by using method of variation of parameter.

(ii) Find the solution of the equation

$$(xy^3 + y) dx + 2(x^2y^2 + x + y^4) dy = 0.$$

(iii) Discuss the maximum and minimum values of the function :

$$f(x, y) = x^3y^2(1 - x - y).$$

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Find Taylor's expansion of x^y at (1, 1) upto third order term.

(ii) Evaluate :

$$\iiint_R (x + y + z)(x + y - z)(x - y - z) dx dy dz$$

where R is a tetrahedron bounded by planes :

$$x + y + z = 0, \quad x + y - z = 0, \quad x - y - z = 0, \\ 2x - z - 1 = 0.$$

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Find the Kernel and image of $T : \mathbf{R}^3 \rightarrow \mathbf{R}^3$ is given by :

$$T(x, y, z) = (x + y + 2z, x + z, 2x + y + 3z).$$

(ii) Find the circulation of \bar{F} around the curve C where :

$$\bar{F} = (3x^2 - 8y^2) \hat{i} + (4y - 6xy) \hat{j}$$

and C is the curve $y = x^2$ from (0, 0) to (1, 1) and the curve $y^2 = x$ from (1, 1) to (0, 0).

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Let $A = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$, verify Cayley-Hamilton theorem and hence

find A^{-1} .

(ii) Let $T : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ defined by :

$$T(x, y, z) = (x + y, y + z, z + x)$$

show that T is linear isomorphism.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the eigenvalues of the matrix :

$$A = \begin{pmatrix} 1 & -3 & 3 \\ 3 & -5 & 3 \\ 6 & -6 & 4 \end{pmatrix}$$

and find the eigen-vector corresponding to highest eigenvalue.

(ii) Show that the vectors $V_1 = (2, -1, 3)$, $V_2 = (4, 1, 2)$ and $V_3 = (8, -1, 8)$ do not span \mathbb{R}^3 .

(iii) Let $u = (3, 1, -7)$ and $v = (1, 0, 5)$. Find the orthogonal projection of u along v .

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Evaluate :

$$\oint_C e^{-x} \sin y \, dx + e^{-x} \cos y \, dy$$

by using Green's theorem where C is the rectangle with vertices $(0, 0)$, $(p, 0)$, $(p, p/2)$, $(0, p/2)$.

(ii) Prove by using Stokes theorem that :

$$\oint_C (\sin z \, dz - \cos x \, dy + \sin y \, dz) = 2$$

where C is the boundary of the rectangle $0 \leq x \leq p$,
 $0 \leq y \leq 1$; $z = 3$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the directional derivative of $f = x^2yz + 4xz^2$ at $(1, -2, -1)$ in the direction $2\hat{i} - \hat{j} - 2\hat{k}$. In what direction the direction derivative will be maximum.

(ii) Prove that $r^n \bar{r}$ is irrotational, find n when it is solenoidal.

(iii) A particle move along the curve $x = 2t^2$, $y = t^2 - 4t$, $z = 3t - 5$, where t is the time. Find the component of its velocity and acceleration at time $t = 2$ in the direction $\hat{i} - 3\hat{j} + 2\hat{k}$.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—8+2

[3801]-271

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

MS-2 Paper 1 and MS-2 Paper 2

MS-2 : (1) Combinatorics and Computational Geometry

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) Choose relevant question paper and attempt the same.
(ii) All questions are compulsory.
(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following questions : [16]

- (i) Find the number of ways of arranging p 1's and q 0's in a line such that no two 1's are adjacent.
(ii) Show that the total number of subsets of a set with n elements is 2^n .
(iii) Find the characteristic equation of the recurrence relation :

$$a_{n+1} = a_{n-1} + a_{n-2}.$$

- (iv) Using combinatorial argument to prove that :

$$\sum_{r=0}^n \binom{n}{r} = \sum_{r=0}^n \binom{n}{n-r}$$

- (v) Give two different parametric representations of the circle :

$$(x - 2)^2 + (y + 3)^2 = 4.$$

P.T.O.

- (vi) The triangle ABC with position vectors A[0, 0], B[0, 2], C[1, 0] is transformed by

$$[T] = \begin{pmatrix} 3 & 2 \\ -1 & 2 \end{pmatrix}$$

to create a second triangle A*B*C*. Find the area of triangle A*B*C*.

- (vii) Obtain the iteration formula to generate 8 points on the circle $x^2 + y^2 = 1$.
- (viii) Find the combined two-dimensional transformation if the first transformation is reflection about X-axis and then reflection about the line $y = -x$.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Let n, r be given positive integers. Show that the number of non-negative integer solutions (x_1, \dots, x_r) of the equation $x_1 + \dots + x_n = r$ is :

$$\binom{n+r-1}{r}$$

- (ii) Give a combinatorial proof of the Binomial identity :

$$\binom{n}{0} + \binom{n}{1} + \dots + \binom{n}{r} + \binom{n}{r+1} + \dots + \binom{n}{n} = 2^n$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Among the integers 1, 2,, 200 if 101 integers are chosen then show that there are two among the chosen, such that one is divisible by the other.

(ii) Solve the recurrence relation :

$$a_n = 3a_{n-1} + 4a_{n-2} \text{ for } n \geq 2 \text{ and } a_0 = 1, a_1 = 3.$$

(iii) Given an 8×8 chessboard, how many squares of all sizes are there on it ?

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Show that the number D_n of derangements of n distinct objects is given by :

$$D_n = n! \left(1 - \frac{1}{1!} + \frac{1}{2!} - \frac{1}{3!} + \dots + (-1)^n \frac{1}{n!} \right).$$

(ii) Find a recurrence relation for the number a_n of ternary sequences of length n that contain 2 consecutive digits that are the same. What are the initial conditions ?
Find a_5 .

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Write an algorithm for reflection through an arbitrary plane in space.

- (ii) Let PQ and RS be any two line segments, transformed to the line segments P^*Q^* and R^*S^* respectively under a 2×2 transformation matrix :

$$[T] = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$$

Prove that PQ and RS are parallel if and only if P^*Q^* and R^*S^* are parallel. If PQ and RS are perpendicular to each other will P^*Q^* and R^*S^* be perpendicular to each other ? Justify your answer.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Develop the transformation matrix for an oblique projection and hence find the conditions for cavalier and cabinet projections.
- (ii) State general parametric Bezier curve. Show that for any given value of the parameter t , the summation of basis functions is precisely 1.

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Find the concatenated transformation matrix for the following transformations in order,

(p) Rotation about the origin through an angle $\frac{\pi}{6}$.

(q) Shearing in X-direction by 2 units.

Apply it on vector $[1 \ 3]$, what is the transformed vector ?

- (ii) Write an algorithm to generate uniformly spaced 10 points on the ellipse :

$$\frac{x^2}{9} + \frac{y^2}{25} = 1.$$

- (iii) Obtain concatenated matrix representation of the following transformations in order in a three space :

(p) Transform in x , y and z direction by -1 , 2 , 1 respectively.

(q) Rotation about Z-axis by $\frac{\pi}{2}$ and

(r) Reflection in xy -plane.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Explain the terms :

(p) A trimetric projection

(q) A dimetric projection

(r) An isometric projection.

How do you determine the foreshortening ratios along the principal axes ?

- (ii) Write an algorithm for rotation about an arbitrary axis in space.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Generate uniformly spaced 5 points on the parabolic segment in the first quadrant for $1 \leq x \leq 4$ for the parabola given by $y^2 = 4x$.

(ii) Generate uniformly spaced 3 points on the hyperbolic segment in the first quadrant for $4 \leq x \leq 8$ where the equation of the hyperbola is :

$$\frac{x^2}{4} - \frac{y^2}{1} = 1.$$

(iii) Obtain concatenated matrix representation of the following transformations in order in a three space :

(p) Rotation about y -axis through an angle 30°

(q) Rotation about z -axis through an angle 45°

(r) Parallel projection onto the $z = 0$ plane.

MS-2 : (2) Graphs and Lattices

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following questions : [16]

(i) Define Bipartite graph and complete graph.

(ii) Draw two non-isomorphic trees on 5 vertices.

(iii) Give an example of Hamiltonian graph which is not Eulerian.

(iv) Define Incidence matrix and illustrate with suitable example.

(v) Draw the diagram of lattice of factors of 24 under divisibility.

(vi) Give an example to show that union of two sub-lattices may not be a sublattice.

(vii) Define complemented lattice and distributive lattice.

(viii) Define Boolean Algebra. In a Boolean algebra B, show that

$$(a\phi)^1 = a, \text{ " } a \hat{=} B.$$

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

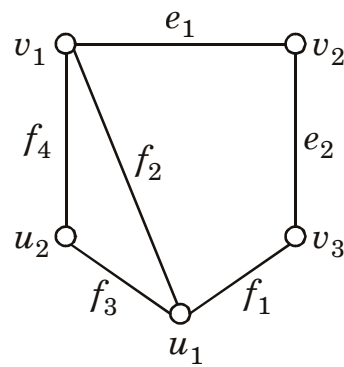
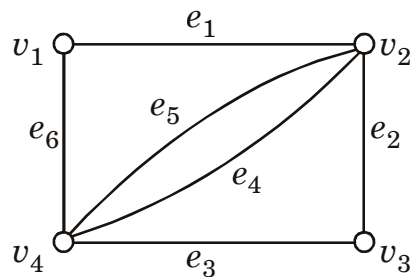
(i) Prove that every tree has one or two centres.

(ii) Prove that a connected graph G is Eulerian if and only if all vertices of G are of even degree.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Draw 5 non-isomorphic trees on ten vertices.

(ii) For the following graph G_1 and G_2 , find $G_1 \dot{\cup} G_2$ and $G_1 \subset G_2$.

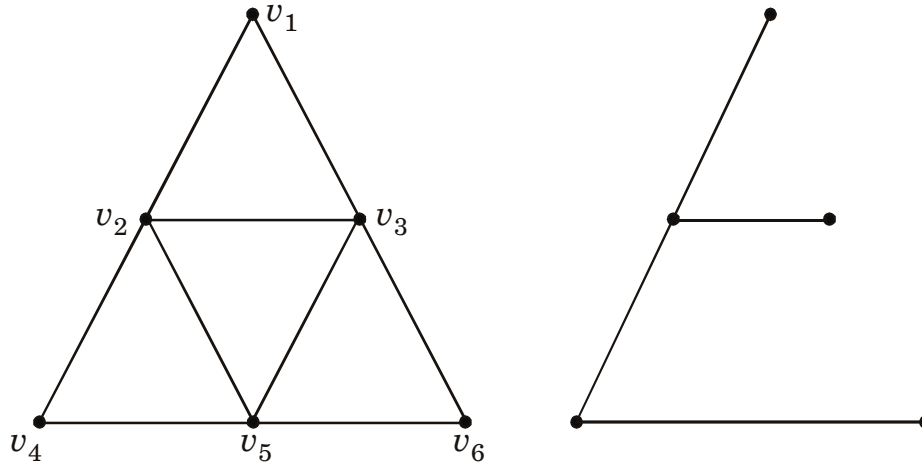
(iii) Find self complementary graph on 4 vertices and 5 vertices.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Define edge connectivity and vertex connectivity of a graph.

Prove that a vertex connectivity of a graph G never exceeds the edge connectivity.

- (ii) Use Fleury's algorithm to find Eulerian trail in the following graph with respect to the given spanning tree.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

- (i) (I) Let $X = \{x\}$ be a finite set and $P(X)$ be a power set of X . Show that $(P(X), \subseteq)$ is a uniquely complemented lattice.

(II) Show that lattice of length 2 is modular.

- (ii) Define prime ideal of a lattice. Prove that a lattice L is chain if and only if all ideals in L are prime.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Prove that a lattice L is modular if and only if $I(L)$, the ideal lattice of L is modular.

- (ii) Prove that a lattice L is distributive if and only if :
 $(a \cup b) \cap (b \cup c) \cap (c \cup a) = (a \cap b) \cup (b \cap c) \cup (c \cap a)$

$$a, b, c \in L.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that homomorphic image of distributive lattice is distributive.

(ii) Show that union of two dual ideals may not be dual ideal.

(iii) Show that a lattice L is modular if and only if the inequality $a \cup (b \cap c) \leq b \leq [(a \cup b) \cap c]$ holds in L.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If A, B, C are lattices such that $B \leq C$, then prove that $A \times B \leq A \times C$.

(ii) In a Boolean algebra B, prove that $(a \cup b) = a \cap b$ and $a \leq b$ if and only if $a \cup b = a$ " $a, b \in B$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Write the conjunctive normal form of the function $f = (x \cup (y \cap z)) \cap z$ and then find its disjunctive normal form.

(ii) Simplify the following function and draw the simplified circuit $(a \cap b \cap c) \cup (a \cap b \cup c)$.

(iii) Draw the circuit diagram for the function :

$$a \cup \left((b \cap d) \cup (c \cap (a \cup d \cup c)) \right) \cup b.$$

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

[3801]-273

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

G-II : Formal Logic

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* questions : [10]

(1) Symbolize the following propositions with the help of the symbols given in brackets (any *four*) :

(1) If anything is damaged someone will be blamed,
(Dx – x is damaged, Px – x is a person, Bx – x will
be blamed.)

(2) If any bananas are yellow, then some bananas are ripe.
(Bx – x is a banana, Yx – x is yellow, Rx – x is ripe.)

(3) Only executives have secretaries. (Ex – x is an executive,
Sx – x has a secretary.)

(4) All that glitters is not gold. (Gx – x glitters, Ax – x
is gold.)

(5) No horse is gentle unless it has been well trained.
(Hx – x is a horse, Gx – x is gentle, Tx – x has been
well trained.)

P.T.O.

- (2) Prove the validity of the following arguments (any *two*) :
- (I) (1) $(\forall x) (Ax \supset Bx) \wedge (\forall x) (Bx \supset Cx) \supset (Ak \supset Ck)$
- (II) (1) $(\forall x) (Lx \supset Mx)$
 (2) $(\forall x) (Mx \supset Nx) \wedge (\exists x) Lx \supset (\exists y) Ny$
- (III) (1) $(\forall x) (Cx \supset \sim Dx)$
 (2) $\sim Dj \wedge \sim Cj$
- (IV) No contractors are dependable. Some contractors are engineers. Therefore some engineers are not dependable,
(Cx, Dx, Ex)
- (3) Give a short note on Axiomatic system.
- (4) Give interpretation of A, E, I, O forms in terms of Venn diagrams.

2. Answer any *four* questions : [20]

- (1) Bring out the logical structure of a relational proposition with examples.
- (2) Symbolize the following relational propositions using the indicated symbols (any *two*) :
- (1) Dead men tell no tales. (Dx – x is dead. Mx – x is a man, Tx – x is a tale, Txy – x tells y.)
- (2) Every rose has its thorn. (Rx – x is a rose, Tx – x is a thorn, Hxy – x has y.)

- (3) Nobody donates to every charity. (Cx – x is a charity, Mx – x is money, Px – x is person, Bxy – x belongs to y , $Dxyz$ – x donates y to z .)
- (4) Good men always have friends. (Gx – x is good, Mx – x is a man, Fxy – x is friend of y .)
- (3) Construct a formal proof of validity for the following arguments (any *one*) :
- (I) (1) $(\forall x) [Mx \cdot (y) (My \supset Dyx)] \wedge (\forall x) (Mx \cdot Dxx)$
- (II) (1) $(\forall x) (y) [(\forall z) Ayz \supset Ayx]$
 (2) $(y) (\forall z) Ayz \wedge (\forall x) (y) Ayx$
- (III) All circles are figures. Therefore all who draw circles draw figures. (Cx – x is a circle, Fx – x is a figure, Dxy – x draws y .)
- (4) Write a short note on the Attributes of dyadic relations.
- (5) Prove the validity of the relational arguments (any *one*) :
- (I) (1) Wtd
 (2) $Wdh \wedge Wth$
- (II) Every boy at the party danced with every girl who was there. Therefore every girl at the party danced with every boy who was there. (Bx – x is a boy, Gx – x is a girl, Px – x was at the party, Dxy – x danced with y .)
- (III) (1) Oab
 (2) $Obc \wedge Oac$

(6) Symbolize the following propositions using the indicated symbols

(any *three*) :

(1) Only John loves Mary. (L_{xy}, j, m)

(2) There is at most one opening. (O_x, O_y)

(3) Al is on the team and can outrun anyone on it.
 (T_x, O_{xy})

(4) The author of Macbeth was a genius. (G_x, A_{xy}, m)

(5) The largest ocean is to the West of America.
 (O_x, L_{xy}, W_x)

(7) Demonstrate the following (any *one*) :

(I) $(x) (F_x \supset Q) \circ [(\exists x) F_x \supset Q]$

(II) $(x) (F_x \cup Q) \circ [(x) F_x \cup Q]$

(III) $(\exists y) [(\exists x) F_x \supset F_y]$

(IV) $(x) (F_x \supset G_x) \supset [(x) F_x \supset (x) G_x]$

3. Answer any *three* questions : [30]

(1) Prove the following theorems with the help of the Axioms given below (any *two*) :

Axioms :

(1) $(p \cup p) \supset p$

(2) $q \supset (p \cup q)$

(3) $(p \cup q) \supset (q \cup p)$

(4) $(p \cup (q \cup r)) \supset (q \cup (p \cup r))$

(5) $(q \supset r) \supset ((p \cup q) \supset (p \cup r))$

Theorems :

- (1) $\vdash (p \dot{\vee} \sim p) \dot{\vee} \sim p$
- (2) $\vdash (q \dot{\vee} (p \dot{\vee} q))$
- (3) $\vdash (p \dot{\vee} \sim q) \dot{\vee} (q \dot{\vee} \sim p)$
- (4) $\vdash \neg p \dot{\cup} p$
- (5) $\vdash (q \dot{\vee} r) \dot{\vee} ((p \dot{\vee} q) \dot{\vee} (p \dot{\vee} r))$

(2) Write short notes on (any *two*) :

- (1) Attributes of a deductive system.
- (2) Why do we need predicate logic ?
- (3) Write a short note on the attributes of dyadic relation.
- (4) Compare the traditional square of opposition with the new square of opposition in predicate logic.

(3) Identify and explain the mistakes in the following erroneous proofs (any *two*) :

(I) (1) $(\$x) (Fx \cdot Gx) \wedge (x) Fx$

Ⓡ (2) $Fx \cdot Gy$

(3) Fx 2, simpl.

(4) Fx 1, 2-3, EI

(5) $(x) Fx$ 4, UG.

(II) (1) $(x) (\$y) (Fx \circ \sim Fy) \wedge (\$x) (Fx \circ \sim Fx)$

(2) $(\$y) (Fx \circ \sim Fy)$ 1, U. I.

Ⓡ (3) $Fx \circ \sim Fx$

(4) $(\$x) (Fx \circ \sim Fx)$ 3, EG

(5) $(\$x) (Fx \circ \sim Fx)$ 2, 3-4, EI

(III) (1) $(x) (\$y) (Fx \circ \sim Fy) \wedge (\$y) (Fy \circ \sim Fy)$

(2) $(\$y) (Fy \circ \sim Fy)$ 1, U. I.

(IV) (1) $(\$x) Fx \wedge (x) Fx$

Ⓟ (2) Fy

(3) $(x) Fx$ 2, UG

(4) $(x) Fx$ 1, 2-3 EI.

(4) Answer any *two* :

(1) Difference between singular and general propositions,

(2) Preliminary version of E-I,

(3) Free and bound variable,

(4) Revised version of U. G.

(5) Method of proving invalidity.

4. Answer any *one* question : [20]

(1) Prove the invalidity of the following arguments (any *four*) :

(I) (1) $(x) (Hx \acute{e} \sim Ix)$

(2) $(\$x) (Jx \cdot \sim Ix) \wedge (x) (Hx \acute{e} Jx)$

(II) (1) $(\$x) (Kx \cdot Lx)$

(2) $(\$x) (\sim Kx \cdot \sim Lx) \wedge (\$x) (Lx \cdot \sim Kx)$

(III) (1) $(\$x) (Ax \cdot Bx)$

(2) $Ac \wedge Bc$

(IV) (1) $(x) (Wx \acute{e} Hx)$

(2) $(x) (Ex \acute{e} Hx) \wedge (x) (Wx \acute{e} Ex)$

(V) No kittens are large. Some mammals are large. Therefore
no kittens are mammals. (Kx, Lx, Mx) .

(2) (A) What is a set ? Describe the kinds of sets with examples.

(B) Write the following sets :

$$A = \{a, x\}$$

$$B = \{b, y\}$$

$$C = \{c, b, z\}$$

$$D = \{a, b, c, x, y, z\}$$

(1) $\sim A \subset \sim C$

(2) $(B \subseteq A) \subset D$

(3) $(A \subseteq C) \subset B$

(4) $C \subseteq D$

(5) $D \subset \sim C$

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या : [10]

(1) खालील विधानांचे दिलेली चिन्हे वापरून चिन्हांकन करा (कोणतीही चार) :

(1) जर कशाचे नुकसान झाले, तर कोणावर तरी दोषारोप ठेवला जाईल.

(Dx, Px, Bx)

(2) जर कोणती केळी पिवळी असतील, तर काही केळी पिकलेली असतील.

(Bx, Yx, Rx)

- (3) फक्त अधिकाऱ्यांना मदतनीस असतात. (Ex, Sx)
- (4) चकाकते ते सर्व सोने नसते. (Gx, Ax)
- (5) प्रशिक्षित केल्याशिवाय कोणताही घोडा मवाळ नसतो. (Hx, Gx, Tx)
- (2) खालील अनुमानांची युक्तता सिद्ध करा (कोणतीही दोन) :
- (I) (1) (x) (Ax \dot{E} Bx) \wedge (x) (Bx \dot{E} Cx) \dot{E} (Ax \dot{E} Cx)
- (II) (1) (x) (Lx \dot{E} Mx)
- (2) (x) (Mx \dot{E} Nx) \wedge ($\dot{\$}$ x) Lx \dot{E} ($\dot{\$}$ y) Ny
- (III) (1) (x) (Cx \dot{E} \sim Dx)
- (2) Dj \wedge \sim Cj
- (IV) एकही कंत्राटदार विश्वासयोग्य नाही. काही कंत्राटदार अभियंते आहेत. म्हणून काही अभियंते विश्वासयोग्य नाहीत. (Cx, Dx, Ex)
- (3) बीजानुमान प्रणालीवर संक्षिप्त टीप लिहा.
- (4) A, E, I, O हे विधानाकार व्हेन आकृत्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या : [20]

- (1) संबंधवाची विधानाची तार्किक रचना उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.
- (2) खालील संबंधवाची विधानांचे दिलेली चिन्हे वापरून चिन्हांकन करा (कोणतीही दोन) :
- (1) मृत व्यक्ती गोष्ट सांगत नाही. (Dx, Mx, Tx, Txy)
- (2) प्रत्येक गुलाबाला त्याचा काटा असतो. (Rx, Tx, Hxy)
- (3) कुणीही प्रत्येक संस्थेला देणगी देत नाही. (Cx, Mx, Px, Bxy, Dx)
- (4) चांगल्या माणसाला नेहमी मित्र असतात. (Gx, Mx, Fxy)

- (3) खालील अनुमानांची युक्तता सिद्ध करा (कोणताही एक) :
- (I) (1) $(\forall x) [Mx \supset (y) (My \supset Dyx)] \wedge (\forall x) (Mx \supset Dxx)$
- (II) (1) $(\forall x) (y) [(\forall z) Ayz \supset Ayx]$
 (2) $(y) (\forall z) Ayz \wedge (\forall x) (y) Ayx$
- (III) सर्व वर्तुळे आकृत्या असतात. म्हणून जो कोणी वर्तुळ काढतो, तो आकृती काढतो. (Cx, Fx, Dxy)
- (4) द्वित्व संबंधाचे गुणधर्म थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (5) खालील संबंधाची अनुमानांची युक्तता सिद्ध करा (कोणताही एक) :
- (I) (1) Wtd
 (2) $Wdh \wedge Wth$
- (II) पार्टीतील प्रत्येक मुलाने तेथील प्रत्येक मुलीबरोबर नृत्य केले. म्हणून, पार्टीतील प्रत्येक मुलीने तेथील प्रत्येक मुळाबरोबर नृत्य केले.
 (Bx, Gx, Px, Dxy)
- (III) (1) Oab
 (2) $Obc \wedge Oac$
- (6) खालील विधानांचे दिलेली चिन्हे वापरून चिन्हांकन करा (कोणतीही तीन) :
- (1) फक्त जॉनचे मेरीवर प्रेम आहे. (Lxy, j, m)
- (2) जास्तीत जास्त एक मार्ग खुला आहे. (Ox, Oy)
- (3) अल संघात आहे आणि त्यातील कोणावरही तो मान करतो. (Tx, Oxy)
- (4) मॅक्बेथचा लेखक प्रतिभावंत होता. (Gx, Axy, m)
- (5) सर्वात मोठा समुद्र अमेरिकेच्या पश्चिमेला आहे. (Ox, Lxy, Wx)

- (7) सिद्धता द्या (कोणतीही एक) :
- (I) $(x) (Fx \acute{E} Q) \circ [(\acute{\$}x) Fx \acute{E} Q]$
- (II) $(x) (Fx \acute{U} Q) \circ [(x) Fx \acute{U} Q]$
- (III) $(\acute{\$}y) [(\acute{\$}x) Fx \acute{E} Fy]$
- (IV) $(x) (Fx \acute{E} Gx) \acute{E} [(x) Fx \acute{E} (x) Gx]$

3. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा : [30]

(1) खाली दिलेल्या मूलाधारांच्या आधारे दिलेली प्रमेये सिद्ध करा (कोणतीही दोन) :

मूलाधार :

- (1) $(p \acute{U} p) \acute{E} p$
- (2) $q \acute{E} (p \acute{U} q)$
- (3) $(p \acute{U} q) \acute{E} (q \acute{U} p)$
- (4) $(p \acute{U} (q \acute{U} r)) \acute{E} (q \acute{U} (p \acute{U} r))$
- (5) $(q \acute{E} r) \acute{E} ((p \acute{U} q) \acute{E} (p \acute{U} r))$

प्रमेये :

- (1) $\vdash (p \acute{E} \sim p) \acute{E} \sim p$
- (2) $\vdash (q \acute{E} (p \acute{E} q))$
- (3) $\vdash (p \acute{E} \sim q) \acute{E} (q \acute{E} \sim p)$
- (4) $\vdash \neg p \acute{U} p$
- (5) $\vdash (q \acute{E} r) \acute{E} ((p \acute{E} q) \acute{E} (p \acute{E} r))$

(2) थोडक्यात टीपा द्या (कोणत्याही दोन) :

- (1) नैगमनिक प्रणालीचे गुणधर्म.
- (2) विधेय तर्कशास्त्राची गरज का भासते ?
- (3) द्वित्व संबंधाचे थोडक्यात गुणधर्म स्पष्ट करा.
- (4) पारंपारिक विधान-विरोध आणि विधेय तर्कशास्त्रातील विधान-विरोध-चौरस यांची तुलना करा.

(3) खालील चुकीच्या सिद्धांतामधील चुका ओळखा व स्पष्ट करा (कोणत्याही तीन) :

(I) (1) $(\exists x) (Fx \cdot Gx) \wedge (x) Fx$

Ⓜ (2) $Fx \cdot Gy$

(3) Fx 2, simpl.

(4) Fx 1, 2-3, EI

(5) $(x) Fx$ 4, UG.

(II) (1) $(x) (\exists y) (Fx \circ \sim Fy) \wedge (\exists x) (Fx \circ \sim Fx)$

(2) $(\exists y) (Fx \circ \sim Fy)$ 1, U. I.

Ⓜ (3) $Fx \circ \sim Fx$

(4) $(\exists x) (Fx \circ \sim Fx)$ 3, EG

(5) $(\exists x) (Fx \circ \sim Fx)$ 2, 3-4, EI

(III) (1) $(x) (\exists y) (Fx \circ \sim Fy) \wedge (\exists y) (Fy \circ \sim Fy)$

(2) $(\exists y) (Fy \circ \sim Fy)$ 1, U. I.

(IV) (1) $(\exists x) Fx \wedge (x) Fx$

Ⓜ (2) Fy

(3) $(x) Fx$ 2, UG

(4) $(x) Fx$ 1, 2-3 EI.

(4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

(1) एकवाची व सामान्य विधानातील फरक.

(2) E.I. या नियमाची प्राथमिक आवृत्ती.

(3) मुक्त आणि बद्ध चर.

(4) U.G. या नियमाची सुधारित आवृत्ती.

(5) अयुक्तता सिद्ध करण्याची पद्धती.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा :

[20]

(1) खालील अनुमानांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणतीही चार) :

(I) (1) $(x) (Hx \supset \sim Ix)$

(2) $(\exists x) (Jx \cdot \sim Ix) \wedge (x) (Hx \supset Jx)$

(II) (1) $(\exists x) (Kx \cdot Lx)$

(2) $(\exists x) (\sim Kx \cdot \sim Lx) \wedge (\exists x) (Lx \cdot \sim Kx)$

(III) (1) $(\exists x) (Ax \cdot Bx)$

(2) $Ac \wedge Bc$

(IV) (1) $(x) (Wx \supset Hx)$

(2) $(x) (Ex \supset Hx) \wedge (x) (Wx \supset Ex)$

(V) एकही मांजराचे पिल्लू मोठा नसते. काही सस्तन प्राणी मोठा असते. म्हणून काहे मांजराचे पिल्लू सस्तन प्राणी नसते. (Kx, Lx, Mx)

(2) (अ) संच म्हणजे काय ? विविध संचांचे वर्णन उदाहरणे देऊन करा.

(ब) खालील संच सांगा :

$$A = \{a, x\}$$

$$B = \{b, y\}$$

$$C = \{c, b, z\}$$

$$D = \{a, b, c, x, y, z\}$$

(1) $\sim A \subset \sim C$

(2) $(B \supset A) \subset D$

(3) $(A \supset C) \subset B$

(4) $C \supset D$

(5) $D \subset \sim C$

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

[3801]-274

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SOCIOLOGY

Group A : Population and Society G-2

Or

Group B : Introduction to Social Welfare and

Social Legislation in India G-2

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— Attempt Group 'A' or Group 'B'

गट 'अ' किंवा गट 'ब' सोडवा.

Group 'A'

(गट 'अ')

(Population and Society G-2)

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each :

[10]

- (1) Demography
- (2) Sterility
- (3) High Maternal Mortality in India
- (4) Economic Development.

P.T.O.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Uses of Demography.
- (2) Sample Survey.
- (3) Population Transition.
- (4) Marxist view on population.
- (5) Causes of high Infant Mortality.
- (6) Impact of Population Growth on Economic Development.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) What is Census ? Elaborate the uses of census.
- (2) Describe Population Growth Theory by Malthus.
- (3) Discuss the characteristics of population in India.
- (4) Describe the success and failures of Family Planning Programme in India.
- (5) Give brief review of Indian Population Policy after Independence.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) What is Migration ? Describe the types and factors of migration.
- (2) State the meaning of Population Education and elaborate the need and means of Population Education.

(मराठी रूपांतर)

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा : [10]

- (1) लोकसंख्याशास्त्र
- (2) वंध्यत्व
- (3) भारतातील उच्च माता मर्त्यता
- (4) आर्थिक विकास.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा : [20]

- (1) लोकसंख्याशास्त्राचे उपयोग.
- (2) नमुना सर्वेक्षण.
- (3) लोकसंख्या संक्रमण.
- (4) लोकसंख्येविषयीचा मार्क्सवादी दृष्टीकोन.
- (5) उच्च अर्भक मर्त्यतेची कारणे.
- (6) लोकसंख्यावादीचा आर्थिक विकासावरील परिणाम.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा : [30]

- (1) जनगणना म्हणजे काय ? जनगणनेचे उपयोग विशद करा.
- (2) माल्थसच्या लोकसंख्यावादीच्या सिद्धांताचे विवेचन करा.

- (3) भारतीय लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (4) भारतातील कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाच्या यश-अपयशाचे वर्णन करा.
- (5) स्वातंत्र्योत्तर भारतीय लोकसंख्या धोरणाचा थोडक्यात आढावा घ्या.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे **500** शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) स्थलांतर म्हणजे काय ? स्थलांतराच्या प्रकारांचे आणि घटकांचे वर्णन करा.
- (2) लोकसंख्या शिक्षणाचा अर्थ सांगून लोकसंख्या शिक्षणाची आवश्यकता आणि साधने विशद करा.

OR

(किंवा)

Group 'B'

(गट 'ब')

**(G-2 : Introduction to Social Welfare and Social
Legislation in India)**

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) What is the concept of charity ?
- (2) State the meaning of social welfare.
- (3) Write the meaning of NGO (non-governmental organization).
- (4) State the objective of Operation Black-board.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) The concept of Social Security.
- (2) Empowerment Approach.
- (3) Child Labour.
- (4) Indira Awas Yojana.
- (5) Maternity Benefit Act.
- (6) Sustainable Development.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Describe the need of welfare of the aged.
- (2) State the Directive Principles of the Indian Constitution.
- (3) Give the meaning and features of liberalization.
- (4) Discuss the various welfare legislations for workers in India.
- (5) Explain the functions of Central Social Welfare Board.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) Elaborate the historical background of social welfare in India.
- (2) Explain the policy of protective discrimination for scheduled castes and scheduled tribes.

गट 'ब'

(मराठी रूपांतर)

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) दानाची संकल्पना काय आहे ?
- (2) सामाजिक कल्याणाचा अर्थ सांगा.
- (3) स्वयंसेवी संस्थाचा अर्थ सांगा.
- (4) खडू-फळा योजनेचा उद्देश सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टीपा लिहा : [20]

- (1) सामाजिक सुरक्षिततेची संकल्पना.
- (2) सबलीकरण दृष्टीकोन.
- (3) बाल कामगार.
- (4) इंदिरा आवास योजना.
- (5) प्रसुतीविषयक सवलतींचा कायदा.
- (6) शाश्वत विकास.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) वृद्धांच्या कल्याणाची आवश्यकता विशद करा.

- (2) भारतीय घटनेतील मार्गदर्शक तत्वे सांगा.
- (3) उदारीकरणाचा अर्थ सांगून त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (4) भारतातील कामगारांसाठी असलेल्या विविध सामाजिक कल्याण विधेयकांची चर्चा करा.
- (5) राष्ट्रीय समाजकल्याण बोर्डाची कार्ये स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]

- (1) भारतातील सामाजिक कल्याणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
- (2) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातींसाठी असलेले संरक्षणात्मक विभेदीकरणाचे धोरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-275

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

SOCIOLOGY

S-1 : Foundations of Sociological Thought

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) French Revolution
- (2) Spencer's concept of Social Evolution
- (3) Positivism (Comte)
- (4) Organic Solidarity (Durkheim).

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Enlightenment.
- (2) Sanskritization. (Srinivas)
- (3) Characteristics of Caste. (Ghurye)
- (4) Lions and Foxes. (Pareto)
- (5) Ideal Types. (Weber)
- (6) Historical Materialism. (Marx)

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Describe the organic theory of society. (Spencer)
- (2) Describe Interactionist theory in brief.
- (3) Explain the pathological forms of Division of Labour. (Durkheim)
- (4) Describe the main features of Dominant caste as given by Srinivas.
- (5) Explain Dr. Ambedkar's theory of the origin of caste.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) Elaborate the types of Authority explained by Weber.
- (2) Elucidate the Law of three stages of human progress given by Comte.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे एकूण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) फ्रेंच राज्यक्रांती
- (2) स्पेन्सरची सामाजिक उत्क्रांतीची संकल्पना
- (3) प्रत्यक्षवाद (कॉम्ट)
- (4) जैविक ऐक्य (डुर्खीम).

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [20]

- (1) प्रबोधन.
- (2) संस्कृतीकरण. (श्रीनिवास)
- (3) जातीची वैशिष्ट्ये. (घुर्ये)
- (4) सिंह आणि कोल्हे. (परेटो)
- (5) आदर्श प्रारूप. (वेबर)
- (6) ऐतिहासिक भौतिकवाद (मार्क्स).

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) समाजाच्या सेन्द्रिय सिद्धांताचे वर्णन करा. (स्पेन्सर)
- (2) आंतरक्रियावाद सिद्धांताचे थोडक्यात वर्णन करा.
- (3) श्रमविभाजनाची विकृत रूपे स्पष्ट करा. (डुर्खीम)
- (4) श्रीनिवास यांनी सांगितलेल्या प्रभावी जातीच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- (5) डॉ. आंबेडकरांच्या जातीच्या उत्पत्तीविषयक सिद्धांताचे स्पष्टीकरण द्या.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]

- (1) वेबरने स्पष्ट केलेले अधिकारांचे प्रकार विशद करा.
- (2) कॉम्टच्या मानवी प्रगतीच्या तीन अवस्थांच्या नियमाचे विवरण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-276

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

SOCIOLOGY

S2 : Indian Society : Issues and Problems

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Characteristics of Social Problem.
- (2) Problems of Scheduled Tribe.
- (3) Meaning and types of Displacement.
- (4) Causes of Corruption.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Causes of social problem
- (2) Caste inequality
- (3) Causes of poverty
- (4) White-collar crime
- (5) Eve-teasing
- (6) Causes of alcoholism.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Describe the meaning and causes of communalism.
- (2) Discuss the intra and intergenerational problems.
- (3) Explain regional imbalance in Maharashtra.
- (4) Discuss the problems of women workers.
- (5) Examine the nature of terrorism in India.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words each : [20]

- (1) Define Crime. Enumerate the causes and consequences of crime.
- (2) What is Dowry ? Explain the causes and consequences of dowry.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील प्रश्नांचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) सामाजिक समस्यांची वैशिष्ट्ये.
- (2) अनुसूचित जमातीच्या समस्या.
- (3) विस्थापनाचे अर्थ व प्रकार.
- (4) भ्रष्टाचाराची कारणे.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा थोडक्यात लिहा : [20]

- (1) सामाजिक समस्यांची कारणे
- (2) जातीय विषमता
- (3) दारिद्र्याची कारणे
- (4) पाठरंपेक्षीय गुन्हेगारी
- (5) महिलांची छोडछाड
- (6) मद्याधीनतेची कारणे.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

- (1) सांप्रदायिकतावादाचा अर्थ आणि कारणांचे वर्णन करा.
- (2) पीढीअंतर्गत आणि दोन पिढ्यांमधील समस्यांची चर्चा करा.
- (3) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोल स्पष्ट करा.
- (4) स्त्री कामगारांच्या समस्यांची चर्चा करा.
- (5) भारतातील दहशतवादाच्या स्वरूपाचे परिक्षण करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]

- (1) गुन्ह्याची व्याख्या करा. गुन्ह्याची कारणे आणि परिणाम विशद करा.
- (2) हुंडा म्हणजे काय ? हुंड्याची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-277

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

General Paper II

**[Outline of Political, Social and Economic Institutions of
Ancient India (600 B.C. to 1200 A.D.)]**

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Monarchical State
- (2) Vidatha
- (3) Shreni (Guild)
- (4) Ancient Weights.

2. Write notes on the following in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Concept of kingship during Maurya period.
- (2) Function of Samiti.
- (3) Types of Ancient Courts.
- (4) Social life in Ashrama system.
- (5) Gurukul type of Education.
- (6) Demerits of the Caste system.
- (7) Importance of Coins.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*): [30]

- (1) Explain the Archaeological sources for the study of Ancient Indian Institutions.
- (2) Explain the Saptanga theory of state.
- (3) State in brief the function of Council of Ministers in Ancient period.
- (4) Discuss about the Sixteen Sacraments in Ancient period.
- (5) Take a review of the life of women in Ancient India.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*): [20]

- (1) State the salient features of Ancient Indian Republics.
- (2) Take a review of Indo-Roman trade in Ancient period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) राजेशाही राज्य
- (2) विद्थ
- (3) श्रेणी
- (4) प्राचीन वजने.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) मौर्यकालीन राजपद संकल्पना.
- (2) समितीचे कार्य.
- (3) प्राचीन न्यायालयांचे प्रकार.
- (4) आश्रमपद्धतीतील समाजजीवन.
- (5) गुरुकुल शिक्षण पद्धती.
- (6) जातीव्यवस्थेचे दोष.
- (7) नाण्यांचे महत्व.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) प्राचीन भारतीय संस्थांच्या अभ्यासाची पुरातत्त्विय साधने विशद करा.
- (2) 'राज्याचा सप्तांग' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (3) प्राचीन काळातील मंत्रीमंडळाची कार्ये थोडक्यात सांगा.
- (4) प्राचीन काळातील सोळा संस्काराविषयीची चर्चा करा.
- (5) प्राचीन भारतीय स्त्रीजीवनाचा आढावा घ्या.

4. खालील प्रश्नांचा उत्तरे 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) प्राचीन भारतीय गणराज्याची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) प्राचीन काळातील भारत-रोम व्यापाराचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-282

S.Y. BA. EXAMINATION, 2010

APPLIED MATHEMATICS

AMG-2 : Calculus of Several Variable and Vector Calculus

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions :

[16]

(i) Let :

$$f(x, y) = x + y \sin \frac{1}{x}, \text{ if } x \neq 0$$
$$= 0, \text{ if } x = 0.$$

Find both the repeated limits as $x \rightarrow 0$, $y \rightarrow 0$. If they exist.

(ii) If

$$f(x, y) = \cos^{-1} \frac{x + y}{x - y}$$

test whether f is homogeneous function. If so, find the degree.

(iii) If $W = f(u, v)$ where $u = x + y$, $v = x - y$. Show that :

$$\frac{\partial W}{\partial x} + \frac{\partial W}{\partial y} = 2 \frac{\partial W}{\partial u}.$$

P.T.O.

(iv) Evaluate :

$$\int_0^a \int_0^{\sqrt{a^2 - x^2}} x^2 y \, dy \, dx.$$

(v) If

$$\vec{f}(t) = \frac{\tan^{-1} 4t}{t} \vec{i} + \frac{e^{2t} - 1}{t} \vec{j} - t^2 \vec{k}, \quad t \neq 0,$$

find $\vec{f}(0)$ so that \vec{f} is continuous at $t = 0$.

(vi) Find the total differential of :

$$\vec{f} = x^2 \sin y \vec{i} + ye^z \vec{j} - xz \vec{k}.$$

(vii) Find $\nabla \left(\frac{1}{r} \right)$, where $\vec{r} = x \vec{i} + y \vec{j} + z \vec{k}$ and $r = |\vec{r}|$.

(viii) Show that :

$$\iiint_S (x + 5z) \, dy \, dz + (2y - z) \, dz \, dx + (2x - y) \, dx \, dy = 3V.$$

where V is the volume enclosed by surface S .

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Let f be a real valued function defined on a neighbourhood of (a, b) . If f is differentiable at (a, b) , then prove that :

(i) f is continuous at (a, b)

(ii) $f_x(a, b)$ and $f_y(a, b)$ both exist.

- (ii) State Euler's theorem of homogeneous function $f(x, y)$ of degree n if $f(x, y)$ possesses continuous second order partial derivatives, then prove that :

$$x^2 \frac{\partial^2 f}{\partial x^2} + 2xy \frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y} + y^2 \frac{\partial^2 f}{\partial y^2} = x(n - 1) f.$$

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) By using polar co-ordinates, prove that the function :

$$f(x, y) = \frac{x^2 y^2}{\sqrt{x^2 + y^2}}, \quad x^2 + y^2 > 0$$

$f(0, 0) = 0$ is continuous at $(0, 0)$.

- (ii) Find the points at which the given function has relative extremum or saddle point of the function :

$$f(x, y) = x^3 + y^2 - 3x^2.$$

- (iii) Evaluate :

$$\int_{-1}^1 \int_{-\sqrt{1-x^2}}^{\sqrt{1-x^2}} \int_0^{3-x-y} dz \, dy \, dx.$$

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

- (i) State and prove Taylor's theorem for function of two variables.

- (ii) If $u = f(x, y)$ is differentiable function of x and y and $x = f(t)$, $y = y(t)$ are differentiable function of t then prove that :

$$\frac{du}{dt} = \frac{\partial u}{\partial x} \frac{dx}{dt} + \frac{\partial u}{\partial y} \frac{dy}{dt}.$$

- (B) Attempt any *one* of the following : [8]

- (i) State and prove Green's theorem in plane.
(ii) State Gauss divergence theorem and by using it prove the following Green's identity :

$$\iiint_V (f \tilde{N}^2 y - y \tilde{N}^2 f) dV = \iint_S (f \tilde{N} y - y \tilde{N} f) \cdot \bar{n} dS.$$

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Prove that $\overset{\textcircled{R}}{u} = \overset{\textcircled{R}}{u}(t)$ is of constant magnitude if and only if :

$$\overset{\textcircled{R}}{u} \cdot \frac{d \overset{\textcircled{R}}{u}}{dt} = 0.$$

- (ii) If f is scalar function and $\overset{\textcircled{R}}{u}$ is a vector function which possesses first partial derivatives then prove that :

$$\tilde{N} \cdot \overset{\textcircled{R}}{e} \frac{\partial}{\partial \tilde{t}} (f \overset{\textcircled{R}}{u}) = \tilde{N} f \cdot \overset{\textcircled{R}}{u} + f \tilde{N} \cdot \overset{\textcircled{R}}{u}.$$

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) If $\overset{\textcircled{R}}{w}$ is constant vector and $\overset{\textcircled{R}}{r} = \overset{\textcircled{R}}{w} \cdot \overset{\textcircled{R}}{r}$, then show that

$$\bar{w} = \frac{1}{2} \text{curl } \bar{r}.$$

(ii) Find the directional derivative of $xy^2 + yz^2$ at $(2, -1, 1)$ in the direction of normal surface $x \log z - y^2 = -4$ at $(-1, 2, 1)$.

(iii) A particle moves along a curve whose position vector is :

$$\vec{r} = \log(t^2 + 1) \hat{i} + (t - 2 \tan^{-1} t) \hat{j}.$$

Find the tangential and normal component of its acceleration at time $t = 0$.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Show that :

$$\vec{f} = (y^2 \cos x + z^3) \hat{i} + (2y \sin x - 4) \hat{j} + (3xz^2 + 2) \hat{k}$$

is conservative forces field. Hence find the scalar potential

ϕ associated with \vec{f} such that $\vec{f} = \nabla \phi$.

(ii) Evaluate :

$$\oint_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$$

using Stokes' theorem, where :

$$\vec{F} = y^2 \hat{i} + x^2 \hat{j} - (x + z) \hat{k}$$

and C is boundary of triangle with vertices at $(0, 0, 0)$,

$(1, 0, 0)$, $(1, 1, 0)$.

(B) Attempt any *two* of the following :

[10]

(i) If

$$\bar{f}(t) = t \mathbf{i} - t^2 \mathbf{j} + (t - 1) \mathbf{k}$$

$$\bar{g}(t) = 2t^2 \mathbf{i} + 6t \mathbf{k}$$

then evaluate :

$$\int_0^2 \bar{f} \cdot \bar{g} \, dt \quad \text{and} \quad \int_0^2 \bar{f}' \cdot \bar{g} \, dt.$$

(ii) If

$$\bar{F} = (2x^2 - 2z) \mathbf{i} - 2xy \mathbf{j} - 4x \mathbf{k}$$

then evaluate :

$$\iiint_V \nabla \cdot \bar{F} \, dV.$$

where V is bounded by the planes $x = 0$, $y = 0$, $z = 0$
and $2x + 2y + z = 4$.

(iii) Prove that :

$$\operatorname{div} \left(\frac{f(r)}{r} \bar{r} \right) = \frac{1}{r^2} \frac{d}{dr} (r^2 f(r))$$

where $\bar{r} = x \mathbf{i} + y \mathbf{j} + z \mathbf{k}$ and $r = |\bar{r}|$.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

[3801]-284

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHILOSOPHY

General Paper II

(Philosophy and Good Life)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain : “Life unexamined is not worth living.”
- (2) State the nature of Epicurean Hedonism.
- (3) Briefly explain the term Applied Ethics.
- (4) State the distinction between Objectivity and Honesty with reference to Media Ethics.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) The concept of Bribing as an ethical issue in Corporate Ethics.
- (2) The distinction between Deep Ecology and Shallow Ecology.
- (3) Charvaka’s concept of Purushartha.
- (4) Relation between Religion and Morality.
- (5) Patient’s rights
- (6) Stoicism.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following questions in **200-250** words each : [30]
- (1) Critically discuss the Socratic opinion : “Virtue is knowledge”.
 - (2) Explain the concept of Bodhisattva as an Ideal Person.
 - (3) State and discuss the problem of caste discrimination as put forth by Dr. B.R. Ambedkar in his book ‘Annihilation of Caste’.
 - (4) Discuss Anthropocentrism in Environmental Ethics.
 - (5) Critically examine the nature of Corporation as moral agent.
4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]
- (1) Elaborately discuss the nature of Media Ethics.
 - (2) Write an essay on Jivan Mukta as an ideal person according to Vedant Philosophy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील चारपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पन्नास शब्दांत द्या : [10]
- (1) स्पष्ट करा : “अपरीक्षित जीवन जगण्यायोग्य नाही”
 - (2) एपिक्युरिनच्या सुखवादाचे स्वरूप सांगा.
 - (3) उपयोजित नीतीशास्त्र ही संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - (4) माध्यमाच्या नीतीशास्त्राच्या संदर्भात वस्तुनिष्ठता आणि सचोटी यांच्यातील भेद विशद करा.

2. खालील सहापैकी कोणत्याही चारावर प्रत्येकी शंभर शब्दांत टीपण लिहा : [20]
- (1) उद्योगसमूहाच्या नीतीशास्त्रातील एक नैतिक समस्या म्हणून लाचखोरीची संकल्पना.
 - (2) सखोल पर्यावरणवाद आणि उथळ पर्यावरणवाद यातील भेद.
 - (3) चार्वाकांची पुरुषार्थाची संकल्पना.
 - (4) धर्म आणि नीती यातील संबंध
 - (5) रुग्णाचे हक्क.
 - (6) स्टोईकवाद.
3. खालील पाचपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा : [30]
- (1) “सद्गुण हेच ज्ञान” : या सॉक्रेटीसच्या मताची चिकित्सक चर्चा करा.
 - (2) आदर्श पुरुष म्हणून बोधिसत्त्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (3) ‘जातीचे निर्मूलन’ या पुस्तकात डॉ. भी. रा. आंबेडकर यांनी मांडलेली जातीभेदाची समस्या सांगा आणि तिची चर्चा करा.
 - (4) पर्यावरण नीतीशास्त्रातील मानवकेंद्रवाद या सिद्धान्ताची चर्चा करा.
 - (5) नीतीचा वाहक घटक म्हणून उद्योगसमूहाच्या स्वरूपाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
4. खालील दोनपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तरे पाचशे शब्दांत द्या : [20]
- (1) माध्यमांच्या नीतीशास्त्राची सविस्तर चर्चा करा.
 - (2) वेदान्त तत्त्वज्ञानानुसार एक आदर्श पुरुष म्हणून ‘जीवनमुक्त’ यावर निबंध लिहा.

(Alternate Syllabus)

(Philosophy of Indian Saints)

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any **2** of the following questions in **50** words each [10]

- (1) State the characteristics of Saints.
- (2) Explain the term *Akal*.
- (3) Explain the influence of *Shaivism* on Shri Jnyandev.
- (4) Explain the relation between *Prapanch* and *Paramartha*.

2. Write short notes on any **4** of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) Saints : Socio-cultural Reformers.
- (2) Concept of *Vishwatmak Dev* according to Saint Jnyandev.
- (3) *Sahaj Avastha* According to Guru Nanak.
- (4) Conception of Vedic Authority according to Bahinabai.
- (5) Saint Tukaram's concept of God.
- (6) *Maharashtra Dharma* according to Samartha Ramdas.

3. Answer any 3 of the following questions in 200-250 words each : [30]

- (1) Explain Basaveshvar's views on *Bhakti*.
- (2) Explain the conceptions of *Ayabhichari Bhakti* and *Para Bhakti*, according to Saint Jnyanadev.
- (3) Explain the impact of *Vaishnavism* and *Sufism* on Saint Shri Kabir.
- (4) Explain Ramdas's views on *Shahanpana* and *Vivek*.
- (5) Explain Guru Nanak's attitude towards Hinduism and Islam.

4. Answer any one of the following question in 500 words : [20]

- (1) Explain the nature and role of Bhakti movement in Medieval India.
- (2) Explain critically Shri Tukaram's concept of True Dharma and criticism of heresies (*Pakhand*).

(मराठी रूपांतर)

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत द्या : [10]

- (1) संतांची लक्षणे सांगा.
- (2) अकाल ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (3) शैववादाचा संत श्रीज्ञानदेवांवरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- (4) प्रपंच व परमार्थ यांचा संबंध स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपण लिहा : [20]

- (1) संत : सामाजिक-सांस्कृतिक सुधारक.
- (2) संत ज्ञानदेवांचा विश्वात्मक ईश्वर
- (3) गुरू नानकांची सहज अवस्था.
- (4) संत बहिणाबाईंनी सांगितलेली वेदाधिकाराची संकल्पना.
- (5) संत तुकारामांची ईश्वर संकल्पना.
- (6) समर्थ रामदासांचा महाराष्ट्र धर्म.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) बसवेश्वरांचा भक्तिविषयक दृष्टिकोन विशद करा.
- (2) संत ज्ञानदेवांच्या अव्यभिचारी भक्ती व पराभक्ती या संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) वैष्णव पंथ व सूफी पंथ यांचा संत श्री कबीरांवरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- (4) शहाणपण व विवेक याविषयीची समर्थ रामदासांची मते विशद करा.
- (5) गुरू नानकांचा हिंदू धर्म व इस्लाम यांविषयीचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) मध्ययुगीन भारतातील भक्ती चळवळीचे स्वरूप व भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) संत तुकारामांची खऱ्या धर्माची संकल्पना व पाखांडखंडण यांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-285

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHILOSOPHY

Special Paper I

(Indian Philosophical Approach)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Describe the nature of 'Para-vidya'.
- (2) Explain the nature of Anatmvada.
- (3) What is meant by Vidhi Arthavada ?
- (4) What is Satkaryavad ?

2. Write short notes on any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) Ethical thoughts of Ishopnishad.
- (2) Nishkam Karma.
- (3) Pudgal.
- (4) The concept of Chittvritti in Yog Darshan.
- (5) Vishishtadvaita.
- (6) Upman Praman in Nyaya Darshana.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following questions in **200-250** words each : [30]
- (1) State and discuss the nature of Arya Ashtangamarg.
 - (2) Explain Jain theory of Anekantvada.
 - (3) Discuss the notion of Sthitaprajna according to Gita.
 - (4) Define Pratyaksha and state its classification according to Nyaya Darshana.
 - (5) Explain the notion of Adhyasa according to Advait Vedant Darshana.
4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]
- (1) Elaborately discuss the nature of Prakriti and Purusha and their interrelation.
 - (2) Discuss Charvakas's dehatmavada. Bring out its ethical implications.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील चारपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **पन्नास** शब्द द्या : [10]
- (1) 'पराविद्या' च्या स्वरूपाचे वर्णन करा.
 - (2) अनात्मवादाच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.
 - (3) विधी अर्थवाद याचा अर्थ काय ?
 - (4) सत्कार्यवाद म्हणजे काय ?

2. खालील सहापैकी कोणत्याही चारावर प्रश्नांची शंभर शब्दांत टीपण लिहा : [20]

- (1) ईशोपनिषदातील नैतिक विचार.
- (2) निष्काम कर्म.
- (3) पुद्गल
- (4) योग दर्शनातील चित्तवृत्ती ही संकल्पना
- (5) विशिष्टाद्वैत
- (6) न्याय दर्शनातील उपमान प्रमाण.

3. खालील पाचपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) आर्य अष्टांगमार्गाचे स्वरूप सांगा आणि चर्चा करा.
- (2) जैन दर्शनानुसार अनेकांतवाद स्पष्ट करा.
- (3) गीतेनुसार स्थितप्रज्ञ या कल्पनेची चर्चा करा.
- (4) न्याय दर्शनानुसार प्रत्यक्षाची व्याख्या करा आणि त्याचे प्रकार सांगा.
- (5) अद्वैत वेदान्त दर्शनानुसार अध्यास ही कल्पना स्पष्ट करा.

4. खालील दोनपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांची उत्तर पाचशे शब्दांत द्या : [20]

- (1) प्रकृती-पुरुष यांचे स्वरूप सांगून त्यांच्यातील संबंधाची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) चार्वाकांच्या देहात्मवादाची चर्चा करा. त्याचे नीतिशास्त्रीय परीणाम विशद करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-286

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHILOSOPHY

Special Paper II

**(History of Western Philosophy Ancient, Medievals
and Modern)**

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) State Abelard's 'Conceptualism'.
- (2) Explain the term Tabula Rasa.
- (3) Define the term A Posteriori Knowledge.
- (4) What is meant by Logos as discussed by Heraclitus ?

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Empedocles's views about reality.
- (2) Socrates' concept of Virtue.
- (3) Augustine's views on the nature of God.
- (4) Spinoza's Monism.
- (5) Hegel's concept of the Absolute.
- (6) Leibnitz's concept of Pre-established Harmony.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) Discuss Kant's distinction between phenomena and noumena.
- (2) State and explain Hume's empiricism and its implications.
- (3) State and explain the salient features of Descartes' Rationalism.
- (4) How does St. Thomas Aquinas reconcile faith and reason ? Explain.
- (5) Elaborately discuss Plato's concept of Form.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Write an elaborate essay on Berkeley's Immaterialism.
- (2) Discuss Aristotle's distinction between potentiality and actuality with reference to the problem of change.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील चारपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पन्नास शब्द द्या : [10]

- (1) अँबेलाडचा संकल्पनावाद सांगा.
- (2) 'तबुला रसा' (कोरी पाटी) संज्ञा स्पष्ट करा.
- (3) अनुभवोत्तर ज्ञान ह्या संकल्पनेची व्याख्या सांगा.
- (4) हेरॅक्लीटसने चर्चिलेल्या 'लोगोस' चा अर्थ काय ?

2. खालील सहापैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी शंभर शब्दांत टीपण लिहा : [20]

- (1) एम्पिडॉक्लसचा सत्विषयक दृष्टिकोन.
- (2) सॉक्रेटीसची सद्गुण ही संकल्पना.
- (3) ईश्वराच्या स्वरूपाबद्दल ऑगस्टीनचा दृष्टिकोन.
- (4) स्पिनोजाचा एकतत्त्ववाद.
- (5) हेगेलची 'केवल' संकल्पना.
- (6) लायब्नीजची पूर्वप्रस्थापित सुमेळ संकल्पना.

3. खालील पाचपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) फिनॉमिना आणि नॉमिनात काण्टने केलेल्या भेदाची चर्चा करा.
- (2) ह्यूमचा अनुभववाद आणि त्याची परिणती सांगा.
- (3) देकार्तच्या बुद्धिवादातील महत्वाचे घटक सांगा आणि स्पष्ट करा.
- (4) श्रद्धा आणि बुद्धि यात संत थॉमस अक्विनास मेळ कसा घालतो ?
- (5) प्लेटोची फॉर्म या कल्पनेची प्रदीर्घ चर्चा करा.

4. खालील दोनपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर पाचशे शब्दांत द्या : [20]

- (1) बर्कलेच्या जडवादावर सविस्तर निबंध लिहा.
- (2) अॅरिस्टॉटलने केलेल्या अव्यक्तक्षमता आणि वास्तविकता/प्रकटता/व्यक्तता यातील भेदाची परिवर्तनाच्या समस्येच्या संदर्भात चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-287

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

NATIONAL SERVICE SCHEME (N.S.S.)

G-2 : Personality Development, Leadership and Communication

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer to the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) State the concept of Personality Development.
- (2) State the principles of Development.
- (3) Explain the aims of village adoption.
- (4) Explain the qualities of leadership.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Human Growth.
- (2) Special Camp.
- (3) Social Competence.
- (4) Mobilisation.
- (5) Work Diary.
- (6) Community.

P.T.O.

3. Answer to the following questions in **200-250** words each
(any *two*) : [30]

- (1) Explain the aspects of Development.
- (2) State the nature and organisation of Personality.
- (3) Why is the action programme necessary for field work ?
- (4) Which activities can be arranged by N.S.S. in adopted village ?

4. Answer to the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the methods and tools of training of Political Leader.
- (2) Explain the co-relationship between the Political Leadership and Social Development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) व्यक्तिमत्व विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) विकासाची तत्वे स्पष्ट करा.
- (3) दत्तक खेडे/गावाची ध्येय स्पष्ट करा.
- (4) नेतृत्वाची गुणवत्ता/गुण वैशिष्ट्ये सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) मानवी विकास
 - (2) विशेष शिबिर
 - (3) सामाजिक सक्षमीकरण
 - (4) गतीशिलता/गतीमानता
 - (5) कार्य दैनंदिनी
 - (6) समाज.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) विकासाचे घटक/बाजू विशद करा.
 - (2) व्यक्तिमत्वाचे स्वरूप आणि संघटन सांगा.
 - (3) क्षेत्रिय कार्यासाठी कृती आराखड्याची आवश्यकता का असते ?
 - (4) दत्तक गावात रा.से.यो. अंतर्गत कोणकोणते कार्यक्रम राबविता येतात ?
4. खालील प्रश्नांचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) राजकीय नेतृत्वाच्या प्रशिक्षणाच्या पद्धती आणि साधने विशद करा.
 - (2) राजकीय नेतृत्व आणि सामाजिक विकास यांतील सहसंबंध स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—7]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-289

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATION

Paper III

Theory

(RDBMS)

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Question No. 1 is compulsory any solve any *five* from the remaining questions.

(ii) Draw a neat labelled diagram wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. Define DBMS. Explain the benefits of Database in business. [10]
2. Explain in brief the following terms with syntax and example : [6]
 - (a) Drop
 - (b) Update.
3. What is E-R Model ? Explain in brief key elements of E-R Model. [6]
4. Explain the following functions : [6]
 - (a) Max()
 - (b) Length()

P.T.O.

- 5.** Explain in brief the following : [6]
- (a) Primary Key
 - (b) DDL.
- 6.** Explain the following with examples : [6]
- (a) Group By Clause
 - (b) Like Operator.
- 7.** Write a short note on PL/SQL. [6]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

[3801]-290

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

FUNCTIONAL ENGLISH

(Vocational Stream)

Paper III (Theory)

(Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. (A) Form new words by adding prefixes or suffixes to the following words and use them in your own sentences (any *five*) : [5]

(1) beauty

(2) danger

(3) sourcing

(4) able

(5) act

(6) agree

(7) climax.

(B) Identify the register in the following paragraph and point out its markers : [5]

This poem narrates the story of an ancient king who was powerful and proud of the power he wielded. The arrogant

P.T.O.

king's boast is disproved by the broken blocks of his statue which are the only things that remain of his world. The broken statue is a powerful symbol of man's insignificance in a constantly changing world. The lonely sands that stretch away symbolize the enduring power of nature, which has effortlessly taken over Ozymandias's kingdom.

2. Write a letter to your aunt telling her why you are unable to accept her invitation to spend the vacation with her. [5]

Or

Write a letter to your Principal requesting him to issue you your college leaving certificate. [5]

3. (A) You are the manager of a hotel in town. A person, who owns several hotels, plans to start a new one in town. Two sites have been suggested. He asks you to visit these sites and report on them. Write a report for him.

Site A : near the railway station—crowded area—site small but on the main road—other good hotels around—cost of land Rs. 6,000 per sq.m.

Site B : near the bus stand—fewer long distance passengers—not many hotels around—a clean locality—cost of the site Rs. 4,000 per sq. m.

On the basis of the comparison between Sites A and B, state your recommendation through a report. [10]

- (B) There was a major fire accident in a hotel. A reporter, who rushed to the place, talked to the hotel manager, police officers and some of the people who escaped from the hotel. He got the following details. Prepare a news report.

Fire started around 4 a.m. on 2nd floor. Spread rapidly. Heavy smoke. People sleeping on 3rd to 9th floors unable to come down. Went to terrace. One fell down and died. Others escaped on ladder provided by Fire Service.

Fire under control by 9 a.m. Three floors damaged. Seven people dead. Three Indians, one Australian, two Canadians, one Nigerian. One woman among the dead. 24 people in hospital. Two in critical condition. Others out of danger.

Cause of fire unknown. Electrical short circuit suspected. Residents' complain emergency escape jammed. Could not escape.

C.M. visited the spot, Gave instructions to police and health authorities. [10]

4. (A) There is a programme on 'Nobel Prize for Medicine' in your college. Write a script introducing Carol W Greider, Elizabeth

H Blackburn and Jack W Szostak as Nobel Prize Winners with the help of the following information : [10]

**Three Americans Share Nobel for medicine
Solved the mystery how chromosomes protect themselves
from degrading when cells divide**

ASSOCIATED PRESS

STOCKHOLM, OCTOBER 5

AMERICANS Elizabeth H Blackburn, Carol W Greider and Jack W Szostak won the 2009 Nobel Prize in medicine on Monday for discovering a key mechanism in the genetic operations of cells, an insight that has inspired new lines of research into cancer.

The trio solved the mystery of how chromosomes, the rod-like structures that carry DNA, protect themselves from degrading when cells divide.

The Nobel citation said the laureates found the solution in the ends of the chromosomes—structures called telomeres that are often compared to the plastic tips at the end of shoe laces that keep those laces from unraveling.

Blackburn and Greider discovered the enzyme that builds telomeres—telomeras—and the mechanism by which it adds DNA to the tips of chromosomes to replace genetic material that has eroded away.

The prize-winners' work set the stage for research suggesting that cancer cells use telomerase to sustain their uncontrolled growth. Scientists are studying whether drugs that block the enzyme can fight the disease. In addition, scientists believe that the DNA erosion the enzyme repairs might play a role in some illnesses.

Carol W Greider, Elizabeth H Blackburn and Jack W Szostak
“The discoveries by Blackburn, Greider and Szostak have added a new dimension to our understanding of the cell..... and stimulated the development of potential new therapies,” the prize committee said in its citation.

It was the first time that two women have been among the winners of the medicine prize, committee members said.

Blackburn, who holds US and Australian citizenship, is a professor of biology and physiology at the University of California,

San Francisco. Greider is a professor in the department of molecular biology and genetics at Johns Hopkins University School of Medicine in Baltimore. Greider, 48, said she was telephoned by just before 5 a.m. and told that she had won. “It’s really very thrilling, it’s something you can’t expect,” she said.

“Funding for that kind of curiosity-driven science is really important,” she said, adding that disease-oriented research isn’t the only way to reach the answer, but “both together are synergistic”, she said.

Blackburn, 60, said she was awakened at 2 a.m.

“Prizes are always a nice thing,” she said. “It doesn’t change the research per se, of course, but it’s lovely to have the recognition and share it with Carol Greider and Jack Szostak.” London-born Szostak has been at Harvard Medical School since 1979 and is currently professor of genetics at Massachusetts General Hospital in Boston. He is also affiliated with the Howard Hughes Medical Institute, the citation said.

The award includes a 10 million kronor (\$1.4 million) purse divided among the winners, a diploma and an invitation to the ceremonies in Stockholm on December 10.

(B) Attempt any *two* of the following :

(i) Bring out the distinguishing features of Radio, TV or Press advertisement.

(ii) Write down the characteristic features of a radio play.

(iii) Bring out the classification of the Radio Programmes. [10]

(C) Attempt any *two* of the following :

(i) Write in detail about the TV Studio and the making of a TV Programme.

(ii) Compare and contrast Electronic Media by focusing on their qualities, strengths, impact factors, popularity parameters and social status enjoyed by them.

(iii) Bring out the production guidelines of a TV Documentary. [10]

5. Write short notes on any *three* of the following : [15]

(i) Radio Drama

(ii) TV Interview

(iii) The role of Radio in Education

(iv) News presentation of Radio and Television

(v) Media Ethics.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-291

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

(Vocational Stream)

Paper III

(Tourism Marketing and Travel Agency Operation)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain any *two* in brief (Around **50 words) :** [10]

(i) Various types of tour operators

(ii) Toy train

(iii) Passenger ships

(iv) IATO.

2. Write short notes on any *four* (Around **100 words) :** [20]

(i) Private air taxi

(ii) Importance of travel agency

(iii) Visa

(iv) Meaning of tour packaging

(v) Concept of tourism marketing

(vi) Garibrath.

P.T.O.

3. Answer any *three* (Around **200-250** words) : [30]

(i) Passport : types and procedure.

(ii) Linkage of tourism industry with accommodation industry.

(iii) Discuss Palace on Wheels in detail.

(iv) Write a note on international tour package.

(v) What is organization chart ? Draw an organization chart for a large scale travel agency.

4. Answer in detail any *one* (Around **500** words) : [20]

(i) Discuss religious tourism of the long tour.

(ii) Discuss the designing and printing of tour material.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-292

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल

(Functional Hindi : Vocational)

प्रश्नपत्र III

(राजभाषा हिंदी, हिंदी में पत्राचार, विज्ञापन, पत्रकारिता तथा अनुवाद-1)

(2008 PATTERN)

समय : 3 घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

(iii) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

1. (क) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

- (1) 'क' 'ख' 'ग' क्षेत्र;
- (2) अनौपचारिक टिप्पण;
- (3) व्यापारी पत्राचार का कार्य;
- (4) विज्ञापन के प्रकार।

(ख) 'राम एजेन्सी' 1971 तिलक मार्ग, पुणे-411030 की ओर से 'बजाज ऑटो लि.' वालुंज, औरंगाबाद को 50 बजाज सनी जीप, 50 बजाज लिजंड तथा 500 बजाज सफायर के लिए आदेश पत्र मिला है। 'बजाज ऑटो लि.' की ओर से आदेशानुसार गाड़ियाँ रवाना करने की सूचना का पत्र लिखिए। [6]

P.T.O.

अथवा

आपके एक पुराने ग्राहक ने बहुत समय से बाकी राशि का भुगतान नहीं किया है, उसे लेखा-विवरण प्रेषित करते हुए एक पत्र लिखिए।

2. (ग) निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [9]

- (1) 'हिंदी में प्रवीणता' का मतलब क्या है ?
- (2) अधिनियम 1963 के अनुसार राजभाषा समिति के गठन के बारे में क्या उपबंध है ?
- (3) कार्यालय-ज्ञापन किसे कहते हैं ?
- (4) सरकारी और अर्द्धसरकारी पत्र में अन्तर क्या है ?
- (5) आदर्श व्यापारिक पत्र के प्रमुख तत्त्व कौन-से हैं ?

(घ) निम्नलिखित में से किन्हीं **सात** विज्ञापन-वाक्यांशों/घोषवाक्यों के आगे उनके उत्पाद्य-वस्तु के नाम लिखिए : [7]

- (1) अपनों को अपनों से मिलाए.....
- (2) दाग अच्छे हैं.....
- (3) सुरक्षा मगर प्यार से.....
- (4) ये है रेगिस्तान मेरी जान.....
- (5) ठंडा ठंडा कूल कूल.....
- (6) कनेक्टिंग इंडिया.....
- (7) जया, सुषमा और रेखा, सबकी पसंद.....
- (8) सिर्फ बैंकिंग और कुछ नहीं.....
- (9) चुटकी भर नमक.....
- (10) सूरत भी है खूबसूरत भी है.....

विभाग 'ब'

3. (च) निम्नलिखित अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [7]

विशेषतः जेव्हा अनेक लोक अनेक प्रकारचा आणि परस्पर विरोधी उपदेश करतात, तेव्हा 'ऐकावे जनाचे आणि करावे मनाचे' हा मंत्र अमलात आणणेच योग्य. अडचणीतल्या माणसाला उपदेश करणे आणि काठावरच्या माणसाने नदीत बुडणाऱ्याला पोहण्याचा उपदेश करणे सारखेच आहे. खरे तर जे इतरांना वारेमाप उपदेश करतात, त्यांनाही त्या पोकळ शब्दांतला निरर्थकपणा माहीत असतो. पण उपदेश देण्यामुळे त्यांचा अहंकार सुखावतो. हा अहंकार सुखावण्यापायी जगातील बहुतेक उपदेश केले जातात. उपदेश शब्दाचा अर्थ सल्ला, युक्ती, सूचना मसलत असे अनेक आहेत.

(छ) प्रति-संशोधन के चिह्नों का प्रयोग करते हुए निम्नलिखित परिच्छेद को फिर से लिखिए : [7]

किसी समाजका प ता उसके धनाढ्य व्या पा रि यों, सरकारी अधिकारियों त था करमचा रि यों को देखकर उतना नहीं चलता जितना उनके बेकार आदमियों को देखकर। बेकार घुमनेवाले आदमी ही किसी समाज की व्यवस्था का सच्चा हालप्र कट करते हैं। आज देश में लाखों किसान-मंजूंदर बेकार पडे हैं, कितने ही शरणाथी आर्शय-हीन का दशामें घूम रहे हैं, बेकारी की दशा में लेख कोंकी कलमें शिथिल हो रही हैं, खून की स्याहियाँ सूख रही हैं, साँसों के तारतार हो रहे हैं।—हिंदुस्तान इसमें छिपा है।

4. (ज) आपके महाविद्यालय में वार्षिक पारितोषिक वितरण समारोह का आयोजन हो रहा है—इस संदर्भ में प्रेस-विज्ञप्ति तैयार कीजिए। [6]

(झ) (I) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

(i) Account payee

(ii) Bank guarantee

(iii) Cheque cashed

(iv) Barred by law

- (v) Hard and fast rules
- (vi) Lien
- (vii) Buzzer
- (viii) Indicator

(II) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (i) उधार
- (ii) उच्चतम मूल्य
- (iii) चालू खाता
- (iv) प्रतिवादी
- (v) भू-क्षण
- (vi) घुमाव
- (vii) जलरोधक
- (viii) भोजन यान।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए : [18]

- (i) अनुवाद और भाषांतरण में अन्तर;
- (ii) प्रतिसंशोधन की आवश्यकता;
- (iii) संवाददाता की योग्यताएँ;
- (iv) वर्ड की उपयोगिता;
- (v) एक्सेल की विशेषताएँ।

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATIONS

Course IV

Theory

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Question No. 1 is compulsory and solve any *five* rest of the questions.

(ii) Draw a neat labelled diagram wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. What is Data Flow Diagram ? Draw context level Data Flow Diagram and for payroll in which employee, organization and bank are entities. [10]
2. Explain Spiral Model with diagram. [6]
3. Explain what is normalization. [6]
4. Explain the following : [6]
 - (a) Fact Gathering technique
 - (b) Feasibility study.
5. Explain process of system design. [6]
6. What is System Analyst ? State main jobs of System Analyst. [6]
7. State all three approaches to the development of computer information system. Explain any *one* of them. [6]

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ENGLISH

(Compulsory)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Book : *Enriching Your Competence in English*

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *ten* of the following : [20]

(i) Match the phrases given in Column 'A' with their meanings given in Column 'B' :

Column 'A'

Column 'B'

(1) look into

(a) decrease

(2) give in

(b) clothe oneself with

(3) put on

(c) accept one's defeat

(4) go down

(d) attend to

(ii) Fill in the blanks with suitable words given in brackets :

(interview, complaint, witness, hospital)

(a) The Principal looked into the.....

(b) I shall be grateful to you, if I am invited for the.....

(iii) Form *two* words each using the following prefixes and suffixes

(any *two*) :

(a) mini.....

(b)ess

(c) super.....

(d)able

(iv) Fill in the blanks in each of the following sentences choosing correct alternative from the words given in the brackets :

(a) The government of India has refused to.....Pakistan's offer to resume dialogue with it. (accept/except)

(b) Scientists around the world are working to.....a cure for AIDS. (discover/invent)

(v) Use suitable preposition in the blanks and rewrite :

(a) It never occurred.....him to lodge a complaint.

(b) Please submit an outline.....your main argument.

(vi) Use suitable conjunction in the blanks and rewrite :

(a) I would like to know.....the banks are open today.

(b) Some people are really very unlucky. They work hardthey never succeed.

(vii) Use the correct tense form of the verb given in the brackets and rewrite :

(a) When I reached home, Mohan (sit) in front of TV.

(b) Bad driving (cause) many accidents.

(viii) Change the voice and rewrite :

(a) They paid the actors a large amount of money.

(b) Press the button at once.

(ix) Use suitable modal auxiliary and rewrite :

(a) We.....see the lake from our window.

(b) The phone rang but I did not hear it. Ihave been asleep.

(x) Change the following sentence into indirect speech :

She said, "I want to go away for a holiday but don't know where to go."

(xi) Punctuate the following sentence and rewrite :

johns uncle is very strict disciplinarian isnt he

(xii) Identify the subordinate clause in the following sentence and state whether it is a noun clause, adjective clause or adverb clause :

Some people don't smile even if they are happy.

(xiii) Change the following sentence into a compound sentence :

In addition to offering useful advice, the manager helped me in getting the job.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [5]

(i) State the reference material you will use to get the following information :

(a) To know the antonym of the word 'tall'.

(b) To know about 'black belt'.

(c) To get the information about Ajantha and Ellora caves.

(d) To find out the day and the date of a particular festival.

(e) To know on which page a particular topic is :

(ii) Write a paragraph to convey the information presented in the table :

Thyroid Disorder in Women

Symptoms of Hypothyroidism	Symptom in Women
<ul style="list-style-type: none">• Constipation• Persistence of Jaundice• Dry skin• Lethargy• Dull look	<ul style="list-style-type: none">• Fatigue• Hair Loss• Cold Intolerance• Muscle Ache, Stiffness• Excessive Weight

(B) Attempt any *one* of the following : [5]

(i) Read the following passage carefully and make your notes :

Plants provide man with his basic requirements for survival.

Plants have been used by man since antiquity as a source of food, clothing and shelter. Plants grown by man in large

numbers are called crops. Crops can be divided into two major groups : food crops and cash crops. Food crops are plants called cereals, pulses, fruits and vegetables. These provide nourishment to the body and help it grow and repair itself. They also provide the energy to carry out metabolic and muscular activities. Cash crops are those which can be cultivated for commercial use. Cash crops even form the basis for trade among nations. Cash crops include spices, fibrous plants, edible oils, beverages, medical plants, fodder plants and timber.

(ii) Summarise the following passage :

Great books are those that contain the best materials on which the human mind can work in order to gain insight, understanding and wisdom. Each of them, in its own way, raises the recurrent basic questions which men must face. Because these questions are never completely solved, these books are sources and monuments of a continuing intellectual tradition.

Carl Van Doren once referred to great books as “the books that never have to be written again.” They are rare, perfect achievements of sustained excellence. Their beauty and clarity show that they are masterpieces of fine as well as of the liberal arts. Such books are justifiably called great

whether they are books of science, poetry, theology, mathematics or politics. The richness of great books shows itself in the many levels of meaning they contain. They lend themselves to variety of interpretations. This does not mean they are ambiguous or that their integrity is compromised. The different interpretations complement one another and allow the reader to discover the unity of the work from a variety of perspectives. As a source of enlightenment, they are inexhaustible.

3. Attempt any *two* of the following : [20]
- (i) You and your friend have recently visited a village badly hit by the heavy rains. Write a dialogue in **80** words about *Ten* utterances between you and your friend.
 - (ii) Imagine that you are invited to deliver a lecture on 'Prevention of Swine Flu' in a college. List down the *Ten* points you will refer to speak on the subject.
 - (iii) The Annual Prize Distribution Ceremony' of your college is to be celebrated. You are the compere. Imagine all necessary details and prepare your script for compering in *Ten* announcements.
 - (iv) Imagine that you are facing an interview for the post of Assistant Lecturer in a college. Anticipate any *five* questions and write down your responses to them.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [15]

(i) Develop the following points into an essay :

India in My Dream

- All round progress
- Freedom from terrorism
- Communal harmony
- National character building
- Elimination of corruption
- Reforms in education
- Healthy political atmosphere

(ii) Develop the following points into an essay :

Computers and Human Life

- A revolution in human life
- Took over different human activities
- The reliance on computers replaced human beings
- Cannot fully replace human beings
- Wise and judicious use

(B) Expand any *one* of the following ideas in about **150** words : [15]

(i) A friend in need is friend indeed

(ii) Slow and steady wins the race.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+1

[3801]-302

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MARATHI (मराठी) (Gen.-III)

(नेमलेल्या साहित्यकृतींचा अभ्यास)

(2004 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके :—

- (1) संत जनाबाईचे निवडक अभंग—संपा. शिवाजीराव मोहिते
- (2) सभासद बखर—डॉ. यू.म. पठाण
- (3) माझा रशियाचा प्रवास—अण्णाभाऊ साठे
- (4) अर्धविराम—यशवंतराव गडाख.

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20

- (1) संत जनाबाईचा जन्म कोणत्या गावात झाला ?
- (2) दामाशेटीच्या घरी एकूण किती माणसे होती ?
- (3) जनाबाईने कोणकोणत्या विषयांवर अभंग रचना केली ?
- (4) सभासदाचे पूर्ण नाव काय ?
- (5) 'आज राजा येऊन आपली बोटे तोडिली, उदया मागती येऊन आपले शिर कापून नेईल' हे उद्गार कोणाचे ?
- (6) श्री शैल्यास गेल्यावर महाराजांच्या मनात कोणता विचार आला ?

P.T.O.

- (7) यशवंतराव गडाखांना लग्नात किती हुंडा मिळाला ?
- (8) मुख्य सहकारी साखर कारखान्याच्या गव्हाणीत पहिली मोळी कोणाकोणाच्या हस्ते टाकली ?
- (9) यशवंतराव गडाखांच्या राजकीय जीवनाची सुरवात कशी झाली ?
- (10) कोणाचे चरित्र वाचून अण्णाभाऊ साठे रशिया पाहण्यास उत्सुक झाले ?
- (11) कोणत्या सोसायटी तर्फे अण्णाभाऊ साठे रशियास गेले ?
- (12) रशियन तरूण कोणत्या भावनेला पवित्र मानतो ?
- (13) 'बाकू' या शब्दाचा अर्थ कोणता ?

2. पुढील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा :

- (1) संत जनाबाईंचे उपदेशपर अभंग लिहा. [5]

किंवा

'शिवाजी महाराजांची आग्र्याहून सूटका कशी झाली' थोडक्यात लिहा.

- (2) यशवंतराव गडाखांची थोरली बहिण ताईचे व्यक्तिमत्व थोडक्यात लिहा. [5]

किंवा

रशियन प्रवासाचा अण्णाभाऊ साठेंचा हेतू सांगा.

3. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा :

- (1) संत जनाबाईंस 'नामयाची जनी' असे का म्हटले जाते ? [10]

किंवा

शाहिस्ते खानाच्या फजितीचे वर्णन करा.

- (2) संपन्न बाकू शहराचे वर्णन करा. [10]

किंवा

मुख्य सहकारी साखर कारखान्याच्या उभारणीत यशवंतराव गडाखांचे योगदान स्पष्ट करा.

4. पुढील प्रश्नांची उत्तरे **300** शब्दांत लिहा : [15]

(1) 'संत वाटिकेतील जाईची वेल' असे जनाबाईस का म्हटले जाते ?

किंवा

सभासद बखरी मधून सभासदाने चित्रित केलेल्या व्यक्तीरेखांचा आढावा घ्या.

(2) यशवंतराव गडाखांच्या राजकीय कारकिर्दीचा थोडक्यात आढावा घ्या. [15]

किंवा

रशियातील समाजवादाचे दर्शन अण्णाभाऊ साठे यांनी कसे घडविले आहे. सोदाहरण लिहा.

(व्यावहारिक व उपयोजित मराठी)

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) लोकमाणसांपर्यंत पोहचणारी प्रमुख प्रसारमाध्यमे कोणती ?
- (2) वृत्तपत्राची कोणतीही चार वैशिष्ट्ये सांगा.
- (3) जाहिरात म्हणजे काय ?
- (4) स्तंभलेखन म्हणजे काय ?
- (5) बातमी म्हणजे काय ?
- (6) 'नभोनाट्य' म्हणजे काय ?
- (7) वृत्तपत्र व आकाशवाणी यातील मुख्य दोन फरक सांगा.
- (8) 'रूपक' म्हणजे काय ते सांगा.
- (9) दूरदर्शन म्हणजे काय ?
- (10) आकाशवाणीवरून सध्या कोण-कोणत्या वाहिण्या प्रसारित होतात ?
- (11) दूरदर्शनवरील बातमीचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (12) दूरदर्शनवर सध्या फक्त गाण्यासाठी असणाऱ्या वाहिव्या कोणत्या ?
- (13) सर्वात प्रगत व लोकप्रिय प्रसारमाध्यम कोणते ?

2. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा :

- (1) संपादकीय विभागाचे महत्व स्पष्ट करा. [5]

किंवा

आकाशवाणीसाठी 'पेन'च्या जाहिरातीचा नमुना तयार करा.

- (2) दूरदर्शनवर लेखनी पेक्षा कॅमेऱ्याला महत्व अधिक असते, का ते स्पष्ट करा. [5]

किंवा

वृत्तपत्रीय बातमीची रचना स्पष्ट करा.

- 3.** पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **150** शब्दांत लिहा :

- (1) आकाशवाणीची भाषा व वृत्तपत्रातील भाषा यातील फरक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

दूरदर्शनवरील कार्यक्रमाच्या संहितालेखनाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

- (2) नभोनाट्य संहिता लेखन करताना कोण-कोणती दक्षता घ्यावी लागते ? [10]

किंवा

कालानुरूप दूरदर्शनचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.

- 4.** पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **300** शब्दांत लिहा :

- (1) 'वाढती महागाई' या विषयावर आकाशवाणीसाठी 10 मिनिटांचे भाषण तयार करा. [15]

किंवा

'आकाशवाणीचे बदलते स्वरूप' या विषयावर वृत्तपत्रासाठी लेख तयार करा.

- (2) भ्रमणध्वनी (मोबाईल) हा प्रभावी प्रसारमाध्यम होऊ शकते काय ? सविस्तर लिहा. [15]

किंवा

इंटरनेट एक प्रभावी प्रसारमाध्यम आहे. सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-303

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MARATHI (मराठी)

(विशेषस्तर प्रश्नपत्रिका क्र. 3)

(साहित्यविचार : S-3)

(2004 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) ललित साहित्य म्हणजे काय ?
- (2) दण्डीने केलेली साहित्याची व्याख्या लिहा.
- (3) विरेचन (कॅथार्सिस) ही संकल्पना कोणी मांडली ?
- (4) हेमचंद्राची प्रतिभेची व्याख्या कोणती ?
- (5) व्यंजना शक्तीची व्याख्या लिहा.
- (6) साहित्यिकाची संवेदनक्षमता म्हणजे काय ?
- (7) अलंकाराची व्याख्या लिहा.
- (8) साहित्यास्वादासाठी आवश्यक असणारे दोन गुण लिहा.
- (9) साहित्यिक अभिरुची म्हणजे काय ?
- (10) समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीचा जनक कोण ?
- (11) साहित्यकृतीच्या सेंद्रीयत्वाची संकल्पना प्रथम कोणी मांडली ?
- (12) कल्पनाशक्ती म्हणजे काय ?
- (13) 'वाङ्मयाभिरुचीचे विहंगमावलोकन' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?

P.T.O.

2. पुढीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे पन्नास शब्दांत लिहा :

(1) साहित्यातील सूचकता. [5]

किंवा

उद्बोधन हे प्रयोजन.

(2) संभावनाविरह साहित्यास्वादातील एक अडथळा. [5]

किंवा

वाचकाची सामाजिकता.

3. पुढीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा :

(1) व्यवहार भाषेचे स्वरूप सांगा. [10]

किंवा

साहित्य निर्मितीतील प्रतिभाशक्तीचा परिचय करून द्या.

(2) लेखक तरी शैली. [10]

किंवा

मम्मटाची प्रयोजने लिहा.

4. पुढीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा :

(1) साहित्य म्हणजे काय ? सांगून ललित साहित्य व शास्त्रीय साहित्यातील फरक स्पष्ट करा. [15]

किंवा

‘साहित्य निर्मिती म्हणजे साहित्यिकाच्या व्यक्तिमत्त्वाचा आविष्कार’ या विधानाचे सोदाहरण विवेचन करा.

- (2) साहित्याचे ठळक प्रकार सांगून 'नाटक' या साहित्य प्रकाराचा परिचय करून द्या. [15]

किंवा

अभिरूची म्हणजे काय ? सांगून अभिरूची नियत करणाऱ्या घटकांचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-304

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर अभ्यास-पत्रिका क्र. 4

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान

(2004 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी बिस शब्दांत लिहा : [20]

- (1) स्वन म्हणजे काय ?
- (2) महाप्राण व्यंजने कोणती ते लिहा.
- (3) भाषेची प्रमुख अंगे कोणती ?
- (4) वैधर्म्ययुक्त विनियोग म्हणजे काय ?
- (5) भाषा अभ्यासाच्या पद्धती सांगा.
- (6) दंतमूलीय व्यंजने कोणती ?
- (7) रूपिम म्हणजे काय ?
- (8) भावे प्रयोग म्हणजे काय ?
- (9) केवल वाक्य म्हणजे काय ?
- (10) शैलीगत अर्थ म्हणजे काय ?
- (11) स्वर आणि व्यंजने व्याख्या लिहा.
- (12) चतुर्थी विभक्तीचे प्रत्यय सांगा.
- (13) मराठीच्या प्रमुख बोली सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **पन्नास** शब्दांत लिहा :

(1) भाषा ही एक अर्जीत वस्तू आहे. [5]

किंवा

भाषाविज्ञानाचे स्वरूप सांगा.

(2) स्वनांचे प्रयत्नांवर आधारीत वर्गीकरण करा. [5]

किंवा

वाक्यांचे प्रकार कोणते ते स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **एकशेपन्नास** शब्दांत लिहा :

(1) स्वरांचे वर्गीकरण करा. [10]

किंवा

स्वनविज्ञान म्हणजे काय ?

(2) ध्वनी विचार ही संकल्पना स्पष्ट करा. [10]

किंवा

शुद्धलेखनाचे नियम थोडक्यात सांगा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **तीनशे** शब्दांत लिहा :

(1) रूपिका, रूपिम, रूपिकांतर या संकल्पना स्पष्ट करा. [15]

किंवा

मराठीच्या कोकणी बोलीचा परिचय करून द्या.

(2) स्वन, स्वनिम, स्वनांतर या संकल्पना स्पष्ट करा. [15]

किंवा

मराठीच्या अहिराणी बोलीचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-316

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

हिंदी—सामान्य 3 (G-3)

(निबंध, खण्डकाव्य, व्याकरण तथा लेखन)

(2004 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्य-पुस्तकें :— (i) श्रेष्ठ निबंध—संपा. डॉ. आलोक गुप्त

(ii) भूमिजा—नागार्जुन

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं छः के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए : [6]

- (1) Apprentice
- (2) Chancellor
- (3) Estate Officer
- (4) Legal Advisor
- (5) Research Assistant
- (6) Supervisor
- (7) Typist
- (8) Section Officer.

P.T.O.

(आ) निम्नलिखित अंग्रेजी संक्षिप्तियों में से किन्हीं चार के पूर्ण हिंदी पर्याय लिखिए : [8]

(1) A.F.S.

(2) D.I.R.

(3) F.S.S.

(4) M.P.

(5) N.A.M.

(6) Ph.D.

(7) U.P.S.C.

(इ) निम्नलिखित में से किसी एक उक्ति को पल्लवित कीजिए : [6]

(1) मन के हारे हार है, मन के जीते जीत।

(2) काल करै सो आज कर, आज करै सो अब।

2. निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [10]

(1) महाविकट राक्षसी ताड़का एक,
दस हजार हाथी की जिसमें शक्ति।
इस वन पर है उसका ही अधिकार।
चारों ओर मचा है हाहाकार!

(2) “प्रियतमे, खरतर स्मरशर विद्ध्
जर्जर तन, उद्भ्रान्त चित्त है आज
नहीं समाहित हो पाता हूँ ओह!
स्मितमुखि, मेरा ताप करो कुछ शांत.....”

(3) “नहीं करूँगा सपने में भी अम्ब,
क्रयक्रीत दासी का भी अपमान……
छूकर देवि तुम्हारे दोनों पैर,
होता हूँ मैं आज प्रतिज्ञाबद्ध!”

(4) “लव था चंचल, जाने कितनी बार
नापे होंगे मृग-छैनों के नेत्र
ले जाते थे उसको अपने साथ
विजन विपिन में अक्सर शबर-किशोर”

3. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो के उत्तर लिखिए : [10]

- (1) ‘जगत-प्रवाह’ निबंध का आशय लिखिए।
- (2) ‘क्रोध’ उत्पन्न होने के क्या कारण हैं ?
- (3) साहित्य और जीवन में क्या अन्तर है ?

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो के उत्तर लिखिए : [10]

- (1) भूमिजा के आधार पर राम-लक्षण संवादों पर प्रकाश डालिए।
- (2) भूमिजा के आधार पर सीता की जन्मकथा का परिचय दीजिए।
- (3) वाल्मीकी के विषाद का वर्णन कीजिए।

4. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर लिखिए : [10]

- (1) “‘जमुना के तीरे-तीरे’ निबंध में निबंधकार जमुना के किनारे चलते हुए अपनी मानस यात्रा भी करता हुआ दिखाई देता है।” विवेचन कीजिए।
- (2) ‘पहला सफेद बाल’ निबंध की कलात्मक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी **एक** का उत्तर लिखिए : [10]

(1) “‘भूमिजा’ में नागार्जुन का प्रकृति प्रेम सजीवता के साथ व्यक्त हुआ है।” स्पष्ट कीजिए।

(2) ‘भूमिजा’ में चर्चित पात्र-योजना पर प्रकाश डालिए।

(इ) निम्नलिखित में से किसी **एक** पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए : [5]

(1) राजेंद्र पाटिल, अवर सचिव, स्वास्थ्य मंत्रालय, भारत सरकार सभी राज्यों को “स्वाइन फ्लू” को जड़ से मिटाने के लिए एक परिपत्र भेजते हैं। इसका नमूना तैयार कीजिए।

(2) श्री विकास भोसले, उपसचिव की पदोन्नति कर गृह मंत्रालय, भारत सरकार में सचिव पद पर प्रतिनियुक्ति की जाती है। इस कार्यालय आदेश का प्रारूप तैयार कीजिए।

(ई) निम्नलिखित में से किसी **एक** पर साक्षात्कार का नमूना तैयार कीजिए : [5]

(1) श्री शरदचंद्रजी पवार से ‘बढ़ती महंगाई’ इस विषय पर पत्रकार उत्तम कांबले की बातचीत—इस भेंटवार्ता (साक्षात्कार) का नमूना तैयार कीजिए।

(2) सानिया मिर्जा से टेनिस (भारतीय) के भविष्य के बारे में पत्रकार संजय राऊत की बातचीत (साक्षात्कार) का नमूना तैयार कीजिए।

[3801]-316

प्रयोजनमूलक हिंदी : सामान्य स्तर 3

(वैकल्पिक पाठ्यक्रम)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दस अंग्रेजी शब्दों के लिए हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [10]

- (1) Refund
- (2) Capital
- (3) Institute
- (4) Receipt
- (5) Project
- (6) Payment
- (7) Option
- (8) Museum
- (9) Migration
- (10) Judgment
- (11) In Charge
- (12) Illegal.

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं **पाँच** अंग्रेजी वाक्यांशों के लिए हिंदी वाक्यांश लिखिए : [10]

- (1) In a nutshell
- (2) Under investigation
- (3) Matter of fact statement
- (4) Grave disorder
- (5) Whole hearted support
- (6) For the purpose of act
- (7) Situation is under control
- (8) Alike proposals are

2. (अ) निम्नलिखित विषयों में से किसी **एक** विषय पर विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [5]

- (1) चमकीली, आकर्षक बिंदी।
- (2) हास्य-कविताओं का संग्रह।

(आ) निम्नलिखित विषयों या घटनाओं के आधार पर किसी **एक** विषय या घटना का समाचार तैयार कीजिए : [5]

- (1) बस दुर्घटना
- (2) बम विस्फोट
- (3) अर्जुन पुरस्कार प्राप्त छात्र का राष्ट्रपतिजी के हाथों सत्कार।

3. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पत्रों का नमूना तैयार कीजिए : [14]

- (1) कार्यालय आदेश,
- (2) परिपत्र,
- (3) अर्धसरकारी पत्र।

(आ) निम्नलिखित अनुच्छेदों में से किसी एक अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [6]

A person with a bungalow, a car and a big bank balance cannot be happy if he is unhealthy. In order to enjoy life one has to be physically and mentally fit. Even a headache can keep a person disturbed the whole day. Mental tensions may not allow one to have a sound sleep. 'Healthy mind in a healthy body', goes the saying. A person who rarely suffers from any physical illness and whose mind is in good condition is healthy and fit. On account of malnutrition, pollution and the ever increasing complexity of life people are hardly healthy.

अथवा

'मनुष्य समाजप्रिय प्राणी आहे' याचा अर्थ सामाजिक जीवनाची माणसाला आवड आहे एवढाच आहे. सामाजिक जीवनाची प्रवृत्ती माणसाच्या ठिकाणी उपजत असल्याचे मात्र आजपर्यंतच्या इतिहासावरून दिसत नाही. स्वार्थ, अहंभाव, संकुचितता या गुणांमुळे विघटनाकडेच माणसाची उपजत प्रवृत्ती असल्याचे दिसते. संघटित जीवन जगण्यासाठी त्याला खूप आटापिटा करावा लागतो, त्यात बभ्राच वेळा अपयश ही येते. समाजाची संघटना करणारे महापुरुष ठरतात. यावरून संघटित जीवन किती दुर्मिळ आहे, हे लक्षात येते. संघटित जीवनाचे फायदे पटत असले तरी माणसाची त्याकडे उपजत प्रवृत्ती नसते ही गोष्ट दुःखकारक आहे.

4. निम्नलिखित में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर लगभग पंद्रह पंक्तियों में लिखिए : [30]

- (1) मुद्रण शोधन कला का परिचय दीजिए।
- (2) विज्ञापन के प्रमुख प्रकारों की विशेषताएँ बताइए।

- (3) 'अनुवाद' किसे कहते हैं ? अनुवाद-प्रक्रिया पर प्रकाश डालिए।
- (4) 'संपादकीय' पर टिप्पणी लिखिए।
- (5) पत्रकारिता के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।
- (6) रेडियो के लिए किए जानेवाले लेखन की विशेषताएँ बताइए।
- (7) समाचार-लेखन की प्रमुख आवश्यकताओं का परिचय दीजिए।
- (8) अर्ध-सरकारी तथा सरकारी पत्र के अन्तर को स्पष्ट कीजिए।
- (9) कार्यालयीन कार्य-पद्धति में पत्राचार का महत्व विशद कीजिए।
- (10) भावानुवाद तथा शब्दानुवाद का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HINDI (हिंदी) विशेष-3

हिंदी साहित्य का इतिहास

(आदिकाल से आधुनिक काल तक)

(2004 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर प्रत्येक एक या दो वाक्यों में लिखिए : [20]

- (1) रासो काव्य में कौन-से दो रसों की प्रधानता है ?
- (2) विद्यापति की पदावली के नायक-नायिका का नाम लिखिए।
- (3) सूरदास के प्रामाणिक माने जाने वाले दो ग्रंथ कौन-से हैं ?
- (4) रामभक्ति काव्य-धारा की दो विशेषताएँ लिखिए।
- (5) ज्ञानमार्गी काव्य-धारा के दो कवियों के नाम लिखिए।
- (6) केशवदास की दो रचनाओं के नाम लिखिए।
- (7) 'शिवराज भूषण' ग्रंथ की दो विशेषताओं का उल्लेख कीजिए।
- (8) कामायनी के दो प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।
- (9) प्रगतिवादी काव्य-धारा की दो विशेषताओं का उल्लेख कीजिए।
- (10) मैथिलीशरण गुप्तजी की दो रचनाओं के नाम लिखिए।
- (11) 'शेखर एक जीवनी' के रचयिता का नाम लिखिए।
- (12) प्रेमचंद के दो प्रमुख उपन्यासों के नाम लिखिए।
- (13) जयशंकर प्रसादजी के दो नाटकों के नाम लिखिए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

- (1) रामचरितमानस।
- (2) रीतिकालीन कवि बिहारी।
- (3) विद्रोही कवि—निराला।
- (4) मैला आँचल।

3. निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]

- (1) आचार्य शुक्लजी ने हिंदी साहित्य के इतिहास का काल विभाजन किस प्रकार किया है ?
- (2) 'भ्रमरगीत' काव्य का परिचय देकर उसकी विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।
- (3) कवि भूषण के काव्य का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- (4) 'द्विवेदीयुगीन काव्यधारा की प्रमुख **चार** प्रवृत्तियों को स्पष्ट कीजिए।
- (5) प्रेमचंदोत्तर उपन्यास साहित्य का परिचय दीजिए।
- (6) 'चित्रलेखा' उपन्यास का परिचय दीजिए।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [30]

- (1) हिंदी की आदिकालीन साहित्य की प्रवृत्तियों का विवेचन कीजिए।
- (2) भक्तिकालीन ज्ञानमार्गी काव्यधारा की प्रमुख विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।
- (3) रीतिकाल की राजनीतिक, सामाजिक और धार्मिक पृष्ठभूमि स्पष्ट कीजिए।
- (4) प्रयोगवादी काव्यधारा की विशेषताओं का परिचय दीजिए।
- (5) हिंदी नाटक विधा के उद्भव और विकास पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-318

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

हिंदी विशेष-4

भाषाविज्ञान तथा हिंदी भाषा एवं निबंध

(2004 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [20]

- (1) भाषा का जनक और जननी कौन है ?
- (2) भाषा कैसे सीखी जाती है ?
- (3) मानक भाषा के पर्यायी नाम बताइए।
- (4) मारवाडी बोली का प्राचीन साहित्यिक नाम बताइए।
- (5) दक्खिनी हिंदी किस बोली का रूपांतर है ?
- (6) 'अवधी' की दो विशेषताएँ बताइए।
- (7) हिंदी साहित्य सम्मेलन प्रयाग की ओर से निकलने वाली साहित्यिक पत्रिका का नाम लिखिए।
- (8) भाषाविज्ञान और व्याकरण में साम्य बताइए।
- (9) दंत्य ध्वनि के उदाहरण लिखिए।
- (10) करण से क्या तात्पर्य है ?
- (11) तालु के अवयव बताइए।
- (12) मात्रा के भेद लिखिए।
- (13) भौगोलिक कारण से अर्थपरिवर्तन के दो उदाहरण बताइए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

- (1) भाषा की परिवर्तनशीलता।
- (2) राजभाषा और राष्ट्रभाषा में अन्तर।
- (3) भाषाविज्ञान के अंग।
- (4) वाक्य में पदक्रम।

3. निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]

- (1) बोली से भाषा बनने के कारणों पर प्रकाश डालिए।
- (2) संपर्क भाषा के रूप में हिंदी का योगदान लिखिए।
- (3) केंद्रीय हिंदी निदेशालय, नई दिल्ली का हिंदी के प्रचार में योगदान बताइए।
- (4) स्वर और व्यंजन में क्या अंतर है ?
- (5) उच्चारण प्रक्रिया में जिह्वा के योगदान को स्पष्ट कीजिए।
- (6) भाषाविज्ञान और इतिहास के संबंध को स्पष्ट कीजिए।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [30]

- (1) भाषाविज्ञान के प्रमुखवादों का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- (2) हिंदी शब्दसमूह का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- (3) स्थान के आधार पर ध्वनि वर्गीकरण कीजिए।
- (4) अर्थपरिवर्तन की दिशाओं का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- (5) 'जनसंचार की माध्यम हिंदी' इस विषय पर निबंध लिखिए।

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SANSKRIT

(General III)

(2004 PATTERN)

(i) Pratima Natakam (प्रतिमानाटकम्)

(ii) Nitisatakam (नीतिशतकम्)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Write answers in about **20** words each of the following (any *ten*): [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे सुमारे 20 शब्दांत लिहा :

(i) What is meant by भरतवाक्य ?

भरतवाक्य म्हणजे काय ते लिहा.

(ii) How did Bharat think about his welcome when he was returning to Ayodhya after long time ?

वन्याच कालानंतर अयोध्येला परत चाललेल्या भरताला आपले स्वागत कसे होईल असे वाटले ?

(iii) How did देवकुलिक describe king 'रघु' ?

देवकुलिकाने रघुराजाचे वर्णन कसे केले आहे ?

(iv) State the condition of citizens of Ayodhya when Rama went to the forest ?

राम वनवासात गेल्यावर अयोध्येतील नागरिकांची स्थिती काय झाली ?

(v) How did Ravana introduce himself to Rama ?

रावणाने रामाला स्वतःची ओळख कशी करून दिली ?

- (vi) How did Rama describe the deers of Himalaya ?
रामाने हिमालयातील हरिणांचे वर्णन कसे केले आहे ?
- (vii) What is the sense of 'रोषणाय रुचिरं त्रिषु पातकेषु' ?
'रोषणाय रुचिरं त्रिषु पातकेषु' याचा अर्थ काय ?
- (viii) How did भर्तृहरि explain the importance of Vidya ?
भर्तृहरीने विद्येचे महत्व कसे स्पष्ट केले आहे ?
- (ix) How did भर्तृहरि describe the friendship of good and bad people ?
भर्तृहरीने सज्जन व दुर्जन यांच्या मैत्रीचे वर्णन कसे केले आहे ?
- (x) What are the inborn qualities of bad people ?
दुष्ट लोकांचे स्वभावतः असणारे विशेष कोणते ?
- (xi) What is the warning given by भर्तृहरि to the King ? Why ?
भर्तृहरीने राजाला कोणती सूचना दिली आहे व का ?
- (xii) Why did भर्तृहरि say 'विधिरहो बलवानिति मे मतिः' ?
'विधिरहो बलवानिति मे मतिः' असे भर्तृहरी का म्हणतो ?
- (xiii) Who is मन्दभाग्य according to भर्तृहरी ?
भर्तृहरीच्या मते मन्दभाग्य कोण ?

2. Translate any *two* passages from Section 'A' and 'B' each : [20]

'A' आणि 'B' विभागातील प्रत्येकी **दोन** वेच्यांचे भाषांतर करा :

(A) (i) सीता—आनय तावत्

(गृहीत्वालङ्कृत्य)

हला पश्य किमिदानीं शोभते ।

अवदातिका—तव खलु शोभते नाम ।

सौवर्णकमिव वल्कलं संवृत्तम्

सीता—हज्जे त्वं किञ्चिन्न भणसि ।

चेटी-नास्ति वाचा प्रयोजनम्। इमानि प्रहृषितानि तनूरूहाणि मन्त्रयन्ते।
सीता-हञ्जे आदर्शं तावदानय।
चेटी-यद् भट्टिन्याज्ञापयति। भट्टिनी अयमादर्शः।
सीता-(चेटीमुखं विलोक्य) तिष्ठतु तावदादर्शः।
त्वं किमपि वक्तुकामेव।

- (ii) सुमन्त्रः — महाराज मा मैवममङ्गलवचनानि भाषिष्ठाः। अचिरादेव तान्
द्रक्ष्यसि।
राजा — सत्यमयुक्तमभिहितं मया। नायं तपस्विनामुचितः प्रश्नः। तत्
कथ्यताम्। अपि तपस्विनां तपो वर्धते।
अप्यरण्यानि स्वाधीनानि विचरन्ती वैदेही न परिखिद्यते।
सुमित्रा — सुमन्त्र बहुवल्कलालङ्कृतशरीरा बालाप्यबालचरित्र मर्तुः
सहधर्मचारिणी अस्मान् महाराजं च किञ्चिन्नालपति।
सुमन्त्रः — सर्व एव महाराजम्.....।
राजा — न न। श्रोत्ररसायनैर्मम हृदयातुरौषधस्तेषां नामधेयैरेव श्रावय।

- (iii) देवकुलिकः — आर्येति इक्ष्वाकुकुलालापः खल्वयम्।
कश्चित् कैकेयीपुत्रो भरतो भवान् ननु।
भरतः — अथ किमथ किम्। दशरथपुत्रो भरतोऽस्मि न कैकेय्याः।
देवकुलिकः — ते ह्यापृच्छे भवन्तम्।
भरतः — तिष्ठ। शेषमभिधीयताम्।

देवकुलिकः — का गतिः। श्रूयताम् । उपरतस्त्रभवान् दशरथः।
सीतालक्ष्मणसहायस्य रामस्य वनगमनप्रयोजनं न जाने।

भरतः — कथं कथमार्योऽपि वनं गतः
(द्विगुणं मोहमुपगतः।)

देवकुलिकः — कुमार समाश्वसिहि समाश्वसिहि।

- (B) (i) शास्त्रोपस्कृतशब्दसुन्दरगिरः शिष्यप्रदेयागमा
विख्याताः कवयो वसन्ति विषये यस्य प्रभोर्निर्धनाः।
तज्जाड्यं वसुधाधिपस्य सुधियो ह्यर्थं विनापीश्वराः
कुत्स्याः स्युः कुपरीक्षकैर्नः मणयो यैरर्घतः पातिताः॥
- (ii) स्वायत्तमेकान्तहितं विधात्रा विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः।
विशेषतः सर्वविदां समाजे विभूषणं मौनमपण्डितानाम् ॥
- (iii) लाङ्गूलचालनमधञ्चरणावपातं
भूमौ निपत्य वदनोदरदर्शनं च।
श्वा पिण्डदस्य कुरुते गजपुङ्गवस्तु
धीरं विलोकयति चाटुशतैश्च भुङ्क्ते॥

3. Explain with reference to context any *one* from Sections 'A' and 'B' each : [8]

'A' आणि 'B' गटातील प्रत्येकी **एक** वाक्याचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (A) (i) अल्पं तुल्यशीलानि द्वन्द्वानि सृज्यन्ते।
(ii) धरमाणानामपि प्रतिमाः स्थाप्यन्ते।
- (B) (i) स जातो येन जातेन याति वंशः समुन्नतिम्।
(ii) सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ते।

4. (A) Summarise critically the contents of Act 1st of प्रतिमानाटकम्. [16]
प्रतिमानाटकाच्या पहिल्या अंकातील घटनांचा परीक्षणात्मक आढावा घ्या.

Or

(किंवा)

Write the descriptive notes on any *two* of the following :

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर सविस्तर टीपा लिहा :

(i) The character of भरत.

भरताची व्यक्तिरेखा.

(ii) प्रतिमागृहप्रसङ्गाः

(iii) प्रवेशक and विष्कम्भक.

प्रवेशक आणि विष्कम्भक.

- (B) Write critical notes on any *two* of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर चिकित्सक टीपा लिहा :

(i) मूर्खपद्धतिः

(ii) दैवपद्धतिः

(iii) दुर्जनपद्धतिः

(iv) सुजनपद्धतिः

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SANSKRIT (S-III)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- Texts :** (i) लघुसिद्धान्त कौमुदी (संज्ञा, कारक, सन्धि)
(ii) वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास
(History of Vedic Literature)
(iii) संस्कृत निबन्धलेखनम्
(Sanskrit Composition)

1. Answer any *ten* of the following questions :

पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [20]

- (i) How many Vedas are there and write any *four* names of R̥gveda's branches?
एकूण वेद किती व ऋग्वेदाच्या कोणत्याही चार शाखांची नावे लिहा.
- (ii) Write any *four* names of उपनिषद.
कोणत्याही चार उपनिषदांची नावे लिहा.
- (iii) Define the term 'उदात्त' quoting the Paṇini's rule of R̥gveda.
ऋग्वेदा पाणिनीसूत्राचा उल्लेख करून 'उदात्त' संज्ञा स्पष्ट करा.
- (iv) How many 'बाह्यप्रयत्न' are there ? Name any *five* of them.
बाह्यप्रयत्न किती ? त्यापैकी कोणत्याही पाचांची नावे लिहा.
- (v) What is meant by स्पर्शवर्ण ? What are they ?
स्पर्शवर्ण म्हणजे काय ? ते कोणते ?
- (vi) What is the rule of Paṇini explaining कर्मकारक ? Explain with one illustration.

कर्मकारक सांगणारे पाणिनीचे सूत्र कोणते ? एक उदाहरण देऊन स्पष्ट करा.

P.T.O.

- (vii) How many 'कारक's are there ? Which is the case allotted to अधिकरण ?
एकूण कारके किती ? अधिकरणकारकासाठी कोणती विभक्ती सांगितली आहे ?
- (viii) Which is the case allotted to सम्बोधन ? Explain with *one* illustration.
संबोधनासाठी कोणती विभक्ती सांगितली आहे ? उदाहरण देऊन स्पष्ट करा.
- (ix) How many types of 'आधार' are there ? Name them.
आधार किती प्रकारचे सांगितले आहेत ? त्यांची नावे लिहा.
- (x) Write the name of the Samhita and Aranyaka of the शुक्लयजुर्वेद.
शुक्लयजुर्वेदाच्या संहितेचे व आरण्यकाचे नाव लिहा.
- (xi) What is meant by संयोग ?
संयोग म्हणजे काय ?
- (xii) Explain the term 'अभिहित'.
'अभिहित' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (xiii) Mention the rule of 'वृद्धि सन्धि' with illustration.
वृद्धि सन्धी संबंधीचे सूत्र सोदाहरण सांगा.

2. (A) Explain any *three* of the following : [12]
पुढीलपैकी कोणत्याही **तीनांचे** स्पष्टीकरण करा :
- (i) ध्रुवमपायेऽपादानम्।
(ii) एभिः योगे चतुर्थी स्यात्।
(iii) विसर्जनीयस्य सः।
(iv) हलन्त्यम्।
(v) स्तोः श्चुः।
- (B) Dissolve the Sandhi stating relevant rules (any *three*) : [6]
योग्य ती सूत्रे सांगून पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** संधी सोडवा :
- (i) यद्यपि।
(ii) प्रेषते।
(iii) तट्टीका।
(iv) विष्णू इमौ।
(v) देवो वदति।
(vi) कोऽपि।

3. Write notes on any *two* of the following in **150** words each :
पुढीलपैकी कोणतेही दोनवर प्रत्येकी 150 शब्दांमध्ये टीपा लिहा : [20]

(i) The contents of the R̥gveda.

ऋग्वेदात आलेले विषय.

(ii) Atharvaveda is the Veda of common man.

अथर्ववेद एक सामान्यांचा वेद.

(iii) ब्राह्मणग्रन्थ. Brahmana texts.

4. Explain the contents of यजुर्वेद. [12]

यजुर्वेदात आलेले विषय स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Explain the branches and sub-branches of यजुर्वेद.

यजुर्वेदाच्या शाखा आणि उपशाखा स्पष्ट करा.

5. Write a short essay in Sanskrit on any *one* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर संस्कृतातील संक्षिप्त निबंध लिहा :

(i) वसन्तकालः।

(ii) सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुंसाम्।

(iii) शीलं परं भूषणम्।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-322

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SANSKRIT (S-IV)

(i) Atmanatmaviveka

आत्मानात्मविवेक

(ii) Tarkasangraha

तर्कसंग्रह

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Answer any *ten* of the following questions (in **20** words each): [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दात लिहा :

(i) What is meant by सविकल्पज्ञान ?

सविकल्पज्ञान म्हणजे काय ?

(ii) What is meant by आध्यात्मिक ताप ?

आध्यात्मिक ताप म्हणजे काय ?

(iii) When does the process of the acceptance of a body cease ?

शरीरपरिग्रह केव्हा थांबतो ?

(iv) Explain the definition of वागिन्द्रिय.

वागिन्द्रियाची व्याख्या स्पष्ट करा.

(v) Explain the definition of अनात्मा.

अनात्माची व्याख्या स्पष्ट करा.

P.T.O.

- (vi) What is meant by 'तितिक्षा' ?
'तितिक्षा' म्हणजे काय ?
- (vii) Mention the types of 'अभाव'.
अभावाचे प्रकार लिहा.
- (viii) Explain the definition and types of 'गन्ध'.
गन्धाची व्याख्या आणि प्रकार स्पष्ट करा.
- (ix) Name the *three* types of linga.
लिंगाचे तीन प्रकार लिहा.
- (x) Name the types of यथार्थानुभव.
यथार्थानुभवाचे प्रकार लिहा.
- (xi) What is meant by उपरति ?
उपरति म्हणजे काय ? ते लिहा.
- (xii) State the देवता's of ज्ञानेन्द्रिय.
ज्ञानेन्द्रियाच्या देवता लिहा.
- (xiii) What is meant by विशेष ?
विशेष म्हणजे काय ? ते लिहा.

2. Explain with reference to the context any *one* from Section 'A' and *one* from Section 'B' : [10]
विभाग 'अ' आणि विभाग 'ब' या दोन्हीमधील प्रत्येकी एकाचे संसदर्भ स्पष्टीकरण करा :

Section A

(विभाग 'अ')

- (i) अन्तःकरणं नाम मनोबुद्धिश्चित्तमहङ्गारश्चेति।
(ii) अविवेकः कस्माद् भवति अज्ञानात्।

Section B

(विभाग 'ब')

- (i) शीतस्पर्शवत्य आपः
(ii) आकाङ्क्षा योग्यता सन्निधिश्च वाक्यार्थज्ञानहेतुः।

3. Write a critical paragraph on any *one* from Section A and *one* from Section B (in **150** words each) :

विभाग 'अ' आणि 'ब' यातील प्रत्येकी एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा (प्रत्येकी **150** शब्दात) :

Section A

(विभाग 'अ')

- (i) पञ्चीकरणम् [10]
(ii) जीवन्मुक्तः

Section B

(विभाग 'ब')

- (i) कर्म [10]
(ii) हेत्वाभासाः

4. (A) Explain fully the nature of 'आत्मन्'. [15]
आत्म्याचे स्वरूप पूर्णपणे स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Explain the 'तात्पर्यनिर्णयलिङ्गानि'.
'तात्पर्यनिर्णयलिङ्गानि' स्पष्ट करा.

(B) Explain fully six-fold सन्निकर्ष for direct perception. [15]

प्रत्यक्षज्ञानासाठी षड्विधसन्निकर्ष स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Explain fully the concept of 'अनुमानप्रमाण'.

अनुमानप्रमाणाची कल्पना पूर्णपणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4

[Total No. of Printed Pages—5

[3801]-323

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ARDHAMAGADHI (PRAKRIT)

Paper G—III

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

Texts : (i) नलकहा.

(ii) अंजणापवणंजयवुत्तु.

1. Translate any *two* of the following into English *or* Marathi from Group A and *one* from Group B : [20]

(A) 'A' पैकी कोणत्याही दोहोंचे व 'B' पैकी एकाचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

(i) अक्को व्व मेहमुक्को सुवन्नपिंडो व्व अनालउत्तिन्नो ।
दमयंतीए भाले-तिलओ तो फुरिउमारद्धो ॥
अह देवयाइ पडिम व्व ण्हाविया नियकरेहिं देवीए ।
पवरं सुयाइं परिहाविऊण नीया निवसमीवे ॥
चंदजसा दमयंती य दोवि रन्नो सहाइ उवविट्टा ।
तम्मि समयम्मि सूरु भुवणपईवो गओ अत्थं ॥
तिमिरेण कज्जलेण व भायणं गयणमंडलं भरियं ।
णह वि न रायसहाए वियंभिओ तिमिरलेसो वि ॥

P.T.O.

- (ii) राया यइयाइत्तो छत्तधरो दुन्नि चामरकरा य।
 आरूढा तम्मि रहे पंच इमे, खुज्जओ छट्टो ॥
 तं बिल्लं च करंडं कडियडे बंधिरुण वत्थेण।
 कयदेवगुरुसुमरणो तुरंगमे खेडए-खुज्जो ॥
 हयहिययजाणएणं नलेण चोइज्जमाण वरतुरओ।
 गंतुं रहो पयट्टो पहुचित्तेणं विमाणं व ॥
 अह दहिवन्नस्स पडो पडिओ रहवेगपवणउद्धओ।
 तेण परिओसवसओ नलस्स ओयारणं व कओ ॥
- (iii) अन्नदिणे सग्गाओ निसहसुरो तेयभासुरो पत्तो।
 विसयसुहसेवणारं भविब्भलं भणेइ नलमेवं ॥
 रागाइतक्करेहिं लुंटिज्जंतं विवेयसव्वसं।
 जो अप्पणो वि रक्खसि न तुमं सो होसि पुरिसो किं।
 पव्वज्जासमयं ते कहिस्समिति जंपियं मए पुव्वं ॥
 ना संपइ माणुसजम्मदुमफलं संजमं गिण्ह ॥
 इय जंपिरुण देवो तिरोहिओ अह समागओ तत्थ।
 जिणभद्दो नाम गुरु विमलावहिनाणरयणनिही ॥

- B. (i) एत्थंतरे दुज्जउ दुण्णिवारु मयणाउरु पवणंजयकुमारु।
 णउ विसहइ तइयउ दिवसु एंतु अच्छइ विरहाणले झंप देंतु ॥
 धू माइ वलइ धगधगइ चित्तु णं मंदिरु अब्भंतरे पलित्तु।
 चंदिणउ चंदु चंदणु जलहु कप्पुरकमलदल सेज्जभच्छु ॥

दाहिणमारुड सीयलजलाइँ तहोँ अग्गिफलिंगइँ केवलाइँ ।
 णिडुहइ अंगुवंगइँ अणंगु सज्जणहिययाइँ व पिसुणसंगु ॥
 णीससइ ससइ वेवइ तमेण धाहवइ धाहा पंचमेण ।
 उडुणआहरणपसाहणाइँ सव्वइँ अंगहोँ असुहावणाइँ ।
 घत्ता —पासेउ बलग्गइ ल्हसइ तणु

तं इंगिउ पिक्खवि अण्णमणु ।

पभणिउ पहसिएँण णिएवि मुहु

किं दुब्बलिहूयउ कुमार तुहु ॥

(ii) धम्मरहु महारिसि भणइ तेत्थु मणुसत्तु लहेवि वइसरे वि एत्थु ।

अहो दहमुह मोहंधारे छूढ रयणायरे रयणु ण लेहि मूढ ।

अभियालएँ अमिउ ण लेहि केम अच्छहि णिहुअउ कट्टमउ जेम ।

तं वयणु सुणेप्पिणु दससिरेण वुच्चइ थोत्तुग्गीरियगिरेण ।

सक्कमि धूमद्धएँ झंप देवि सक्कमि फणफणिमणिरयणु लेवि ।

सक्कमि गिरिमंदरु णिद्वलेवि सक्कमि दस सिखिह दरमलेवि ।

सक्कमि मारुड पोट्टलि छुहेवि सक्कमि जममहिसे समारुहेवि ।

सक्कमि रयणायरजलु पिएवि सक्कमि आसीविसु अहि णिएवि ।

घत्ता —सक्कमि सक्कहोँ रणे उत्थरेँवि

सक्कमि ससिसूरहँ पह हरेँवि ।

सक्कमि महि गयणु एक्कु करेँवि

दुद्धउ णउ सक्कमि वउ धरेँवि ॥

2. Explain with reference to the context any *two* from A and any *two* from B. [20]

‘A’ मधून कोणतेही **दोन** व ‘B’ मधून कोणतेही **दोन** ससंदर्भ स्पष्ट करा.

(A) (1) निज्जिओऽहं तुमए इमिणा सच्चरिण, ता करेसु नियरज्जं।

(2) मरणं विणा दुहाणं जलंजली जायए कत्तो।

(3) पाएण कुपुरिसाणं न सहावो अन्नहा होइ।

(4) चिरकालाउ वि पावइ भद्दाइं जणो हि जीवंतो।

(B) (1) जं मइ ण समिच्छइ चारुगत्तु तं मंड लएमि ण परकलत्तु।

(2) भो णयणाणंदण चारुचित्त णउ विहसउँ तइयउ दिवसु मित्त।

(3) लइ एक्कवार करयले धरेवि पुणु बारह वरिसइँ परहरेवि।

(4) दुस्सील दुट्ट मं पइसरउ विणु खेवे णयरहोँ णीसरउ।

3. (A) Critically evaluate 19th canto of अंजणापवणंजयवुत्तु. [10]

अंजणापवणंजयवुत्तु च्या 19 व्या संधीचे विवेचक रसग्रहण करा.

Or

किंवा

Give the character sketch of अंजना.

अंजनाचे व्यक्तिचित्रण करा.

- (B) Give the character sketch of नल or दमयंती.

नल किंवा दमयंतीचे व्यक्तिचित्रण करा.

4. Give notes on any *two* from 'A' and 'B' :

[10]

'A' मधून दोनवर व 'B' मधून दोनवर टीपा लिहा :

(A) (1) Supernatural elements in 'नलकहा'.

नलकथेतील अद्भूत रस.

(2) कुमारपालप्रतिबोध.

(3) दमयंती स्वयंवर-दृत्तांत.

(B) (1) पवनंजयाचा लहरीपणा

(2) प्रहसित आणि वसंतमाला

(3) स्वयंभूदेव

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PALI

Paper G-III

(उदान आणि चरियापिटक)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

1. (A) Translate into English *or* Marathi (any *two*) : [10]

इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा (कोणतेही दोन) :

- (1) तेन खो पन समयेन पञ्चमत्तानि देवतासतानि उस्सुक्कं आपत्रानि होन्ति आयस्मतो महाकस्सपस्स पिण्डपातपटिलाभाय । अथ खो आयस्सा महाकस्सपो तानि पञ्चमत्तानि देवतासतानि पटिक्खित्वा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय पाविसि येन दलिद्विसिखा कपणविसिखा पेसकारविसिखा । अद्दसा खो भगवा आयस्मन्तं महाकस्सपं राजगहे पिण्डाय चरन्तं येन दलिद्विसिखा कपणविसिखा पेसकारविसिखा ।
- (2) “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पटिसुत्वा बाहियस्स दारुचीरियस्स सरीरकं मञ्चकं आरोपेत्वा नीहरित्वा ज्ञापेत्वा थूपञ्चस्स कत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं —“दड्ढं, भन्ते, बाहियस्स दारुचीरियस्स सरीरं शूपो चस्स कतो । तस्स का गति, को अभिसम्परायो” ति ?
- (3) एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा उरुवेलायं विहरति नज्जा नेरज्जराय तीरे मुचलिन्दमूले पठमाभिसम्बुद्धो । तेन खो पन समयेन भगवा सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसिन्नो होति विमुत्तिसुखपटिसंवेदी ।

P.T.O.

तेन खो पन समयेन महा अकालमेघो उदपादि सत्ताह वद्लिका सीतवातदुद्दिनी ।
 अथ खो मुचलिन्दो नागराजा सकभवना निक्खमित्वा भगवतो कायं सत्तक्खत्तुं
 भोगेहि परिक्खपित्वा उपरिमुद्धनि महन्तं फणं विहच्च अट्टासि- “मा भगवन्तं
 सीतं, मा भगवन्तं उण्हं मा भगवन्तं डंसमकसवातातपसरीसपसम्फसो”
 ति ।

(B) Translate into English or Marathi (any two) : [10]

इंजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा (कोणतेही दोन) :

- (1) “अतीतकप्पे चरितं, ठपयित्वा भवाभवे ।
 इमम्हि कप्पे चरितं, पवक्खिस्सं सुणोहि मे ॥
 “यदा अहं ब्रह्मरज्जे, सुज्जे विपिनकानने ।
 अज्झोगाहेत्वा विहरामि, अकित्ति नाम तापसो ॥
- (2) तदाहं मापयित्वान, चतुस्सालं चतुम्मुखं ।
 तत्थ दानं पवत्तेसिं, मिगपक्खिनरादिनं ॥
 “अच्छादनं च सयनं, अन्नं पानं च भोजनं ।
 अब्बोच्छत्रं करित्वान, महादानं पवत्तयिं ॥
- (3) “मक्कटो च सिङ्गालो च, उदपोतो चहं तदा ।
 वसाम एकसामन्ता, सायं पातो च दिस्सरे ॥
 “अहं ते अनुसासामि, किरिये कल्याणपापके ।
 पापानि परिवज्जेथ, कल्याणे अभिनिविस्सथ ॥

2. (A) Explain with reference to the context (any one) : [5]

संदर्भासह स्पष्टीकरण करा (कोणतेही एक) :

- (1) अथस्स कड्खा वपयन्ति सब्बा,
 यतो खयं पच्चयानं अवेदीति ॥

(2) वेदन्तगू वूसितब्रह्मचरियो,
धम्मेन सो ब्रह्मवादं वदेय्य ।
यस्सुसदा नत्थि कुहिञ्चि लोके'ति ॥

(B) Explain with reference to the context (any one) : [5]

संदर्भासह स्पष्टीकरण लिहा (कोणतेही एक) :

- (1) अचेतनायं पथवी, अविज्जाय सुखं दुखं ।
सा पि दानबला मय्हं, सत्तक्खत्तुं पकम्पथा ति ॥
- (2) छविं चम्मं मंसं न्हारुं, अट्ठिं हृदयबन्धनं ।
केवलं सकलं कायं, ब्राह्मणस्स अदासहं ति ॥

3. (A) Explain the subject-matter of 'Bodhivaggo'.

'बोधिवगो' ची विषयवस्तु स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Explain the subject-matter of 'Mucalindavaggo'. [10]

'मुचलिन्दवगो' ची विषयवस्तु स्पष्ट करा.

(B) Explain the subject-matter of 'Akitticariya'

'अकित्तिचरिया' ची विषयवस्तु स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Explain the subject-matter of 'Mahasudassanacariya'. [10]

'महासुदस्सनचरिया' ची विषयवस्तु स्पष्ट करा.

4. (A) Write a short note on any *one* of the following : [5]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर संक्षिप्त टीपा लिहा :

(1) उदान

(2) विसाखासुत्तं

(B) Write a short note on any *one* of the following : [5]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर संक्षिप्त टीपा लिहा :

(1) चरियापिटक

(2) निमिराजचरिया ।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-326

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ECONOMICS

General Paper III

(G3 – Development and Environmental Economics)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

(i) Define Economic Growth.

(ii) What is Capital ?

(iii) Define poverty.

(iv) What is Globalisation ?

(v) Define effective Demand.

(vi) What is meant by Demonstration effects ?

(vii) Define Social overhead capital.

(viii) What is Democratic Planning ?

(ix) Give the definition of Environment.

(x) What is soil pollution ?

P.T.O.

- (xi) State the meaning of small scale production.
- (xii) Define Bank Rate.
- (xiii) What is Industrialisation ?
- 2.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (i) State the causes of Scarcity of capital.
- (ii) Explain the Rosenstein Rodan's concept of 'Indivisibilities'.
- (iii) State the importance of Land Reforms.
- (iv) State the advantages of labour intensive technique.
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (i) Distinguish between Economic Development and Economic Growth.
- (ii) Explain the role of Industrialisation in Economic Development.
- (iii) Explain the selective measures of monetary policy.
- (iv) State the concept and causes of 'vicious circle' of Poverty.
- 4.** Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (i) Explain the causes of low productivity of Agriculture.
- (ii) What is Noise Pollution ? Discuss the causes and effects of Noise Pollution.
- (iii) What is Multinational Corporation ? Explain the role of Multinational Corporations in economic development.
- (iv) Critically examine Liebenstein's theory of critical minimum effort.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (i) आर्थिक वृद्धीची व्याख्या द्या.
- (ii) भांडवल म्हणजे काय ?
- (iii) दारिद्र्याची व्याख्या द्या.
- (iv) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
- (v) प्रभावी मागणीची व्याख्या द्या.
- (vi) प्रदर्शन परिणाम म्हणजे काय ?
- (vii) मूलभूत सामाजिक भांडवलाची व्याख्या द्या.
- (viii) लोकशाही नियोजन म्हणजे काय ?
- (ix) पर्यावरणाची व्याख्या द्या.
- (x) मृदा प्रदूषण म्हणजे काय ?
- (xi) लहान प्रमाणावरील उत्पादनाचा अर्थ सांगा.
- (xii) बँकदराची व्याख्या द्या.
- (xiii) औद्योगिकीकरण म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) भांडवल टंचाईची कारणे सांगा.
- (ii) रोझेन्स्टिन रोडनची 'अविभाज्यता' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) जमीन सुधारणांचे महत्व सांगा.
- (iv) श्रमप्रधान उत्पादनतंत्राचे फायदे सांगा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) आर्थिक विकास आणि आर्थिक वृद्धीतील फरक स्पष्ट करा.
- (ii) औद्योगिकीकरणाला आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- (iii) चलनविषयक धोरणाची निवडक साधने स्पष्ट करा.
- (iv) 'दारिद्र्याचे दुष्टचक्र' ही संकल्पना सांगून, त्याची कारणे स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) शेतीच्या कमी उत्पादकतेची कारणे स्पष्ट करा.
- (ii) 'ध्वनी प्रदूषण' म्हणजे काय ? ध्वनी प्रदूषणाची कारणे आणि परिणामांची चर्चा करा.
- (iii) बहुराष्ट्रीय महामंडळे म्हणजे काय ? बहुराष्ट्रीय महामंडळांची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- (iv) लायबेन्स्टिनच्या किमान निर्णायक प्रयत्न सिद्धांताचे टीकात्मक परिक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-327

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ECONOMICS

Special Paper III

(S-3 : International Economics)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

(i) What is meant by International Trade ?

(ii) State the concept of Absolute Cost.

(iii) Give full form of GATT.

(iv) What is static gains ?

(v) Define the Tariff.

(vi) State the meaning of fixed exchange rate.

(vii) What is meant by Balance of Trade ?

(viii) What is convertibility of Rupee ?

(ix) State the meaning of foreign exchange market.

(x) What is Intra-industry trade ?

P.T.O.

- (xi) Define protected trade policy.
- (xii) Give full form of SAARC.
- (xiii) What is meant by Balance of Payment ?
2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (i) State the salient features of International Trade.
- (ii) Explain the concept of comparative cost.
- (iii) State the factors influencing terms of trade.
- (iv) Explain the objectives of World Trade Organisation.
3. Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (i) Explain the role of International trade in economic development.
- (ii) Discuss the arguments for protected trade policy.
- (iii) Explain the objectives and functions of SAARC.
- (iv) What is Balance of payment ? Distinguish between balance of trade and balance of payment.
4. Answer the following questions in **300** words each (any *two*): [30]
- (i) Explain the various methods of foreign exchange controls.
- (ii) Critically examine Hecksher-Ohlin theory of International trade.
- (iii) State and explain the Purchasing Power Parity theory.
- (iv) State the causes of deficit in India's balance of payment. Discuss the measures adopted by the government of India to correct the deficit in india's balance of payments.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

(i) आंतरराष्ट्रीय व्यापार म्हणजे काय ?

(ii) निरपेक्ष खर्च ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) GATT चे पूर्ण रूप द्या.

(iv) स्थितीशील लाभ म्हणजे काय ?

(v) जकातीची व्याख्या द्या.

(vi) स्थिर विनिमय दराचा अर्थ सांगा.

(vii) व्यापारतोल म्हणजे काय ?

(viii) रुपयाची परीवर्तनियता म्हणजे काय ?

(ix) परकीय विनिमय बाजाराचा अर्थ सांगा.

(x) आंतर-उद्योग व्यापार म्हणजे काय ?

(xi) सरंक्षीत-व्यापार धोरणाची व्याख्या द्या.

(xii) SAARC चे पूर्ण रूप द्या.

(xiii) व्यवहारतोल म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

(ii) 'तुलनात्मक खर्च' संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) व्यापारशर्तीवर प्रभाव पाडणारे घटक स्पष्ट करा.

(iv) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) संरक्षित व्यापार धोरणाच्या बाजूने करण्यात येणाऱ्या युक्तीवादांची चर्चा करा.
- (iii) सार्कची उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- (iv) व्यवहारतोल म्हणजे काय ? व्यापारतोल आणि व्यवहारतोल यात भेद करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) परकीय विनिमय नियंत्रणाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- (ii) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या हेक्शर-ओहलीन सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (iii) क्रयशक्ती समता सिद्धांत सांगा व स्पष्ट करा.
- (iv) भारताच्या व्यवहारतोलातील तुटीची कारणे सांगा. भारताच्या व्यवहारतोलातील तुट दुरुस्त करण्यासाठी भारत सरकारने योजलेल्या उपायांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—15

[3801]-328

T.Y. BA. EXAMINATION, 2010

ECONOMICS

Special Paper IV

(Quantitative Techniques)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) *All* questions are compulsory.
 - (ii) Answers should be neat and to the point.
 - (iii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iv) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following questions (any *ten*) : [20]

- (1) Write merits of an arithmetic mean.
- (2) Calculate the range of the following prices of the shares :
92, 102, 105, 103, 97, 100, 108
- (3) If 8, Y and 50 are in continuous proportion, find Y.
- (4) Explain the term 'sample'.
- (5) Differentiate with reference to Y,

$$Y = 4x^3 + 3x^2 + x + 11.$$

P.T.O.

(6) If

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}, \quad B = \begin{pmatrix} 3 & 2 \\ 1 & 4 \end{pmatrix},$$

find $A + B$.

(7) Define Kurtosis.

(8) Explain the terms co-variance and bivariate data.

(9) State utility of regression line.

(10) Explain the term 'skewness'.

(11) State Laspeyre's Price Index.

(12) Define union of sets. How is it denoted ?

(13) Make a transpose of the following matrix :

$$A = \begin{pmatrix} 3 & 2 & 1 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{pmatrix}.$$

2. Answer the following (any two) : [10]

(1) Find :

$$\int x\sqrt{2x+1} \, dx.$$

(2) In a class of 45 students, 25 students have taken History, 12 have History but not Economics. Find the number of students who have taken :

(a) History and Economics; and

(b) Economics but not History.

Draw a diagram.

(3) Solve :

$$\frac{x-1}{2} + \frac{2y+1}{3} = 0$$

$$\frac{x+4}{3} - \frac{y-1}{2} = 1.$$

(4) Calculate mean, median and mode for the following data :

Marks	Frequency
0	7
1	10
2	16
3	17
4	26
5	31
6	11
7	2
8	1

3. Answer the following (any two) :

[20]

(1) Show that the equation :

$$A^3 - 13A + 12I = 0$$

is satisfied by the given matrix :

$$A = \begin{pmatrix} 2 & 2 & 0 \\ 2 & 1 & 1 \\ -7 & 2 & -3 \end{pmatrix}$$

- (2) State the conditions of a maximum and minimum. Find the profit maximising output level. Given :

$$Q = 200 - 10P$$

$$AC = 10 + \frac{Q}{25}$$

here Q represents units of output and P represents price, and AC represents average cost.

- (3) The mean weight of 150 students is 60 kg. The mean weight of boys is 70 kg, with standard deviation of 10 kg for girls. The mean weight is 55 kg, with standard deviation of 15 kg. Find the number of boys and combined S.D.
- (4) A bag contains 4 white, 5 black and 3 red balls. 2 balls are drawn at random, find the probability that :
- (i) One ball is white, and other is red.
 - (ii) No white ball is drawn
 - (iii) Exactly one black ball is drawn.

4. Answer the following questions (any two) : [30]

- (1) From the data given below, find the two regression equations, coefficient correlation between marks in Economics and Statistics and the most likely marks in Statistics when marks in Economics are 30.

Economics	Statistics
25	43
28	46
35	49
32	41
31	36
36	32
29	31
38	30
34	33
32	39

- (2) Prove :

$$\begin{vmatrix} a - b - c & 2a & 2a \\ 2b & b - c - a & 2b \\ 2c & 2c & c - a - b \end{vmatrix} = (a + b + c)^3.$$

- (3) Find the solution to the equation system using Cramer's Rule.

$$\begin{aligned} 7x_1 - x_2 - x_3 &= 0 \\ 10x_1 - 2x_2 + x_3 &= 8 \\ 6x_1 + 3x_2 - 2x_3 &= 7. \end{aligned}$$

- (4) A furniture firm manufacturing chairs and tables each requiring the use of 3 machines a , b and c . Production of one chair requires two hours on machine ' a ', one hour on machine ' b ' and one hour on machine ' c '. Each table requires one hour each on machines a and b and 3 hours on machine ' c '. The profit realized by selling one chair is Rs. 30, while for table the figure is Rs. 60. The total time available per week on machine ' a ' is 70 hours, on machine ' b ', is 40 hours and on machine ' c ' is 90 hours. How many tables and chairs should be made per week so as to maximise profit ? Develop a mathematical formulation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे समर्पक व मुद्देसूद असावीत.

(iv) कॅल्क्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतीही दहा) : [20]

(1) सरासरी चे गुण लिहा.

(2) खाली दिलेल्या शेअर्सच्या किंमतीवरून आवाका (Range) काढा :

92, 102, 105, 103, 97, 100, 108

- (3) जर 8, Y व 50 हे अखंड प्रमाणात असतील, तर Y काढा.
 (4) 'नमुना' या शब्दाचे स्पष्टीकरण द्या.
 (5) Y च्या अनुषंगाने विकलित करा :

$$Y = 4x^3 + 3x^2 + x + 11.$$

- (6) जर :

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} 3 & 2 \\ 1 & 4 \end{pmatrix}$$

तर A + B काढा.

- (7) 'कूर्टोसिस' ची व्याख्या द्या.
 (8) 'सहप्रचलन' व 'व्दिचल आकडेवारी' हे शब्द स्पष्ट करा.
 (9) प्रतिपगमन रेषेची उपयोगिता सांगा.
 (10) गणांचे संघटन म्हणजे काय, ते कसे दर्शविले जाते ?
 (11) लास्पेचा किंमत निर्देशांक सूत्र सांगा.
 (12) तिरपेपणा म्हणजे काय ?
 (13) परिवर्तन करा :

$$A = \begin{pmatrix} 3 & 2 & 1 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{pmatrix}$$

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[10]

- (1) शोध :

$$\int x\sqrt{2x+1} dx.$$

(2) 45 विद्यार्थ्यांच्या वर्गामधे 25 विद्यार्थ्यांनी इतिहास घेतला आहे, 12 जणांनी इतिहास घेतला आहे, पण त्यांनी अर्थशास्त्र घेतले नाही, तेव्हा :

(अ) इतिहास व अर्थशास्त्र घेतलेले

(ब) अर्थशास्त्र घेतले, पण इतिहास न घेतलेले विद्यार्थी किती आहेत ते काढा.
आकृती काढा.

(3) सोडवा :

$$\frac{x-1}{2} + \frac{2y+1}{3} = 0$$

$$\frac{x+4}{3} - \frac{y-1}{2} = 1.$$

(4) दिलेल्या आकडेवारीवरून सरासरी, मध्यगा व बहुलक काढा :

गुण	वारंवारिता
0	7
1	10
2	16
3	17
4	26
5	31
6	11
7	2
8	1

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतीही दोन) :

[20]

(1) दिलेल्या मात्रकावरून पुढील समीकरण :

$$A^3 - 13A + 12I = 0$$

सिद्ध करा :

$$A = \begin{pmatrix} 2 & 2 & 0 \\ 2 & 1 & 1 \\ -7 & 2 & -3 \end{pmatrix}$$

(2) महत्तम व नीचतमाच्या अटी लिहा. दिलेल्या समीकरणांवरून महत्तम नफा देणारी उत्पादन पातळी शोधा :

$$Q = 200 - 10P$$

$$AC = 10 + \frac{Q}{25}$$

'Q' म्हणजे उत्पादित नगसंख्या व 'P' म्हणजे किंमत पातळी आहे. AC म्हणजे सरासरी खर्च आहे.

(3) 150 विद्यार्थ्यांचे सरासरी वजन 60 कि. आहे. त्यापैकी मुलांचे सरासरी वजन 70 कि. मुलींच्या वजनाचे प्रमाणित विचलन 10 कि. आहे, तर सरासरी वजन 55 कि. आणि प्रमाणित विचलन 15 कि. असताना मुलांची संख्या व एकत्रित प्रमाणित विचलन काढा.

(4) एका बॅगमध्ये 4 पांढरे, 5 काळे व 3 लाल चेंडू आहेत. त्यापैकी 2 चेंडू काढायचे आहेत, तर :

(i) एक चेंडू पांढरा असेल, आणि दुसरा लाल असेल,

(ii) एकही पांढरा चेंडू निघणार नाही;

(iii) बरोबर एकच काळा चेंडू असेल याच्या शक्यता काढा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतीही दोन) : [30]

(1) खाली दिलेल्या आकडेवारीवरून दोन प्रतिपगमन रेषा, सहसंबंध सहगुणक काढा. अर्थशास्त्र व संख्याशास्त्र यांच्या गुणांचा सहसंबंध सहगुणक, आणि जर अर्थशास्त्र 30 गुण मिळाले असते तर संख्याशास्त्रात किती मिळाले असते ते काढा :

अर्थशास्त्र	संख्याशास्त्र
25	43
28	46
35	49
32	41
31	36
36	32
29	31
38	30
34	33
32	39

(2) सिद्ध करा :

$$\begin{vmatrix} a - b - c & 2a & 2a \\ 2b & b - c - a & 2b \\ 2c & 2c & c - a - b \end{vmatrix} = (a + b + c)^3.$$

(3) क्रॉमरचा नियम वापरून उत्तर काढा :

$$7x_1 - x_2 - x_3 = 0$$

$$10x_1 - 2x_2 + x_3 = 8$$

$$6x_1 + 3x_2 - 2x_3 = 7.$$

(4) खुर्च्या व टेबले बनवणारी एक व्यवसाय संस्था 3 यंत्रे उपयोगात आणते, 'अ', 'ब', व 'क'. एका खुर्चीसाठी 'अ' यंत्राचे दोन तासाचे काम, 'ब' यंत्राचे दोन तासाचे आणि 'क' यंत्राचे तीन तासाचे काम आवश्यक आहे. एका टेबल करता 'अ' यंत्राचा एक तास 'ब' यंत्राचा एक तास व 'क' यंत्राचे तीन तास लागतात. एक खुर्ची विकली गेल्यास 30 रु. एवढा नफा होतो, तर टेबल करता 60 रु. होतो. 'अ' यंत्र आढवड्याला 70 तास, 'ब' यंत्र 40 तास आणि 'क' यंत्र 90 तास उपलब्ध आहे. महत्तम नफा होण्यासाठी किती खुर्च्या व टेबले बनवली पाहिजेत ते काढा. गणिती समीकरणे तयार करा.

(S-4 : History of Economic Thought)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) What is meant by Physiocracy ?
- (2) State the meaning of optimism.
- (3) Define "free trade".
- (4) What is Rent ?
- (5) State the meaning of over-production.
- (6) What is rate of exploitation ?
- (7) State the meaning of marginal efficiency of capital.
- (8) Define elasticity of demand.
- (9) What is meant by Village Swaraj ?
- (10) State the Kautilya's concept of State.
- (11) State the Say's law of market.
- (12) What is meant by internal economies ?
- (13) Define division of labour.

- 2.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) State the features of Mercantilism.
 - (2) Explain the functions of State.
 - (3) State the role of time in price determination.
 - (4) State the role of Cottage Industry in India.
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) State and explain Malthusian theory of population.
 - (2) Explain the features of Protection Policy.
 - (3) Explain the economic crisis in capitalism.
 - (4) Explain the Mahatma Gandhi's economic thought.
- 4.** Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Take a review of Sismondie's Economics Ideas.
 - (2) Critically examine the Recardian theory of Rent.
 - (3) State and explain the Mark's theory of value.
 - (4) Discuss fully Keynesian theory of full employment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे, प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) निसर्गवाद म्हणजे काय ?
- (2) आशावादाचा अर्थ सांगा.
- (3) मुक्त व्यापाराची व्याख्या द्या.
- (4) खंड म्हणजे काय ?
- (5) अत्युत्पादनाचा अर्थ सांगा.
- (6) शोषण दर म्हणजे काय ?
- (7) भांडवलत्राच्या सीमांत कार्यक्षमतेचा अर्थ सांगा.
- (8) मागणीच्या लवचिकतेची व्याख्या द्या.
- (9) ग्राम स्वराज्य म्हणजे काय ?
- (10) कौटिल्याची राज्याची संकल्पना सांगा.
- (11) 'से' चा बाजारपेठेचा नियम सांगा.
- (12) अंतर्गत बचती म्हणजे काय ?
- (13) श्रम विभागणीची व्याख्या द्या.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे, प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) व्यापारवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) राज्याची कार्ये विशद करा.
- (3) किंमत निश्चीतीतील काळाची भूमिका सांगा.
- (4) भारतातील कुटीर उद्योगांची भूमिका स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे, प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) माल्थसचा लोकसंख्या सिद्धांत सांगा आणि स्पष्ट करा.
- (2) संरक्षित धोरणाची वैशिष्ट्ये विशद करा.
- (3) भांडवलशाहीतील आर्थिक अरिष्टे स्पष्ट करा.
- (4) महात्मा गांधीचे आर्थिक विचार विशद करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) सिसमाँडी यांच्या आर्थिक विचारांचा आढावा घ्या.
- (2) रिकार्डोच्या खंड सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (3) कार्ल मार्क्स यांचा मूल्य सिद्धान्त सांगा आणि स्पष्ट करा.
- (4) केन्स यांच्या पूर्ण रोजगाराच्या सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-329

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

POLITICS

(G-3 : Indian Political Thinkers)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions (in **20** words each) : [20]
- (1) Write *two* objectives of Brahma Samaj.
 - (2) Write any *two* causes responsible for poverty in India according to M.G. Ranade.
 - (3) What according to M.G. Ranade is 'Divine Dispensation' ?
 - (4) Why did Tilak insist upon 'National Education' ?
 - (5) Write the names of *two* books written by Tilak.
 - (6) Who is 'Hindu' according to Savarkar ?
 - (7) State the bases of Nationalism according to Savarkar.
 - (8) State M.N. Roy's two criticism on Marxism.
 - (9) What are the foundations of Independence according to M.N. Roy ?
 - (10) State any *two* measures suggested by B.R. Ambedkar for the success of Parliamentary Democracy.

P.T.O.

- (11) Name *two* books of Dr. Ambedkar.
- (12) Who is considered as the Architect of Foreign Policy of India ?
- (13) Name *two* books of Jawaharlal Nehru.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Raja Ram Mohan Roy's views about law.
- (2) Ranade's views on British Raj in India.
- (3) M.N. Roy on organized democracy.
- (4) Pandit Nehru's views on internationalism.

3. Answer any *two* questions (in **150** words each) : [20]

- (1) Ranade's Economic Ideas.
- (2) Ambedkar's views on State Socialism.
- (3) Tilak's views on Nationalism.
- (4) Savarkar's views on Nationalism.

4. Answer any *two* questions (in **300** words each) : [30]

- (1) Discuss M.N. Roy's views on New Humanism.
- (2) Explain the Four-Point Programme of Lokmanya Tilak.
- (3) Discuss Dr. Ambedkar's views on Parliamentary Democracy.
- (4) Discuss Pandit Nehru's views on Democratic Socialism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [20]

- (1) ब्राम्हो समाजाची दोन उद्दिष्टे लिहा.
- (2) म.गो. रानडे यांच्यामते भारतीय दारिद्र्याला जबाबदार असलेली दोन कारणे लिहा.
- (3) म.गो. रानडे यांच्या मताप्रमाणे दैवी योजना कोणती ?
- (4) टिळकांनी 'राष्ट्रीय शिक्षणावर' का भर दिला होता ?
- (5) टिळकांनी लिहीलेल्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
- (6) सावरकरांच्या मते 'हिंदु' कोणाला म्हणावे ?
- (7) सावरकरप्रणित राष्ट्रवादाचे दोन मुलाधार.
- (8) मार्क्सवादावरील एम. एन. रॉय यांचे दोन आक्षेप.
- (9) एम. एन. रॉय यांच्यामते स्वातंत्र्याची मूलतत्वे कोणती ?
- (10) संसदीय लोकशाहीच्या यशस्वितेसाठी डॉ. आंबेडकरांनी सुचविलेले कोणतेही दोन उपाय सांगा.
- (11) डॉ. आंबेडकर यांच्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- (12) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार कोणाला संबोधले जाते ?
- (13) जवाहरलाल नेहरूच्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [10]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांचे कायदाविषयक विचार.
- (2) रानडे यांची भारतातील ब्रिटिश राज्याविषयी मते.
- (3) संघटीत लोकशाहीविषयी एम. एन. रॉय यांचे विचार.
- (4) आंतरराष्ट्रवादाविषयी नेहरूचे विचार.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [20]

- (1) रानडे यांचे आर्थिक विचार.
- (2) आंबेडकरांची राज्य समाजवादाविषयी मते.
- (3) टिळकांचे राष्ट्रवादविषयक विचार.
- (4) सावरकरांचे राष्ट्रवादविषयक विचार.

4. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 300 शब्दात) [30]

- (1) एम.एन. रॉय यांचे नवमानवतावादविषयक विचारांची चर्चा करा.
- (2) लोकमान्य टिळकांची चतुःसुत्री स्पष्ट करा.
- (3) डॉ. आंबेडकर यांच्या संसदीय लोकशाहीवरील विचारांची चर्चा करा.
- (4) पंडित नेहरूंच्या लोकशाही समाजवादविषयक विचारांची चर्चा करा.

[3801]-329

(Optional)

(G-3 : Government and Politics of Maharashtra)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions (in **20** words each) : [20]
- (1) State any *two* difficulties in the formation of Samyukta Maharashtra.
 - (2) When was Samyukta Maharashtra established ?
 - (3) When was the three tier system in Maharashtra implemented ?
 - (4) State any *two* powers of the Council of Ministers in Maharashtra.
 - (5) Give *two* limitations of Local Self Government.
 - (6) State any *two* recommendations of Naik Committee.
 - (7) Give any *two* qualifications of the members of Legislative Council.
 - (8) What is the tenure of the Zilla Parishad ?
 - (9) State any *two* functions of the Gram Sabha.
 - (10) Give *two* reasons for the increasing importance of Urban Local Government.
 - (11) State any *two* financial powers of the Vidhan Sabha.

- (12) Give any *two* financial powers of the Zilla Parishad.
- (13) State any *two* functions of the Gram Panchayat.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Necessity of Vidhan Parishad.
- (2) Maharashtra-Karnataka Border Dispute.
- (3) Position of Governor in Maharashtra.
- (4) Cabinet system in Maharashtra.

3. Answer any *two* questions (in **150** words each) : [20]

- (1) Discuss the role of leadership in rural political process.
- (2) Discuss the functions of the Panchayat Samiti.
- (3) Examine the recommendations of the P.B. Patil Committee.
- (4) Discuss the role of the Gram Panchayat.

4. Answer any *two* questions (in **300** words each) : [30]

- (1) Discuss in detail the power and functions of the Governor.
- (2) Trace the nature and role of Rural Local Government in Maharashtra.
- (3) Examine critically the role of political parties in Local Government.
- (4) Discuss the consequences of the formation of Samyukta Maharashtra on politics of Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दांत) : [20]

- (1) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीतील कोणतेही दोन अडथळे स्पष्ट करा.
- (2) संयुक्त महाराष्ट्राची स्थापना कधी झाले ?
- (3) महाराष्ट्रातील त्रिस्तरीय पद्धती किती साली अंमलात आली ?
- (4) महाराष्ट्रातील मंत्रीपरिषदेचे दोन अधिकार सांगा.
- (5) स्थानिक स्वशासन संस्थेच्या दोन मर्यादा स्पष्ट करा.
- (6) नाईक समितीच्या दोन शिफारशी सांगा.
- (7) विधानपरिषदेच्या उमेदवारीच्या कोणत्याही दोन पात्रतेच्या अटी सांगा.
- (8) जिल्हा परिषदेचा कार्यकाल किती आहे ?
- (9) ग्राम सभेची दोन कार्ये सांगा.
- (10) शहरी स्थानिक शासनाच्या वाढत्या महत्वाची दोन कारणे सांगा.
- (11) विधानसभेचे कोणतेही दोन आर्थिक अधिकार स्पष्ट करा.
- (12) जिल्हा परिषदेचे कोणतेही दोन आर्थिक अधिकार स्पष्ट करा.
- (13) ग्राम पंचायतीची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- (1) विधान परिषदेची आवश्यकता.
- (2) महाराष्ट्र-कर्नाटक सीमावाद.
- (3) महाराष्ट्रातील राज्यपालांचे स्थान
- (4) महाराष्ट्रातील मंत्रिमंडळ.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दांत) : [20]

- (1) ग्रामीण राजकीय प्रक्रियेत नेतृत्वाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- (2) पंचायत समितीच्या कार्याची चर्चा करा.
- (3) पी.बी. पाटील समितीच्या शिफारशींचे परीक्षण करा.
- (4) ग्राम पंचायतीच्या भूमिकेची चर्चा करा.

4. कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 300 शब्दांत) : [30]

- (1) राज्यपालांच्या अधिकार व कार्याची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) महाराष्ट्रातील ग्रामीण स्थानिक शासनाच्या स्वरूप व भूमिकेचा आढावा घ्या.
- (3) स्थानिक शासनात राजकीय पक्षांच्या भूमिकेचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (4) महाराष्ट्रातील राजकारणावर संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीच्या परिणामांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-330

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

POLITICS

Special Paper III

(India's Foreign Policy)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *ten* questions (in **20** word each) : [20]

(1) State any *two* features of Indian Foreign Policy.

(2) What is Foreign Policy ?

(3) Mention any *two* places where conference of NAM were held ?

(4) Name any *four* member countries of NAM (Non-Alignment Movement)

(5) Give any *two* merits of NAM.

(6) What is 'Terrorism' ?

(7) Who was the Pioneer of India's foreign policy ?

(8) What is meant by "Peaceful Co-existence ?

(9) What is Globalisation ?

(10) When was Indo-Soviet friendship treaty signed ?

P.T.O.

- (11) Name any *four* member countries of “SAARC”.
- (12) Where is the main office of SAARC situated ?
- (13) State any *two* main principles of American Foreign Policy after the World War II ?

2. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Nature of NAM (Non-alignment Movement)
- (2) ‘Panchsheel’ doctrine.
- (3) India-Sri Lanka relations
- (4) Comprehensive Test Ban Treaty (C.T.B.T.)

3. Attempt any *two* questions (in **150** words each) : [20]

- (1) State causes of emergence of NAM (Non-Alignment Movement)
- (2) Discuss Kashmir Issue.
- (3) India’s views on Terrorism.
- (4) Examine Indo-French relations.

4. Answer any *two* questions (in **300** words each) : [30]

- (1) Trace the objectives of India’s Foreign Policy.
- (2) Explain the basic ideas, objectives and principles of SAARC.
- (3) Examine India and U.K. relations.
- (4) Critically examine the India’s policy of Indian Ocean.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी किमान 20 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतीय परराष्ट्र धोरणाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) परराष्ट्र धोरण म्हणजे काय ?
- (3) अलिप्ततावादी चळवळीच्या परिषदा जेथे झाल्या अशा दोन ठिकाणांची नावे सांगा.
- (4) गटनिरपेक्ष राष्ट्रचळवळीच्या कोणत्याही चार सभासद राष्ट्रांची नावे लिहा.
- (5) अलिप्तता चळवळीचे कोणतेही दोन गुण द्या.
- (6) 'दहशतवाद' म्हणजे काय ?
- (7) भारताच्या परराष्ट्रधोरणाचे शिल्पकार कोण होते ?
- (8) शांततामय सहजीवन म्हणजे काय ?
- (9) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
- (10) भारत-रशिया मैत्री करार केव्हा झाला ?
- (11) सार्कच्या कोणत्याही चार सदस्य राष्ट्रांची नावे सांगा.
- (12) सार्कचे मुख्य कार्यालय कोठे आहे ?
- (13) दुसऱ्या महायुद्धानंतर अमेरिकेने परराष्ट्रधोरणाची स्विकारलेली दोन महत्वाची तत्वे कोणती ?

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (1) अलिप्तता चळवळीचे स्वरूप
- (2) पंचशील तत्वे
- (3) भारत-श्रीलंका संबंध
- (4) सर्वसमावेशक चाचणी प्रतिबंधक करार (सी.टी.बी.टी.)

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा : [20]

- (1) अलिप्तता चळवळीच्या उदयाची कारणे सांगा.
- (2) काश्मीर प्रश्नाची चर्चा करा.
- (3) भारताचा दहशतवादासंबंधीचा दृष्टीकोण.
- (4) भारत-फ्रान्स संबंधांचे परीक्षण करा.

4. कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या उद्दिष्टांचा आढावा घ्या.
- (2) सार्कची मूळ संज्ञा, उद्दिष्टे व तत्वे स्पष्ट करा.
- (3) भारत-इंग्लंड संबंधांचे परीक्षण करा.
- (4) भारताच्या हिंदमहासागरीय धोरणाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-331

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

POLITICS

Special Paper IV

(Public Administration)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions (in **20** words each) : [20]

(i) What is Public Administration ?

(ii) Define New Public Administration.

(iii) State the meaning of Organisation.

(iv) State the types of Line Agencies.

(v) What is staff ?

(vi) State the *two* names of Public Corporation in India.

(vii) Define Hierarchy.

(viii) State *two* types of Department.

(ix) State the meaning of leadership.

(x) What is Planning ?

(xi) State the types of Communication.

(xii) Give any *two* functions of Civil Service.

(xiii) Write the retirement age of Union Public Service Commission members ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]
- (i) Public Administration is a science.
(ii) Unity of command.
(iii) Demerits of Hierarchy.
(iv) Functions of Planning Commission in India.
3. Attempt any *two* questions (in **150** words each) : [20]
- (i) Explain the scope of Public Administration.
(ii) Discuss the bases of Department.
(iii) Explain the difference between Line and Staff.
(iv) Explain the merits and demerits of Delegated Legislation.
4. Attempt any *two* questions (in **300** words each) : [30]
- (i) Discuss the Parliamentary control over Public Corporation.
(ii) Examine the methods of Recruitment.
(iii) What is Budget ? Explain the Budgetary process in India.
(iv) Discuss the causes for the growth of Administrative Tribunals.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही **द्व** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दांत) : [20]
- (i) लोक प्रशासन म्हणजे काय ?
(ii) नवलोकप्रशासनाची व्याख्या द्या.

- (iii) संघटनेचा अर्थ सांगा.
- (iv) रेषा अभिकरणाचे प्रकार सांगा.
- (v) सहाय्यकारी संघटना म्हणजे काय ?
- (vi) भारतातील **देन** लोकनिगमाची नांवे सांगा.
- (vii) पदसोपानाची व्याख्या करा.
- (viii) खात्याचे **दोन** प्रकार सांगा.
- (ix) नेतृत्वाचा अर्थ सांगा.
- (x) नियोजन म्हणजे काय ?
- (xi) संसूचनाचे प्रकार सांगा.
- (xii) सनदी सेवकाची कोणतीही **देन** कार्य सांगा.
- (xiii) केंद्रिय लोकसेवा आयोगाच्या सभासदांचे निवृत्तीचे वय लिहा.

2. कोणतेही **देन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- (i) लोक प्रशासन शास्त्र आहे.
- (ii) आज्ञैक्य.
- (iii) पदसोपानाचे दोष.
- (iv) भारताच्या नियोजन आयोगाची कार्ये.

3. कोणतेही **देन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दांत) : [20]

- (i) लोक प्रशासनाची व्याप्ती विशद करा.
- (ii) खात्याच्या आधारांची चर्चा करा.
- (iii) रेषा व स्टाफ मधील फरक स्पष्ट करा.
- (iv) प्रदत्त विधीनियमाचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

4. कोणतेही **देन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 300 शब्दांत) : [30]

- (i) लोक निगमावरील संसदीय नियंत्रणाची चर्चा करा.
- (ii) भरतीच्या पद्धतीचे परीक्षण करा.
- (iii) अर्थसंकल्प म्हणजे काय ? भारतातील अर्थसंकल्पाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (iv) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाच्या वाढीचे कारणांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-332

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HISTORY

General Paper III

(Modern India : 1765-1961)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

(1) State the importance of the War of Buxar.

(2) Explain the concept of 'Evangelicalism'.

(3) What is meant by Dual Government ?

(4) Name any *two* Princely States which were merged by Lord Dalhousi.

(5) Write the stages of colonial economy.

(6) Which land revenue system was introduced by Lord Cornwallis in Bengal ?

(7) State any *two* consequences of urbanization.

(8) Write any *two* recommendations of Charles Wood's despatch.

(9) Name any *two* Marathi Newspapers in British Period.

(10) Write any *two* names of Bhillas Rebellion.

(11) State four fold programme of Extremism.

P.T.O.

- (12) Write any *two* objectives of the Indian National Congress.
- (13) Why did Gandhiji suspended Non-cooperation Movement ?
- 2.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) State the nature of 'Subsidiary system'.
 - (2) Write the recommendations of Mac-Donald Commission.
 - (3) Explain the concept of 'Two Nation Theory'.
 - (4) What is Mixed Economy ?
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Give an account of the Central and Provincial administrative structure of the East India Company.
 - (2) Explain the contribution of 'Brahmo Samaj in social reform movement in India.
 - (3) State the consequences of the Revolt of 1857.
 - (4) What is meant by Non-alignment ? Explain the role of India in the Non-alignment Movement.
- 4.** Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) What is De-industrialization ? State the causes for destruction of traditional industries in India.
 - (2) Give an account of the Woman Emancipation Movement in India.

- (3) Explain the causes for the rise of 'Indian Nationalism'.
- (4) Give an account of 'Quit India Movement' in Indian Freedom-Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]
- (1) बक्सारच्या युद्धाचे महत्व सांगा.
 - (2) 'शुभवर्तमानवाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (3) 'दुहेरी राज्यव्यवस्था' म्हणजे काय ?
 - (4) लॉर्ड डलहौसीने ब्रिटिश साम्राज्यात विलिनकेलेल्या कोणत्याही दोन संस्थानांची नावे लिहा.
 - (5) वसाहतवादी अर्थव्यवस्थेचे टप्पे लिहा.
 - (6) लॉर्ड कॉर्नवॉलीसने बंगाल मध्ये जमिन महसुलाची कोणती पद्धती सुरू केली ?
 - (7) नागरीकरणाचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
 - (8) चार्ल्स वूडच्या खलित्यातील दोन तरतुदी सांगा.
 - (9) ब्रिटिशकाळातील कोणत्याही दोन मराठी वृत्तपत्रांची नावे लिहा.
 - (10) भिल्ल उठावातील दोन नेत्यांची नावे लिहा.
 - (11) जहालांची चतुःसुत्री सांगा.
 - (12) भारतीय राष्ट्रीय सभेची कोणतेही दोन उद्दिष्टे सांगा.
 - (13) महात्मागांधींनी असहकार चळवळ का स्थगित केली ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) तैनाती फौजेचे स्वरूप सांगा.
- (2) मॅकडोनाल्ड समितीच्या शिफारशी सांगा.
- (3) 'द्विराष्ट्रवाद' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) 'मिश्र अर्थव्यवस्था' म्हणजे काय ?

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) इस्ट इंडिया कंपनीच्या केंद्रिय व प्रांतिय प्रशासन व्यवस्थेची माहिती लिहा.
- (2) भारतीय समाज सुधारणा चळवळीतील ब्राह्मोसमाजाचे योगदान स्पष्ट करा.
- (3) 1857 च्या उठावाचे परिणाम सांगा.
- (4) अलिप्ततावाद म्हणजे काय ? अलिप्ततावादी चळवळीतील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) अनुद्योगिकरण म्हणजे काय ? ते सांगून भारतातील पारंपरिक उद्योगाच्या न्हासाची कारणे सांगा.
- (2) भारतातील स्त्रीबंध मुक्ती चळवळीचा आढावा घ्या.
- (3) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
- (4) भारतीय स्वातंत्र्य अंदोलनातील चलेजाव चळवळीचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

[3801]-333

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HISTORY

Special Paper III

(Medieval India : 1200—1765 A.D.)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (i) Who wrote the 'Tuzuk-E-Baburi' ?
- (ii) Who was the founder of the Sultanate ?
- (iii) To whom, Sultan Iltutmish had appointed as his inherant ?
- (iv) Who did the experiment of 'Token Currency' ?
- (v) Who was the promotor of 'Bhakti Movement' ?
- (vi) Who fought the Battle of 'Khanua' ?
- (vii) Who started the currency 'Rupee' ?
- (viii) Who won the Kutubshahi of Golkonda ?
- (ix) What is meant by 'Banzer' ?
- (x) Who adopted the policy of 'Sulah-E-Kul' ?
- (xi) State any *two* names of the Trade centres during the Mughal period.
- (xii) Which was the court language of the Mughals ?
- (xiii) Who was the first ruler of Vijayanagar ?

P.T.O.

- 2.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (i) Write a note on Razia Sultan.
 - (ii) State the effects of the invasion of Taimur.
 - (iii) Write a note on 'Ryotwari System'.
 - (iv) Explain the cultural life during the Mughal period.
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (i) Review the economic life during the Sultanate period.
 - (ii) Evaluate the achievements of Babur as a founder of Mughal rule in India.
 - (iii) Explain the Rajput Policy of Akbar.
 - (iv) Discuss the contribution of Muhammad Gawan for the Bahamani Empire.
- 4.** Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (i) Describe the various historical sources for the study of medieval Indian History.
 - (ii) Discuss the administrative and economic reforms of Sultan Ala-ud-din Khalji.
 - (iii) Explain the Deccan Policy of Shah Jahan.
 - (iv) Review of Art and Architecture during the Mughal period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (i) 'तुझुक-ए-बाबरी' कोणी लिहिले ?
- (ii) सुलतानशाहीची स्थापना कोणी केली ?
- (iii) सुलतान अलतमश ने कोणाला आपला वारस म्हणून नियुक्त केले होते ?
- (iv) 'प्रतिक मुद्रा प्रचलनाचा' प्रयोग कोणी केला ?
- (v) भक्ती चळवळीचे प्रवर्तक कोण ?
- (vi) खानवा ची लढाई कोणामध्ये झाली ?
- (vii) 'रुपया' हे चलन कोणी सुरू केले ?
- (viii) गोवळकोंड्याची कुतुबशाही कोणी जिंकली ?
- (ix) 'बंजर' म्हणजे काय ?
- (x) 'सुलह-ए-कुल' धोरणाचा अवलंब कोणी केला ?
- (xi) मुगलकालीन कोणत्याही देस व्यापारी केंद्राची नांवे सांगा.
- (xii) मुगलांची दरबारी भाषा कोणती होती ?
- (xiii) विजयनगर चा पहिला शासक कोण ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) टिप लिहा—रजिया सुलतान.
- (ii) तैमुरच्या स्वारीचे परिणाम सांगा.
- (iii) टिप लिहा—रयतवारी पद्धती.
- (iv) मुगलकालीन सांस्कृतिक जीवन स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) सुल्तानशाहीतील आर्थिक जीवनाचा आढावा घ्या.
- (ii) भारतातील मुघल सत्तेचा संस्थापक म्हणून बाबरच्या कामगिरीचे मुल्यमापन करा.
- (iii) सम्राट अकबराचे राजपुत धोरण स्पष्ट करा.
- (iv) बहामनी साम्राज्यासाठी मोहम्मद गवान ने दिलेल्या योगदानाची चर्चा करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) मध्यकालीन भारताच्या इतिहासाच्या अभ्यासाला उपयुक्त असलेल्या विविध ऐतिहासिक संदर्भ साधनांचे वर्णन करा.
- (ii) सुल्तान अलाउद्दीन खिलजीच्या विविध प्रशासकीय व आर्थिक सुधारणांची चर्चा करा.
- (iii) सम्राट शहाजहान चे दक्षिण धोरण स्पष्ट करा.
- (iv) मुगलकालीन कला आणि स्थापत्याचा आढावा घ्या.

[3801]-333

(History of China and Japan)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

(i) What is Co-Hong ?

(ii) What do you mean by 'Open Door Policy' ?

(iii) Who was the leader of Taiping Rebellion ?

(iv) What is 'Boxer Rebellion' ?

(v) Write the name of any *two* founder members of the Communist Party in China.

(vi) Write the main objects of the 'First Five Year Plan' of China.

(vii) Who has created 'Red Army' ? Why ?

(viii) Who were Zaibatsu ?

(ix) Write any *two* provisions of the treaty of Kanagawa.

(x) Which countries involved in Anti-Comintern Pact ?

(xi) State the name of *four* countries which attended Washington Conference.

(xii) Under which American General reconstruction of Japan took place ?

(xiii) What is demilitarization ?

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- Write the significance of Hundred Days Reforms.
 - State the principles of political philosophy of Dr. Sun Yat-Sen.
 - Write any *four* provisions of Anglo-Japan Treaty of 1902.
 - Write a note on the rise of Militarism in Japan.
3. Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- Explain the causes of Taiping Rebellion.
 - What was 'Long March' ? Write a detailed note on it.
 - Explain the causes of Russo-Japanese War of 1904-05 ?
 - State the causes for the rise of Militarism in Japan.
4. Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- Write the causes and effects of first 'Opium War' in China.
 - Critically examine the domestic achievements of Chiang Kai-Shek.
 - Give the information of modernization of Japan during Meiji period.
 - Give an account of economic progress of Japan after World War II.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]
- को-हॉग म्हणजे काय ?
 - 'ओपन डोअर पॉलिसी' (मुक्त द्वार धोरण) चा अर्थ काय होतो ?
 - तायपिंग बंड कोणाच्या नेतृत्वाखाली झाले ?

- (iv) 'बॉक्सर बंड' म्हणजे काय ?
- (v) चिनी कम्युनिस्ट पक्षाच्या कोणत्याही **देन** संस्थापक सदस्यांची नावे लिहा.
- (vi) चीनच्या पहिल्या पंचवार्षिक योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट लिहा.
- (vii) 'लालसेना' कोणी उभारली ? कां ?
- (viii) 'झायबत्सु' कोण होते ?
- (ix) 'कानागावा' तहातील कोणत्याही **देन** तरतूदी लिहा ?
- (x) 'अॅन्टी-कॉर्मीटर्न' करारात कोणते देश सहभागी होते ?
- (xi) वॉशिंग्टन परिषदेत सहभागी झालेल्या **चार** देशांची नावे सांगा.
- (xii) कोणत्या अमेरिकी जनरलच्या नेतृत्वाखाली जपानची पुनर्रचना झाली ?
- (xiii) 'निर्लष्करीकरण' म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) 100 दिवसाच्या सुधारणांचे महत्त्व लिहा.
- (ii) डॉ. सन्-यत्-सेन् च्या राजकीय तत्वज्ञानातील सुत्रे सांगा.
- (iii) इंग्लंड-जपान करारातील (1902) कोणत्याही **चार** तरतूदी लिहा.
- (iv) जपान मधील लष्करवादाचा उदय यावर टिप लिहा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) तायपिंग बंडाची कारणे विशद करा.
- (ii) लॉग मार्च म्हणजे काय हे सांगून त्याचा वृत्तांत लिहा.
- (iii) सन् 1904-05 च्या रशिया-जपान युद्धाची कारणे स्पष्ट करा.
- (iv) जपान मधील लष्करवादाच्या उदयाची कारणे सांगा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) चीन मधील पहिल्या अफुच्या युद्धाची कारणे व परिणाम लिहा.
- (ii) चॅंग-कै-शेकच्या अंतर्गत धोरणाचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- (iii) मेईजी कालखंडातील जपानच्या आधुनिकीकरणाची माहिती द्या.
- (iv) दुसऱ्या महायुद्धानंतर जपानने केलेल्या आर्थिक प्रगतीचा वृत्तांत द्या.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

[3801]-334

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HISTORY

Special Paper - IV

(History of Transformation in Modern Maharashtra (1818-1960)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

(1) Explain the concept 'Modernity'.

(2) Name the *two* medieval books, in which the term Maharashtra Dharma has been referred.

(3) State any *two* 'Social effects' of the British administration.

(4) In which year, the Bombay Association was founded ? Where ?

(5) Write any *two* principles of the extremism.

(6) What was the aim behind the establishment of 'Dar Commission' in 1947 ?

(7) State any *two* experiments in Mass education.

(8) Write any *two* salient features of Satyashodhak Samāj.

(9) Name the association founded by _____ at Pune.

(10) Define the 'Commercialization of Agriculture'.

P.T.O.

- (11) Write names of any *two* modern Industries established by the Indians, in 19th century.
- (12) State any *two* salient features of 'Workers Movement.
- (13) Who was the leader of the Mulshi Satyagraha of the farmers?
- 2.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) State the administrative reorganization of the territories conquered by M.S. Elphinstone.
- (2) Explain the meaning of the term 'Samyukta Movement'.
- (3) Write a short note on 'Pre-Ambedkar Dalit Leaders'.
- (4) State in brief, the basic principles of the Co-operative Movement.
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) What was the social contribution of Bhakti Movement in Medieval ?
- (2) Discuss the philosophy of the revolutionaries; and explain the motivating forces behind it.
- (3) Explain the contribution of the Non-Brahmin Movement about the reformism pertaining to caste.
- (4) State the changes in the means of transportation in 19th century Maharashtra.
- 4.** Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Describe the various revolts against British power in 19th century Maharashtra.

- (2) Take a review of the development in Western Education in Maharashtra with reference to Woods Dispatch.
- (3) Discuss the causes for the rise of Socio-religious Reform Movements.
- (4) Explain the term 'Social Change' and discuss how it is seen in the Marathi literature of 19th century .

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) 'आधुनिकता' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) महाराष्ट्रधर्म या संज्ञेचा उल्लेख असणान्य दोन मध्ययुगीन ग्रंथांची नावे द्या.
- (3) ब्रिटिश प्रशासनाचे कोणतेही दोन सामाजिक परिणाम सांगा ?
- (4) बॉम्बे ॲसोसिएशनची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली ? कोठे ?
- (5) जहालमतवादाची कोणतीही दोन तत्त्वे सांगा ?
- (6) 1947 सालच्या दार-कमिशनच्या स्थापनेमागे कोणते उद्दिष्ट होते ?
- (7) बहुजनांच्या शिक्षणाचे कोणतेही दोन प्रयोग सांगा.
- (8) सत्यशोधक समाजाची कोणतीही दोन ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
- (9) रमाबाई रानडे यांनी पुणे येथे स्थापन केलेल्या संस्थेचे नाव द्या.
- (10) 'शेतीचे व्यापारीकरण' याची व्याख्या करा.
- (11) 19व्या शतकात भारतीयांनी स्थापन केलेल्या कोणत्याही दोन आधुनिक उद्योगांची नावे द्या.
- (12) कामगार चळवळीची कोणतीही दोन ठळक वैशिष्ट्ये सांगा ?
- (13) शेतकऱ्यांच्या मुळशी सत्याग्रहाचा नेता कोण होते ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) एम. एस. एल्फिन्स्टनने जिंकलेल्या प्रदेशांची केलेली प्रशासकीय पुनर्रचना सांगा.
 - (2) 'संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ' या संज्ञेचा अर्थ स्पष्ट करा.
 - (3) 'आंबेडकर-पूर्व दलित नेते' यावर संक्षिप्त टीप लिहा.
 - (4) सहकार चळवळीची मूलभूत तत्वे थोडक्यात सांगा.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील भक्ती चळवळीचे सामाजिक योगदान कोणते ?
 - (2) क्रांतिकारकांच्या तत्त्वज्ञानाची चर्चा करा व त्यामागील प्रेरणास्रोत स्पष्ट करा.
 - (3) जातीविषयक सुधारणावादाच्या बाबत ब्राह्मणेतर चळवळीचे योगदान स्पष्ट करा.
 - (4) 19व्या शतकातील महाराष्ट्रातील दळणवळणाच्या साधनांतील बदल सांगा.
4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) 19व्या शतकातील महाराष्ट्रातील ब्रिटिश सत्तेविरुद्धचे विविध उठाव वर्णन करा.
 - (2) वुडच्या खलित्याच्या संदर्भात महाराष्ट्रातील पाश्चात्य शिक्षणाच्या विकासाचा आढावा घ्या.
 - (3) सामाजिक व धार्मिक सुधारणा चळवळींच्या उदयाच्या कारणांची चर्चा करा.
 - (4) 'सामाजिक परिवर्तन' ही संज्ञा स्पष्ट करा आणि 19व्या शतकातील महाराष्ट्रातील साहित्यात ते कसे आढळते याची चर्चा करा.

(History of Russia)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) What is 'Nihilism' ?
- (2) Why did Alexander II call as a 'Tsar of Liberator' ?
- (3) Who were the signatories of the 'ROPOLO Treaty' ?
- (4) Who wrote 'Crime and Punishment' ?
- (5) Which day is known as 'Bloody Sunday' in the history of Russia ?
- (6) Who was defeated in Russo-Japanese war of 1905 ?
- (7) Who announced 'peace for all, food for hunger and land for landless labour' ?
- (8) Who introduced the Five Year Plan in the world ?
- (9) What is 'Comintern' ?
- (10) Which is the first ever artificial satellite launched in the space by Soviet Union ?
- (11) Who adopted the policy of 'Perostroika and Glasnost' ?
- (12) Give the name of Soviet Union President who received Nobel Prize for Peace.
- (13) How many states was included in Soviet Union before its disintegration ?

2. Answer the following questions in **50** words each. (any *two*) : [10]
- (1) Explain the concept of 'Feudalism'.
 - (2) State the salient features of the Russian contribution of 1936.
 - (3) State the main clauses of Franco-Russian Alliance of 1894.
 - (4) What were the problems of Minority people in Soviet Russia ?
3. Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the foreign policy of 'Tsar Nicholus II.
 - (2) State the causes of Russian revolution of 1917.
 - (3) Why did Soviet Union enter in the World War II.
 - (4) State the causes of disintegration of Soviet Union.
4. Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) State the causes of the Russo-Japanese war of 1905.
 - (2) Review the Stalin's Five Year Plans.
 - (3) Explain the foreign policy of Khrushchev.
 - (4) What is meant by 'Cold War' ? How did Soviet Union face it ?

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]
- (1) 'निहिलिझम' म्हणजे काय ?
 - (2) झार अलेक्झांडर दुसरा याच्या मुक्तीदाता असे का म्हणतात ?
 - (3) 'रोपोले' करारावर सह्या करणारे राष्ट्रे कोणती ?
 - (4) 'क्राईम अँड पनिशमेंट' हा ग्रंथ कोणी लिहीला ?

- (5) कोणता दिवस रशियाच्या इतिहासात 'रक्तरंजित रविवार' म्हणून ओळखला जातो ?
- (6) 1905 च्या रशिया-जपान युद्धात कोणाचा पराभव झाला ?
- (7) 'सर्वासाठी शांतता भुक्तेल्यांना अन्न, कसणाऱ्यांना जमीन' ही घोषणा कोणी दिली ?
- (8) जगात पंचवार्षिक योजनेची सुरुवात कोणी केली ?
- (9) 'कॉमीन्टर्न' म्हणजे काय ?
- (10) सोव्हिएट रशियाने सोडलेला पहिला कृत्रिम उपग्रह कोणता ?
- (11) 'पेरोस्त्राईका' व 'ग्लासनोस्ट' या धोरणाचा अवलंब कोणी केला ?
- (12) सोव्हिएट रशियाच्या कोणत्या राष्ट्राध्यक्षाला शांततेचा नोबेल पुरस्कार मिळाला ?
- (13) विघटनापूर्वी सोव्हिएट संघ राज्यात कीती घटक राज्ये समाविष्ट होते ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'फ्युड्यालिझम' हि संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) 1936 च्या रशियन राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा ?
- (3) सन् 1894 च्या फ्रान्स-रशिया तहातील प्रमुख कलमे सांगा ?
- (4) रशियातील अल्पसंख्याकांच्या समस्या कोणत्या होत्या ?

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) झार निकोलस दुसरा याचे परराष्ट्रीय धोरण स्पष्ट करा.
- (2) सन 1917 च्या रशियन राज्यक्रांतीची कारणे सांगा ?
- (3) सोव्हिएट रशियाने दुसऱ्या महायुद्धात प्रवेश का केला ?
- (4) सोव्हिएट रशियाच्या विघटनाची कारणे सांगा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) सन 1905 च्या रूसो-जपान युद्धाची कारणे सांगा ?
- (2) स्टॅलिनच्या पंचवार्षिक योजनांचा आढावा घ्या.
- (3) ख्रुश्चेव्हचे परराष्ट्रीय धोरण स्पष्ट करा.
- (4) शितयुद्ध म्हणजे काय ? रशियाने त्याला कसे तोंड दिले ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-335

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ANTHROPOLOGY

(G-3 - Maharashtra : A Cultural Region)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* of the following in **20** words each : [20]

- (1) Who stated the concept of 'Maharashtra Dharma' ?
- (2) Define 'Denotified Tribe'.
- (3) What is 'Phad' ?
- (4) Give the long form of O.B.C.
- (5) State the types of Chaturthi.
- (6) Define Co-operative Movement.
- (7) Name the Deities of Maharashtra.
- (8) What is 'Leni' (Cave) ?
- (9) On which date the Maharashtra day is celebrated ?
- (10) Who was the founder of Abhinav Bharat ?
- (11) Who was the author of 'Sarvajanic Satyadharma' ?
- (12) Who was the leader of Warli Tribal Movement in Thane ?
- (13) Give the meaning of peasant movement.

P.T.O.

2. Write notes on any *two* of the following in **50** words each : [10]
- (1) Ethnic plurality in Maharashtra.
 - (2) Balutedari system.
 - (3) Ek Gaon-Ek Panvatha.
 - (4) Dalit Panther.
3. Answer any *two* of the following in **150** words each : [20]
- (1) Describe Kokan as a cultural region.
 - (2) Give importance of Lavani and Tamasha as a traditional dances.
 - (3) Explain the contribution of Shahu Maharaj in social reform movement.
 - (4) Describe the contribution of Lokmanya Tilak in Political movement.
4. Answer any *two* of the following in maximum **300** words each : [30]
- (1) Explain the contribution of Jyotiba Phule and Dhondo Keshav Karve in women education in Maharashtra.
 - (2) Describe the contribution of Dr. B.R. Ambedkar in Social Reform Movement.
 - (3) Discuss the role of 'Warkari cult' in cultural life of Maharashtra.
 - (4) Write an essay on cultural history of Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **द्व** प्रश्नांची सुमारे **20** शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]
- (1) महाराष्ट्र धर्म संकल्पना कोणी मांडली ?
 - (2) विमुक्त जमाती व्याख्या लिहा.

- (3) 'फड' म्हणजे काय ?
- (4) O.B.C. चा विस्तृत अर्थ लिहा.
- (5) चतुर्थीचे प्रकार सांगा.
- (6) सहकार चळवळ व्याख्या लिहा.
- (7) महाराष्ट्रातील देवतांची नांवे सांगा.
- (8) लेणी म्हणजे काय ?
- (9) 'महाराष्ट्र दिन' कोणला दिवशी साजरा केला जातो ?
- (10) अभिनव भारत चे संस्थापक कोण ?
- (11) 'सार्वजनिक सत्यधर्म' हा ग्रंथ कोणी लिहा ?
- (12) ठाण्यातील वारली आदिवासींच्या चळवळीचे नेतृत्व कोणी केले ?
- (13) शेतकरी चळवळीचा अर्थ लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर सुमारे 50 शब्दांत टिपा लिहा : [10]

- (1) महाराष्ट्रातील वांशिक विविधता.
- (2) बलुतेदारी पद्धत.
- (3) एक गाव - एक पाणवठा.
- (4) दलित पँथर.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) एक सांस्कृतिक विभाग म्हणून कोकणाचे वर्णन करा.
- (2) पारंपारिक नृत्य म्हणून तमाशा व लावणीचे महत्त्व सांगा.

(3) समाजसुधारणा चळवळीतील शाहु महाराजांचे योगदान स्पष्ट करा.

(4) लोकमान्य टिळकांचे राजकीय चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]

(1) महाराष्ट्रातील स्त्री-शिक्षण संदर्भात ज्योतीबा फुले व धोंडो केशव कर्वे यांचे योगदान स्पष्ट करा.

(2) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचे सामाजिक सुधारणा चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.

(3) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक जीवनातील वारकरी संप्रदायाच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

(4) महाराष्ट्राचा सांस्कृतिक इतिहास यावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-336

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

GEOGRAPHY (G-3)

(Gg-310- Resources and Environment)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about **20** words each (any *ten*) : [20]

(1) Define a renewable resource.

(2) State any *two* examples of abiotic resources.

(3) Write any *four* direct uses of forest.

(4) Name any *two* coal-fields of India.

(5) State any *four* parameters of quality of human resource.

(6) Write any *two* types of non-exhaustible energy resources.

(7) Name any *four* components of natural environment.

(8) Mention the types of aquatic ecosystem.

(9) What is food chain ?

(10) Write any *two* effects of noise pollution.

P.T.O.

- (11) Mention any *four* air pollutants.
- (12) Write any *two* names of green-house gases.
- (13) Write any *two* effects of deforestation.

2. Write notes in about **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Significance of Biotic resources
- (2) Environmental significance of forest resources.
- (3) Nature of Environmental Science.
- (4) Causes of air pollution.

3. Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the causes of deforestation.
- (2) Give an account of non-renewable resources.
- (3) Explain the methods of Environmental Impact Assessment (E.I.A.)
- (4) Give an account of effects of global warming.

4. Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Give a detailed account of exhaustible energy resources.
- (2) What is overpopulation ? Explain the problems of overpopulation.
- (3) Explain the causes of surface water pollution and suggest preventive measures to control it.
- (4) Classify the terrestrial ecosystem and write a detailed account of equatorial ecosystem.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :—(i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) पुनर्नवीकरणीय साधनसंपदेची व्याख्या लिहा.
- (2) अजैविक साधनसंपदेची कोणतीही दोन उदाहरणे नमूद करा.
- (3) जंगलाचे कोणतेही चार प्रत्यक्ष उपयोग लिहा.
- (4) भारतातील कोणत्याही दोन कोळसाक्षेत्रांची नावे लिहा.
- (5) मानवी साधनसंपदेच्या गुणवत्तेची कोणतीही चार परिमाणे नमूद करा.
- (6) अविनाशी उर्जा साधनसंपदाचे दोन प्रकार लिहा.
- (7) नैसर्गिक पर्यावरणाच्या कोणत्याही चार घटकांची नावे लिहा.
- (8) जल परिसंस्थेचे प्रकार नमूद करा.
- (9) अन्नसाखली म्हणजे काय ?
- (10) ध्वनि प्रदूषणाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- (11) कोणत्याही चार हवा प्रदूषकांची नावे नमूद करा.
- (12) हरीतगृह वायूंची कोणतेही दोन नावे लिहा.
- (13) निर्वनीकरणाचे दोन परिणाम लिहा.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- (1) जैविक साधनसंपदाचे महत्व.
- (2) वनांचे पर्यावरणीय महत्व.

- (3) पर्यावरणशास्त्राचे स्वरूप.
- (4) हवा प्रदूषणाची कारणे.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) निर्वनीकरणाची कारणे विशद करा.
- (2) अपुनर्नवीकरणीय साधनसंपदाचा वृत्तांत लिहा.
- (3) पर्यावरण प्रभाव परीक्षण पद्धती स्पष्ट करा.
- (4) जागतिक तापमान वाढीच्या परिणामांचा वृत्तांत लिहा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) विनाशी उर्जा साधनसंपदाचा वृत्तांत लिहा.
- (2) अतिरिक्त लोकसंख्या म्हणजे काय ? अतिरिक्त लोकसंख्येच्या समस्या विशद करा.
- (3) भूपृष्ठीय जल-प्रदूषणाची कारणे स्पष्ट करून, प्रतिबंधक उपाय लिहा.
- (4) भूपरिसंस्थेचे वर्गीकरण करा आणि विषुववृत्तीय परिसंस्थेचा वृत्तांत लिहा.

[3801]-336

(Gg-310 : Geography of Tourism)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about **20** words each (any *ten*) : [20]

(1) Define Tourism.

(2) What do you mean by the relative location of the tourist place ?

(3) Name any *two* Hill-stations of Maharashtra.

(4) Name any *two* waterfalls of India that attract the tourists.

(5) Give any *two* characteristics of a foreign tourist.

(6) What do you mean by the 'Motel' ?

(7) Why is tourism called an invisible export ?

(8) Mention any *two* stages in the process of tourism planning.

(9) In which states Kaziranga and Melghat are located.

(10) What are the main attractions of the tourist place 'Panchmadhi' ?

(11) State any *two* effects of foreign tourists on the indigenous culture.

- (12) Give the full form of the M.T.D.C.
- (13) State *two* ill-effects of tourism on the water ecosystem.

2. Write notes in about **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Floating accommodations
- (2) Disadvantages of the water transport
- (3) Tourism and air pollution
- (4) Sanctuaries and National parks.

3. Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Write a note on the Religious and Pilgrim centres of India.
- (2) Explain the various factors that affect the choice of the mode of transport.
- (3) With suitable examples explain the symbiotic relationship between tourism and environment.
- (4) Explain the role of various media in the promotion of tourism.

4. Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the role of Geography in Tourism.
- (2) Explain the role of Railway transport in tourism.
- (3) Explain the economic importance of tourism.
- (4) Describe 'Agra' as tourist place.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :—(i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या आणि आराखडे काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) पर्यटनाची व्याख्या द्या.
- (2) पर्यटन स्थलाचे सापेक्ष स्थान म्हणजे काय ?
- (3) महाराष्ट्रातील कोणतेही दोन गिरीस्थाने सांगा.
- (4) पर्यटकांना आकर्षित करणारे भारतातील कोणतेही दोन धबधबे सांगा.
- (5) परदेशी पर्यटकाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (6) 'मोटेल' म्हणजे काय ?
- (7) पर्यटनाला अदृश्य निर्यात असे का म्हटले जाते ?
- (8) पर्यटन नियोजनातील कोणतेही दोन टप्पे सांगा.
- (9) काझिरंगा व मेळघाट कोणत्या राज्यात आहेत ?
- (10) पंचमढी या पर्यटनस्थळाची मुख्य आकर्षणे कोणती ?
- (11) स्थानिक संस्कृतीवर परदेशी पर्यटकांचे होणारे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- (12) MTDC चे पूर्ण रूप द्या.
- (13) पर्यटनाचे जलपरिसंस्थेवर होणारे दोन दुष्परिणाम सांगा.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- (1) तरंगती निवासस्थाने.

- (2) जलवाहतूकीचे तोटे.
- (3) पर्यटन व हवा प्रदूषण.
- (4) अभयारण्ये व राष्ट्रीय उद्याने.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) भारतातील धार्मिक व यात्रेची ठिकाणे यावर टीप लिहा.
- (2) वाहतूक माध्यमाच्या निवडीवर परिणाम करणारे विविध घटक स्पष्ट करा.
- (3) योग्य उदाहरणांच्या साहाय्याने पर्यटन व पर्यावरण यातील सहजीवी नाते स्पष्ट करा.
- (4) पर्यटन विकासामधील विविध माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) पर्यटनातील भूगोलाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) पर्यटनातील रेल्वे वाहतूकीची भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) पर्यटनाचे आर्थिक महत्व स्पष्ट करा.
- (4) पर्यटनस्थल म्हणून 'आग्रा' या ठिकाणाचे वर्णन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-337

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

GEOGRAPHY (S-3)

(Gg-320 : Geography of India)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about **20** words each (any *ten*): [20]

(1) Give latitudinal and longitudinal extent of India.

(2) What are Bhangar and Khadar ?

(3) Define drainage system.

(4) Give major drought prone regions of India.

(5) What are the elements of soil formation ?

(6) Give economic importance of forest resources in India.

(7) Name any *four* thermal power stations in Maharashtra.

(8) What is agricultural productivity ?

(9) Give the ecological importance of Green Revolution.

(10) Write any *four* localizational factors of iron and steel industries.

(11) Name any *four* states of low population density in India.

P.T.O.

- (12) What is balance of trade ?
- (13) Give full form of SAARC.
- 2.** Write notes on the following in about **50** words each (any *two*): [10]
- (1) The coastal lowlands of India.
 - (2) Mechanism of Indian monsoon.
 - (3) New Industrial Policy in India.
 - (4) White revolution in India.
- 3.** Answer the following questions in about **150** words each (any *two*): [20]
- (1) Give the major types of soil in India and describe any *two* of them.
 - (2) Give the major types of Indian forest and explain any *two* types in detail.
 - (3) Describe the distribution of coal in India.
 - (4) Explain the role of transportation network in regional development of India.
- 4.** Answer the following questions in about **300** words each (any *two*): [30]
- (1) Describe the west flowing river system in India.
 - (2) Give an account of major climatic regions of India.
 - (3) Explain the significance of infrastructural and institutional factors in agricultural development in India.
 - (4) Give the detail account of the growth and distribution of population in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) योग्य त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) भारताचा अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार सांगा.
- (2) भांगर आणि खादर म्हणजे काय ?
- (3) नदी प्रणालीची व्याख्या द्या.
- (4) भारतातील प्रमुख दुष्काळप्रवण प्रदेश सांगा.
- (5) मृदा निर्मितीचे घटक कोणते ?
- (6) भारतीय वनसंपत्तीचे आर्थिक महत्व सांगा.
- (7) महाराष्ट्रातील चार औष्णिक विद्युत केंद्राची नावे लिहा.
- (8) शेतीची उत्पादकता म्हणजे काय ?
- (9) हरितक्रांतीचे परिस्थितीकीय महत्व सांगा.
- (10) लोह-पोलाद उद्योगाच्या स्थानिकीकरणाचे कोणतेही चार घटक लिहा.
- (11) भारतातील लोकसंख्येची घनता कमी असलेली कोणतेही चार राज्ये सांगा.
- (12) व्यापार संतुलन म्हणजे काय ?
- (13) सार्कचे (SAARC) पूर्ण रूप द्या.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- (1) भारताचा किनारवर्ती प्रदेश.
- (2) भारतीय मान्सूनची निर्मिती प्रक्रिया.

- (3) भारतातील नविन औद्योगिक धोरण.
- (4) भारतातील धवलक्रांती.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

- (1) भारतातील मृदेचे प्रमुख प्रकार सांगून कोणत्याही दोन प्रकारांचे वर्णन करा.
- (2) भारतातील अरण्याचे प्रमुख प्रकार सांगा व त्यातील दोन प्रकारांचे सविस्तर वर्णन करा.
- (3) भारतातील कोळसा खनिज वितरणाचा वृत्तांत लिहा.
- (4) वाहतूक प्रणालीची भारताच्या प्रादेशिक विकासातील भूमिका विशद करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [30]

- (1) भारतातील पश्चिम वाहिनी नदी प्रणालीचे वर्णन करा.
- (2) भारतातील प्रमुख हवामान विभागांचा वृत्तांत लिहा.
- (3) भारतीय शेती विकासातील पायाभूत व संस्थात्मक घटकांचे महत्व स्पष्ट करा.
- (4) भारतातील लोकसंख्या वाढीचा व वितरणाचा सविस्तर वृत्तांत लिहा.

[3801]-337

(Gg-320 : Fundamentals of Geographical
Information System (GIS))

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about **20** words each (any *ten*): [20]

- (1) What is GIS ?
- (2) What is ordinal scale ?
- (3) Define electromagnetic spectrum.
- (4) Write *two* GIS data type.
- (5) Give the types of aerial photographs.
- (6) State importance of 'Point' in GIS.
- (7) What is query ?
- (8) What is meant by active sensors ?
- (9) Give the full form of SPOT.
- (10) What is GPS ?
- (11) Give any *two* types of film.
- (12) Give any *two* types of satellite.
- (13) What is sensor ?

2. Write short notes in about **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Explain applications of GIS in various fields.
 - (2) Sources of spatial data.
 - (3) Multispectral scanners.
 - (4) Geometric corrections.
3. Answer the following questions in about **150** words each (any *two*): [20]
- (1) Define GIS and explain components of GIS.
 - (2) What is GIS data structure ? Explain raster data structure in detail.
 - (3) Give the different types of satellite and explain OCEAN-SAT.
 - (4) Discuss overlay analysis technique with suitable examples.
4. Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Define and distinguish between aerial photograph and satellite image.
 - (2) Explain the different types of aerial cameras.
 - (3) What is image enhancement ? Explain different methods of image enhancement.
 - (4) What is query ? Explain types of queries in GIS.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) योग्य त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिल्स वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दहा) : [20]

- (1) जी. आय. एस. (GIS) म्हणजे काय ?
- (2) क्रमदर्शक प्रमाण म्हणजे काय ?
- (3) 'विद्युत-चुंबकीय वर्णपट' व्याख्या द्या.
- (4) जी. आय. एस. सांख्यिकीचे दोन प्रकार सांगा.
- (5) हवाई छायाचित्रांचे प्रकार सांगा.
- (6) जी. आय. एस. मधील 'बिंदू' चे महत्व सांगा.
- (7) 'पृच्छा' म्हणजे काय ?
- (8) ॲक्टिव्ह संवेदक (Active sensor) म्हणजे काय ?
- (9) SPOT चे पूर्ण रूप सांगा.
- (10) GPS म्हणजे काय ?
- (11) फील्म चे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- (12) उपग्रहाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- (13) संवेदक म्हणजे काय.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- (1) जी.आय.एस. तंत्राची विविध क्षेत्रातील उपयोगिता सांगा.
- (2) अवकाशिय सांख्यिकीचे स्रोत.
- (3) बहुवर्णपटलीय सुक्ष्म समिक्षक.
- (4) भूमितीय दुरुस्त्या.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (1) जी. आय. एस. ची. व्याख्या सांगा व त्याचे विविध घटक स्पष्ट करा.
 - (2) जी. आय. एस. सांख्यिकी संरचना म्हणजे काय ? जाळी सांख्यिकीची संरचना सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (3) उपग्रहांचे विविध प्रकार सांगा व ओशनसॅट (OCEANSAT) उपग्रहाची सविस्तर माहिती द्या.
 - (4) अध्यारोपण विश्लेषण (overlay analysis) तंत्र उदाहरणासहीत स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [30]
- (1) हवाई छायाचित्र व उपग्रह प्रतिमा म्हणजे काय ते सांगून त्यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.
 - (2) विविध हवाई कॅमेरांचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (3) प्रतिमाप्रत वृद्धी (image enhancement) म्हणजे काय ? प्रतिमाप्रत वृद्धीच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
 - (4) पृच्छ (query) म्हणजे काय ? जी. आय. एस. तंत्रातील पृच्छेचे विविध प्रकार सांगा.

Total No. of Questions—7+5+6]

[Total No. of Printed Pages—4+1

[3801]-338

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MUSIC (संगीत) सामान्य (जी-3)

(2004 PATTERN)

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार, तबला यांपैकी कोणतीही **एक** प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्रमांक एक अधिक उर्वरित सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

- 1. जयजयवंती किंवा रागेश्री यांपैकी कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश/बडा ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [5]**
- 2. पूरियाधनाश्री किंवा शंकरा यांपैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह, पकड यांसह लिहा. [5]**
- 3. तुमच्या आवडीच्या विलंबित लयीतील एका तालाची माहिती लिहून ताललेखन करा. [5]**
- 4. टीपा लिहा (एकूण दोन) : [5]**
 - (1) प्रबंध**
 - (2) आश्रय, जनक, जन्य राग**
 - (3) संगीतातील अनिबद्ध गानप्रकार**
 - (4) रागांग राग.**

P.T.O.

5. थोडक्यात माहिती लिहा (एकूण दोन) : [5]

- (1) परमेलप्रवेशक राग
- (2) 'संधीप्रकाशित राग' उदाहरणासह लिहा
- (3) शुद्ध, मिश्र, जोड, संकीर्ण राग
- (4) निबद्ध गान.

6. खालीलपैकी कोणत्याही एका कलाकाराचे सांगीतिक कार्य विशद करा : [5]

- (1) श्रीमती किशोरी अमोणकर
- (2) फैय्याज खाँ
- (3) श्रीमती केसरबाई केरकर

7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]

- (1) पार्श्वसंगीत
- (2) संगीत कलेचे प्रत्यक्ष जीवनातील महत्व
- (3) संगीताच्या इतिहासाचे कालविभाजन.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्रमांक पहिला अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. पूरियाधनाश्री किंवा शंकरा यांपैकी कोणत्याही एका रागातील विलंबित बंदिश/मसीतखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]

2. रागेश्री किंवा मुलतानी यांपैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह, पकड यांसह लिहा. [5]

3. केरवा किंवा तीनताल यांपैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून एकपट, दुप्पट लिहा. [5]

4. टीपा लिहा (एकूण दोन) : [5]

(1) निबद्ध गान

(2) संधिप्रकाशित राग

- (3) तिरोभाव-आविर्भाव
- (4) आश्रय, जनक, जन्य राग

5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]

- (1) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
- (2) संगीत शिक्षण पद्धती
- (3) माझा आवडता कलाकार.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— प्रथम प्रश्न अनिवार्य. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. रूपक व तेवरा (तीव्रा) या दोन तालांची तूलना करा. [5]
2. 'धिरधिर' युक्त एक रेला व तीन पलटे तिनतालात लिहा. [5]
3. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (1) तुकडा
 - (2) कायदा
 - (3) परन
 - (4) लग्गी.
4. तूमच्या आवडत्या तबलावादकाची वादन वैशिष्ट्ये लिहा. [5]
5. अवनद्ध वाद्यांचा इतिहास विशद करा. [5]
6. तबला व पखावज या वाद्यांची तूलना करा. [5]

Total No. of Questions—7+6+5]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-339

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MUSIC (संगीत) विशेष (S-3)

(2004 PATTERN)

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार, तबला यांपैकी कोणतीही **एक** प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्रमांक **एक** अधिक उर्वरित सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही **तीन** असे एकूण **चार** प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही **एका** रागाची विलंबित बंदिश (बडा ख्याल) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. मल्हार (मियामल्हार) किंवा गावती यापैकी कोणत्याही **एका** रागाची शास्त्रीय माहिती, आरोह, अवरोह व पकड यासह लिहा. [5]
3. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** ताल जोडीची तूलना करा : [5]
 - (1) झपताल—सूलताल
 - (2) आडाचौताल—झुमरा.
4. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (1) हार्मनी
 - (2) मेलडी
 - (3) प्रबंध
 - (4) श्रुति-स्वर विभाजन.

P.T.O.

5. थोडक्यात माहिती लिहा (एकूण दोन) : [5]
- (1) संगीत रत्नाकर
 - (2) प्राचीन आलाप पद्धती
 - (3) जाती गायन
 - (4) विलंबित-मध्य-दृढ लय.
6. खालीलपैकी एका कलाकाराचे जीवन चरीत्र लिहा : [5]
- (1) पं. जगन्नाथ बुवा पुरोहित
 - (2) डॉ. गंगुबाई हनगल
 - (3) लता मंगेशकर.
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (1) गुरुकुल संगीत शिक्षण पद्धती
 - (2) वैदिक संगीत
 - (3) दाक्षिणात्य संगीत पद्धती.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— प्रथम प्रश्न अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश/मसीतखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. दरबारी कानडा किंवा गावती यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती, आरोह, अवरोह, पकड यासह लिहा. [5]
3. पंजाबी किंवा सतवा यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती, एकपट व दूप्पट लिहा. [5]
4. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (1) हार्मनी
 - (2) मेलडी
 - (3) षडज्-पंचम भाव
 - (4) लयीचे प्रकार.
5. तूमच्या आवडत्या सतारवादकाचे सांगितिक योगदान विशद करा. [5]
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (1) स्वर-वाद्य वादन मैफिलीचे तंत्र
 - (2) गायकी अंग-तंत्रकारी अंग
 - (3) सतारीचा रियाज/सतारीचा स्वाध्याय.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिला प्रश्न अनिवार्य आहेत. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. पंचमसवारी किंवा रूद्रताल यापैकी एका तालाची माहिती, एकपट व दुप्पट लिहा. [5]
2. रूपक व तेवरा (तीव्रा) या तालजोडीची तूलना करा. [5]
3. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (1) दमदार तिहाई
 - (2) बेदम तिहाई
 - (3) पेशकार
 - (4) परन.
4. खालीलपैकी एका तबलावादकाचे सांगितिक योगदान विशद करा : [5]
 - (1) पं. सामता प्रसाद
 - (2) पं. कंठे महाराज
 - (3) पं. किशन महाराज.
5. खालीलपैकी एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (1) तबला एकल वादन व साथसंगत
 - (2) तबल्याचे दश प्राण.

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

संगीत विशेष (S-4)

(2004 PATTERN)

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार, तबला यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न क्र. 1 अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश/बडा ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. अहिर-भैरव किंवा मारुबिहाग यापैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका तालजोडीची तूलना करा : [5]
(i) चौताल-सूलताल
(ii) झुमरा-आडा चौताल.
4. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
(i) ध्वनी मुद्रण
(ii) संगीतासाठी ग्रंथालये
(iii) बडा ख्याल
(iv) धृपद गायकी.

5. थोडक्यात माहिती द्या (एकूण दोन) : [5]
- (i) संगीत व काव्य
- (ii) संगीत शास्त्राचे महत्व
- (iii) संगीत शिक्षणातील समस्या
- (iv) गानसमय सिद्धांत.
6. तूमच्या आवडत्या कलाकाराचे जीवन कार्य लिहा. [5]
7. विस्ताराने लिहा (कोणताही एक) : [5]
- (i) संगीत स्पर्धांचे महत्व
- (ii) संगीत मैफिल सादरीकरणाचे तंत्र
- (iii) संगीत व विद्युत प्रसार माध्यमे.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश/मसीतखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. ललित किंवा मधुवंति यापैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती आरोह, अवरोह, पकड या सह लिहा. [5]
3. धमार किंवा झुमरा यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती, एकपट व दूप्पट लिहा. [5]
4. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (i) ध्वनिमुद्रण
 - (ii) संगीतासाठी ग्रंथालये
 - (iii) संगीत संग्रहालये
 - (iv) एकल वादन.
5. उ. अब्दुल हलिम जाफर खाँ किंवा पं. रविशंकर यापैकी एका संगीतज्ञाचे जीवितकार्य विशद करा. [5]
6. विस्ताराने लिहा (एकूण एका विषयावर) : [5]
 - (i) वाद्यवृंद रचना व वृंदवादन
 - (ii) संगीतसभेचे आयोजन.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही **एका** तालामध्ये दीड मात्रेच्या विरामाच्या तिहाईचे ताललेखन करा. [5]
2. समान मात्रेच्या कोणत्याही **दोन** तालांची तुलना करा. [5]
3. टीपा द्या (एकूण **दोन**) : [5]
 - (i) खाली-भरी
 - (ii) पलटा
 - (iii) तुकडा
 - (iv) रेल.
4. नाना पानसे **किंवा** उ. मुनीर खाँ यापैकी **एका** तबलावादकाचे चरीत्र लिहा. [5]
5. तबल्याचे भारतीय संगीतातील स्थान विशद करा. [5]
6. वाद्य वर्गिकरण या विषयी विस्ताराने लिहा. [5]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-341

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PUBLIC ADMINISTRATION

General Paper-3

(Local Self Government in India)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions (in **20** words each) : [20]

- (1) Explain the meaning of Local Self Government.
- (2) Why are local Government institutions called as “School of Political Education” ?
- (3) Who is Administrative head of Gram Panchayat ?
- (4) Who appoints Chief Officer ?
- (5) State the three-tier system of Local Government.
- (6) Who is the CEO accountable to ?
- (7) Which constitutional amendment provided reservation of seats for women in Local Self Government ?
- (8) Who is political head of Zilla Parishad ?
- (9) State *two* names of committee of Municipal Corporation.
- (10) State the *two* problems of Municipal Corporation ?

P.T.O.

- (11) Who presides over the meeting of Municipal Council ?
- (12) State *two* functions of Sarpanch.
- (13) State *two* functions of Deputy Mayor.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Explain the meaning of Democratic Decentralization.
- (2) State the demerits of Local Self Government.
- (3) Explain the functions of Sarpanch.
- (4) State the financial sources of Municipal Corporation.

3. Answer any *two* questions (in **150** words each) [20]

- (1) Evaluate the 73rd and 74th Constitutional Amendment.
- (2) Describe the major recommendations of Balwantraoi Mehta Committee.
- (3) District Planning Board in India.
- (4) Discuss the problems of Metropolitan areas in India.

4. Answer any *two* questions (in **500** words each) : [30]

- (1) Explain the structure of Urban and Rural Local Government in India.
- (2) Explain the functions of Collector.
- (3) Explain different ways of control on Local Government.
- (4) Explain the importance of election problems in Panchayat Raj.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दांत) : [20]

- (1) स्थानिक शासनाचा अर्थ विशद करा.
- (2) राजकीय शिक्षणाची पाठशाळा असे स्थानिक शासन संस्थाना का म्हणतात ?
- (3) ग्रामपंचायतीचा प्रशासकीय प्रमुख कोण असतो ?
- (4) मुख्य अधिकाऱ्याची नेमणूक कोण करतो ?
- (5) ग्रामीण स्थानिक शासनाचे तीन स्तर सांगा.
- (6) मुख्यकार्यकारी अधिकारी कोणाला जबाबदार असतो ?
- (7) स्थानिक शासनात कोणत्या घटनादुरुस्तीने महिलांना राखीव जागा आल्या ?
- (8) जिल्हापरिषदेचा राजकीय प्रमुख कोण असतो ?
- (9) महानगरपालिकेच्या दोन समित्यांची नांवे सांगा.
- (10) महानगरपालिकेच्या दोन समस्या सांगा.
- (11) नगरपालिकेच्या सर्वसाधारण सभेचे अध्यक्षपद कोणाकडे असते ?
- (12) सरपंचाची दोन कामे सांगा.
- (13) उपमहापौराची दोन कामे सांगा.

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- (1) लोकशाही विकेंद्रीकरणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- (2) स्थानिक शासन संस्थांचे दोष सांगा.
- (3) सरपंचाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (4) महानगरपालिकेच्या आर्थिक उत्पन्नाचे मार्ग सांगा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दांत) : [20]

- (1) राज्यघटनेतील 73वी व 74वी घटनादुरुस्तीचे मुल्यमापन करा.
- (2) बलवंतराय मेहता समितीच्या महत्वाच्या शिफारसी सांगा.
- (3) भारतातील जिल्हा नियोजन मंडळे.
- (4) भारतातील महानगरीय समस्यांची चर्चा करा.

4. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 500 शब्दांत) : [30]

- (1) भारतातील नागरी व ग्रामीण स्थानिक शासनाची रचना स्पष्ट करा.
- (2) जिल्हाधिकाऱ्याची कामे स्पष्ट करा.
- (3) स्थानिक शासन संस्थावर नियंत्रण ठेवण्याचे मार्ग स्पष्ट करा.
- (4) पंचायत राज व्यवस्थेतील निवडणूक प्रक्रियेचे महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-342

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper (S-3)

(Development Administration)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions (in **20 words each) :** [20]

- (1) Explain the concept of Development Administration.
- (2) State any *four* essential conditions for Development.
- (3) What is voluntary organisation ?
- (4) Utility of Primary Health Centre.
- (5) State the meaning of Development.
- (6) Organization of Social welfare.
- (7) Who is the Administrative Head of the development at the Block level ?
- (8) Define the concept of 'Social Development'.
- (9) Name any *two* International agencies associated with the development.
- (10) Define the concept of 'Policy'.
- (11) Name any *two* development schemes implemented by Manmohan Singh Government in India.

P.T.O.

(12) Structure of Educational Administration.

(13) *Two* Indian problems of Agriculture.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [10]

(1) Nature of development administration.

(2) Role of social development administration.

(3) Problems of education administration.

(4) Elements of development administration.

3. Answer any *two* questions (in **150** words each) : [20]

(1) Problems of Health Administration.

(2) Discuss the Development Policy in Co-operation.

(3) Discuss the problems in the field administration of agricultural development progress in India.

(4) Comment on India's Development Policy and Administration.

4. Answer any *two* questions (in **500** words each) : [30]

(1) Examine the role of voluntary organizations in Development Administration.

(2) Discuss changing role of bureaucracy in Development Administration.

(3) Explain the concept of Development Administration and its significance.

(4) Discuss the nature and scope of Development Administration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [20]

- (1) विकास प्रशासन संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) विकासासाठी आवश्यक असणाऱ्या कोणत्याही चार पूर्व अटी सांगा.
- (3) 'स्वयंसेवी' संस्था म्हणजे काय ?
- (4) प्राथमिक आरोग्य केंद्राची उपयुक्तता.
- (5) विकासाचा अर्थ सांगा.
- (6) समाजकल्याण प्रशासनाची संघटना.
- (7) गट स्तरावरील विकास प्रशासनाचा मुख्य कोण असतो ?
- (8) 'सामाजिक विकास' व्याख्या सांगा.
- (9) विकासाशी संबंधित कोणत्याही दोन आंतरराष्ट्रीय संघटनांची नावे लिहा.
- (10) 'धोरण' व्याख्या सांगा.
- (11) मनमोहनसिंग सरकारने भारतात राबविलेल्या कोणत्याही दोन विकास योजनांची नावे लिहा.
- (12) शिक्षण प्रशासनाचे स्वरूप.
- (13) भारतीय शेतीच्या दोन समस्या.

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [10]

- (1) विकास प्रशासनाचे स्वरूप.
- (2) सामाजिक विकास प्रशासनाची भूमिका.
- (3) शिक्षण प्रशासनातील समस्या.
- (4) विकास प्रशासनाचे घटक.

3. कोणत्याही देण प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [20]

- (1) आरोग्य प्रशासनाच्या समस्या.
- (2) सहकारी क्षेत्रातील विकास धोरणे चर्चा करा.
- (3) भारतातील कृषि विकास कार्यक्रमाच्या क्षेत्रीय प्रशासनातील समस्यांची चर्चा करा.
- (4) भारताचे विकास धोरण आणि प्रशासन यावर भाष्य करा.

4. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 500 शब्दात) : [30]

- (1) विकास प्रशासनातील स्वयंसेवी संघटनांच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- (2) विकास प्रशासनातील नोकरशाहीच्या बदलत्या भूमिकेची चर्चा करा.
- (3) विकास प्रशासनाचा अर्थ सांगा आणि त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- (4) विकास प्रशासनाचे स्वरूप व व्याप्ती यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-343

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper IV

(Administrative Thinkers)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions (**20** words each) : [20]

(i) Mention any *two* subjects dealt in Kautilya's Arthashastra.

(ii) State *two* names of Administrative thinkers in India.

(iii) Who originated the term 'Bureaucracy' ?

(iv) State Henri Fayol's thoughts on 'Equity'.

(v) Name the writing of Nehru.

(vi) What is 'Rajdharm' according to Kautilya ?

(vii) Who wrote the book 'Dynamic Management' ?

(viii) What is 'Unity of Command' according to Henri Fayol ?

(ix) What is 'Leadership' according to Mary Parker Follett. ?

(x) Name the writings of Herbert Simon.

(xi) Who is the pioneer of 'POSDCORB' theory ?

(xii) What is 'Co-ordination' according to Mary Parker Follett. ?

(xiii) Who wrote the book 'The Ecology of Public Administration' ?

P.T.O.

2. Answer any *two* questions (**50** words each) : [10]
- (i) Explain Pandit Nehru's idea of community development programme in India.
 - (ii) Explain Max Weber's idea of Bureaucracy.
 - (iii) Explain Herbert Simon's bases of organization.
 - (iv) Fred Riggs views on 'Sala Model'.
3. Answer any *two* questions (**150** words each) : [20]
- (i) Discuss Kautilya's recommendation about Administration.
 - (ii) Explain Nehru's idea of planning.
 - (iii) Explain Frederick Taylor's features of 'scientific management'.
 - (iv) State Herbert Simon's decision-making approach.
4. Answer any *two* questions (**300** words each) : [30]
- (i) Examine Kautilya's Theory of Administration.
 - (ii) Explain Abraham Maslow's contribution to the development of Administrative thought.
 - (iii) Discuss the functions of Chief Executive suggested by Chester Bernard.
 - (iv) Examine Frederick Taylor's thoughts on Scientific Management.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा : [20]

(i) कौटिल्याच्या अर्थशास्त्रात समाविष्ट केलेले कोणतेही दोन विषय सांगा.

(ii) भारतातील दोन प्रशासकीय विचारवंतांची नावे सांगा.

(iii) 'नोकरशाही' या संकल्पनेचा उद्गाता कोण ?

(iv) हेन्री फेअॅलचा 'समता' विचार सांगा.

(v) नेहरूंच्या ग्रंथरचनेची नावे लिहा.

(vi) कौटिल्याच्या मते 'राजधर्म' म्हणजे काय ?

(vii) 'गतिशील व्यवस्थापन' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?

(viii) हेन्री फेअॅलच्या मते 'आज्ञेची एकता' म्हणजे काय ?

(ix) मेरी पार्कर फॉलेटच्या मते 'नेतृत्व' म्हणजे काय ?

(x) हर्बर्ट सायमन यांच्या ग्रंथाचे नावे सांगा.

(xi) 'पोस्टकॉर्ब' सिद्धांताचे प्रवर्तक कोण आहेत ?

(xii) मेरी पार्कर फॉलेटच्या मते 'समन्वय' म्हणजे काय ?

(xiii) 'दि इकॉलॉजी ऑफ पब्लिक अॅडमिनिस्ट्रेशन हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा : [10]

(i) पंडीत नेहरूंची भारतातील सामुदायिक विकास योजना संबंधी मते स्पष्ट करा.

(ii) मैक्स वेबरची नोकरशाही संबंधी मते स्पष्ट करा.

(iii) हर्बर्ट सायमनचे संघटनेचे आधारभूत घटक स्पष्ट करा.

(iv) फ्रेड रिग्जचे साला प्रारूपा विषयी विचार.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) कौटिल्य यांच्या प्रशासनासंबंधी शिफारशीची चर्चा करा.
- (ii) नेहरूंचे नियोजनासंबंधी विचार स्पष्ट करा.
- (iii) फ्रेडरिक टेलरची शास्त्रीय व्यवस्थापना संबंधीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (iv) हर्बर्ट सायमन यांचा निर्णय प्रक्रिया दृष्टिकोन सांगा.

4. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा : [30]

- (i) कौटिल्याच्या प्रशासकीय सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- (ii) प्रशासकीय विचारांच्या विकासातील अब्राहम मास्लो यांच्या योगदानाचे विश्लेषण करा.
- (iii) चेस्टर बर्नार्ड यांनी सूचविलेल्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याच्या कार्याची चर्चा करा.
- (iv) शास्त्रीय व्यवस्थापन संबंधी फ्रेडरिक टेलरच्या विचारांचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-344

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PSYCHOLOGY

General Paper III (G-3)

(Applied Psychology)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 20 words each (any ten) : [20]

- (1) State the purpose of counselling.
- (2) What is group attachment in sports ?
- (3) Define family.
- (4) What is divorce ?
- (5) What is learning helplessness ?
- (6) What is brain-washing ?
- (7) Define Gerontology.
- (8) Define the Sport Psychology.
- (9) What is career counselling ?
- (10) Define health.

P.T.O.

- (11) State the types of handicapped.
- (12) State the role of Sport Psychology.
- (13) Define counselling.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) State the consequences of stress.
- (2) State the physical changes in old age.
- (3) Explain the voting behaviour.
- (4) Write a note on effective parenting.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the causes of stress.
- (2) Explain the adjustment in military.
- (3) State the effect of Motivation and Guidance on sports.
- (4) Explain the types and problems of physically handicapped.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Describe the fields of Applied Psychology.
- (2) Describe cognitive and personality changes in old age.
- (3) Describe various theories and techniques of counselling.
- (4) Describe various crises in family.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) समुपदेशनाचा हेतु (उद्दिष्ट्ये) सांगा.
- (2) खेळामध्ये समुह संसक्ती म्हणजे काय ?
- (3) कुटुंबाची व्याख्या सांगा.
- (4) घटस्फोट म्हणजे काय ?
- (5) अध्ययनार्जित असाहय्यता म्हणजे काय ?
- (6) मस्तीष्क प्रक्षालन (ब्रेन-वॉशिंग) म्हणजे काय ?
- (7) वृद्धाचे मानसशास्त्र म्हणजे काय ?
- (8) क्रीडा मानसशास्त्र म्हणजे काय ?
- (9) व्यवसाय समुपदेशन म्हणजे काय ?
- (10) आरोग्य म्हणजे काय ?
- (11) अपंगत्वाचे प्रकार सांगा.
- (12) खेळाच्या मानसशास्त्राची भूमिका सांगा.
- (13) समुपदेशनाची व्याख्या सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) ताणाचे परिणाम सांगा.
- (2) वृद्धावस्थेतील शारीरिक बदल स्पष्ट करा.
- (3) मतदान वर्तन स्पष्ट करा.
- (4) 'अदर्श पालकत्व' टीप लिहा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) ताणाची कारणे स्पष्ट करा.
- (2) सैनिकी जीवनाशी समायोजन स्पष्ट करा.
- (3) प्रेरणा आणि प्रेक्षकांचा खेळावर (क्रीडेवर) होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- (4) शारीरिक अपंगत्वाचे प्रकार आणि समस्या स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) उपयोजित मानसशास्त्राच्या विविध क्षेत्रांचे वर्णन करा.
- (2) वृद्धावस्थेतील बोधनिक आणि व्यक्तिमत्व बदलांचे वर्णन करा.
- (3) समुपदेशनाच्या पद्धती आणि तंत्राचे वर्णन करा.
- (4) कुटुंबातील विविध संघर्ष स्पष्ट करा.

[3801]-344

(Industrial and Organizational Psychology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *all* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) Define ability.
- (2) What is task analysis ?
- (3) Define attitude.
- (4) What is goal set theory ?
- (5) Define leadership.
- (6) Give the hierarchy of needs.
- (7) Define personality.
- (8) What is emotional intelligence ?
- (9) Define conflict.
- (10) Define organization behaviour.
- (11) What is self-leadership ?
- (12) Define distress.
- (13) What is organizational culture ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Discuss the path goal theory of leadership.
- (2) Explain the graphic rating scale.
- (3) Explain the work related types of attitude.
- (4) Describe the concept of interpersonal conflict.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the organizational reward system.
- (2) Describe the managerial grid.
- (3) Explain the General Adaptation Syndrome (GAS) Model.
- (4) Describe the production measure and judgemental measure as a source of evaluation.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Describe the various functions of managers.
- (2) Explain the major personality attributes influencing organizational behaviour.
- (3) Explain the employee recognition program.
- (4) Discuss the job analysis methods.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा :

[20]

- (1) क्षमतेची व्याख्या करा.
- (2) कार्य विश्लेषण म्हणजे काय ?
- (3) अभिवृत्तीची व्याख्या करा.
- (4) ध्येय निर्धारण सिद्धांत म्हणजे काय ?
- (5) नेतृत्वाची व्याख्या करा.
- (6) गरजांचा महत्वक्रम द्या.
- (7) व्यक्तित्वाची व्याख्या करा.
- (8) भावनीक बुद्धीमत्ता म्हणजे काय ?
- (9) संघर्षाची व्याख्या करा.
- (10) संघटनात्मक वर्तनाची व्याख्या करा.
- (11) स्वयं नेतृत्व म्हणजे काय ?
- (12) दुःखद ताणाची व्याख्या करा.
- (13) संघटनेची संस्कृती म्हणजे काय ?

2. कोणत्याही देन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]
- (1) नेतृत्वाच्या ध्येय मार्ग सिद्धांताची चर्चा करा.
 - (2) आलेखी पदनिश्चयन श्रेणी स्पष्ट करा.
 - (3) कार्य संबंधीत अभीवृत्तीचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (4) आंतरवैयक्तीक संघर्ष संकल्पनेचे वर्णन करा.
3. कोणत्याही देन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) संघटनेची पारितोषीक प्रणाली स्पष्ट करा.
 - (2) व्यवस्थापकीय ग्रीडचे वर्णन करा.
 - (3) सामान्य प्रतीयोजन संलक्षण प्रारूप स्पष्ट करा.
 - (4) मुल्यमापनाचे साधन म्हणून उत्पादन मापन व अंदाज मापनाचे वर्णन करा.
4. कोणत्याही देन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा : [30]
- (1) व्यवस्थापकाच्या विविध कार्यांचे वर्णन करा.
 - (2) संघटनात्मक वर्तनावर प्रभाव टाकणारे प्रमुख व्यक्तीत्व घटक स्पष्ट करा.
 - (3) कर्मचारी मान्यता कार्यक्रम स्पष्ट करा.
 - (4) कार्य-विश्लेषण पद्धतींची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-345

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PSYCHOLOGY

(S-3 : Research Methodology and Psychological Testing)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in about **20** words each (any *ten*): [20]

- (1) Define Scientific Research.
- (2) Who proposed the concept of “Null Hypothesis” ?
- (3) What is Sampling ?
- (4) Define an ‘Observation’.
- (5) What is Variance ?
- (6) Who proposed the concept of “Intelligence Quotient” ?
- (7) What is Creativity ?
- (8) What is an Aptitude ?
- (9) Write the full form of ‘GATB’.
- (10) State the name of Big five factors.
- (11) Name any *two* “Adjustment Inventories.”

P.T.O.

- (12) What is value ?
- (13) Rewrite the following book reference in standard format :
Psychological Testing, Prentice Hall-1998, K. R. Murphy and
C.O. Davidshofer, New Jersey.
- 2.** Answer the following questions in about **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Explain the method of accidental or convenience sampling.
 - (2) Explain the process of evaluating a research report.
 - (3) Describe any *two* aptitudes of DAT.
 - (4) Differentiate internal and external locus of control.
- 3.** Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Describe the experimental methods of data collection.
 - (2) Write the steps involved in Research Proposal.
 - (3) Discuss the test IAM.
 - (4) Explain the Bogardus's Social Distance Scale.
- 4.** Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Define variable. Describe various types of variables.
 - (2) What is research design ? Discuss the between groups design.
 - (3) Explain in detail Malin's Intelligence Scale for Indian Children.
 - (4) Discuss various projective techniques.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी साधारण 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) शास्त्रीय संशोधनाची व्याख्या द्या.
- (2) अभेद अभ्युपगमाची संकल्पना कोणी मांडली ?
- (3) नमुनाचयन म्हणजे काय ?
- (4) निरीक्षणाची व्याख्या द्या.
- (5) प्रचरण म्हणजे काय ?
- (6) बुद्धीगुणांकाची संकल्पना कोणी मांडली ?
- (7) सर्जनशीलता म्हणजे काय ?
- (8) अभिक्षमता म्हणजे काय ?
- (9) G.A.T.B. चे पूर्ण रूप लिहा.
- (10) बृहत् पंच घटकांची नावे सांगा.
- (11) कोणत्याही दोन समायोजन चाचण्यांची नावे द्या.
- (12) 'मूल्य' म्हणजे काय ?
- (13) पुढील ग्रंथ संदर्भ प्रमाणपद्धतीने पुनर्लिखित करा :

Psychological Testing, Prentice Hall-1998, K. R. Murphy and
C.O. Davidshofer, New Jersey.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी साधारण 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) आकस्मिक अथवा सोयीस्कर नमुना चयन पद्धती स्पष्ट करा.
 - (2) संशोधन अहवालाच्या मूल्यांकनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - (3) बहुविध अभिक्षमता चाचणीच्या कोणत्याही दोन अभिक्षमतांचे वर्णन करा.
 - (4) आंतरिक आणि बाह्य नियंत्रण केंद्रातील फरक सांगा.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी साधारण 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) प्रदत्त संकलनाच्या प्रायोगिक पद्धतींचे वर्णन करा.
 - (2) संशोधन प्रस्तावात अंतर्भूत असलेले टप्पे लिहा.
 - (3) बुद्धीमत्ता-अभिक्षमता मापन (IAM) चाचणीची चर्चा करा.
 - (4) 'बोगर्डसची सामाजिक अंतर सारणी'—स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी साधारण 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) परिवर्तकाची व्याख्या द्या. परिवर्तकाच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
 - (2) संशोधन आखणी म्हणजे काय ? आंतरसमुही आखणीची चर्चा करा.
 - (3) मलिनची बुद्धीमत्ता चाचणी (MISIC) सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (4) विविध प्रक्षेपण तंत्राची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-346

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

GANDHIAN THOUGHT : G-3

(Textual Study)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* of the following questions in **1-2** sentences *or* in **20** words each : [20]

- (i) Explain the term Self-sufficiency.
- (ii) What is meant by Capitalism ?
- (iii) What is Wardha Scheme ?
- (iv) State any *two* individual aims of education.
- (v) List any *two* books written by Dr. Ambedkar.
- (vi) State any *two* characteristics of Tagore's thought.
- (vii) How does Javadekar define class ?
- (viii) Explain the meaning of the term Samajwada.
- (ix) Define Naturalism.
- (x) Explain the meaning of the notion 'Aparigraha'.
- (xi) Explain the meaning of the term 'Sarvodaya'.
- (xii) List any *two* techniques of Satyagraha.
- (xiii) State any *two* limitations of Bhoodan Movement.

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following questions in **5-6** sentences or in **50** words each : [10]
- (i) Explain Gandhiji's criticism on Capitalism.
 - (ii) Explain in short Javadekar's Satyagrahi Samajwad.
 - (iii) Bring out the relationship between Sarvodaya and Socialism.
 - (iv) Explain Gandhiji's naturalistic view towards education.
3. Answer any *two* of the following questions in **25-30** sentences or in **200** words each : [20]
- (i) Write a note on aims and objectives of education according to Gandhiji.
 - (ii) Bring out Dada Dharmadhikari's views on men-women relationship.
 - (iii) Explain Vinoba's views on Sarvodaya and bring out its significance in modern age.
 - (iv) Explain and evaluate Dr. Ambedkar's critique of Hindu social system.
4. Answer any *two* of the following questions in **50-60** sentences or in **500** words each : [30]
- (i) Bring out the importance of Gandhiji's views on industrialization.
 - (ii) Explain and evaluate Dr. Ambedkar's approach towards the annihilation of untouchability.
 - (iii) Explain and evaluate Dada Dharmadhikari's views on Social Revolution.
 - (iv) Explain the characteristics of Wardha Scheme of education advocated by Gandhiji.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची प्रत्येकी 1-2 वाक्यात किंवा 20 शब्दात उत्तरे लिहा : [20]

(i) स्वयंपूर्णता ही संज्ञा स्पष्ट करा.

(ii) भांडवलवाद म्हणजे काय ?

(iii) वर्धा योजना काय आहे ?

(iv) शिक्षणाची कोणतीही दोन वैयक्तिक उद्दिष्ट्ये सांगा.

(v) डॉ. आंबेडकरांनी लिहीलेल्या कोणत्याही दोन पुस्तकांची नावे द्या.

(vi) टागोरांच्या विचारांची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

(vii) जावडेकर वर्ग या संज्ञेची व्याख्या कशी करतात ?

(viii) समाजवाद या संज्ञेचा अर्थ स्पष्ट करा.

(ix) निसर्गवादाची व्याख्या करा.

(x) 'अपरिग्रह' या संज्ञेचा अर्थ स्पष्ट करा.

(xi) 'सर्वोदय' या संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करा.

(xii) सत्याग्रहाची दोन तंत्रे सांगा.

(xiii) भूदान चळवळीच्या दोन मर्यादा सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 5-6 वाक्यात किंवा 50 शब्दात उत्तरे लिहा : [10]
- (i) गांधीजींनी केलेली भांडवलवादावरील टीका स्पष्ट करा.
 - (ii) जावडेकरांचा सत्याग्रही-समाजवाद थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - (iii) सर्वोदय आणि समाजवाद यांतील संबंध स्पष्ट करा.
 - (iv) गांधीजींचा शिक्षणविषयक निसर्गवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 25-30 वाक्यात किंवा 200 शब्दात उत्तरे लिहा : [20]
- (i) गांधीजींना अनुसरून शिक्षणाचा उद्देश आणि वैशिष्ट्यांवर टीपा लिहा.
 - (ii) दादा धर्माधिकारीचा स्त्री-पुरुष संबंधविषयक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 - (iii) विनोबांचा सर्वोदय सिद्धांत स्पष्ट करा आणि त्याचे आधुनिक काळातील महत्त्व विशद करा.
 - (iv) डॉ. आंबेडकरांची हिंदू समाज पद्धतीवरील टीका सांगून तिचे मूल्यमापन करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50-60 वाक्यात किंवा 500 शब्दात उत्तरे लिहा : [30]
- (i) गांधीजींच्या औद्योगिककरणाच्या दृष्टीकोनाचे महत्त्व विशद करा.
 - (ii) अस्पृश्योद्धार या डॉ. आंबेडकरांच्या दृष्टीकोनाचे स्पष्टीकरण देऊन त्याचे मूल्यमापन करा.
 - (iii) दादा धर्माधिकारी यांच्या सामाजिक क्रांति या संकल्पनेचे स्पष्टीकरण देऊन तिचे मूल्यमापन करा.
 - (iv) गांधीजींनी प्रतिपादन केलेल्या वर्धा शिक्षण योजनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-347

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

YOGVIDYA (G-3)

(Vyavaharik Yog)

(2004 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *five* questions in *two* sentences each : [10]

(i) State the definition of yoga according to Yogadarshana.

(ii) In which book is samadhipad introduced ?

(iii) State the name of *two* Pranayama.

(iv) What is final objective of Rajyog ?

(v) State the definition of Pranayama according to Hathayoga.

(vi) State the name of *two* Shuddhikriya.

(vii) State the name of *two* Yogapranali.

2. Attempt any *one* question in *five* or *six* sentences : [5]

(i) State the benefits of Shuddhikriya.

(ii) What is Bandha ?

P.T.O.

3. Attempt any *one* question in *twenty to twenty-five* sentences : [10]

(i) Explain the Traditional Yoga and Applied Yoga.

(ii) Discuss the Personal ability and Yoga.

4. Attempt any *one* question in detail : [15]

(i) State the importance of Yoga in total health developments.

(ii) Explain the importance of Yoga in sports.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही पाचांचे प्रत्येकी दोन वाक्यात उत्तरे द्या : [10]

(i) योगदर्शनानुसार योगाची व्याख्या सांगा.

(ii) समाधीपादाचा उल्लेख कोणत्या योग ग्रंथात आढळतो ?

(iii) दोन प्राणायामांची नावे सांगा.

(iv) राजयोगाचे अंतिम ध्येय कोणते ?

(v) हठयोगानुसार प्राणायामाची व्याख्या सांगा.

(vi) दोन शुद्धिक्रियांची नावे सांगा.

(vii) प्रमुख दोन योगप्रणालींची नावे सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे पच किंवा सहा वाक्यात उत्तर द्या : [5]

(i) शुद्धिक्रियांचे फायदे सांगा.

(ii) 'बंध' म्हणजे काय ?

3. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे विस ते पंचवीस वाक्यात उत्तर द्या : [10]

(i) व्यवहारिक योग व परंपरागत योग स्पष्ट करा.

(ii) व्यक्तिगत कार्यक्षमता आणि योग सविस्तर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या : [15]

(i) सर्वांगीन आरोग्य संवर्धनासाठी योगाचे महत्व सांगा.

(ii) क्रिडाक्षेत्रात योगाचे योगदान स्पष्ट करा.

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010
HISTORY OF CIVILIZATION (1815-1945)
General Paper III
(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]
- (1) State the political attitude of Metternich.
 - (2) Write any *two* effects of the French Revolution of 1848 A.D.
 - (3) State any *two* inventions responsible for the Industrial Revolution.
 - (4) Write the names of socialist thinkers.
 - (5) Explain the concept 'Nationalism'.
 - (6) Write any *two* causes of the failure of Chartist Movement.
 - (7) State names of any *two* colonies of England in Africa.
 - (8) Write any *two* effects of Russian Revolution.
 - (9) State any *two* causes of the failure of 'League of Nations'.
 - (10) Write any *two* consequences of 'Great Depression'.
 - (11) Name the book written by Hitler.

- (12) Who found the revolutionary organization 'Tung-Ming-Hui' in China ?
- (13) State any *two* demerits of the Atomic power.
- 2.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) State the objectives of Vienna Congress.
 - (2) Explain the concept 'Industrial Revolution'.
 - (3) Write about Fascist thoughts.
 - (4) State the causes of the rise of Indian Nationalism.
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Evaluate the work done by the Vienna Congress.
 - (2) Explain the scientific socialism of Karl Marx.
 - (3) Write the causes for the rise of New Imperialism.
 - (4) Take a review of progress in the field of science and technology in 19th and 20th centuries.
- 4.** Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) What is Concert of Europe ? State the work of Concert of Europe.
 - (2) Write the role of Bismarck in the unification of Germany.
 - (3) Evaluate the achievements of League of Nations.
 - (4) Explain the contribution of Mahatma Gandhi in Freedom Movement of India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) मेटरनिखचा राजकीय दृष्टीकोन सांगा.
- (2) इ.स. 1848 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- (3) औद्योगिक क्रांतीस कारणीभूत ठरलेले कोणतेही दोन शोध सांगा.
- (4) समाजवादी विचारवंताची नावे लिहा.
- (5) राष्ट्रवाद ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (6) चार्टिस्ट चळवळीच्या अपयशाची दोन कारणे लिहा.
- (7) आफ्रीकेतील इंग्लंडच्या कोणत्याही दोन वसाहतींची नावे सांगा.
- (8) रशियन राज्यक्रांतीचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- (9) राष्ट्रसंघाच्या अपयशाची दोन कारणे सांगा.
- (10) आर्थिक महामंदीचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- (11) हिटलरने लिहिलेल्या ग्रंथाचे नाव सांगा.
- (12) चीनमध्ये 'तुंग-मेंग-हुई' या क्रांतीकारी संघटनेची स्थापना कोणी केली ?
- (13) अणुशक्तीचे कोणतेही दोन तोटे सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) व्हिएन्ना परिषदेची उद्दिष्टे सांगा.
- (2) 'औद्योगिक क्रांती' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) फॅसिझम विचारसरणीविषयी माहिती लिहा.
- (4) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे सांगा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) व्हिएन्ना काँग्रेसने केलेल्या कार्याचे मूल्यमापन करा.
- (2) कार्ल मार्क्सचा शास्त्रीय समाजवाद स्पष्ट करा.
- (3) नवसाम्राज्यवादाच्या उदयाची कारणे लिहा.
- (4) 19 व्या व 20 व्या शतकात झालेल्या विज्ञान व तंत्रज्ञान प्रगतीचा आढावा घ्या.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) संयुक्त युरोप म्हणजे काय ? संयुक्त युरोपचे कार्य सांगा.
- (2) जर्मनीच्या एकीकरणातील बिस्मार्क याची भूमिका लिहा.
- (3) राष्ट्रसंघाच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
- (4) भारताच्या स्वातंत्र्य चळवळीत महात्मा गांधीचे योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-349

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

HOME ECONOMICS

General Paper III

(G-3 : Dynamics and Challenges of Indian Society)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) Meaning of society.
- (2) Concept of social change process.
- (3) Define modern society.
- (4) Define social change.
- (5) Define social conformity.
- (6) Concept of social deviation.
- (7) Define family.
- (8) Concept of Dowry system.
- (9) Define social value conflict.
- (10) What is women education ?
- (11) Concept of Divorce.
- (12) Define inter-marriage.
- (13) Define modernisation.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) State the importance of social change.
 - (2) State the Active and Passive deviation.
 - (3) State the types of intermarriage.
 - (4) State the principles of Indian family.
3. Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the characteristics of traditional society.
 - (2) Explain the causes of social conformity.
 - (3) Explain the functions of family.
 - (4) Explain the causes and effects of dowry system.
4. Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Explain the role of education, technology and communication in social change.
 - (2) Explain the characteristics of modern society.
 - (3) "The status of women is changing in Indian society." How ?
 - (4) Explain the causes of social value conflict in Indian society.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

(1) समाजाचा अर्थ.

- (2) सामाजिक परिवर्तन प्रक्रिया संकल्पना.
- (3) आधुनिक समाजाची व्याख्या.
- (4) सामाजिक परिवर्तनाची व्याख्या.
- (5) सामाजिक अनुचलनाची व्याख्या.
- (6) सामाजिक विचलन संकल्पना.
- (7) कुटूंबाची व्याख्या.
- (8) हुंडा पद्धती संकल्पना.
- (9) सामाजिक मूल्य संघर्षाची व्याख्या.
- (10) स्त्री शिक्षण म्हणजे काय ?
- (11) घटस्फोटाची संकल्पना.
- (12) आंतरविवाहाची व्याख्या.
- (13) आधुनिकीकरणाची व्याख्या.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) सामाजिक परिवर्तनाचे महत्व सांगा.
- (2) सक्रीय आणि निष्क्रीय विचलन सांगा.
- (3) आंतरविवाहाचे प्रकार सांगा.
- (4) भारतीय कुटूंबाची तत्वे सांगा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) परंपरागत समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) सामाजिक अनुचलनाची कारणे स्पष्ट करा.
- (3) कुटूंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (4) हुंडापद्धतीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) सामाजिक परिवर्तनात शिक्षण, तंत्रज्ञान, संदेशवहन (संप्रेषण) यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) आधुनिक समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (3) “भारतीय समाजामध्ये स्त्रियांचा दर्जा बदलत आहे.” कसा ?
- (4) भारतीय समाजातील सामाजिक मूल्यसंघर्षाची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

[3801]-352

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

(D.S. G-3 (A) : India's National Security)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]
- (1) Define National security.
 - (2) What is foreign policy ?
 - (3) How many members are there in the strategic policy group of National Security Council ?
 - (4) Who was the first and present advisor of National Security Council of India ?
 - (5) What is civil defence ?
 - (6) What is insurgency ?
 - (7) Where is Aksai-China ?
 - (8) How many members of SAARC are there ?
 - (9) What is McMahon line ?
 - (10) In which year was Panchsheel Treaty signed ?
 - (11) Who is Dalai Lama ?
 - (12) State the full form of U.L.F.A.
 - (13) Give any *two* role of intelligence agency.

P.T.O.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) What are the challenges to Indian National Security ?
 - (2) Explain the strategy of Terrorism.
 - (3) What are the principles of foreign policy of India ?
 - (4) What are the objectives of SAARC ?
3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain in brief the determinants of Foreign Policy of India.
 - (2) Discuss the India-China relations with special reference to border dispute.
 - (3) Explain India's present nuclear policy.
 - (4) Write an essay on "India's defence policy".
4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Discuss the India's role in SAARC.
 - (2) Describe India-Pakistan relations with special reference to Kashmir issue.
 - (3) Explain the strategic importance of Indian Ocean.
 - (4) Explain the strategic relations between India-USA in present context.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]
- (1) राष्ट्रीय सुरक्षेची व्याख्या द्या.

- (2) परराष्ट्रीय धोरण म्हणजे काय ?
- (3) राष्ट्रीय सुरक्षा परिषदेतील सामरिक धोरण गटात किती सदस्य आहेत ?
- (4) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षा परिषदेचे पहिले आणि आताचे सल्लागार कोण आहेत ?
- (5) नागरी संरक्षण म्हणजे काय ?
- (6) विप्लव म्हणजे काय ?
- (7) अक्साई-चीन कोठे आहे ?
- (8) सार्कचे सदस्य किती आहेत ?
- (9) मैक-मोहन रेषा म्हणजे काय ?
- (10) पंचशिल करार कोणत्या वर्षी अस्तित्वात आला ?
- (11) दलाई-लामा कोण आहेत ?
- (12) यु. एल. एफ. अे. (ULFA) चे विस्तारीत रूप लिहा.
- (13) गुप्तहेर संघटनेचे कोणतेही दोन कार्ये सांगा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेपुढील आव्हाने कोणती आहेत ?
- (2) दहशतवादाचे सामरिक धोरण स्पष्ट करा.
- (3) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाची तत्वे कोणती ?
- (4) सार्कची उद्दिष्टे काय आहेत ?

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे निर्धारित घटक थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (2) सीमा विवादाचा संदर्भ देऊन भारत-चीन संबंधावर चर्चा करा.
- (3) सध्याचे भारताचे अण्वस्त्र धोरण स्पष्ट करा.
- (4) 'भारताचे संरक्षण धोरण' यावर निबंध लिहा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[30]

- (1) भारताच्या सार्कमधील भूमिकेची चर्चा करा.
- (2) काश्मीर प्रश्नाचा संदर्भ देऊन भारत-पाकिस्तान संबंध विशद करा.
- (3) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- (4) सद्यस्थितीतील भारत-अमेरिका सामरिक संबंध स्पष्ट करा.

[3801]-352

[D.S. G-3(B) : India—Wars Since Independence]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) What are the principles of Panchsheel ?
- (2) Who is Dalai Lama ?
- (3) What is Safed Sagar ?
- (4) Which treaty was signed after 1965 war ?
- (5) When was the Khemkaran battle fought ?
- (6) State any *two* effects of 1962 war.
- (7) Between whom was the war of 1965 fought ?
- (8) When was Kashmir joined to India ?
- (9) Which treaty was signed after 1971 war ?
- (10) Who was the hero of battle of Jajila ?
- (11) Which Indian state having contiguity with McMahon line ?
- (12) When did China attack on India ?
- (13) Between whom was the Kargil crisis fought ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What are the causes of Bangladesh war ?

- (2) State the military lessons of 1999 war.
- (3) Explain the role of Navy in 1971 war.
- (4) State the role of Air Force in 1965 war.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the implications of 1971 war.
- (2) Explain the role of Air Force in Kashmir operation.
- (3) State in detail the Vijay operation.
- (4) State the military lessons of 1965 war.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the causes and implications of 1962 war.
- (2) Describe the causes and political lessons of 1965 war.
- (3) Explain the importance of Kashmir and suggest possible solution of Kashmir problem.
- (4) Explain the background and causes of 1971 war.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(i) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) पंचशीलची तत्वे कोणती ?

- (2) दलाईलामा कोण आहेत ?
- (3) सफेद सागर म्हणजे काय ?
- (4) 1965 च्या युद्धानंतर कोणता करार झाला ?
- (5) खेमकरणची लढाई केव्हा झाली ?
- (6) 1962 च्या युद्धाचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- (7) 1965 चे युद्ध कोणात लढले गेले ?
- (8) काश्मीर भारतात केव्हा विलीन झाले ?
- (9) 1971 च्या युद्धानंतर कोणता करार झाला ?
- (10) जोझिला लढाईचा नेता कोण होता ?
- (11) मॅकमोहन रेषा भारताच्या कोणत्या राज्याशी संलग्न आहे ?
- (12) चीनने भारतावर हल्ला केव्हा केला ?
- (13) कारगील संघर्ष कोणात लढला गेला ?

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) बांग्लादेश युद्धाची कारणे कोणती ?
- (2) 1999 च्या युद्धापासून मिळालेले लष्करी धडे सांगा.
- (3) 1971 च्या युद्धातील नौसेनेची भूमिका स्पष्ट करा.
- (4) 1965 च्या युद्धातील हवाई दलाची भूमिका सांगा.

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) 1971 च्या युद्धाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) काश्मीर कार्यवाहीतील हवाईसेनेची भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) विजय कार्यवाही सविस्तर सांगा.
- (4) 1965 च्या युद्धातून मिळालेले लष्करी धडे सांगा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) 1962 च्या युद्धाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) 1965 च्या युद्धाची कारणे व त्यापासून मिळालेल्या राजकीय धड्यांचे वर्णन करा.
- (3) काश्मीरचे महत्व स्पष्ट करून काश्मीर समस्येवर योग्य उपाय सुचवा.
- (4) 1971 च्या युद्धाची पार्श्वभूमी व कारणे स्पष्ट करा.

[D.S. G-3 (C) : Industrial Security]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]

(i) State the meaning of industrial security.

(ii) What is the power of arrest ?

(iii) What is Bailable crimes ?

(iv) What are the types of evidence ?

(v) What is perjury ?

(vi) What is roping ?

(vii) What is structural security ?

(viii) What is reception room ?

(ix) How many job divisions of security department are there ?

(x) Which factors are essential for fire ?

(xi) What are the types of fire ?

(xii) What is first aid ?

(xiii) What is pollution ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What is risk management ?

(ii) Explain the concept of cognisable crimes.

- (iii) What are the basic principles of security ?
(iv) Write a note on 'First Information Report'.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (i) Describe in brief criminal crimes and preventive measures of it.
(ii) What is investigation ? How does it take place ?
(iii) Describe in brief industrial espionage.
(iv) Write a note on "Security lighting".

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (i) State the role of security department near the main gate.
(ii) Explain the functions of security departments.
(iii) Describe the causes and preventive measures of fire.
(iv) Explain the causes and nature of water pollution.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील प्रश्न पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (i) औद्योगिक सुरक्षेचा अर्थ सांगा.

- (ii) अटक करण्याचा अधिकार म्हणजे काय ?
- (iii) जामिन पात्र गुन्हे म्हणजे काय ?
- (iv) पुराव्याचे मुख्य प्रकार कोणते ?
- (v) खोटी साक्ष म्हणजे काय ?
- (vi) रोपिंग म्हणजे काय ?
- (vii) रचनात्मक सुरक्षा म्हणजे काय ?
- (viii) स्वागत कक्ष म्हणजे काय ?
- (ix) सुरक्षा विभागात किती उपविभाग असतात ?
- (x) आग लागण्यासाठी कोणत्या गोष्टींची आवश्यकता असते ?
- (xi) आगीचे प्रकार कोणते ?
- (xii) प्रथमोपचार म्हणजे काय ?
- (xiii) प्रदुषण म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) जोखमीचे व्यवस्थापन म्हणजे काय ?
- (ii) 'दखलपात्र गुन्हे' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) सुरक्षेची मूलभूत तत्वे कोणती ?
- (iv) 'पहिली खबर' (एफ. आई. आर.) यावर टिप लिहा.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) फौजदारी स्वरूपाच्या गुन्ह्यांचे व ते टाळण्यासाठी केल्या जाणाऱ्या प्रतिबंधात्मक उपायांचे वर्णन करा.
- (ii) चौकशी म्हणजे काय ? ती कशी केली जाते ?

- (iii) औद्योगिक हेरगीरीचे थोडक्यात वर्णन करा.
(iv) “सुरक्षा प्रकाश व्यवस्था” यावर टिप लिहा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) मुख्य प्रवेशद्वारा जवळील सुरक्षा विभागाचे कार्य सांगा.
(ii) सुरक्षा विभागाची कार्ये स्पष्ट करा.
(iii) आगीची कारणे आणि प्रतिबंधात्मक उपायांचे वर्णन करा.
(iv) जल प्रदुषणाची कारणे आणि स्वरूप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

[3801]-353

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

[D.S. S-3 (A) Defence Production in India]

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 20 words each (any *ten*) : [20]

- (1) In which year was Bharat Electronics Ltd. established ?
- (2) In which year India declared her first Industrial Resolution ?
- (3) Which tank has been designed by D.R.D.O. ?
- (4) Where is the Headquarters of Praga Tools Ltd. being situated ?
- (5) How much amount had been allotted for India's defence expenditure during 2007-08 ?
- (6) What is development ?
- (7) What are the countries of Third World ?
- (8) What is L.D.C. ?
- (9) State any *two* names of India's missiles.
- (10) Write the any *four* names of ordnance factories in India.
- (11) State any *two* problems of foreign collaboration.

P.T.O.

(12) Write the full form of I.S.R.O.

(13) What was the India's defence budget during the financial year 2008-09 ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) What are the vehicles of economic change ?

(2) State the significance of defence.

(3) What are the problems of self-sufficiency ?

(4) State the objectives of Goa Shipyard Ltd.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

(1) State industrial policy of the Indian Government in 1977.

(2) State the development of ordnance factories in India.

(3) Explain the growth in defence industries after 1962

(4) State the relations between defence and development.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

(1) Explain in detail any *three* public sector undertakings of India.

(2) "To become self-sufficient in defence field is the main object of India." Discuss.

(3) What are the engineering requirements of Indian defence forces
Where are they manufactured ?

(4) Explain in detail development of H.A.L.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) भारत इलेक्ट्रॉनिक्स ली. ची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली ?
- (2) भारताने आपला पहिला औद्योगिक ठराव कोणत्या वर्षी केला ?
- (3) डी.आर.डी.ओ. ने कोणता रणगाडा विकसित केला आहे ?
- (4) प्रागा टुल्स लि. चे मुख्यालय कोठे आहे ?
- (5) 2007-08 या वर्षासाठी भारताच्या संरक्षण खर्चासाठी किती रकमेची तरतुद करण्यात आली होती ?
- (6) विकास म्हणजे काय ?
- (7) तिसऱ्या जगातील राष्ट्रे कोणती ?
- (8) एल. डी. सी. म्हणजे काय ?
- (9) भारताच्या कोणत्याही दोन क्षेपणास्त्रांची नावे सांगा.
- (10) भारतातील कोणत्याही चार दारूगोळ्या फॅक्टरीजचे नावे लिहा.
- (11) परकीय सहयोगाच्या कोणत्याही दोन समस्या सांगा.
- (12) आय. एस. आर. ओ. चे विस्तारीत रूप लिहा.
- (13) 2008-09 या आर्थिक वर्षात भारताचे संरक्षण अंदाजपत्रक किती होते ?

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) आर्थिक बदलाची साधने कोणती ?
- (2) 'संरक्षणाचे' महत्व सांगा.
- (3) स्वयंपूर्णतेच्या समस्या कोणत्या ?
- (4) गोवा शिपयार्ड लि. ची उद्दिष्टे सांगा.

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) 1977 मधील भारत सरकारचे औद्योगिक धोरण सांगा.
- (2) ऑर्डिनन्स फॅक्टरीजचा भारतातील विकास सांगा.
- (3) 1962 नंतरची संरक्षण उद्योगाची वाढ स्पष्ट करा.
- (4) संरक्षण व विकास यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) भारतातील कोणत्याही तीन सरकारच्या नियंत्रणाखालील संरक्षण उद्योगाचे सविस्तर वर्णन करा.
- (2) “संरक्षण क्षेत्रात स्वयंपूर्ण होणे हे भारताचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.” चर्चा करा.
- (3) अभियांत्रिकी क्षेत्रातील भारतीय संरक्षण दलाच्या गरजा कोणत्या ? त्याचे उत्पादन कोठे केले जाते ?
- (4) एच.ए.एल. चा विकास सविस्तर स्पष्ट करा.

[D.S. S-3 (B) Defence Economics]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (i) State any *two* features of Indian economic system.
- (ii) Give the period of financial year of India.
- (iii) Who presents the defence budget of India to the parliament?
- (iv) What is Rationing ?
- (v) Write any *two* kinds of loans.
- (vi) What is economic warfare ?
- (vii) What is war potential ?
- (viii) What is economic cost of war ?
- (ix) What was defence expenditure during the war year 1962-63 ?
- (x) What is development ?
- (xi) What was the defence budget of India during the financial year 2008-2009 ?
- (xii) Give any *two* effects of war on Industry.
- (xiii) Write any *two* means of wartime economy.

2. Answer in **50** words each (any *two*) [10]

- (i) Write a note on “External Threats of India’s Security”.

- (ii) How is defence budget prepared ?
(iii) State the necessity of control in the wartime economy.
(iv) What are the objectives of economic warfare ?

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (i) State the aims and functions of Public Accounts Committee.
(ii) Describe the effects of war on Industry.
(iii) Explain the causes of increasing defence expenditure of India.
(iv) "Defence and development are co-related to each other." Discuss.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (i) Describe the wartime economy.
(ii) Explain the means and nature of Economic Warfare.
(iii) Describe the determinants of war potential.
(iv) Analyse the defence expenditure of India from 1947 to update.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **20** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]

- (i) भारतीय अर्थव्यवस्थेची कोणतीही **दोन** वैशिष्ट्ये सांगा.
(ii) भारताच्या आर्थिक वर्षाचा काळावधी सांगा.

- (iii) संरक्षण अंदाजपत्रक संसदेत कोण सादर करते ?
- (iv) रेशर्नींग म्हणजे काय ?
- (v) कर्जाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- (vi) आर्थिक युद्ध पद्धती म्हणजे काय ?
- (vii) युद्ध क्षमता म्हणजे काय ?
- (viii) युद्धाची आर्थिक किंमत म्हणजे काय ?
- (ix) इ.स. 1962-63 या युद्ध वर्षात भारताचा संरक्षण खर्च किती होता ?
- (x) विकास म्हणजे काय ?
- (xi) इ.स. 2008-09 या आर्थिक वर्षातील भारताचे संरक्षण अंदाजपत्रक किती होते ?
- (xii) युद्धाचे औद्योगिक क्षेत्रावरील कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- (xiii) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेची कोणतीही दोन साधने सांगा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन): [10]

- (i) 'भारताच्या सुरक्षेचे बहिर्गत धोके' यावर टिप लिहा.
- (ii) संरक्षण अंदाजपत्रकाची तयारी कशी केली जाते ?
- (iii) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेतील नियंत्रणाची गरज सांगा.
- (iv) आर्थिक युद्धपद्धतीची उद्दिष्ट्ये कोणती ?

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) सार्वजनिक लेखा समीतीचे ध्येय व कार्ये सांगा.
- (ii) युद्धाचे औद्योगिक क्षेत्रावरील परिणाम विशद करा.
- (iii) भारताच्या संरक्षण खर्चात वाढ होण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- (iv) "संरक्षण व विकास परस्पर फरक आहेत." चर्चा करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेचे वर्णन करा.
- (ii) आर्थिक युद्धपद्धतीची साधने व स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iii) युद्ध क्षमतेच्या घटकांचे वर्णन करा.
- (iv) इ.स. 1947 ते आजपर्यंतवच्या भारताच्या संरक्षण खर्चाचे विश्लेषण करा.

[D.S. S-3 (C) Research Methodology-I]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) State any *two* types of research.
- (2) What is observation ?
- (3) Write the last part of research.
- (4) Give any *two* factors of problem of research.
- (5) What is field trip ?
- (6) What is data collection ?
- (7) What is characterization ?
- (8) What is the purpose of scientific method ?
- (9) Define hypothesis.
- (10) Define 'Primary Data'.
- (11) What do you mean by "Analysis of Data" ?
- (12) What do you mean by Research Process ?
- (13) What is Research Methodology ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Write a note on 'Descriptive Research Design.

- (2) State the objects of schedule.
- (3) Explain in brief characteristics of hypothesis.
- (4) Write a few lines on "Questionnaire".

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) State the major objectives of interviews in Research.
- (2) Explain the observation in the process of Research.
- (3) Describe the structure of Research Report.
- (4) Explain the sources of hypothesis.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the types of design of research.
- (2) What is report writing ? State the objectives of report writing.
- (3) Define concept and explain the nature of concept.
- (4) Evaluate the problem of objectivity in social research.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) संशोधनाचे कोणतेही दोन प्रकार नमुद करा.

- (2) निरीक्षण म्हणजे काय ?
- (3) संशोधनाचा शेवटचा टप्पा नमुद करा.
- (4) संशोधन समस्येचे कोणतेही दोन घटक सांगा.
- (5) क्षेत्रिय सहल म्हणजे काय ?
- (6) तथ्य संकलन म्हणजे काय ?
- (7) प्रकरण रूपरेषा म्हणजे काय ?
- (8) वैज्ञानिक पद्धतीचे संशोधन करण्याचे हेतू कोणते ?
- (9) 'गृहीतके' व्याख्या द्या.
- (10) प्राथमिक माहिती संकलनाची व्याख्या द्या.
- (11) माहितीचे विश्लेषण म्हणजे काय ?
- (12) संशोधन प्रक्रिया' म्हणजे काय ?
- (13) 'संशोधन पद्धती' म्हणजे काय.

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) वर्णनात्मक संशोधन आराखडा' यावर टिपण लिहा.
- (2) अनुसुचीची उद्दिष्टे सांगा.
- (3) गृहीतकांची वैशिष्टे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) प्रश्नावली विषयी थोडक्यात लिहा.

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) संशोधनातील मुलाखतीची प्रमुख उद्दिष्टे सांगा.
- (2) संशोधन प्रक्रियेतील निरीक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (3) संशोधन अहवालाच्या रचनेचे वर्णन करा.
- (4) गृहीतकांचे उगमस्रोत स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[30]

- (1) संशोधन आराखड्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) अहवाल लेखन म्हणजे काय ? अहवाल लेखनाची उद्दिष्टे सांगा.
- (3) संकल्पनेची व्याख्या सांगून तीचे स्वरूप विशद करा.
- (4) सामाजिक संशोधनातील उद्दिष्टेच्या समस्या मुल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

[3801]-354

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

[D.S. S-4 (A) : Defence Organisation in India)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 20 words each (any ten) : [20]

- (1) State the long form of A.O.C.
- (2) Give the names of nuclear submarine in the Indian Navy.
- (3) Who is the chairman of chief of staff committee ?
- (4) Write the long form of I.B.
- (5) What is chief of defence organisation ?
- (6) At present who is the chief of the Naval Staff ?
- (7) Who is the chief of Ministry of Defence ?
- (8) Where is the Air force headquarters located ?
- (9) Write the long form of GOC.
- (10) When did National Defence Council come into existence ?
- (11) Where is the Southern command of Army being located ?
- (12) What is the rank of Vice Chief of the Air staff ?
- (13) How many companies are there in the Battalion of Army ?

2. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) Write a note on 'Central Reserve Police Force'.

P.T.O.

- (2) What is counter-intelligence ?
- (3) State the role of signals.
- (4) What are the limitations of Tank ?

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the principles of intelligence.
- (2) Trace the growth of Indian Navy since 1947.
- (3) Explain with the help of chart the organisation of Air Force H.Q.
- (4) What are the characteristics, role of infantry ?

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the composition and role of the defence committee of the cabinet.
- (2) Explain in detail the principles of defence organisation.
- (3) What are the characteristics and role of Indian Navy ?
- (4) State the role of ASC and AOC.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) ए.ओ.सी. (AOC) चे विस्तारीत रूप सांगा.

- (2) भारतीय नाविक दलातील आण्पाणबूडीचे नाव सांगा.
- (3) सेनाध्यक्ष समितीचा अध्यक्ष कोण असतो ?
- (4) आय.बी. (IB) चे विस्तारीत रूप लिहा.
- (5) संरक्षण संघटनेचा प्रमुख कोण असतो ?
- (6) सद्या नाविक दलाचे प्रमुख कोण आहेत ?
- (7) संरक्षण मंत्रालयाचा प्रमुख कोण असतो ?
- (8) वायुसेनेचे प्रमुख कार्यालय कोठे आहे ?
- (9) जी.ओ.सी. चे विस्तारीत रूप लिहा.
- (10) राष्ट्रीय सुरक्षा परिषदेची स्थापना केंव्हा झाली ?
- (11) स्थलसेनेचे दक्षिण कमांड कार्यालय कोठे आहे ?
- (12) उप हवाई दल प्रमुखांचा हुद्दा कोणता ?
- (13) स्थलसेनेच्या एका बटालियनमध्ये किती कंपन्या असतात ?

2. प्रत्येक 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'केंद्रीय राखीव पोलिस दल' वर टिप लिहा.
- (2) प्रति-शत्रुविषयक ज्ञान म्हणजे काय ?
- (3) संपर्क दलाचे कार्ये सांगा.
- (4) रणगाड्याच्या मर्यादा कोणत्या ?

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) शत्रुविषयक ज्ञानाची तत्वे स्पष्ट करा.
- (2) इ.स. 1947 पासूनचा भारतीय नौदलाच्या विकासाचा आढावा घ्या.
- (3) आराखड्याच्या साह्याने वायुसेना प्रमुख कार्यालयाची संघटना स्पष्ट करा.
- (4) पायदलाची वैशिष्ट्ये, कार्ये कोणती आहेत ?

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) केंद्रीय मंत्रीमंडळाच्या संरक्षण समितीची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) संरक्षण संघटनेची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
- (3) भारतीय नौसेनेची वैशिष्टे आणि कामे कोणती ?
- (4) ए.एस.सी व ए.ओ.सी. ची कार्ये सांगा.

[3801]-354

(D.S. S-4 (B) : India and her Neighbours)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) When did the 1965 war begin ?
- (2) Which treaty was signed after 1971 war ?
- (3) Between whom was the Tashkand treaty signed ?
- (4) Which Indian state having contiguity with McMahan line ?
- (5) What are the principles of Panchsheel ?
- (6) Who is Dalai Lama ?
- (7) When did China attack on India ?
- (8) Who was the chief of Indian Army in Bangladesh war ?
- (9) When was Kashmir joined to India ?
- (10) State the location of Afghanistan.
- (11) Write a long form of LTTE.
- (12) Define National power.
- (13) State the neighbours of India.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What are the causes of 1965 war ?
- (2) State the geostrategic location of Bhutan.

- (3) What are the objectives of SAARC ?
- (4) State the lessons of 1971 war.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) State the elements of India's National Power.
- (2) Explain the ethnic problem in Sri Lanka.
- (3) Describe in detail the historical relations between India and Myanmar.
- (4) "Border dispute is a crucial issue in India-China relations." Explain.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain India's geostrategic location and its significance.
- (2) Discuss the India's role in SAARC.
- (3) What is Kashmir problem and suggest possible solution on Kashmir problem.
- (4) Describe India's role in Independence of Bangladesh.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) 1965 च्या युद्धाला सुरुवात केव्हा झाली ?
- (2) 1971 च्या युद्धानंतर कोणता करार झाला ?

- (3) ताश्कंद करार कोणात झाला ?
- (4) मॅकमोहन रेषा भारताच्या कोणत्या राज्याशी संलग्न आहे ?
- (5) पंचशीलची तत्वे कोणती ?
- (6) दलाई लामा कोण आहेत ?
- (7) चीनने भारतावर हल्ला केव्हा केला ?
- (8) बांगलादेश युद्धात भारतीय सेनेचा प्रमुख कोण होता ?
- (9) काश्मीर भारतात केव्हा विलीन झाले ?
- (10) अफगाणिस्तानचे स्थान सांगा.
- (11) LTTE चे विस्तारीत रूप लिहा.
- (12) राष्ट्रीय सत्तेची व्याख्या द्या.
- (13) भारताचे शेजारील देश सांगा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) [10]

- (1) 1965 च्या युद्धाची कारणे कोणती ?
- (2) भूतानचे भूसामरीक स्थान सांगा.
- (3) सार्कची उद्दीष्टे कोणती ?
- (4) 1971 च्या युद्धातील धडे किंवा शिकवण सांगा.

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) भारतीय राष्ट्रीय सामर्थ्याचे घटक सांगा.
- (2) श्रीलंकेतील वांशिक समस्या स्पष्ट करा.
- (3) भारत आणि म्यानमार यांच्यातील ऐतिहासिक संबंधाचे सविस्तर वर्णन करा.
- (4) 'भारत आणि चीन संबंधात सीमा विवाद ही एक कठीन समस्या आहे. स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) भारताचे भूसामरिक स्थान व महत्व स्पष्ट करा.
- (2) सार्कमधील भारतीय भूमिकेची चर्चा करा.
- (3) काश्मीर समस्या काय आहे ते सांगून ती सोडवण्यासाठी योग्य उपाय सुचवा.
- (4) बांगलादेश स्वातंत्र्यातील भारताच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

[3801]-354

(D.S. S-4 (C) : Role of Science and
Technology in National Security)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) Define 'Hi-tech war'.
- (2) What is security ?
- (3) What do you know about 'National Development' ?
- (4) What is Radio ?
- (5) Define 'Bio-Technology'.
- (6) What is artificial intelligence ?
- (7) Define nuclear warfare.
- (8) What is material science ?
- (9) What is electronic science ?
- (10) What is meant by 'Energy' ?
- (11) Define information technology.
- (12) What is mass production ?
- (13) What is chemical warfare ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What are the different forms of energy ?
- (2) Why is communication important in national security ?

(3) Explain the concept of Bio-technology.

(4) Why role of energy is important in national development ?

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

(1) Explain the impact of dual use technologies.

(2) State the development trends in defence material.

(3) Discuss the technological changes in weapon system.

(4) What is the role of information technology in modern war ?

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

(1) Discuss the impact of air power in warfare.

(2) Discuss the relation between technology and nation well being.

(3) Write an essay on 'Age of Newtonian Philosophy'.

(4) Explain the technologies of World War Second.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

(1) 'उच्च तंत्रज्ञानाचे युद्ध' (Hi-tech war) व्याख्या द्या.

- (2) सुरक्षा म्हणजे काय ?
- (3) राष्ट्रीय विकासाविषयी आपणांस काय माहित आहे ?
- (4) रेडिओ म्हणजे काय ?
- (5) 'जैव तंत्रज्ञानाची' व्याख्या द्या.
- (6) कृत्रिम शत्रूविषयक ज्ञान (Artificial intelligence) म्हणजे काय ?
- (7) आण्विक युद्ध पद्धतीची व्याख्या द्या.
- (8) मटेरियल सायन्स (Material science) म्हणजे काय ?
- (9) इलेक्ट्रॉनिक्स सायन्स म्हणजे काय ?
- (10) 'ऊर्जा' म्हणजे काय ?
- (11) 'माहिती तंत्रज्ञाना' ची व्याख्या द्या.
- (12) अधिक उत्पादन (Mass production) म्हणजे काय ?
- (13) रासायनिक युद्धपद्धती म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) ऊर्जेचे विविध प्रकार कोणते आहेत ?
- (2) राष्ट्रीय संरक्षणात संपर्क व्यवस्था महत्त्वपूर्ण का मानली जाते.
- (3) जैविक तंत्रज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) राष्ट्रीय विकासात ऊर्जेची भूमिका महत्त्वपूर्ण का मानली जाते ?

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) द्विउपयुक्तता तंत्रज्ञानाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) संरक्षण मटेरियल (Defence material) विकसित दृष्टीकोन सांगा.
- (3) शस्त्रास्त्र पद्धतीतील तंत्रज्ञानाच्या बदलाची चर्चा करा.
- (4) आधुनिक युद्धातील माहिती तंत्रज्ञानाचे कार्य कोणते ते सांगा ?

4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) युद्धपद्धतीवर हवाई शक्तीचा काय परिणाम होतो ? यावर चर्चा करा.
- (2) राष्ट्राची क्षमता आणि तंत्रज्ञान यातील संबंधावर चर्चा करा.
- (3) 'न्यूटनच्या तत्वज्ञानाचे युग' यावर निबंध लिहा.
- (4) दुसऱ्या महायुद्धातील तंत्रज्ञान सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-355

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SOCIAL WORK (G-3)

[(I) Introduction to Youth Welfare]

[(II) Introduction to Rural and Urban Welfare]

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures in the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions in **20** words each : [20]

- (1) Give the definition of Youth.
- (2) Explain the concept of Welfare.
- (3) Explain the meaning of rural community.
- (4) State any *two* social problems of Youth.
- (5) Explain any *two* health problems of Youth.
- (6) Explain any *two* major problems of Urban Youth.
- (7) Explain any *two* programmes of Nehru Yuva Kendra (NYK).
- (8) Explain the concept of self-help group.
- (9) Explain the meaning of good character.
- (10) Explain any *two* responsibilities of married youth.
- (11) Explain the functions of Youth Welfare.

P.T.O.

- (12) Explain any *two* sexual problems of Youth.
- (13) Explain any *two* problems of rural communities.
- 2.** Answer any *two* questions in **50** words each : [10]
- (1) Problems of Tribal communities.
 - (2) Problems of unemployed youth.
 - (3) Need of sex education.
 - (4) Explain the importance of leadership training for youth.
- 3.** Answer any *two* questions in **150** words each : [20]
- (1) Youth is an agent of social change. Discuss.
 - (2) Describe the problems of sanitary services in rural areas.
 - (3) Examine the work of voluntary organizations in rural welfare.
 - (4) Explain the problems of illiterate youth and suggest remedies on it.
- 4.** Answer any *two* questions in **300** words each : [30]
- (1) Write an essay on “Sexual Problems of Youth and importance of Sex Education to Youth”.
 - (2) Explain the need of vocational training to youth.
 - (3) Write a detailed note on “Classification of Youth and their problems”.
 - (4) Describe the rural way of living.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका ग्राह्य धरावी.

1. कोणत्याही दहा प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) युवकाची व्याख्या करा.
- (2) कल्याण याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) ग्रामीण समुदाय याचा अर्थ विशद करा.
- (4) युवकांच्या कोणत्याही दोन सामाजिक समस्या स्पष्ट करा.
- (5) युवकांच्या कोणत्याही दोन आरोग्य समस्या विशद करा.
- (6) नागरी युवकांच्या कोणत्याही प्रमुख दोन समस्या विशद करा.
- (7) नेहरू युवा केंद्राचे कोणतेही दोन कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- (8) स्वयं साह्यता बचत गट याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (9) चांगले चारित्र्य याचा अर्थ विशद करा.
- (10) विवाहीत तरुणांच्या कोणत्याही दोन जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.
- (11) युवा कल्याण याचे कार्य स्पष्ट करा.
- (12) युवकांच्या कोणत्याही दोन लैंगिक समस्या स्पष्ट करा.
- (13) ग्रामीण समुदायाच्या कोणत्याही दोन समस्या विशद करा.

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) आदीवासी समुदायाच्या समस्या.
- (2) बेकार तरुणांच्या समस्या.
- (3) लैंगिक शिक्षणाची गरज.
- (4) युवकांसाठी नेतृत्व प्रशिक्षणाचे महत्त्व विशद करा.

3. कोणत्याही देण प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) सामाजिक बदलाचा युवक हा एक घटक आहे. चर्चा करा.
- (2) ग्रामिण भागातील स्वच्छते संबंधीच्या सेवांचे प्रश्न आणि त्याचे समुदायावर होणारे परिणाम वर्णन करा.
- (3) स्वयंसेवी संस्थांची ग्रामीण कल्याणाच्या संदर्भातल्या कार्यांचे परिक्षण करा.
- (4) अशिक्षित तरूणांच्या समस्या विशद करून त्यावर उपाय सुचवा.

4. कोणत्याही देण प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) “युवकांच्या लैंगिक समस्या आणि युवकांसाठी लैंगिक शिक्षणाचे महत्व” यावर निबंध लिहा.
- (2) युवकांसाठी व्यावसायिक शिक्षणाची गरज विशद करा.
- (3) “युवकांचे वर्गीकरण आणि त्यांच्या समस्या” यावर सविस्तर टिप्पणी लिहा.
- (4) ग्रामिण जिवन पद्धतीचे वर्णन करा.

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

COMMERCE (General-3)

(Business Management)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) What is Business ?
- (2) What is Genetic Industry ?
- (3) Define the term 'Management'.
- (4) What is an Art ?
- (5) What is formal organisation ?
- (6) Define the term 'Control'.
- (7) Meaning of 'Communication'.
- (8) What is long-term planning ?
- (9) Define the term 'Crises'.
- (10) Define the term Co-ordination.
- (11) What is production control ?
- (12) Define the term 'Motivation'.
- (13) Explain the concept of Leadership.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the scope of business.
- (2) Explain the importance of planning.
- (3) What is Autocratic Leadership Style ?
- (4) Explain the characteristics of control.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Define the term Direction. Explain the components of direction.
- (2) What is decision making ? Explain the process of rational decision making.
- (3) Explain the principles of effective communication.
- (4) Explain the social responsibilities of management.
- (5) Explain the principles of co-ordination.

4. Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the characteristics and importance of motivation.
- (2) Comment on–Total Quality Management.
- (3) What is delegation of authority ? Explain the types of delegation.
- (4) Explain the Abraham H. Maslow's theory of Motivation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) व्यवसाय म्हणजे काय ?
- (2) जनन उद्योग म्हणजे काय ?
- (3) 'व्यवस्थापन' संकल्पनेची व्याख्या द्या.
- (4) कला म्हणजे काय ?
- (5) औपचारीक संघटन म्हणजे काय ?
- (6) 'नियंत्रण' संकल्पनेची व्याख्या द्या.
- (7) 'संदेशवहन' अर्थ सांगा.
- (8) दिर्घकालीन नियोजन म्हणजे काय ?
- (9) 'संघर्ष' या संज्ञेची व्याख्या द्या.
- (10) 'समन्वय' या संज्ञेची व्याख्या द्या.
- (11) उत्पादन नियंत्रण म्हणजे काय ?
- (12) 'संप्रेरण' या संज्ञेची व्याख्या द्या.
- (13) नेतृत्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) व्यवसायाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) नियोजनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (3) हुकूमशाही नेतृत्व शैली म्हणजे काय ?
- (4) नियंत्रणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) 'निर्देशन' या संज्ञेची व्याख्या द्या आणि निर्देशनाचे घटक स्पष्ट करा.
- (2) निर्णय प्रक्रिया म्हणजे काय ? योग्य निर्णय प्रक्रियेची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (3) प्रभावी संदेशवहनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- (4) व्यवस्थापनाच्या सामाजिक जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.
- (5) समन्वयाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) अभिप्रेरणेची वैशिष्ट्ये आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- (2) 'संपूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापन'—टिपणी करा.
- (3) अधिकार प्रदान म्हणजे काय ? अधिकार प्रदानाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) अब्राहम एच. मास्लो यांचा अभिप्रेरणा सिद्धान्त स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-358

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

EDUCATION (G-3)

(Education Psychology)

(NEW COURSE)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicats full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) Write the meaning of Globalisation.
- (2) What is indiscipline ?
- (3) Write the meaning of Personality.
- (4) What is sensation ?
- (5) Write the meaning of Concept Formation.
- (6) What is Vocational Guidance ?
- (7) Write the meaning of Discussion method.
- (8) What is mental conflicts ?
- (9) Write the meaning of riots.
- (10) Write the meaning of project method.
- (11) What is natural disaster ?
- (12) What is counselling ?
- (13) What is discipline ?

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Write the importance of social discipline.
 - (2) Explain the educational importance of perception.
 - (3) Explain the necessity of counselling.
 - (4) Write the ways for good mental health.
3. Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the nature, advantages and limitations of project method.
 - (2) What is Educational Guidance ? Explain the need of Educational Guidance.
 - (3) What is imagination ? What are the types of imagination ? Explain the educational importance of imagination.
 - (4) What is higher education ? What are the major problems in higher education ? Write the ways to overcome them.
4. Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Which are the characteristics of personality ? Explain the factors affecting on personality development.
 - (2) Explain the nature, importance and limitations of demonstration method.
 - (3) What is Disaster ? What are the types of Disaster ? Explain the role of education in Disaster Management.
 - (4) What are images ? What are the types of images ? Write the educational importance of images.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) जागतिकीकरणाचा अर्थ लिहा.
- (2) बेशिस्त म्हणजे काय ?
- (3) व्यक्तिमत्त्वाचा अर्थ लिहा.
- (4) संवेदना म्हणजे काय ?
- (5) संबोधाचा अर्थ लिहा.
- (6) व्यावसायिक मार्गदर्शन म्हणजे काय ?
- (7) चर्चापद्धतीचा अर्थ लिहा.
- (8) मानसिक संघर्ष म्हणजे काय ?
- (9) दंगलीचा अर्थ लिहा.
- (10) प्रकल्पपद्धतीचा अर्थ लिहा.
- (11) नैसर्गिक आपत्ती म्हणजे काय ?
- (12) समुपदेशनाचा अर्थ लिहा.
- (13) शिस्त म्हणजे काय ?

2. खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा : [10]

- (1) सामाजिक शिस्तीचे महत्त्व लिहा.
- (2) अवबोधाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- (3) समुपदेशनाची आवश्यकता विशद करा.
- (4) मानसिक आरोग्य रक्षणाचे मार्ग लिहा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा : [20]

- (1) प्रकल्प पद्धतीचे स्वरूप, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
- (2) शैक्षणिक मार्गदर्शन म्हणजे काय ? शैक्षणिक मार्गदर्शनाची गरज स्पष्ट करा.
- (3) कल्पना म्हणजे काय ? कल्पनांचे प्रकार कोणते ? कल्पनांचे शैक्षणिक महत्त्व विशद करा.
- (4) उच्चशिक्षण म्हणजे काय ? उच्चशिक्षणातील प्रमुख समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाय लिहा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा : [30]

- (1) व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये कोणती ? ते सांगून व्यक्तिमत्त्व विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- (2) दिग्दर्शन पद्धतीचे स्वरूप, महत्त्व व मर्यादा स्पष्ट करा.
- (3) आपत्ती म्हणजे काय ? आपत्तीचे प्रकार कोणते ? आपत्ती निवारणातील शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (4) प्रतिमा म्हणजे काय ? प्रतिमांचे प्रकार कोणते ? प्रतिमांचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.

[3801]-358

EDUCATION (G-3)
(OLD COURSE)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) What is sensation ?
- (2) Write the meaning of concept formation.
- (3) What is social heredity ?
- (4) Write the meaning of Psychology.
- (5) What do you mean by growth ?
- (6) Write the meaning of Conditioning.
- (7) What is Retention ?
- (8) What is defence mechanism ?
- (9) What is intelligence ?
- (10) Write the meaning of mental health.
- (11) What is registration ?
- (12) What do you mean by heredity ?
- (13) Write the meaning of Introspection method.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the difference between growth and development.

- (2) Explain the factors affecting on learning.
 - (3) Explain the laws of learning according to Thorndike.
 - (4) Explain the laws of heredity.
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) What is Experimental method ? Explain the merits and limitations of Experimental method.
 - (2) Explain the educational importance of heredity and environment.
 - (3) What is perception ? Explain the educational importance of perception.
 - (4) Explain the physical, mental, social and emotional characteristics of adolescence stage.
- 4.** Answer any *two* of the following questions in **300** words each : [30]
- (1) What is personality ? Write the characteristics of personality and explain the factors effecting on personality.
 - (2) What is mental conflicts ? Explain the types and causes of mental conflicts.
 - (3) What is Trial and Error method ? Write the nature, advantages and limitations of this method.
 - (4) What is individual differences ? What are the causes of individual differences ?

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) संवेदना म्हणजे काय ?
- (2) संबोधाचा अर्थ लिहा.
- (3) सामाजिक अनुवंश म्हणजे काय ?
- (4) मानसशास्त्राचा अर्थ लिहा.
- (5) वाढ म्हणजे काय ?
- (6) अभिसंधानाचा अर्थ लिहा.
- (7) धारणा म्हणजे काय ?
- (8) संरक्षण यंत्रणा म्हणजे काय ?
- (9) बुद्धिमत्ता म्हणजे काय ?
- (10) मानसिक आरोग्याचा अर्थ लिहा.
- (11) ग्रहण म्हणजे काय ?
- (12) अनुवंश म्हणजे काय ?
- (13) आत्मनिरीक्षण पद्धतीचा अर्थ लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा : [10]

- (1) वाढ व विकासातील फरक स्पष्ट करा.
- (2) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक विशद करा.
- (3) थॉर्नडाईकचे अध्ययन नियम स्पष्ट करा.
- (4) अनुवंशाचे नियम स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा : [20]

- (1) प्रायोगिक पद्धती म्हणजे काय ? प्रायोगिक पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
- (2) अनुवंश व परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- (3) अवबोध म्हणजे काय ? अवबोधाचे शैक्षणिक महत्त्व विशद करा.
- (4) कुमारावस्थेतील शारिरीक, मानसिक, सामाजिक आणि भावनिक विकासाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा : [30]

- (1) व्यक्तिमत्व म्हणजे काय ? व्यक्तिमत्वाची वैशिष्टे सांगून व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- (2) मानसिक संघर्ष म्हणजे काय ? मानसिक संघर्षाची कारणे व प्रकार विशद करा.
- (3) प्रयत्नप्रमाद पद्धती म्हणजे काय ? या पद्धतीचे स्वरूप, फायदे व मर्यादा लिहा.
- (4) व्यक्तीभेद म्हणजे काय ? व्यक्तीभेदाची कारणे कोणती ? त्यांचे शैक्षणिक महत्त्व विशद करा.

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

(FMG-3 : Computational Mathematics)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]

(i) Which of the following are invalid identifiers ? Justify.

(a) Roll no

(b) 5 days

(ii) Explain the meaning of the following declaration :

`int s(int a, float x);`

(iii) Write a 'for loop' to calculate the sum :

$2 + 4 + \dots + 20.$

(iv) Find the value of the expression :

$3 * 6/3 - 4\% 2.$

(v) Explain the meaning of the following declaration :

`int a[3] = {2, 3}.`

(vi) Define a structure with name 'book' with members :

name, author, price and pages.

(vii) Explain the meaning of the following statement :

FILE *fp;

(viii) Declare a two-dimensional floating point array with 10 rows and 5 columns.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Write a program to check the validity of a triangle, when three sides are given. Also find its area.

(ii) Write a program to find the average of n numbers.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Differentiate between while and do-while loops.

(ii) Write a short note on switch statement.

(iii) Write a short note on operators in C.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Write a note on for loop. Explain giving *two* examples.

(ii) Write an algorithm to find minimum of n numbers. Also draw a flow chart.

(B) Attempt any *two* of the following : [8]

(i) Write a program to interchange two rows of a matrix.

(ii) Write a program to find the reverse of a string.

(iii) Write a program to add two numbers using command line arguments.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Write a program to add two complex numbers using structures.

(ii) Write a program to add two matrices.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Write a short note on fopen and fclose functions.

(ii) Write a note on dynamic memory allocation.

(iii) Write a program to accept data in a text file and copy the content into another text file.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Write a note on pointer arithmetic.

(ii) Write a short note on structures.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Write a short note on functions.

(ii) Write a short notes on two-dimensional arrays.

(iii) Describe the output generated by the following program :

```
# include < stdio. h>
```

```
int funct 1 (int count)
{
    int y = 0;
    y + = count;
    return (y);
}
main()
{
    int a, count;
    for (count = 1 ; count < = 5 ; count ++)
    {
        a = funct 1 (count);
        printf ("%d", a * a);
        printf ("\n");
    }
}
```

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-361

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ENGLISH

General Paper III

(G-3 : Poetry and Fiction)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Books :— (i) Nineteenth and Twentieth Century
Verse Ed. Chris Woodhead.

(ii) Lucky Jim—Kingsley Amis.

(iii) Train to Pakistan—Khushwant Singh.

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* of the following in not more than **20** words
each : [20]

(i) State any *two* features of Victorian Poetry.

(ii) State any *two* features of Metaphysical Poetry.

(iii) Write any *two* features of a dramatic monologue.

(iv) Mention any *two* features of a ballad.

(v) State any *two* features of a satirical novel.

(vi) What is an Episodic novel ?

(vii) What is a hyperbole ?

P.T.O.

- (viii) What is a climax ?
- (ix) Explain the term 'Repetition'.
- (x) What is setting ?
- (xi) What is a conceit ?
- (xii) Explain the term 'theme'.
- (xiii) What is point of view in fiction ?

2. Write short notes on any *two* of the following in not more than **50** words each : [10]

- (i) Dixon's Public Speech.
- (ii) The Element of Farce in 'Lucky Jim'.
- (iii) Humour in 'Lucky Jim'.
- (iv) James Dixon.

3. Answer any *two* of the following in **150** words each : [20]

- (i) Discuss 'God's Grandeur' as Hopkins's meditation on how nature triumphs over activities of man.
- (ii) Explain how 'Journey of the Magi' reflects on the significant experience of the Magi.
- (iii) Explain the relevance of the title 'Dulce et Decorum Est'.
- (iv) Explain how 'Musee des Beaux Arts' is a poem about suffering and its place in human life.

4. Answer any *two* of the following in **300** words each : [30]
- (i) Attempt a character sketch of Hukum Chand.
 - (ii) Discuss how realism is the working force in 'Train to Pakistan'.
 - (iii) Evaluate 'Train to Pakistan' as a novel of intellectual and emotional excitement.
 - (iv) Consider 'Train to Pakistan' as a tragic tale of Partition of India.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-362

T.Y. BA. EXAMINATION, 2010

ENGLISH

Special Paper III

(S-3 : Functional English)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Do as directed (any *three*) : [6]

(i) Give form labels for each underlined word in the following phrases :

(a) that strange feeling

(b) half the people present

(ii) Give function labels for each underlined word in the following phrases :

(a) a criminal record

(b) a battle of words

(iii) Draw a labelled tree diagram for the following sentence :

Jane is finding modern French literature fascinating.

P.T.O.

- (iv) Identify the clause structure of the following sentence in terms of SPOCA :

Harry will be the next leader of the school.

- (B) Do as directed (any *four*) : [8]

- (i) Light is a form of energy. Light travels in the form of stream of discrete particles called Photon.

(Identify the register of the utterance and mention its markers)

- (ii) Why don't you have lunch with us ?

(Identify the style of the utterance as Formal/Informal and mention its markers)

- (iii) May I introduce you to Mr. Sandeep Khare ?

(Identify the style of the utterance as Formal/Informal and mention its markers)

- (iv) Small, small, children are playing in the garden.

(Identify the utterance as an instance of British English, American English or General Indian English and mention its markers)

- (v) 'Elevator, for the patients only.'

(Identify the utterance as an instance of British English, American English and General Indian English)

(C) Do as directed (any *three*) : [6]

(i) Transcribe any *two* of the following words :

school, matter, ambition, perfect.

(ii) Give *two* examples of minimal pair -

(iii) Mention the number of syllables in the word, 'actress'
and mark the accent on an appropriate syllable.

(iv) Define the term 'allophone' with suitable examples.

2. Write short notes on any *two* of the following in not more than
50 words each : [10]

(i) Uses of the Falling Tone.

(ii) Diphthongs in English.

(iii) Word Accent.

(iv) The structure of the syllable.

3. Write short notes on any *two* of the following in not more than
150 words each : [20]

(i) Grammar and Effective Communication.

(ii) Processes of Word Formation.

(iii) Verbs : Function and Forms.

(iv) Closed Word Classes.

4. (A) Attempt any *one* of the following in not more than **300** words : [15]
- (i) Explain the function of language.
 - (ii) Discuss the politeness principle as a pragmatic principle.
- (B) Attempt any *one* of the following in not more than **300** words : [15]
- (i) Describe with examples the elements of clause.
 - (ii) Discuss how language varies according to both use and user.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—7

[3801]-363

T.Y. BA. EXAMINATION, 2010

ENGLISH

Special Paper IV

**(S-4 : Introduction to Literary Criticism
and Literary Appreciation)**

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *ten* of the following :

[20]

- (1) What is 'imagery' ?
- (2) What is an 'elegy' ?
- (3) How do you define the term 'Metaphor' ?
- (4) Define the term 'allusion'.
- (5) What is 'Irony' ?
- (6) Define the term 'Intentional Fallacy'.
- (7) What is 'comic relief' ?
- (8) Explain the term 'fancy and imagination'.
- (9) What is meant by 'Comedy of Manners' ?

P.T.O.

- (10) What is 'conceit' ?
- (11) What is 'Allegory' ?
- (12) What is 'ambiguity' in literature ?
- (13) Define the term 'Byronic Hero' ?

2. Answer any *two* of the following in not more than **50** words each : [10]

- (a) Explain the term 'Imitation'.
- (b) Differentiate between 'Music' and 'Poetry'.
- (c) Explain the *two* major functions of criticism.
- (d) Distinguish between the 'Poetic Truth' and 'The Historical Truth'.

3. Attempt any *two* of the following. Read the following poems and answer the questions that follows : [20]

- (a) When you learn to swim
do not enter a river that has no ocean
to flow into one ignorant of destinations
and knowing only the flowing as its destiny
like the weary rivers of the blood
that bear the scum of ancient memories,
but go swim in the sea
go swim in the great blue sea

Where the first tide you meet is your body,
that familiar pest,
but if you learn to cross it
you are safe, yes, beyond it you are safe,
For, even sinking would make no difference then—

Questions :

- (1) What is the connection between the river and the ocean ?
 - (2) 'Knowing only the flowing as its destiny', what does this actually mean ?
 - (3) Why does the poet call the body a familiar pest ?
 - (4) When do we become safe in our life ?
 - (5) Suggest a suitable title to the poem.
- (b) Often I try
To analyse the quality
Of its silences. Is this where God hides
From my searching ? I have stopped to listen,
After the few people have gone,
To the air recomposing itself
For vigil. It has waited like this
Since the stones grouped themselves about it.

These are the hard ribs
Of a body that our prayers have failed
To animate. Shadows advance
From their corners to take possession
Of places the light held
For an hour. The bats resume
Their business. The uneasiness of the pews
Ceases. There is no other sound
In the darkness but the sound of a man
Breathing, testing his faith
On emptiness, nailing his questions
One by one to an untenanted cross.

Questions :

- (1) Who is the speaker ? What kind of person is he ?
 - (2) What do you learn about the setting ?
 - (3) What do the words 'Silences' and 'Vigil' suggest ?
 - (4) What is the attitude of the speaker to his religion ?
 - (5) Suggest a suitable title to the poem.
- (c) When thou commandest me to sing it seems that my heart
would break with pride; and I look to thy face, and tears
come to my eyes.

All that is harsh and dissonant in my life melts into one sweet harmony — and my adoration spreads wings like a glad bird on its flight across the sea.

I know thou takest pleasure in my singing. I know that only as a singer I come before thy presence.

I touch by the edge of the far spreading wing of my song thy feet which I could never aspire to reach.

Drunk with the joy of singing I forget myself and call thee friend who art my lord.

Questions :

- (1) What is the song about ?
- (2) When do the tears come to the speaker's eyes ?
- (3) What do the lines seven and eight suggest ?
- (4) What state of mind does the devotee find himself at the end ?
- (5) Suggest a suitable title to the poem.

(d) 'Had he and I but met
By some old ancient inn,

We should have sat us down to wet

Right many a nipperkin!

‘But ranged as infantry,
And staring face to face,
I shot at him as he at me,
And killed him in his place.

‘I shot him dead because—
Because he was my foe,
Just so : my foe of course he was;
That’s clear enough; although

‘He thought he’d’list, perhaps,
Off-hand like—just as I—
Was out of work—had sold his traps—
No other reason why.

‘Yes; quaint and curious war is !
You shoot a fellow down
You’d treat if met where any bar is,
Or help to half-a-crown.’

Questions :

(1) Who is the speaker in the poem ?

- (2) When does the speaker give expression to his sentiment ?
- (3) What is the poet's attitude to the war ?
- (4) What type of state of mind is reflected through the opening lines ?
- (5) Suggest the suitable title to the poem.

4. Answer any *two* of the following in not more than **300** words each : [30]

- (1) Write a detailed note on Eliot's theory of 'Impersonality'.
- (2) Explain the Psychological Approach to literature with reference to Freud's theory of relationship between art and the unconscious mind.
- (3) Discuss in detail Wordsworth's views on the subject matter and language of poetry.
- (4) Discuss Sociological Approach to literature as a systematic method of literary interpretation.

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHYSICAL EDUCATION

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in *one* or *two* sentences each (any *ten*): [20]

(i) Measurements of Volley-ball court.

(ii) List of equipments required for Cricket.

(iii) Five terms used in foot-ball.

(iv) Name any *two* Indian Hockey players who were members of Gold medal winner team at Olympic Games.

(v) Where will be the 2012 Olympic Games organised ?

(vi) Any *four* “Angas” of Yoga.

(vii) Who started Modern Olympic Games ?

(viii) Where did First Asian Games organised ?

(ix) Write any *ten* skills of hand-ball.

(x) Describe different types of Asanas.

(xi) Classify track and field events.

(xii) Differentiate Olympic Games and Asian Games.

(xiii) Who achieved medals for India in Olympic 2008 ?

2. Write short notes on (any *two*) : [10]
- (a) Importance of Physical Education for senior citizen.
 - (b) Olympic 2008 and Achievement of Indians.
 - (c) Recreation through physical activities and sports.
 - (d) Various clubs and their roles in developing games and sports.
3. Write in brief (any *two*) : [20]
- (a) Distance of bonus line in Kabaddi from end line with reference to old and new rules. Discuss merits and demerits of it to the Kabaddi player.
 - (b) Importance of physical fitness in Cricket. Explain it giving different examples.
 - (c) Role of 'Akhadas' and 'Talims'.
 - (d) Draw neat labelled diagram of hand ball court with its goal post in detail.
4. Write in detail (any *two*) : [30]
- (a) Different medal winners of India at international level competitions and their tenure.
 - (b) Difference between Test Cricket, Oneday Cricket and T-20 Cricket.
 - (c) Performance of Indian Hockey team at international level before and after 1980.
 - (d) Write an essay on Pune Youth Commonwealth Games 2008.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :—(i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे एक-दोन वाक्यात लिहा (कोणतेही दहा): [20]

- (i) व्हॉलीबॉल क्रीडांगणाची मोजमापे.
- (ii) क्रिकेट ला लागणाऱ्या साहित्यांची यादी.
- (iii) फुटबॉल मध्ये वापरल्या जाणाऱ्या पच संज्ञा.
- (iv) ऑलिंपिक खेळांमध्ये सूवर्ण पदक विजेत्या संघातील कोणत्याही दोन खेळाडूंची नावे.
- (v) ऑलिंपिक 2012 कोठे भरविण्यात येणार आहेत ?
- (vi) योगचे कोणतीही चार अंगे.
- (vii) आधुनिक ऑलिंपिक खेळ कोणी सुरू केले ?
- (viii) पहिले आशियाई खेळ कोठे भरविण्यात आले ?
- (ix) हॅण्डबॉल खेळातील कोणतीही दहा कौशल्ये लिहा.
- (x) आसनांचे विविध प्रकार सांगा.
- (xi) मैदानी बाबींचे वर्गिकरण करा.
- (xii) ऑलिंपिक खेळ व आशियाई खेळातील फरक.
- (xiii) ऑलिंपिक 2008 मध्ये भारतासाठी कोणी पदके जिंकलीत ?

2. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- (अ) वरीष्ठ नागरिकासाठी शारीरिक शिक्षणाचे महत्व.
- (ब) ऑलिंपिक 2008 व भारतीयांचे नैपूण्य.
- (क) शारीरिक उपक्रम व खेळाद्वारे मनोरंजन.
- (ड) खेळ व क्रीडा विकासातील विविध मंडळे व त्यांची भूमिका.

3. थोडक्यात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (अ) नविन व जुन्या कबड्डी खेळाच्या नियमानुसार बोनस रेषेचे अंतीम रेषेपासूनचे अंतर कबड्डी खेळाडूस होणाऱ्या फायद्या तोट्यांची चर्चा करा.
- (ब) क्रिकेट मध्ये शारीरिक सुदृढतेचे महत्व विविध उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.
- (क) आखाडे व तालीर्मीची भूमिका.
- (ड) गोल पोस्ट सह हॅण्डबॉल क्रीडांगणाची आकृती काढा व नावे द्या.

4. सविस्तर लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (अ) भारतातील आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील स्पर्धातील विविध पदक विजेते खेळाडू व त्यांचा कार्यकाळ.
- (ब) कसोटी क्रिकेट, एकदिवसीय क्रिकेट व T-20 क्रिकेट मधील फरक.
- (क) भारतीय हॉकी संघाचे 1980 पूर्वी व नंतर आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील कार्यमान.
- (ड) पुणे युथ कॉमनवेल्थ खेळ 2008 वर निबंध लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-365

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

M-G-3 : Algebra

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]
- (i) Prove that a group has exactly one idempotent element.
- (ii) Give an example of a group G and its subgroups H, K such that $H \cap K$ is not a subgroup of G .
- (iii) Let $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ be a function defined as $f(x) = e^x$. Is f a permutation of \mathbb{R} ? Justify.
- (iv) Find the number of left cosets of the subgroup $\langle 18 \rangle$ of the group $\langle \mathbb{Z}_{36}, t_{36} \rangle$.
- (v) A ring R is a Boolean ring if $a^2 = a$ for all $a \in R$. Give an example of a Boolean ring.
- (vi) Show that the characteristic of a subdomain of an integral domain D is equal to the characteristic of D .

P.T.O.

(vii) Show that $1 + x + x^2 + \dots + x^{100}$ is an irreducible polynomial over \mathbb{Q} .

(viii) Show that every field is a Euclidean domain.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Prove that a non-empty subset H of group G is a subgroup of G if and only if $ab^{-1} \in H, \forall a, b \in H$.

(ii) Prove that every permutation σ of a finite set A is a product of disjoint cycles.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that Z_p has no non-trivial proper subgroup if p is a prime number.

(ii) Prove that a factor group of a cyclic group is cyclic.

(iii) Prove that a homomorphism f of a group G is a one to one function if and only if kernel of f is $\{e\}$.

3. (A) Attempt any *two* of the following : [8]

(i) Show that if a finite group G contains a proper subgroup of index 2 in G , then G is not simple.

(ii) Prove that every subgroup of an abelian group is a normal subgroup.

(iii) Let G be a group and $g \in G$ be fixed. Show that the map $i_g(x) = gxg^{-1}$ for $x \in G$, is an group automorphism.

(B) Attempt any *two* of the following : [8]

(i) Find a *gcd* of $16 + 7i$ and $10 - 5i$ in $\mathbb{Z}[i]$.

(ii) Show that any *two* non-zero elements a and b of a Euclidean domain D have an *lcm* in D .

(iii) Prove that every Euclidean domain is a PID.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If D is a UFD, then prove that a product of two primitive polynomials in $D[x]$ is again a primitive polynomial.

(ii) Prove that every PID is a UFD.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) In a PID, prove that any irreducible element is a prime.

(ii) Let $f(x) \in \mathbb{F}[x]$, and let $f(x)$ be of degree 2 or 3. Then prove that $f(x)$ is reducible over a field \mathbb{F} if and only if it has a zero in \mathbb{F} .

(iii) Let R be a commutative ring with unity, then show that any maximal ideal in R is a prime ideal.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Let $f : R \rightarrow R'$ be a ring homomorphism then show that :

(a) $f(0) = 0'$ is additive identity of R' whenever 0 is additive identity of R .

(b) $f(-a) = -f(a)$, " $a \in R$.

(ii) If R is a ring with unity, and N is an ideal of R containing a unit, then prove that $N = R$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that an intersection of ideals of a ring R is again an ideal of R .

(ii) Let $F = \{\bar{0}, \bar{2}, \bar{4}, \bar{6}, \bar{8}\}$. Show that $\langle F, t_{10}, x_{10} \rangle$ is a field.

(iii) Let $f : \mathbb{C} \rightarrow M_2(\mathbb{R})$ be defined as :

$$f(a + ib) = \begin{pmatrix} a & b \\ -b & a \end{pmatrix}, \quad a, b \in \mathbb{R}.$$

Show that f is a one to one ring homomorphism.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

[3801]-366

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

MS-3 : Metric Spaces and Complex Analysis

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]

(i) Give an example of a countable nowhere dense subset A of \mathbf{R} .

(ii) Show that the interval $[0, 1]$ is not a connected subset of \mathbf{R}_d .

(iii) Show that every finite subset of any metric space is compact.

(iv) State true or false with justification :

$[0, 1] \in \mathbf{R}_d$ is totally bounded.

(v) Evaluate

where C is the circle $|z| = 1$.

(vi) State the condition such that $\frac{p(z)}{q(z)}$ is analytic in the domain

D , where $p(z)$ and $q(z)$ are polynomials in z .

P.T.O.

(vii) Find the singular points of $e^{1/z}$ and classify them.

(viii) Does there exist Taylor's series expansion of $\frac{1}{z}$ in the domain $|z| < 1$? Justify.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Prove that the set of rational numbers is countable.

(ii) If M is a connected metric space, then prove that any continuous characteristic function on M is a constant.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Let G_1, G_2, \dots, G_k be open subsets of the metric space M . Then prove that $\bigcup_{i=1}^k G_i$ is an open set in M .

(ii) If A and B are closed subsets of \mathbf{R}^1 , then prove that $A \times B$ is a closed subset of \mathbf{R}^2 .

(iii) Let A be a connected subset of the metric space M , and $A \cap B \cap \bar{A}$, then prove that B is connected.

3. (A) Attempt any *two* of the following : [8]

(i) Prove that in any metric space every totally bounded set is bounded.

(ii) Prove that \mathbf{R}^2 is complete.

(iii) Let f be a continuous real-valued function on $[a, b]$ then, prove that the graph of f is a compact subset of \mathbf{R}^2 .

(B) Attempt any *two* of the following : [8]

(i) Find the domain D in which the function :

$$f(z) = x^3 + i(1 - y)^3$$

is differentiable.

(ii) Obtain the C-R equations in polar form from the C-R equations in Cartesian form.

(iii) Suppose that a function $f(z)$ and its conjugate $\overline{f(z)}$ are both analytic in a domain D. Then prove that $f(z)$ must be constant throughout D.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Let

$$f(z) = u(x, y) + iv(x, y)$$

be defined in some neighbourhood of a point

$$z_0 = x_0 + iy_0.$$

Suppose that the first-order partial derivatives of the functions u and v with respect to x and y exist everywhere in that neighbourhood. If those partial derivatives are continuous at (x_0, y_0) and satisfy the Cauchy-Riemann equations $u_x = v_y$, $u_y = -v_x$ at (x_0, y_0) , then prove that $f'(z_0)$ exists.

- (ii) Suppose that a function f is analytic throughout a disk $|z| < R_0$ centered at origin and with radius R_0 , then prove that $f(z)$ has the power series representation :

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n z^n \quad (|z| < R_0)$$

where

$$a_n = \frac{f^{(n)}(0)}{n!} \quad (n = 0, 1, 2, \dots).$$

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Show that :

$$u(x, y) = 2x - x^3 + 3xy^2$$

is harmonic in some domain and find a harmonic conjugate $v(x, y)$.

- (ii) Show that :

$$|\cos z|^2 = \cos^2 x + \sinh^2 y$$

and by using it find all zeros of $\cos z$.

- (iii) Let C be the arc of the circle $|z| = 2$ from $z = 2$ to $z = 2i$ that lies in the first quadrant, prove that :

$$\left| \int_C \frac{z+4}{z^3-1} dz \right| \leq \frac{6\pi}{7}.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) State and prove the fundamental theorem of algebra.

(ii) State and prove the maximum modulus principle.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Write series expansion of

$$f(z) = \frac{-1}{(z-1)(z-2)}$$

in the domain :

(a) $|z| < 1$

(b) $1 < |z| < 2$.

(ii) Evaluate :

$$\oint_C \frac{5z-2}{z(z-1)} dz$$

where C is the circle $|z| = 2$, described counterclockwise.

(iii) Find image of the vertical strip $0 \leq x \leq 1, y \geq 0$ under the transformation $w = z^2$.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

[3801]-367

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

MATHEMATICS

MS-4 : Dynamics and Differential Equations

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]

(i) A particle moves along a straight line such that the distance s from a point fixed on the line at time t is given by :

$$s = 10 + 6t + 2t^2$$

Find its velocity and acceleration when $t = 2$.

(ii) A body whose true weight is 13 kg appeared to weigh 12 kg when weighed by means of a spring balance in a moving lift. What was the acceleration of the lift at the time of weighing ?

(iii) A ball is thrown vertically upwards with a velocity of 30 m/sec. How high will it go ?

P.T.O.

(iv) If a particle of mass m is projected with initial velocity u making an angle a with the horizontal, write the equation of the motion and the expression for the horizontal range.

(v) Show that the differential equation :

$$ydx + xdy + 3z^2 dz = 0$$

is integrable and find its primitive.

(vi) Eliminate the constants a and b from :

$$z = (x + a) (y + b).$$

(vii) Find a complete integral of the equation :

$$(p + q) (z - xp - yq) = 1.$$

(viii) Find the integral curves of the equation :

$$\frac{dx}{x} = \frac{dy}{y} = \frac{dz}{z}.$$

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Obtain radial and transverse components of velocity and acceleration of a moving particle.

(ii) Prove that the work done in stretching an elastic string AB, of natural length l and modulus λ from tension T_1

to tension T_2 is $\frac{l}{2\lambda} (T_2^2 - T_1^2)$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) A particle just clears a wall of height b at a distance a and strikes the ground at a distance c from the point of projection. Prove that the angle of projection is :

$$\tan^{-1} \frac{bc}{a(c-a)}$$

Also, show that the velocity of projection v is given by :

$$\frac{2v^2}{g} = \frac{a^2(c-a)^2 + b^2c^2}{ab(c-a)}$$

- (ii) A particle moves in a straight line with uniform acceleration and its distances from the origin O on the line (not necessarily the position at $t = 0$) at time t_1, t_2, t_3 are d_1, d_2, d_3 respectively. Prove that if t_1, t_2, t_3 form an arithmetic progression with common difference d and d_1, d_2, d_3 are in geometric progression, then the acceleration is given by :

$$\frac{(\sqrt{d_1} - \sqrt{d_3})^2}{d^2}$$

- (iii) At the ends of three consecutive seconds, the distances of a point moving with simple harmonic motion, from its mean position measured in the same direction are 1, 5 and 5. Show that the period of a complete oscillation is $\frac{2\pi}{\omega}$, where $\cos \omega = \frac{3}{5}$.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Define a central force. Show that a central orbit is a plane curve. Obtain the differential equation of a central orbit in pedal form.

(ii) A particle describes the equiangular spiral $r = ae^{q\cot a}$ under a central attractive force directed to the pole. Find the law of force.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Explain the method of solving the homogeneous Pfaffian differential equation on $Pdx + Qdy + Rdz = 0$.

Assuming that the equation :

$$yz(y+z)dx + xz(x+z)dy + xy(x+y)dz = 0$$

is integrable, find its solution.

(ii) Find the orthogonal trajectories on the cone :

$$x^2 + y^2 = z^2 \tan^2 a$$

of its intersections with the family of planes parallel to $z = 0$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Explain Natani's method to solve the differential equation :

$$Pdx + Qdy + Rdz = 0.$$

- (ii) Show that a necessary and sufficient condition that there exists between two functions $u(x, y)$ and $v(x, y)$ a relation $F(u, v) = 0$, not involving x or y explicitly is that :

$$\frac{\nabla(u, v)}{\nabla(x, y)} = 0.$$

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Find the integral curves of the equations :

$$\frac{dx}{x+z} = \frac{dy}{y} = \frac{dz}{z+y^2}.$$

- (ii) Find a complete integral of the equation $p^2x + q^2y = z$.
 (iii) Find a complete integral of the partial differential equation :

$$(p^2 + q^2)x = pz$$

and deduce the solution which passes through the curve :

$$x = 0, \quad z^2 = 4y.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Explain Charpit's method for solving a partial differential equation :

$$f(x, y, z, p, q) = 0.$$

- (ii) Explain the method of solving first order partial differential equations :

(a) $f(p, q) = 0$

(b) $f(z, p, q) = 0.$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the general solution of the differential equation :

$$x^2 \frac{\partial z}{\partial x} + y^2 \frac{\partial z}{\partial y} = (x + y)z .$$

(ii) Find the integral surface of the linear partial differential equation :

$$x(y^2 + z) p - y(x^2 + z) q = (x^2 - y^2)z$$

which contains the straight line :

$$x + y = 0, \quad z = 1.$$

(iii) Show that the equations :

$$xp = yq, \quad z(xp + yq) = 2xy$$

are compatible and solve them.

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

(G-III : Indian Logic and Methodology of

Natural and Social Sciences)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions in *one* or *two* sentences each (**20** words) : [20]

- (1) What is induction ?
- (2) Explain the term 'Action'.
- (3) Define Normative Science.
- (4) State any *two* limitations to experimentation in social sciences.
- (5) What is functional explanation ?
- (6) Name any *two* techniques specific to social sciences.
- (7) What is meant by the teleological approach to nature ?
- (8) Name any *two* social sciences.
- (9) What is meant by explanation in science ?
- (10) List *two* major issues in the philosophy of social sciences.
- (11) State any *two* characteristics of a scientific law.

P.T.O.

- (12) What is meant by value-neutrality ?
- (13) State any *two* difficulties regarding prediction in Social Sciences.

2. Answer any *two* questions in *five* or *six* sentences each (**50** words) : [10]

- (1) What are the material grounds of induction ?
- (2) State the peculiarities of the subject-matter of Social Sciences.
- (3) What are the characteristics of Empirical Sciences ?
- (4) State the goals of Social Sciences.

3. Answer any *two* questions in *twenty five* or *thirty* lines each (**200** words) : [20]

- (1) Explain Aristotle's notion of Efficient and Final cause.
- (2) Discuss fully the limits of scientific rationality.
- (3) Explain the nature of scientific theory.
- (4) Discuss the notion of non-participant observation.

4. Answer any *two* of the following questions in *fifty* to *sixty* sentences each (**500** words) : [30]

- (1) Elaborately discuss Hume's theory of causation.
- (2) Discuss fully the technique of questionnaire.
- (3) Discuss the unity of method thesis in detail.
- (4) Discuss in detail the distinction between Science and Common sense.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एक किंवा दोन वाक्यात लिहावी
(20 शब्द) : [20]

- (1) विगमन म्हणजे काय ?
- (2) 'कृती' या पदाचे स्पष्टीकरण करा.
- (3) आदर्शात्मक शास्त्राची व्याख्या करा.
- (4) सामाजिक शास्त्रामधील प्रयोगपद्धतीच्या कोणत्याही दोन मर्यादा सांगा.
- (5) कार्यात्मक स्पष्टीकरण म्हणजे काय ?
- (6) सामाजिक शास्त्रांमधील माहिती संकलनाची कोणतीही दोन तंत्रे सांगा.
- (7) निसर्गाकडे बघण्याचा प्रयोजनवादी दृष्टिकोन म्हणजे काय ?
- (8) कोणत्याही दोन सामाजिक शास्त्रांची नावे द्या.
- (9) विज्ञानातील स्पष्टीकरण म्हणजे काय ?
- (10) सामाजिक शास्त्रांच्या तत्वज्ञानातील कोणतेही दोन प्रमुख मुद्दे सांगा.
- (11) वैज्ञानिक नियमांचे कोणतेही दोन गुणविशेष सांगा.
- (12) मूल्य-तटस्थता म्हणजे काय ?
- (13) सामाजिक शास्त्रांमधील भविष्यकथनासंबंधीच्या कोणत्याही दोन समस्या सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पाच किंवा सहा ओळीत लिहावीत
(50 शब्द) : [10]

- (1) विगमनाचे भौतिक आधार कोणते आहेत ?

- (2) सामाजिक शास्त्रांच्या अभ्यास विषयाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (3) अनुभवजन्य विज्ञानाची गुणवैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?
- (4) सामाजिक शास्त्रांची उद्दिष्टे सांगा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पंचवीस ते तीस ओळीत लिहा (200 शब्द) : [20]

- (1) अँरिस्टॉटलच्या निमित्त कारण आणि अंतिम कारण या कल्पना स्पष्ट करा.
- (2) वैज्ञानिक विवेकशीलतेच्या मर्यादांची सविस्तर चर्चा करा.
- (3) वैज्ञानिक सिद्धान्तांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (4) असहभागी निरीक्षणाची कल्पना स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पन्नास ते साठ ओळीत लिहा (500 शब्द) : [30]

- (1) ह्यूमच्या कारणता सिद्धान्ताची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) प्रश्नावलीच्या तंत्राची सविस्तर चर्चा करा.
- (3) पद्धतिच्या एकतेच्या सिद्धान्ताची विस्तारपूर्वक चर्चा करा.
- (4) विज्ञान आणि लौकिक दृष्टिकोण यांच्यातील फरकाची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3801]-370

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SOCIOLOGY

Group A : G-3 : Industrial Sociology

Or

Group B : G-3 : Crime and Society

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Attempt Group A or Group B.

Group A : Industrial Sociology

1. Answer any *ten* of the following in maximum **20** words each : [20]

(1) State the need of study of Industrial Sociology.

(2) What is meant by domestic system of production ?

(3) Define Automation.

(4) Mention any *two* impacts of industrial development on environment.

(5) What is informal organization ?

(6) Name any *two* tactics of Trade Union.

(7) Define Industrial Relation.

(8) State the need of Labour Welfare Officer.

(9) Mention any *two* features of collective bargaining.

P.T.O.

- (10) Define Industry.
- (11) Give the meaning of privatization.
- (12) Write any *two* aspects of industrial relation.
- (13) What is the concept of workers participation in management ?

2. Write notes on any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Characteristics of Automation.
- (2) Line Organization
- (3) Industrial tribunal
- (4) Globalization.

3. Answer any *two* of the following in maximum **150** words each : [20]

- (1) Explain the scope of industrial sociology.
- (2) Discuss the characteristics of industrial society.
- (3) Describe the functions of Trade Unions.
- (4) Explain the role of Joint Management Council at various levels.

4. Answer any *two* of the following in maximum **300** words each : [30]

- (1) Discuss the impact of industrial development on social institutions.

- (2) Describe the functions and strains in the role of executive.
- (3) Explain the achievements and limitations of Trade Union.
- (4) Define collective bargaining. Explain the advantages and disadvantages of collective bargaining.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) दोहोंपैकी कोणत्याही एका गटाची उत्तरे लिहा.

गट अ : औद्योगिक समाजशास्त्र

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) औद्योगिक समाजशास्त्राच्या अभ्यासाची गरज सांगा.
- (2) घरगुती उत्पादन व्यवस्था म्हणजे काय ?
- (3) स्वयंचलनाची व्याख्या करा.
- (4) औद्योगिक विकासाचे पर्यावरणावर होणारे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- (5) अनौपचारिक संघटन म्हणजे काय ?
- (6) कामगार संघटनेच्या कोणत्याही दोन युक्त्या सांगा.
- (7) औद्योगिक संबंधाची व्याख्या करा.
- (8) कामगार कल्याण अधिकाऱ्याची आवश्यकता सांगा.
- (9) सामूहिक सौदेबाजीची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (10) उद्योगधंद्याची व्याख्या करा.

- (11) खाजगीकरणाचा अर्थ द्या.
- (12) औद्योगिक संबंधाचे कोणतेही दोन पैलू लिहा.
- (13) कामगारांच्या व्यवस्थापनातील सहभागाची संकल्पना म्हणजे काय ?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी जास्तीत जास्त 50 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [10]
- (1) स्वयंचलनाची वैशिष्ट्ये.
- (2) रेखांकित संघटन.
- (3) औद्योगिक न्यायालय
- (4) जागतिकीकरण.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी जास्तीत जास्त 150 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]
- (1) औद्योगिक समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) औद्योगिक समाजाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (3) कामगार संघटनांच्या कार्याचे वर्णन करा.
- (4) संयुक्त व्यवस्थापन समितीची विविध पातळीवरील भूमिका स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 300 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]
- (1) औद्योगिक विकासाच्या सामाजिक संस्थावर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.
- (2) कार्यकारी अधिकाऱ्याचे कार्य आणि भूमिकेवरील ताणाचे वर्णन करा.
- (3) कामगार संघटनांच्या प्राप्ती व मर्यादा स्पष्ट करा.
- (4) सामुहिक सौदेबाजीची व्याख्या करा. सामुहिक सौदेबाजीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

OR

(किंवा)

Group B : (G-3 - Crime and Society)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* of the following in maximum **20** words each : [20]

- (1) Name any *two* types of crime.
- (2) What is labelling ?
- (3) Give the meaning of eve teasing.
- (4) Write the definition of Juvenile Delinquency.
- (5) What is Anomie ?
- (6) Write the types of prison.
- (7) Write any *two* causes of juvenile delinquency.
- (8) What is terrorism ?
- (9) State the relationship between Geographical factor and Criminology.
- (10) Name the types of punishment in retribution theory.
- (11) Write any *two* objectives of open prisons.
- (12) Give the meaning of domestic violence.
- (13) What is victimology ?

2. Write notes on any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Demonological theory of crime.
- (2) Cyber crimes.
- (3) Reformation theory.
- (4) Victimological perspective of crime.

3. Answer any *two* of the following in maximum **150** words each : [20]

- (1) Explain the concept and types of victim.
- (2) Discuss the preventive theory of crime.
- (3) Elucidate the meaning and causes of white collar crime.
- (4) Explain the positive school of crime.

4. Answer any *two* of the following in maximum **300** words each : [30]

- (1) Critically evaluate Richard Cloward Ohlins opportunity structure theory of crime.
- (2) Explain the concept and classification of crime.
- (3) Define Juvenile delinquency and discuss the causes of juvenile delinquency.
- (4) What is alternative imprisonment ? Describe the types of alternative imprisonment.

(मराठी रूपांतर)

गट ब : गुन्हेगारी आणि समाज

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 20 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) गुन्ह्याच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे लिहा.
- (2) लेबलिंग म्हणजे काय ?
- (3) महिलांची छेडछाड यांचा अर्थ सांगा.
- (4) बालगुन्हेगारीची व्याख्या लिहा.
- (5) प्रमाणकशून्यता म्हणजे काय ?
- (6) तुरुंगाचे प्रकार लिहा.
- (7) बालगुन्हेगारीची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- (8) दहशतवाद म्हणजे काय ?
- (9) गुन्हेगारी व भौगोलिक घटकांचा संबंध सांगा.
- (10) शिक्षेचा बदल किंवा सूड सिद्धांतातील शिक्षेच्या प्रकारांची नावे लिहा.
- (11) खुल्या कारागृहाचे कोणतेही दोन उद्देश लिहा.
- (12) कौटुंबिक हिंसाचाराचा अर्थ द्या.
- (13) बळीशास्त्र म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांवर प्रत्येकी जास्तीत जास्त 50 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [10]

- (1) गुन्ह्याचा शैतानी (Demonological) सिद्धान्त.
- (2) संगणकीय गुन्हे.
- (3) सुधारात्मक सिद्धान्त.
- (4) गुन्ह्याचा बळीशास्त्रीय दृष्टीकोण.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 150 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]
- (1) बळी ही संकल्पना व बळींचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (2) गुन्ह्याच्या प्रतिबंधात्मक सिद्धांतावर चर्चा करा.
 - (3) पांढरपेशीय गुन्हेगारीचा अर्थ व कारणे विशद करा.
 - (4) गुन्ह्याचा प्रत्यक्षवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 300 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]
- (1) रिचर्ड क्लोवर्ड ऑलीन यांनी मांडलेल्या विभेदित संधी सिद्धांताचे टिकात्मक मूल्यमापन करा.
 - (2) गुन्ह्याची संकल्पना व वर्गीकरण स्पष्ट करा.
 - (3) बालगुन्हेगारीची व्याख्या लिहा व बाल गुन्हेगारीच्या कारणांची चर्चा करा.
 - (4) पर्यायी तुरुंगवास म्हणजे काय ? पर्यायी तुरुंगवासाच्या प्रकारांचे वर्णन करा.

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SOCIOLOGY

(S-3 : Social Research Methods)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* questions of the following in maximum **20** words each : [20]

- (1) What is research ?
- (2) Define concept.
- (3) What is positivism ?
- (4) Define survey.
- (5) What is qualitative research ?
- (6) Name any *two* primary sources of data collection.
- (7) Define questionnaire.
- (8) Give the meaning of schedule.
- (9) Define coding.
- (10) What is interview ?
- (11) Write any *two* measures of central tendency.
- (12) What is research design ?
- (13) State the meaning of content analysis.

2. Write notes on any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]
- (1) Importance of hypothesis.
 - (2) Any *two* types of observation.
 - (3) Experimental research design.
 - (4) Types of graphs.
3. Answer any *two* questions of the following in maximum **150** words each : [20]
- (1) Explain obstacles to objectivity.
 - (2) Write characteristics of good hypothesis.
 - (3) Briefly explain basic and applied research.
 - (4) Discuss the use of computer in data analysis.
4. Answer any *two* questions of the following in maximum **300** words each : [30]
- (1) Explain the meaning of sampling and discuss the different types of sampling.
 - (2) What is social research ? Describe various steps in social research.
 - (3) Elaborate the meaning and merits-demerits of case study method.
 - (4) Explain the meaning and significance of report writing.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 20 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) संशोधन म्हणजे काय ?
- (2) संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- (3) प्रत्यक्षवाद म्हणजे काय ?
- (4) सर्वेक्षणाची व्याख्या लिहा.
- (5) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय ?
- (6) तथ्य संकलनाच्या कोणत्याही दोन प्राथमिक स्रोतांची नावे लिहा.
- (7) प्रश्नावलीची व्याख्या लिहा.
- (8) अनुसूचीचा अर्थ द्या.
- (9) संकेतीकरणाची व्याख्या लिहा.
- (10) मुलाखत म्हणजे काय ?
- (11) केंद्रीय प्रवृत्ती मापनाच्या कोणत्याही दोन पद्धतींची नावे लिहा.
- (12) संशोधन आराखडा म्हणजे काय ?
- (13) आशय विश्लेषणाचा अर्थ सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी जास्तीत जास्त 50 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [10]

- (1) गृहितकृत्याचे महत्व.
- (2) निरीक्षणाचे कोणतेही दोन प्रकार.
- (3) प्रयोगात्मक संशोधन आराखडा.
- (4) आलेखांचे प्रकार.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 150 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]
- (1) वस्तुनिष्ठतेच्या मार्गातील अडथळे स्पष्ट करा.
 - (2) आदर्श गृहितकृत्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - (3) मुलभूत व उपयोजित संशोधन थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - (4) तथ्य विश्लेषणातील संगणकाच्या उपयोगावर चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 300 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]
- (1) नमुना निवडीचा अर्थ स्पष्ट करा व नमुना निवडीच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.
 - (2) सामाजिक संशोधन म्हणजे काय ? सामाजिक संशोधनातील विविध पायऱ्यांचे वर्णन करा.
 - (3) वृत्ताभ्यासपद्धतीचा अर्थ व गुण-दोषांचे विवरण करा.
 - (4) अहवाल लेखनाचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-372

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

SOCIOLOGY

(S-4 : Indian Society : Structure and Change)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* of the following in maximum **20** words each : [20]

- (1) State the meaning of structural-functional approach.
- (2) Define joint family.
- (3) Give the meaning of city.
- (4) State Buddhist period in India.
- (5) Define tribe.
- (6) Write any *two* objectives of women's movement.
- (7) Name any *two* legislations associated with family institution in India.
- (8) State the meaning of industrialization.
- (9) Name any *two* books written by M. Gandhi.
- (10) Define Secularization.
- (11) Give the meaning of sub-national movement.
- (12) Define modernization.
- (13) What is Baluta system ?

P.T.O.

2. Write notes on any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Indological approach.
- (2) Characteristics of village.
- (3) Sanskritization
- (4) Pluralism in India.

3. Answer any *two* of the following questions in maximum **150** words each : [20]

- (1) Discuss the contribution of Marxist approach to Indian Sociology.
- (2) Explain the social and economic changes in post-independent India.
- (3) Describe the characteristics of caste.
- (4) Discuss the constitutional safeguards for backward classes in India.

4. Answer any *two* of the following questions in maximum **300** words each : [30]

- (1) Describe meaning and characteristics of family and marriage as structural components of Indian society.
- (2) Discuss the impact of British rule on Indian society.
- (3) Examine the Dalit movement in India.
- (4) Define democracy. Explain the challenges before Indian democracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहांची** प्रत्येकी जास्तीत जास्त 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) रचनात्मक आणि कार्यात्मक दृष्टिकोनाचा अर्थ सांगा.
- (2) संयुक्त कुटुंबाची व्याख्या करा.
- (3) शहराचा अर्थ द्या.
- (4) भारतातील बौद्धकाळ सांगा.
- (5) जमातीची व्याख्या करा.
- (6) महिला चळवळीचे कोणतीही दोन उद्दिष्टे लिहा.
- (7) भारतातील कुटुंबसंस्थे संबंधी कोणत्याही दोन कायद्यांची नावे सांगा.
- (8) औद्योगिककरणाचा अर्थ सांगा.
- (9) म. गांधीनी लिहिलेल्या कोणत्याही दोन पुस्तकांची नावे सांगा.
- (10) धर्मनिरपेक्षतावादाची व्याख्या करा.
- (11) उपराष्ट्रीय चळवळीचा अर्थ द्या.
- (12) आधुनिकीकरणाची व्याख्या करा.
- (13) बलुते पद्धती म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी जास्तीत जास्त 50 शब्दापर्यंत टीपा लिहा : [10]

- (1) भारतशास्त्रीय दृष्टिकोन
- (2) खेड्यांची वैशिष्ट्ये
- (3) संस्कृतीकरण.
- (4) भारतातील बहुविधतावाद.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 150 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]
- (1) मार्क्सवादी दृष्टिकोनाने भारतीय समाजशास्त्राला दिलेल्या योगदानाची चर्चा करा.
 - (2) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील सामाजिक व आर्थिक बदल स्पष्ट करा.
 - (3) जातीच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
 - (4) भारतातील मागास वर्गांना दिल्या गेलेल्या संविधानात्मक संरक्षणांची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी जास्तीत जास्त 300 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]
- (1) भारतीय समाजाचे संरचनात्मक घटक म्हणून कुटुंब आणि विवाह यांच्या अर्थ आणि वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
 - (2) ब्रिटिश सत्तेच्या भारतीय समाजावरील परिणामांची चर्चा करा.
 - (3) भारतातील दलित चळवळीचे परिक्षण करा.
 - (4) लोकशाहीची व्याख्या करा. भारतीय लोकशाही समोरील आव्हाने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-373

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

General Paper-III

(Outline of Ancient Indian Religion and Philosophy)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) What is 'Richa' ?
- (2) State the period of the composition of Atharvaveda.
- (3) Write the *two* branches of Yajurveda.
- (4) State names of any *two* 'Brahmana texts'.
- (5) Write the aim behind the composition of Arankyas.
- (6) Name the last *two* phases of the composition of Mahabharata.
- (7) What is 'Vamsha' according to Puranas ?
- (8) What is the opinion of Charvaka about the creators of Vedas ?
- (9) State the 'triratnas' in Jainism.
- (10) Write the 'triratnas' in Buddhism.

P.T.O.

- (11) Explain the concept 'Digambara'.
- (12) State any *two* 'Aryasatyas'.
- (13) Who was 'Makkhali Goshal' ?
- 2.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Explain the concept 'Yajna' (Sacrifice).
- (2) Write a short note on 'Upanishads'.
- (3) State the philosophy of Parshvanath.
- (4) Explain the concept 'Hinayana'.
- 3.** Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) What do you know about the Atharvaveda ?
- (2) State the main philosophy of Nishkama Karmayoga in Bhagvadgita.
- (3) State the contribution of the Lokayatikas.
- (4) Describe the various Heterodox sects in Ancient India.
- 4.** Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Discuss the nature of various nature gods and goddesses in Rigveda.
- (2) Describe the various Shaiva sects.
- (3) State the reasons for the spread of Jainism.
- (4) Write the sects in Buddhism and state the difference between Hinayana and Mahayana.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) 'ऋचा' म्हणजे काय ?
- (2) अथर्ववेदाच्या रचनेचा कालखंड सांगा.
- (3) यजुर्वेदाच्या दोन शाखा लिहा.
- (4) कोणत्याही दोन ब्राह्मण ग्रंथांची नावे सांगा.
- (5) आरण्यकांच्या रचनेचा उद्देश लिहा.
- (6) महाभारताच्या रचनेच्या अखेरच्या दोन टप्प्यांची नावे द्या.
- (7) पुराणांच्या नुसार 'वंश' म्हणजे काय ?
- (8) वेदांच्या (निर्माने) रचनाकर्त्यांविषयी चार्वाकाचे मत काय ?
- (9) जैन धर्मातील 'त्रिरत्ने' सांगा.
- (10) बौद्ध धर्मातील 'त्रिरत्ने' लिहा.
- (11) 'दिगंबर' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (12) कोणतीही दोन आर्यसत्ये सांगा.
- (13) 'मख्खली गोशाल' कोण होता ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'यज्ञ' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

- (2) 'उपनिषदे' यावर संक्षिप्त टीप लिहा.
- (3) पार्श्वनाथ यांचे तत्वज्ञान सांगा.
- (4) 'हीनयान' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) अथर्ववेद याविषयी तुम्हांस काय माहिती आहे ?
- (2) भगवद्गीतेतील निष्कामकर्मयोगाचे प्रमुख तत्वज्ञान सांगा.
- (3) लोकायतिकांचे योगदान सांगा.
- (4) प्राचीन भारतातील विविध अवैदिक संप्रदाय वर्णन करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) ऋग्वेदातील विविध 'निसर्ग देव-देवतां'चे स्वरूपाची चर्चा करा.
- (2) विविध शैव संप्रदायांचे वर्णन करा.
- (3) जैन धर्माच्या प्रसाराची कारणे सांगा.
- (4) बौद्ध धर्मातील संप्रदाय लिहा आणि हीनयान व महायान यातील फरक सांगा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

[3801]-377

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

APPLIED MATHEMATICS

(AMG-3 : Real Analysis)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]

(i) Evaluate :

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{(n+1)^n}{n^{n+1}}.$$

(ii) Test the convergence of series :

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2}$$

using condensation test.

(iii) Show that the following series is absolutely convergent :

$$1 - \frac{1}{1!} + \frac{1}{2!} - \frac{1}{3!} + \frac{1}{4!} - \dots$$

P.T.O.

(iv) Let 'f' be function on [0, 1] defined by :

$$f(x) = 1 ; 'x' \text{ is rational} \\ = -1 ; 'x' \text{ is irrational}$$

$$\text{find } \int_0^1 f.$$

(v) Show that :

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^3 + n^4 x^2};$$

$x \in \mathbb{R}$ is uniformly convergent.

(vi) Find Bernstein polynomial B, for :

$$f(x) = x^2, x \in [0, 1].$$

(vii) Examine whether the integral :

$$\int_1^{\infty} \frac{\sin x}{1+x^2} dx$$

is convergent or divergent.

(viii) Using the definition, show that :

$$\int_0^1 \frac{1}{\sqrt{x}} dx$$

is convergent.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Prove that a limit of a sequence of real numbers is unique, if it exists.

(ii) If $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ converges absolutely then prove that :

$$\sum_{n=1}^{\infty} a_n$$

converges.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Prove that :

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{2n}{n+3} = 2$$

using ϵ - N definition.

(ii) Let

$$s_1 = \sqrt{2} \quad \text{and} \quad s_{n+1} = \sqrt{2s_n}$$

Prove that $\sum_{n=1}^{\infty} 2s_n$ is convergent and

$$\lim_{n \rightarrow \infty} s_n = 2.$$

(iii) Discuss the convergence of the series :

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(n+1)x^n}{n^3}; \quad x > 0.$$

3. (A) Attempt any two of the following : [8]

(i) If f is continuous on the closed bounded interval $[a, b]$ and if :

$$F(x) = \int_a^x f(t) dt \quad (a \leq x \leq b)$$

then prove that :

$$F'(x) = f(x) \quad (a \leq x \leq b).$$

(ii) If $f(x) = x$ and for $n \in \mathbb{I}$ if :

$$s_n = \left\{ 0, \frac{1}{n}, \frac{2}{n}, \dots, \frac{n}{n} \right\}$$

is partition of $[0, 1]$, then compute $\int_0^1 f$.

(iii) Prove that :

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} \frac{x}{3 \sin x + 4 \cos x} dx = \frac{\pi^2}{40}.$$

(B) Attempt any two of the following : [8]

(i) Let f be a non-increasing function on $[1, \infty]$ such that :

$$f(x) \geq 0 \quad \text{for } 1 \leq x < \infty.$$

If $\int_1^{\infty} f(x) dx$ is convergent, then prove that

$$\sum_{n=1}^{\infty} f(n)$$

is convergent.

(ii) Discuss the convergence of :

$$\int_0^{\infty} \frac{1}{x^3 + \sqrt{x}} dx.$$

(iii) Discuss the convergence of :

$$\int_0^p \frac{\sqrt{x}}{\sin x} dx.$$

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Prove that sequence of functions $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ converges uniformly to f on E if and only if :

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \sup_{x \in E} |f_n(x) - f(x)| = 0 \text{ as } n \rightarrow \infty.$$

(ii) Let $\{f_n\}$ be a sequence of real valued functions on a metric-space M which converges uniformly to the function f on M . If each f_n ($n \in \mathbb{I}$) is continuous at $a \in M$, then prove that ' f ' is continuous at a .

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that the sequence $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ where

$$f_n(x) = nxe^{-nx^2} \quad x \in [0, 1]$$

converges pointwise but not uniformly on $[0, 1]$.

(ii) Show that the series :

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{nx^2}{n^3 + x^3}$$

is uniformly convergent on $[0, A]$ for any $A > 0$ and hence prove that :

$$\lim_{x \rightarrow 1} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{nx^2}{n^3 + x^3} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{n^3 + 1}.$$

(iii) Show that the function represented by

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\sin nx}{n^3}$$

is differentiable for every x and its derivative is

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\cos nx}{n^2}.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of series of functions.

(ii) Prove that :

$$\int_0^1 \frac{x^{s-1}}{1+x} dx$$

is convergent if and only if $0 < s < 1$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Show that the sequence $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ is uniformly convergent on \mathbb{R} where :

$$f_n(x) = \frac{x}{1+nx^2}; x \in \mathbb{R}.$$

- (ii) Evaluate

$$\int_0^{\infty} \frac{\tan^{-1} ax}{x(1+x^2)} dx$$

using differentiation under integral sign.

- (iii) Starting with suitable integral prove that :

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} \frac{\sin^2 x}{(a^2 \sin^2 x + b^2 \cos^2 x)^2} dx = \frac{p}{4a^3b}.$$

Hence deduce that :

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} \frac{1}{(a^2 \sin^2 x + b^2 \cos^2 x)^2} dx = \frac{p}{4a^3b^3} (a^2 + b^2).$$

Total No. of Questions—4

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-379

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHILOSOPHY

General Paper III

(Aesthetics and Philosophy of Religion)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **1-2** sentences (**20** words) each
(any *ten*) : [20]

- (1) What is meant by the term 'Work of Art' ?
- (2) Explain the term 'Performing Art'.
- (3) List *two* distinct materials of Literature.
- (4) Name the theories regarding the nature of Art developed by Bell and Tolstoy.
- (5) Give *one* example of each : A beautiful object and a sublime object.
- (6) State any *four* Rasas.
- (7) State the elements of Religion.
- (8) Define Theology.
- (9) Explain the term Henotheism.
- (10) What is the problem of Evil ?

P.T.O.

- (11) State the social attributes of God.
- (12) What is Ritual ?
- (13) Who said that “Existence is a necessary characteristics of a supremely perfect being” ?
2. Write short notes on any *two* in **5-6** sentences (**50** words) each : [10]
- (1) Medium of Art.
- (2) Craft.
- (3) Polytheism.
- (4) Influence of scientific knowledge on religious belief in modern era.
3. Answer any *two* of the following in **25-30** sentences (**200** words) each : [20]
- (1) Explain the theory of Rasa.
- (2) Explain the moralist position in evaluating Art.
- (3) Explain critically the Cosmological argument for the existence of God.
- (4) State the kinds of Evil. How can the problem of evil be solved ? Explain.
4. Answer any *two* of the following in **50-60** sentences (**500** words) each : [30]
- (1) Explain the nature of Aesthetic Experience.
- (2) Explain fully the relative significance of Form and Content in a Literary work of Art.
- (3) What is Fundamentalism ? Suggest the remedies to solve the problem of Fundamentalism.
- (4) Explain fully the nature of Philosophy of Religion.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 1-2 वाक्यात (20 शब्दांत) उत्तरे लिहा (कोणत्याही दहा) : [20]

(1) 'कलाकृती' म्हणजे काय ?

(2) कृतीप्रधान कला ही संज्ञा स्पष्ट करा.

(3) साहित्यकलेची क्षेत्रे विभिन्न द्रव्ये सांगा.

(4) बेल व टॉलस्टॉय यांनी कलेच्या स्वरूपाबाबत प्रतिपादित केलेल्या उपपत्तींची नावे सांगा.

(5) सुंदर वस्तू व उदात्त वस्तू यांचे प्रत्येकी एक उदाहरण द्या.

(6) कोणत्याही चार रसांची नावे सांगा.

(7) धर्माचे घटक सांगा.

(8) धर्मशास्त्राची व्याख्या करा.

(9) प्रस्तुतदेवतावाद ही संज्ञा स्पष्ट करा.

(10) दुरिताची समस्या स्पष्ट करा.

(11) ईश्वराचे सामाजिक गुणधर्म सांगा.

(12) व्रतविधी म्हणजे काय ?

(13) 'अस्तित्व हे सर्वश्रेष्ठ पूर्ण व्यक्तीचे आवश्यक लक्षण होय,' असे कोण म्हणाले ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 5-6 वाक्यात (50 शब्दांत) थोडक्यात टीपा लिहा : [10]

- (1) कलेचे माध्यम
- (2) हस्तकला
- (3) बहुदेवतावाद
- (4) आधुनिक कालखंडात वैज्ञानिक ज्ञानाचा धार्मिक श्रद्धांवर झालेला परिणाम

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 25-30 वाक्यात (200 शब्दांत) लिहा : [20]

- (1) रसविषयक उपपत्ती स्पष्ट करा.
- (2) नैतिकतेच्या दृष्टिकोनातून कलेचे मूल्यमापन करावे, ही भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठीचा विश्वकारणवादी युक्तिवाद सटीक स्पष्ट करा.
- (4) दुरिताचे प्रकार सांगा. दुरित-समस्येचे निराकरण करणे कसे शक्य होईल, ते स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50-60 वाक्यात (500 शब्दांत) लिहा : [30]

- (1) सौंदर्यानुभवाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) साहित्यिक कलाकृतीच्या संदर्भात आकार व आशय यांचे सापेक्ष महत्त्व विशद करा.
- (3) मूलतत्त्ववाद म्हणजे काय ? मूलतत्त्ववादाच्या समस्येवर उपाय सूचवा.
- (4) धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-380

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHILOSOPHY

Special Paper—III

(Thinkers : Western and Indian)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* of the following questions in *one or two* sentences

(20 words) each :

[20]

- (1) Name *two* theories of meaning propounded by Wittgenstein.
- (2) List *four* categories of systematically misleading expressions.
- (3) Explain the term Sarvodaya.
- (4) What is meant by Sarvajanic Satyadharma ?
- (5) List *three* major characteristics traditional religion which Vivekananda believes is absent from Vedant.
- (6) Name *four* types of alienation discussed by Marx.
- (7) List *four* major themes discussed by Krishnamurti.
- (8) Explain the term 'being-in-itself'.
- (9) Give any *two* examples of Language Game.
- (10) To which philosophical tradition Wittgenstein and Ryle belong ?

P.T.O.

- (11) Explain the term 'Religious Mind' according to Krishnamurti.
- (12) Name any *two* basic principles of naturalism according to Tagore.
- (13) From what does Krishnamurti want us to be free ?

2. Write short notes on any *two* of the following in *five* or *six* sentences
(**50** words) each : [10]

- (1) Category Mistake.
- (2) Feudalism.
- (3) Universal Religion.
- (4) Krishnamurti's understanding of Consciousness.

3. Answer any *two* of the following questions in **25** to **30** sentences
(**200** words) each : [20]

- (1) State and explain the use theory of meaning.
- (2) Gandhi's doctrine of Satyagraha.
- (3) Sartre's "Hell is the other".
- (4) Tagore's concept of man.

4. Answer any *two* of the following questions in **50** to **60** sentences
(**500** words) each : [30]

- (1) State and discuss Ryle's criticism on Cartesian Dualism.
- (2) Discuss M. Phule's criticism on social discrimination and slavery.
- (3) Critically discuss Marx's theory of class conflict.
- (4) "Truth is pathless land." Explain fully.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) विट्गेन्स्टाईनने पुरस्कारिलेल्या देन अर्थविषयक उपपत्तीची नावे सांगा.
- (2) पद्धतशीरपणे दिशाभूल करणाऱ्या विधानांचे चार प्रकार सांगा.
- (3) सर्वोदय संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) सार्वजनिक सत्यधर्म म्हणजे काय ?
- (5) विवेकानंदांच्या मतानुसार वेदांतात निर्देश नसलेली पारंपरिक धर्माची तीन प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.
- (6) मार्क्सने चर्चा केलेले परात्मतेचे चार प्रकार सांगा.
- (7) कृष्णमूर्तीनी चर्चा केलेली चार प्रमुख विषयसूत्रे सांगा.
- (8) स्वगत सत्ता ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (9) भाषिक खेळची देन उदाहरणे सांगा.
- (10) विट्गेन्स्टाईन आणि राईल कोणत्या तात्विक परंपरेशी निगडीत आहेत ?
- (11) कृष्णमूर्तीची धार्मिक मन ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (12) टागोरांना अभिप्रेत निसर्गवादाची कोणतीही देन तत्त्वे सांगा.
- (13) कृष्णमूर्तींना आपण कशापासून मुक्त/स्वतंत्र व्हावे असे वाटते ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा : [10]

- (1) कोटी प्रमाद
- (2) सरंजामशाही
- (3) विश्व धर्म
- (4) कृष्णमूर्तीची जाणीव संकल्पना

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) अर्थविषयक उपयोजिता उपपत्ती सांगा व स्पष्ट करा.
- (2) गांधीजींचा सत्याग्रहाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (3) 'दुसरा म्हणजे नरक'—सारत्रेचे मत स्पष्ट करा.
- (4) टागोरांची मानव ही संकल्पना स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) देकार्तच्या द्वैतवादावरील राईलची टीका सांगून तिची चर्चा करा.
- (2) महात्मा फुले यांच्या सामाजिक विषमता आणि गुलामगिरी यांवरील टीकेची चर्चा करा.
- (3) मार्क्सच्या वर्गसंघर्षाच्या उपपत्तीची चिकित्सक चर्चा करा.
- (4) 'सत्य ही मार्गविहीन भूमी आहे'—सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3801]-381

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

PHILOSOPHY

Special Pepar IV

(Textual Studies)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *ten* of the following questions in *one or two* sentences (20 words) each : [20]
- (1) What was the Oracle at Delphi's response to Chaerephon's question ?
 - (2) To which Pitaka does the Dhammapada belong ?
 - (3) List any *two* characteristics of "Having as possession".
 - (4) State the first and second noble truth according to Buddhism.
 - (5) According to Russell what kind of knowledge does Philosopher aim at ?
 - (6) List any *three* theories which according to Popper are Pseudo Scientific.
 - (7) Why does the Idealist according to Moore maintain that the object and subject are necessarily connected ?
 - (8) State *two* characteristics of Bala.
 - (9) Is it true that the Falsifiability is criterion of meaning ?
 - (10) State *two* characteristics of Arhat.

P.T.O.

- (11) Which *three* groups of persons did Socrates interact with to test the Oracle's statement ?
- (12) State any *three* rules of conduct as embodied in the doctrine of Panchsheel.
- (13) State any *two* major causes of suffering according to Buddhist thought.
- 2.** Write short notes on any *two* of the following in *five* or *six* sentences (50 words) each : [10]
- (1) Dhammapada's view on anger.
- (2) Distinction between Act of sensation and Object of sensation according to Moore.
- (3) Buddhist doctrine of Anatta.
- (4) Socrates's reason for not pleading for mercy.
- 3.** Answer any *two* of the following questions in **25** to **30** sentences (200 words) each : [20]
- (1) Discuss Moore's analysis of "Esse est percipi".
- (2) Explain the characteristics of Buddha in the light of Dhammapada.
- (3) "All acquisition of knowledge is the enlargement of the self". Explain.
- (4) Discuss the notion of suffering according to Buddhism.
- 4.** Answer any *two* of the following questions in **50** to **60** sentences (500 words) each : [30]
- (1) What does Marcel make of the distinction between 'internality' and 'externality' in relation of Having ?

- (2) Discuss the doctrine of Pratityasamutpad.
- (3) What is pseudo-science ? Discuss in the light of Popper's article "Scientific Theory and Falsification."
- (4) Elaborately discuss the notion of Ideal Person according to Dhammapada.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहांची** प्रत्येकी **एक किंवा दोन** वाक्यात अथवा **20** शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]
 - (1) शेरफोनच्या प्रश्नाला प्रत्युत्तर म्हणून डेप्लफी देवतेची भविष्यवाणी काय होती ?
 - (2) धम्मपाद कोणत्या पिटकाशी संबंधीत आहे ?
 - (3) पारी असणे म्हणजे मालकीचे असणे याची **दोन** वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (4) बौद्ध दर्शनातील पहिले आणि दुसरे आर्यसत्य सांगा.
 - (5) रसेलच्या मते कोणत्या प्रकारचे ज्ञान मिळविणे हे तत्वज्ञानाचे उद्दीष्ट असते ?
 - (6) पॉपरने सांगितलेल्या **तीन** कृतक् वैज्ञानिक सिद्धांताची यादी द्या.
 - (7) मूरच्या मते कल्पनावादी वस्तू आणि विषय यांना आवश्यकपणे जोडत असतात असे का मानतात ?
 - (8) बालची **दोन** वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (9) असत्यतीकरण ही अर्थाची अट आहे ? हे विधान सत्य आहे का ?

- (10) अर्हतची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (11) भविष्यवाणीची प्रचिती होण्यासाठी सॉक्रेटीसने कोणत्या तीन प्रकारच्या मानवी समुहांशी संवाद साधला ?
- (12) पंचशील सिद्धांतातील मानवी वर्तनाशी संबंधीत कोणतेही तीन नियम सांगा.
- (13) बौद्धदर्शनानुसार दुःखाची कोणतीही दोन प्रमुख कारणे सांगा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 5-6 वाक्यात अथवा 50 शब्दांत टीपा लिहा : [10]
- (1) धम्मपादाचा रागाबाबतचा दृष्टीकोन.
- (2) मूरला अनुसरून संवेदनेची कृती आणि संदेवनाचा विषय यातील फरक.
- (3) बुद्धाचा अनात्ता सिद्धांत.
- (4) सॉक्रेटीसची क्षमायाचना नाकारण्याची कारणे.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 25-30 वाक्यात अथवा 200 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]
- (1) अस्तित्व म्हणजे प्रत्यय याबाबत मूरच्या विश्लेषणाची चर्चा करा.
- (2) धम्मपादाच्या संदर्भात बुद्धाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (3) “सर्व प्रकारची ज्ञानप्राप्ती हा आत्म्याचा विकास आहे”— स्पष्ट करा.
- (4) बौद्ध दर्शनातील दुःखाच्या संकल्पनेची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी 50-60 वाक्यात अथवा 500 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]
- (1) अस्तित्वाशी संबंधीत असा अंतर्गतता आणि बाह्यांगतता असा फरक करून मार्सेल काय साधतात ?
- (2) प्रतीत्यसमुत्पाद या सिद्धांताची चर्चा करा.
- (3) विज्ञान म्हणजे काय ? याची पॉपरच्या ‘वैज्ञानिक सिद्धांत आणि बाधक्षमता’ या लेखाच्या आधारे चर्चा करा.
- (4) धम्मपादाला अनुसरून आदर्श व्यक्ती या संकल्पनेची चिकित्सात्मक चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-384

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATIONS

Course V

(Theory)

(2004 PATTERN)

Time : 2½ Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Draw neat labelled diagrams wherever necessary.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

SECTION I

- 1.** Answer the following questions (any *three*) : [15]
- (a) State different topologies used to connect the computers in Network.
 - (b) Explain Waterfall model to develop Website.
 - (c) State different types of websites according to their functions.
 - (d) Explain Web Pyramid with diagram.
- 2.** Write short notes on the following (any *five*) : [15]
- (a) DNS
 - (b) NIC
 - (c) Chatting
 - (d) IP Address
 - (e) Intranet
 - (f) Commercial Website

P.T.O.

SECTION II

3. Answer the following questions (any *three*) : [15]
- (a) What is general trade cycle ?
 - (b) Explain physical and logical security.
 - (c) Distinguish between traditional commerce and E-commerce.
 - (d) Explain Internet commerce with trade-cycle.
4. Write short notes on the following (any *five*) : [15]
- (a) Digital Signature
 - (b) EDI Fact
 - (c) E-cheque
 - (d) E-market
 - (e) Digital Certificate
 - (f) Encryption.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—7

[3801]-385

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

FUNCTIONAL ENGLISH

(Vocational Stream)

Paper V : Written and Oral Communication

(Advanced Level) for Mass Media : Print, Radio, Television)

(Theory)

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 40

1. (A) Write a paragraph in about **150** words expanding any *one* of the following : [10]
- (i) Despite the popularity of electronic media, newspapers continue to be daily need of people.
- (ii) Advertisements are the soul of media.
- (iii) Television provides both entertainment and enlightenment.

Or

- (B) Write a letter to an editor in about **150** words in response to the following news : [10]

**Fearing wet Games, OC to order
raincoats for spectators, workers**

SOBHANAK & HAMARI JAMATIA

New Delhi/September 4

Get ready to enjoy a wet Commonwealth Games. That is at least what the Organising Committee (OC) expects as it begins

P.T.O.

ordering raincoats for performers, workers and even spectators in anticipation of a downpour.

With the city awash with 32.6 mm rain exactly 30 days before the Commonwealth Games opening ceremony, the OC has started looking for cover. “It has been my experience in the past that every big event has been blessed by rain. So there is no point in taking chances. If we hand a plastic poncho to people entering the stadium, things are taken care of,” said Organising Committee General Secretary Lalit Bhanot.

Two bidders, including National Cooperative Consumer Federation, had come forward a fortnight ago. The OC had sent out tenders for the plastic ponchos. The order has, however, not been placed till now as the OC is unsure about the number.

The initial estimate was 1.5 lakh ponchos. “The audience for the opening and closing ceremonies put together will itself be 1.2 lakh. Other than that, we will need ponchos for our workforce and performers, so at least 3 to 5 lakh will be required,” said a senior OC official.

The Organising Committee is, meanwhile, also flooding the India Meteorological Department with requests for weather forecasts during the Games fortnight. From September 15, specialised weather predictions will be made for them. “We already send

them daily updates, but from September 15 we will be sending them updates for the next three or four days,” SC Bhan, director IMD, said.

Data available from the last year shows October received deficient rainfall between October 3 and 14. It only rained on two days—October 5 and 6—the total of which came to 5.4 mm, about half an hour of mild drizzle. This year, however, the rains have been more. October is expected to have normal rainfall, which comes to 25.9 mm for the entire month.

The Met Department expects heavy downpour on Saturday as well. Sunday and Monday may see drizzles.

- 2.** Prepare a news item in about **150** words on the basis of the information given below : [10]

- Express News Service
- Mumbai
- Bollywood actor of 50’s and 60’s received threat calls
- approached Mumbai police chief to seek action against it
- unidentified persons pelted stones and cowdung at her house, camped in her garden
- Yusuf Lakdawala, the builder put pressure on her to vacate her groundfloor home
- threat by men claiming themselves to be builder’s men

—she not satisfied with the way police probed her earlier complaint

—Police Commissioner, Sanjeev Dayal assured her to look into the matter.

3. (A) You are making a speech on ‘Terrorism in India’. Use the following news item for reference to prepare a draft in about **100** words : [10]

Maoists say 3 abducted cops safe, call for talks

PRESS TRUST OF INDIA

Patna/September 4

A DAY after the bullet-riddled body of an abducted policeman was found, Maoists on Saturday said that the three other hostages with them were safe and called for talks as “time was running out” even as police arrested two Naxalites and expanded combing operations to fresh areas in Bihar to trace them.

Self-proclaimed Maoist spokesman Avinash rang up media offices, including PTI, and said the three policemen abducted by the rebels were safe and demanded the Bihar government immediately halt operations and call for talks.

Avinash said the rebels would provide an audio CD containing the voices of the three policemen kidnapped on Sunday from Lakhisarai district. However, he said time was running out and the state government should immediately hold talks for the release of the three, he said.

“We want the state government should halt the operations and hurry up to hold talks for securing the safe release of the three hostages,” he said.

Or

- (B) Convert the following into a news item to be read in about 60 seconds on radio (The news item should not be in more than **75** words). [10]

3 CPM men held for assault on journalists

Kolkata :

The police today arrested three men, who allegedly belong to the local CPM, in connection with the assault on six journalists on Friday at Buripala village in West Midnapore district. Manoj Verma, SP, West Midnapore, said : “Today we have picked up three villagers who were involved in assaulting the journalists and snatching their mobile phones. The accused—Saktipada Mahato,

Ajit Mahato and Panchanan Mahato—were later produced before the Midnapore court and remanded to 14 days’ judicial custody.”

The police are, however, not disclosing the accused persons’ political connections. Verma said : “The political identity of the accused persons are yet to be ascertained. But we have got evidence that the three of them were present at the spot and involved in the incident.”

Meanwhile, villagers of Buripala alleged that the accused are active workers of the CPM. “All the three are full-time members of the CPM’s Pirakata local committee,” said a local source. The scribes had lodged a complaint following which the trio were detained last night. “However, the prime accused are still on the run,” said a senior officer.

The complaint was lodged against Madhusudhan Mahato, secretary of CPM’s Pirakata local committee and Jagannath Mahato, leader of Salboni area and others, said the officer. The journalists were assaulted near Pirakata on Friday when they were returning from Trinamool leader Arati Baskey’s house in Choto Kalshibangha.

ENS

4. (A) Prepare an alternative copy to attract and influence the customers. Rewrite it by making changes only in its verbal aspects. Rewrite the headline/catchline. [10]

Or

- (B) Write a review in about **200** words of a film recently watched by you. [10]

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
(Vocational Stream)
Paper V
(Emerging Trends in Tourism)
(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) Attempt any *four* questions.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain sustainable development. [20]
2. Provide information about “Incredible India campaign” promoted by India for tourism promotion. [20]
3. “Tourism legislation : A necessity.” Comment. [20]
4. Explain the concept of destination life cycle in relation with destination development. [20]
5. Elaborate on long tour of this year/last year. [20]
6. Write short notes on any *two* : [20]
 - (i) Pollution : Negative impact of tourism
 - (ii) Civil aviation
 - (iii) 4 A’s of tourism
 - (iv) Travel fair.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-388

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल

(Functional Hindi : Vocational)

प्रश्नपत्र V

(प्रसारण और रेडियो/दूरदर्शन तथा हिंदी में टंकण, टेलेक्स और कम्प्यूटर प्रोग्रामिंग)

(2004 PATTERN)

समय : दो घंटे

पूर्णांक : 40

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) प्रश्न के दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

- 1. प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल पाठ्यक्रम की विशेषताओं पर प्रकाश डालते हुए त्रुटियों का उल्लेख कीजिए। [8]**

अथवा

साहित्यिक हिंदी और प्रयोजनमूलक हिंदी के अंतर को सविस्तार समझाइए।

- 2. दूरदर्शन संहिता-लेखन के प्रकारों का उल्लेख करते हुए संहिता-लेखन-पद्धति का सोदाहरण विवेचन कीजिए। [8]**

अथवा

सामुदायिक रेडियो का परिचय देते हुए बताइए कि उससे किन कार्यक्रमों का प्रसारण होता है ?

3. (क) कम्प्यूटर की केंद्रीय संसाधन इकाई को आकृति सहित विशद कीजिए। [8]

अथवा

कम्प्यूटर के विभिन्न कार्यक्षेत्रों को स्पष्ट कीजिए।

(ख) सही या गलत लिखिए : [4]

- (i) अंतर्गतन इकाई मनुष्य से सूचनाएँ प्राप्त कर उन्हें कम्प्यूटर की भाषा में बदलने का कार्य करती है।
- (ii) ऐसेंबली भाषा मध्यस्तरीय भाषा को कहते हैं।
- (iii) इंकजेट प्रिंटर किफायती होता है।
- (iv) बीजगणितीय सूत्रों का अधिकाधिक प्रयोग बेसिक भाषा में किया जाता है।
- (v) कम्प्यूटर के वे भाग, जिन्हें हम प्रत्यक्ष देख सकते हैं सॉफ्टवेयर कहलाते हैं।
- (vi) नियंत्रण इकाई से कम्प्यूटर की क्षमता का परिचय मिलता है।
- (vii) कोबोल के पर्यावरण विभाग में चरणबद्ध रूप में आदेशों का विवरण होता है।
- (viii) कम्प्यूटर के पास अपनी बुद्धि नहीं होती।

4. (क) निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** शब्दों के लिए अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [4]

- (i) सैन्य लेखा-महानियंत्रक,
- (ii) सुलेखकार,
- (iii) चकबंदी अधिकारी,
- (iv) आरोपपत्र,
- (v) औसत वेतन छुट्टी,
- (vi) अनुपालन।

(ख) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्दों के लिए हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [4]

- (i) Director General of Observatories,
- (ii) Caretaker,
- (iii) Collector of Excise,
- (iv) Code,
- (v) Leave preparatory to retirement,
- (vi) Conclusion.

(ग) निम्नलिखित में से किन्हीं चार के हिंदी पर्याय लिखिए : [4]

- (i) I am directed to..... .
- (ii) With permission to prefix and suffix.
- (iii) In anticipation of your sanction and approval.
- (iv) Ordered that a copy of the Resolution be communicated to members.
- (v) Seen, file with previous papers.
- (vi) Without any further reference.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-389

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

(Vocational)

SOIL AND WATER CONSERVATION—III

Paper I

(Theory)

(2004 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions : [14]

(a) Give the types of soil survey.

(b) What is sodic soil ?

(c) Enlist the main factors affecting soil erosion.

(d) Enlist the salts of saline water.

(e) What is degraded soil ?

(f) What is crop rotation ?

(g) Define soil fertility.

2. (a) Explain the importance of crop cover. [5]

Or

Give the types of erosion and comment on it.

(b) How to reclaim sodic soil ? [5]

3. (a) Give the importance of cropping for soil and water conservation. [8]
(b) Give in detail land capability classification. [8]

Or

Give the characteristics of saline water and its effect on soil.

4. (a) Give the types of soil erosion and control measures of it. [10]

Or

What are the components affecting quality of irrigation water ?

- (b) Explain the scope and importance of soil survey. [10]

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [14]

- (a) मृदासर्वेक्षणाचे प्रकार लिहा.
(b) चोपण जमिन म्हणजे काय ?
(c) जमिनीची धूप करणाऱ्या मुख्य घटकांची नावे लिहा.
(d) क्षारयुक्त पाण्यातील क्षारांची नावे लिहा.
(e) खराब जमिन म्हणजे काय ?
(f) फेरपालटीचे पीक म्हणजे काय ?
(g) जमिनीच्या सुपीकतेची व्याख्या लिहा.

2. (a) पीक आच्छादनाचे महत्व स्पष्ट करा. [5]

किंवा

धूपीचे प्रकार सांगून त्यांची माहिती लिहा.

(b) चोपण जमिनीची कशाप्रकारे सुधारणा करावी ? [5]

3. (a) पीक पद्धतीचे जमीन व पाणी संधारणातील महत्व विशद करा. [8]

(b) भूमी उपयोगिता वर्गवारीची सखोल माहिती लिहा. [8]

किंवा

क्षारयुक्त पाण्याचे गुणधर्म लिहून त्याचा जमिनीवर होणारा परिणाम लिहा.

4. (a) जमिनीच्या धूपीचे प्रकार सांगून त्यावरील उपाय लिहा. [10]

किंवा

सिंचनाच्या पाण्यावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची माहिती लिहा.

(b) मृदासर्वेक्षणाची आवश्यकता व महत्व स्पष्ट करा. [10]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-390

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

**ADVERTISING, SALES PROMOTION AND SALES
MANAGEMENT**

Paper V

(Vocational Course)

**(Sales Promotion, Public Relations and
Management of Salesforce)**

(2004 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. “A sales manager has to perform certain duties and responsibilities.”
Justify. [15]

Or

State and explain various methods of motivation used for sales force.

2. What do you mean by Sales Budget ? Highlight its importance. [15]

Or

“Effective performance appraisal boosts morale of the employees.”
Comment and throw light on the importance of performance appraisal.”

P.T.O.

3. Describe major tools of sales promotion with suitable examples. [15]

Or

Define the term 'Sales Promotion'. What is its role in marketing ?

4. Write short notes on (any *three*) [15]

(a) Sales forecasting

(b) Sales territory

(c) Importance of training

(d) Public relations

(e) Sales audit.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-391

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

TAX PROCEDURE AND PRACTICES

Paper V

(Customs Act)

(Vocational)

(2004 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 20 words each (any seven) : [14]

- (1) What is meant by 'Territorial Waters' ?
- (2) What is meant by 'Board' ?
- (3) When and how was the 'WTO' established ?
- (4) What is meant by 'CVD' ?
- (5) Explain 'FOB' and 'CIF' values.
- (6) Who is called 'person in charge' ?
- (7) Explain the power for X-ray body of suspected person.
- (8) What is meant by 'Notifide' and 'Prohibited Goods' ?
- (9) What arrangement is made for quick clearance of 'Baggages' ?
- (10) What is meant by 'Smuggling' ?

P.T.O.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [8]

- (1) What is meant by Foreign going Vessel or Aircraft ?
- (2) Explain the procedure for clearance of goods for Home Consumption.
- (3) What is meant by 'Noting' ? How is it made ?
- (4) Enumerate administrative set-up of authorities under Customs Act.

3. Answer in **150** words each (any *three*) : [18]

- (1) Distinguish between 'Customs duty' and 'Excise duty'.
- (2) What is meant by 'Customs Station' ? Discuss importance of Customs Stations.
- (3) Discuss various incentive schemes for export provided under Customs Act.
- (4) What is meant by duty-drawback ? Discuss how the various rates of duty-drawback determined under Customs Act ?
- (5) Enumerate procedure for clearance of goods from warehouse.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) What is meant by Basic Customs Duty ? Discuss various types of Additional duties.
- (2) What is meant by 'Transaction value' ? How is the 'Assessable value' to be determined under Customs Act ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-392

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल

(Functional Hindi : Vocational)

प्रश्न-पत्र VI

(उद्यम-विकास)

(2004 PATTERN)

समय : दो घंटे

पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) प्रश्न के दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. व्यवसाय के सकारात्मक पक्ष को स्पष्ट कीजिए। [12]

अथवा

उद्यम-विकास-प्रशिक्षण देने वाली किन्हीं तीन संस्थाओं का परिचय दीजिए।

2. किसी राष्ट्र की अर्थव्यवस्था को सबल बनाने में उद्योजक किस प्रकार योगदान देता है ? [12]

अथवा

उद्योजक किस प्रकार रोजगार-निर्मिति का कार्य करते हैं ?

3. भारतीय तथा विदेशी उद्योजकों का परिचय देते हुए उनकी सविस्तार तुलना कीजिए। [12]

P.T.O.

अथवा

किसी एक आदर्श उद्योजक की जीवनी संक्षेप में प्रस्तुत कीजिए।

4. किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [14]

- (i) सफल उद्योजक
- (ii) निष्क्रिय तथा परंपरावादी उद्योजक
- (iii) महिला उद्योजकों की समस्याएँ
- (iv) उद्योजकता : युग की माँग।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3801]-394

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

(Vocational)

WATER MANAGEMENT—IV

(Theory)

(2004 PATTERN)

Time : 2½ Hours

Maximum Marks : 60

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions : [14]

- (a) Which irrigation method is suitable for sodic soil ?
- (b) Define transpiration.
- (c) What is fertigation ?
- (d) What is farm pond ?
- (e) What is water use efficiency ?
- (f) Enlist the major irrigation projects in Maharashtra.
- (g) What is Evapotranspiration ?

2. (a) Explain Soil-Water-Plant relationship. [5]

Or

Explain the water management in salt affected soil.

(b) Give the advantages of irrigation. [5]

3. (a) What are the factors affecting water use efficiency ? [8]
(b) Explain the approaches of scheduling irrigation water. [8]

Or

Give the role of physical properties of soil in water management.

4. (a) What is farm pond ? Explain the site selection of farm pond and give its importance. [10]

Or

Describe the water budget of India. Describe the major irrigation projects of India.

- (b) Explain the ill-effects of water quality on soil. [10]

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास

एकूण गुण : 60

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [14]
- (a) क्षारपड जमिनीस कोणती सिंचन पद्धत योग्य आहे ?
(b) बाष्पीभवनाची व्याख्या लिहा.
(c) द्रवरूप खत देण्याची पद्धत म्हणजे काय ?
(d) शेततळे म्हणजे काय ?
(e) पाण्याची कार्यक्षम उपयोगिता म्हणजे काय ?
(f) महाराष्ट्रातील प्रमुख सिंचनप्रकल्पांची नावे लिहा.
(g) बाष्पपर्णोत्सर्जन म्हणजे काय ?

2. (a) जमीन-पाणी-वनस्पती यांचे परस्परसंबंधाबद्दल माहिती लिहा. [5]

किंवा

क्षारपड जमिनीतील पाणी व्यवस्थापनाविषयी माहिती लिहा.

- (b) सिंचनाचे फायदे लिहा. [5]

3. (a) पाण्याच्या कार्यक्षमतेवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची माहिती लिहा. [8]

- (b) सिंचनाच्या पाळ्या ठरविण्याच्या पद्धतीविषयी माहिती लिहा. [8]

किंवा

जमिनीच्या भौतिक गुणधर्मांचे पाणी व्यवस्थापनातील महत्व विशद करा.

4. (a) शेततळे म्हणजे काय ? शेततळ्याच्या जागेची निवड व त्याचे महत्व स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील पाण्याच्या अंदाजपत्रकाची माहिती लिहा. भारतातील प्रमुख जलसिंचन प्रकल्पांची सविस्तर माहिती लिहा.

- (b) सिंचनाच्या पाण्याच्या प्रतीच्या जमिनीवर होणाऱ्या दुष्परिणामांविषयी माहिती लिहा. [10]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-395

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010
TAX PROCEDURE AND PRACTICES

Paper VI

(Central Excise)

(Vocational Course)

(2004 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **20** words each (any *seven*) : [14]
- (1) Who is liable to pay Excise Duty ?
 - (2) Define “Excise” and “Excise Duty”.
 - (3) State the constitutional back ground of Excise Law.
 - (4) What do you mean by “SEZ” ?
 - (5) Define, “Excisable Goods”.
 - (6) Define, “Manufacturer”.
 - (7) Give the *four* examples of manufacturing.
 - (8) What do you mean by “Tariff Schedule” ?
 - (9) What are the steps for payment of duty ?
 - (10) Define, “Such Goods”.

- 2.** Answer in **50** words each (any *two*) : [8]
- (a) Write down the various types of Excise duties ?
 - (b) State the difference between Excise duty, Sales Tax and Customs duty ?
 - (c) State in detail the meaning of “Goods” and “Excisable Goods” ?
 - (d) Write note on “HSN” ?
- 3.** Answer in **150** words each (any *two*) : [18]
- (i) State the “Classification” of Excisable goods with reference to CFTA, 1985.
 - (ii) Describe in brief the procedure of payment of Excise duty.
 - (iii) Define MRP and explain the MRP value under excise law.
 - (iv) Write note on “Cenvat Credit” under Central Excise ?
 - (v) Explain in brief the removal of goods procedure for export.
- 4.** Answer in **500** words (any *one*) : [20]
- (i) Explain the frame work and an overview of Central Excise Act, and Rule.
 - (ii) Describe in detail the routine procedure for registration and withdrawal of registration under Excise law.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3801]-396

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2010

ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

Paper VI (B)

(Vocational)

(2004 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Enumerate the functions performed by an entrepreneur. [12]

Or

What do you mean by Joint Stock Company ? Explain briefly merits and demerits of it.

2. Write a detailed note on Market Survey Techniques. [12]

Or

What do you mean by the term Social Responsibility of Business ?
What are social responsibilities of business ?

P.T.O.

3. Explain the term 'Marketing Management'. What is its importance? [12]

Or

Write a detailed note on Causes of Sickness in S.S.I.

4. Write short notes on (any *two*) : [14]
- (a) Economic feasibility of project
 - (b) Causes of stress
 - (c) Functions of M.I.D.C.
 - (d) Business ethics.